

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

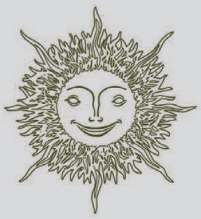

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Φάκελος Κύπρου

ΤΟΜΟΣ ΙΑ΄

Πρακτικά
Συνεδριάσεων
(Φάκελοι 32-33)

ΑΘΗΝΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ
2023

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

«Φάκελος Κύπρου»

Τόμος ΙΑ΄
Πρακτικά Συνεδριάσεων
Φάκελοι 32-33

ΜΕΛΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

1. Γεώργιος Μυλωνάκης,
   Γενικός Γραμματέας
   της Βουλής των Ελλήνων, Πρόεδρος
2. Κώστας Αθανασίου,
   πρώην Γενικός Γραμματέας
   της Βουλής των Ελλήνων
3. Νικόλαος Αναστασόπουλος,
   Επίκουρος Καθηγητής Νεότερης
   Ιστορίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
4. Παναγιώτης Ηλιόπουλος,
   Αρχειονόμος
5. Παναγιώτης Ιωακειμίδης,
   Ομότιμος Καθηγητής του Τμήματος
   Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας
   Διοίκησης του Εθνικού Καποδιστριακού
   Πανεπιστημίου Αθηνών
6. Θεόδωρος Κουτσογιάννης,
   υπάλληλος της Βουλής των Ελλήνων
7. Δημήτριος Μιχαλολιάκος,
   Αντιπτέραρχος Ιπτάμενος ε.α.
8. † Ηλίας Νικολακόπουλος,
   Ομότιμος Καθηγητής του Εθνικού
   Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
9. Ευάνθης Χατζηβασιλείου,
   Καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής
   του Εθνικού Καποδιστριακού
   Πανεπιστημίου Αθηνών
10. Γρηγόριος Ψαλλίδας,
    Καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας
    του Ιόνιου Πανεπιστημίου

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

1. Τασούλα Ιερωνυμίδου,
   Γενική Διευθύντρια
   της Βουλής των Αντιπροσώπων
2. Συλβάνα Βανέζου,
   Πρώτη Λειτουργός Ερευνών,
   Μελετών και Εκδόσεων
   της Βουλής των Αντιπροσώπων
3. Μιχάλης Μιχαήλ,
   Αναπληρωτής Καθηγητής Ιστορίας
   του Τμήματος Τουρκικών
   και Μεσανατολικών Σπουδών
   του Πανεπιστημίου Κύπρου
4. Ανδρέας Νεοφύτου,
   Πρώτος Γραμματέας
   Κοινοβουλευτικών Επιτροπών
   της Βουλής των Αντιπροσώπων
5. Πέτρος Παπαπολυβίου,
   Αναπληρωτής Καθηγητής Σύγχρονης
   Ελληνικής Ιστορίας του Τμήματος
   Ιστορίας και Αρχαιολογίας
   του Πανεπιστημίου Κύπρου
6. Δημήτρης Ταλιαδώρος,
   Ιστορικός-ερευνητής
7. Φλώρα Φλουρέντζου,
   Πρώτη Λειτουργός Ερευνών,
   Μελετών και Εκδόσεων
   της Βουλής των Αντιπροσώπων
8. Ανδρέας Χειμωνίδης,
   Διευθυντής Υπηρεσίας Επικοινωνίας
   της Βουλής των Αντιπροσώπων

«Φάκελος Κύπρου»

Τόμος ΙΑ΄

Πρακτικά της Εξεταστικής Επιτροπής
της Βουλής των Ελλήνων

Συνεδριάσεις:
27 Νοεμβρίου και 3 Δεκεμβρίου 1986

Φάκελοι 32-33

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ - ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

ΑΘΗΝΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2023

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Γενικός Συντονισμός: Θεοδώρα Πετρούλα,
Δ/ντρια του Γραφείου του Γενικού Γραμματέα
της Βουλής των Ελλήνων

Επιμέλεια: Θεοδώρα Δραγανίγου
Ελευθερία Κουκουτσάκη

Σχεδιαστική επιμέλεια - Σελιδοποίηση -
Σύνθεση εξωφύλλου: Δημήτρης Ζαζάς

© 2023 Βουλή των Ελλήνων
ISBN (set): 978-960-560-158-4
ISBN (τόμ. ΙΑ΄): 978-960-560-234-5
ISBN (τόμ. ΙΑ΄ σκληρόδετο):
978-960-560-235-2

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Επιμέλεια:
Συλβάνα Βανέζου, Φλώρα Φλουρέντζου,
Πρώτες Λειτουργοί
Ερευνών, Μελετών και Εκδόσεων
της Βουλής των Αντιπροσώπων

Επιστημονικός Σύμβουλος:
Πέτρος Παπαπολυβίου, Αναπληρωτής
Καθηγητής Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας
του Πανεπιστημίου Κύπρου

Υπεύθυνος Λειτουργός
για την ψηφιοποίηση του υλικού:
Ανδρέας Χειμωνίδης,
Διευθυντής Υπηρεσίας Επικοινωνίας
της Βουλής των Αντιπροσώπων

© 2023 Βουλή των Αντιπροσώπων
ISBN (set): 978-9963-39-065-6
ISBN (τόμ. ΙΑ΄): 978-9963-39-126-4

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος 9
Οι εξεταζόμενοι μάρτυρες 11
Συνεδρίαση 27ης Νοεμβρίου 1986 13
[Κατάθεση: Μ. Πηλιχός (3η ημέρα, σσ. 14-120),
Σ. Πασπάτης, σσ. 129-148,
Γερ. Ματάτσης (2η ημέρα, σσ. 150-224)]
Συνεδρίαση 3ης Δεκεμβρίου 1986 229
[Κατάθεση: Δ. Παπαποστόλου (2η ημέρα, σσ. 230-351),
Γ. Καρούσος, σσ. 357-359,
Ι. Αλεξάνδρου, σσ. 359-410]

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Βουλή των Ελλήνων και η Βουλή των Αντιπροσώπων συνεχίζουν, με την παράδοση στον ελληνικό και κυπριακό λαό του παρόντος τόμου, την έκδοση του πολύτομου έργου «Φάκελος Κύπρου», που περιλαμβάνει το μαρτυρικό υλικό που συνέλεξε η Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής των Ελλήνων, η οποία λειτούργησε κατά τα έτη 1986-1988, με στόχο την έρευνα, συγκέντρωση και αξιολόγηση στοιχείων αναφορικά με το εγκληματικό πραξικόπημα στην Κύπρο και την τουρκική εισβολή που ακολούθησε.

Όπως είναι γνωστό, στις 11 Ιουλίου 2017 η Βουλή των Ελλήνων ενέκρινε ομόφωνα την παράδοση του υλικού στη Βουλή των Αντιπροσώπων, η οποία πραγματοποιήθηκε σε ειδική συνεδρία της Βουλής των Αντιπροσώπων στις 14 Ιουλίου 2017 στη Λευκωσία.

Το ογκωδέστατο υλικό, αποτελούμενο από 139 φακέλους, περιέχει εμμάρτυρες καταθέσεις των πρωταγωνιστών, των υπευθύνων και όλων όσοι συμμετείχαν άμεσα ή ενεπλάκησαν έμμεσα στο χουντικό πραξικόπημα κατά του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄, καθώς και όλων όσων η δράση συνδέθηκε με τα γεγονότα της τουρκικής εισβολής που ακολούθησε. Το εν λόγω υλικό δεν τέθηκε ποτέ στη βάσανο του θεσμικού και τελικού καταλογισμού ευθυνών, παραπέμπει ωστόσο, με όλες τις τυχόν αδυναμίες που μια προσωπική μαρτυρία ενδεχομένως περιέχει, ιδίως εκείνων που προφανώς φέρουν το στίγμα του εθνικού άγους του ολέθριου πραξικοπήματος και της συνεπεία αυτού τουρκικής εισβολής και στρατιωτικής, μέχρι σήμερα, κατοχής, στις βαρύτατες ιστορικές ευθύνες της επταετούς στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα σε βάρος της Κύπρου. Περαιτέρω, οι απαντήσεις και οι τοποθετήσεις που καταγράφονται στο πλαίσιο των μαρτυριών αυτών αποτελούν αυστηρά προσωπικές απόψεις του κάθε εξεταζόμενου από την Επιτροπή μάρτυρα, είτε αυτές αφορούν προσωπικές του ευθύνες είτε αφορούν ευθύνες που αυθαίρετα, λανθασμένα ή και κακόβουλα καταλογίζονται σε άλλα πρόσωπα και τρίτες χώρες ή, ακόμη, αποτελούν προσπάθεια απόσεισης ασήκωτων ιστορικών ευθυνών.

Η πρωτοβουλία των δύο κοινοβουλίων να προχωρήσουν από κοινού στην παρούσα έκδοση έχει ως στόχο να προσφέρει τόσο στην Ελλάδα, στην Κύπρο και στους αποδήμους μας όσο και στην επιστημονική κοινότητα πρόσβαση σε ιστορικό υλικό που μέχρι τώρα θεωρούνταν επτασφράγιστο μυστικό και να φωτίσει γνωστές και

άγνωστες πτυχές της κυπριακής τραγωδίας. Αποτελεί ταυτόχρονα την απαρχή μιας κοινής προσπάθειας των δύο κοινοβουλίων για συγκέντρωση του όποιου σχετικού με τον Φάκελο της Κύπρου υλικού που υπάρχει διάσπαρτο σε διάφορα αρχεία, κρατικά και μη, με την ελπίδα να διανοιχθούν νέοι δρόμοι στην έρευνα και να διευρυνθεί το πεδίο της ιστορικής γνώσης, έτσι ώστε να χυθεί κάποτε άπλετο φως στην πλέον σκοτεινή σελίδα της σύγχρονης ιστορίας μας.

Κωνσταντίνος Τασούλας
Πρόεδρος
της Βουλής των Ελλήνων

Αννίτα Δημητρίου
Πρόεδρος
της Βουλής των Αντιπροσώπων

ΟΙ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ*

ΜΙΧΑΗΛ ΠΗΛΙΧΟΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 19/11/86, 26/11/86 και 27/11/86

Γεννήθηκε το 1927 στον Γαβαλά Ευβοίας. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός (17/08/1950). Διετέλεσε: ΥΕΘΑ-στρατιωτικό γραφείο ΥΕΘΑ (06/01/1971 - 04/09/1971), 8ο ΛΥΒ-διοικητής (07/09/1972 - 07/09/1973), ΑΣ/Διεύθυνση Στρατιωτικής Αστυνομίας-υποδιευθυντής-διευθυντής (18/03/1974 - 06/10/1974). Αποστρατεύτηκε στις 30/03/1975 με τον βαθμό του αντισυνταγματάρχη.

ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΣΠΑΤΗΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 27/11/86

Γεννήθηκε το 1923 στο Ηράκλειο Κρήτης. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός (01/05/1948). Δεν υπηρέτησε στην Κύπρο. Διετέλεσε Στρατιωτικός Ακόλουθος στην Πρεσβεία της Ελλάδας στο Βουκουρέστι (11/08/1972 - 13/09/1974). Αποστρατεύτηκε στις 17/07/1976 με τον βαθμό του υποστράτηγου.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΤΑΤΣΗΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 20/11/86 και 27/11/86

Γεννήθηκε το 1933 στην Κεφαλονιά. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός (31/07/1954), λοχαγός (23/10/1961). Υπηρέτησε στην Κύπρο ως διοικητής λόχου εθνοφρουράς του 251 Τάγματος Πεζικού (06/08/1964 - 22/08/1964), υποδιευθυντής και διευθυντής 2ου - 3ου Γραφείου 251 Τάγματος Πεζικού (23/08/1964 - 02/04/1965) και διοικητής λόχου τυφεκιοφόρων του 251 Τάγματος Πεζικού (03/04/1965 - 03/02/1966). Αποστρατεύτηκε στις 30/03/1975 με τον βαθμό του ταγματάρχη.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 26/11/86 και 03/12/86

Γεννήθηκε το 1926 στη Λαμία. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός (28/03/1947), αντισυνταγματάρχης (29/03/1963). Υπηρέτησε στην Κύπρο ως διευθυντής Διευθύνσεως Δυνάμεων Καταδρομών Κύπρου (03/03/1969 - 19/07/1970). Αποστρατεύτηκε στις 25/09/1971 με τον βαθμό του συνταγματάρχη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΟΥΣΟΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 03/12/86 και 22/01/87

Γεννήθηκε το 1925 στον Αστακό Αιτωλοακαρνανίας. Ανθυπολοχαγός (05/03/1948), ταγματάρχης (01/05/1960), αντισυνταγματάρχης (05/02/1969), συνταγματάρχης (23/06/1974), ταξίαρχος (22/06/1976), υποστράτηγος (12/06/1979). Μετακινήθηκε στην Κύπρο με την ΕΛΔΥΚ/Μ (16/03/1964 – 02/08/1965). Διετέλεσε διοικητής της 31ης Μοίρας Καταδρομών. Αποστρατεύτηκε στις 19/01/1982 με τον βαθμό του αντιστράτηγου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 03/12/86

Γεννήθηκε το 1920 στην Αθήνα. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός (29/10/1940). Διετέλεσε

Στρατιωτικός Ακόλουθος στην Πρεσβεία της Ελλάδας στην Άγκυρα (29/05/1962 - 25/08/1965). Δεν υπηρέτησε στην Κύπρο. Αποστρατεύτηκε στις 21/08/1973 με τον βαθμό του αντιστράτηγου.

* Τα βιογραφικά σημειώματα των ως άνω μαρτύρων αντλήθηκαν από τα αρχεία που τηρούνται στην Υπηρεσία Στρατιωτικών Αρχείων του ΓΕΣ και στο Τμήμα Αρχείων της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού του Πολεμικού Ναυτικού.

* * *

Η φωτοαναστατική δημοσίευση των μαρτυρικών καταθέσεων στην αυθεντική δακτυλόγραφή τους μορφή συνεπάγεται και την αναπαραγωγή ανορθογραφιών, αλλά και ανακριβειών, όπως καταγράφηκαν από λάθος είτε του μάρτυρα είτε των δακτυλογράφων.

Με την περάτωση της έκδοσης του συνόλου του μαρτυρικού υλικού θα περιληφθεί στον τελευταίο τόμο αυτής ευρετήριο ονομάτων και τοπωνυμίων, το οποίο θα περιέχει τους αντίστοιχους όρους στην καθιερωμένη τους εκδοχή.

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ'- ΣΥΝΟΔΟΣ Β'

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

"ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ"

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο

Στην Αθήνα, σήμερα 27 Νοεμβρίου 1986, ημέρα Πέμπτη και ώρα 10.00'π.μ. συνεδρίασε στην αίθουσα της Γερουσίας του Μεγάρου της Βουλής η Εξεταστική Επιτροπή για το φάκελο της Κύπρου", με Πρόεδρο τον κ. Χρίστο Μπασαγιάννη και με θέμα ημερήσιας διάταξης την εξέταση των μαρτύρων κ.κ.Μ .Πηλιχού (3η μέρα) , Σ.Πασπάτη (1η μέρα) και Γ.Ματάτση (2η μέρα) .

Στη συνεδρίαση ήταν παρόντες από τα μέλη της Επιτροπής οι βουλευτές κ.κ.Α.Δαμιανίδης, Γ.Δασκαλάκης, Π.Ζακολίκος, Κ.Ζερβός, Ι.Κουτσογιάννης, Α.Ντεντιδάκης, Δ.Παγορόπουλος, Εμμ. Παπαστεφανάκης,Γ.Περάκης,Σπ.Ράλλης. Κ.Τσιγαρίδας, Ι. Βασιλειάδης, Κ.Λάσκαρης, Στ.Μπλέτσας, Αθ.Ξαρχάς, Γ.Παναγιωτόπουλος, Μ.Παπακωνσταντίνου, Αρ.Παυλίδης,Χ.Φωτόπουλος,Κ.Κάππος,Κ.Γιατράκος και Δ.Λιβανός.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας και λέγει:

2/1 Z Κ.Β. 27.11.1986

2

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Αρχίζει η συνεδρίαση.

Παρακαλείται ο κύριος Γραμματεύς να συνοδεύσει τον μάρτυρα κύριο Πηλιχό στην Αίθουσα.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην Αίθουσα ο μάρτυς κύριος Πηλιχός).

Παρακαλώ τον κύριο Κουτσογιάννη να αρχίσει τις ερωτήσεις του λαμβάνων υπόψη του το γνωστό χρονικό όριο που έχει τεθεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, μου επιτρέπετε να ζητήσω το λόγο για λίγο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Πέστε ότι θέλετε κύριε Πηλιχέ.

ΜΑΡΤΥΣ: Πριν ο κύριος Κουτσογιάννης αρχίσει τις ερωτήσεις του θέλω να πω το εξής.

Διάβασα στον Τύπο σήμερα ότι κατέθεσα ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής ότι το σχέδιο ανατροπής του Μακαρίου είχε αποφασισθεί πριν τρεις μήνες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Με συγχωρείτε να σας διακόψω.

Η Επιτροπή δεν έχει ιδέα , ούτε επιδοκιμάζει ότι γράφεται στον Τύπο , ούτε ξέρει ποία σχέση μπορεί να έχει ο Τύπος - πως δηλαδή πληροφορείται ο Τύπος - με αυτά τα πράγματα που επληροφορήθητε τα οποία εν πολλοίς είναι αναληθή. Κάτι βέβαια καταθέσατε σχετικό

3/1 ζ Κ.Β. 27.11.1986

για το θέμα αυτό αλλά πάντως η Επιτροπή ούτε έχει διεύθυνση τύπου, γραφείο τύπου, ούτε έρχεται σε επαφή με τον Τύπο, ούτε είπε τίποτε στον Τύπο.

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι διαμόρφωση της κοινής γνώμης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το καταλαβαίνω, αλλά αν είναι διαμόρφωση της κοινής γνώμης και σας αφορά εσάς, κύριε Πηλιχέ, κατά τον α βαθμό, αντιλαμβάνεσθε ότι η διαμόρφωση της κοινής γνώμης μας αφορά και εμάς και δεν θέλουμε και εμείς να γράφονται πράγματα τα οποία είναι αναληθή ή εν πάση περιπτώσει υπερβολικότερα ή υποτονικότερα από ότι χρειάζεται.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Εν πάση περιπτώσει οφείλω να διευκρινίσω όσον αφορά το θέμα αυτό, ότι αυτό το οποίο κατέθεσα εγώ το έχει δώσει σε συνέντευξη Τύπου ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων ποιός;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο κύριος Μπονάνος, ο οποίος λέει το εξής . Θα το καταθέσω το έχω εδώ μάλιστα . Αν θέλετε να σας διαβάσω το τι λέει , πότε έχει αποφασισθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Διαβάστε το. Δηλαδή όχι ολόκληρο το άρθρο.

ΜΑΡΤΥΣ: Ακριβώς.

4/1 ζ Κ.Β. 27.11.1986

4

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Γιατί ο κύριος Μπονάνος έχει εκδόσει πολλές ημερήσιες διαταγές.

ΜΑΡΤΥΣ: Να σας πω αμέσως είναι η Εφημερίδα "Απογευματινή" της 21ης Ιουλίου 1986.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα. Και τι λέει;

ΜΑΡΤΥΣ: Λέει: " Μα ούτε εμείς πήγαμε να τον σκοτώσουμε . Θέλαμε να ανατρέψουμε εκείνη την Κυβέρνηση Κύπρου, γιατί πιστεύαμε ότι ήταν επικίνδυνη και για την Κύπρο και για την Ελλάδα. Και η ανατροπή της σχεδιαζόταν για τον Μάη που ο Μακάριος θα έλειπε σε επίσημη επίσκεψη στην Κίνα. Θα ανατρεπόταν ενώ θα έλειπε ". Και τον ρωτάνε γιατί κ.λ.π. (Στο σημείο αυτό ο μάρτυς καταθέτει το σχετικό δημοσίευμα).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Συνεπώς, αυτό που έγραψαν οι δημοσιογράφοι σωστό είναι. Δεν απέχει και πολύ δηλαδή .

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, αλλά ελέχθη ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ότι ελέχθη από εσάς. Εντάξει λοιπόν το διευκρινίσατε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Και σεις είπατε δύο - τρεις μήνες νωρίτερα.

ΜΑΡΤΥΣ: Δύο μήνες είπα εγώ με τρείς , ενδεχομένως. Εν πάση περιπτώσει δεν είναι θέμα. Το γράφει ο κύριος Μπονάνος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Και εσείς επικαλείσθε και τον κύριο

5/1 ζ Κ.Β. 27.11.1986

Μπονάνο.

Παρακαλώ, κύριε Κουτσογιάννη, αρχίστε τις ερωτήσεις σας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, θα πάμε στις 22 Ιουλίου την ημέρα που ετοιμάστηκε και έγινε η πτώση της χούντας και ήλθε το άλλο καθεστώς .

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι , δεν έγινε η πτώση της χούντας στις 22 Ιουλίου , έγινε στις 23.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κοιτάξτε εγώ δεν ξέρω αν είναι 22 ή 23 , θα σας ρωτήσω για ένα γεγονός εκείνης της ημεράς και εσείς θα μου απαντήσετε λεπτομερέστερα.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Έχει κατατεθεί και είναι γνωστό ότι ο Ιωαννίδης ήταν στο γραφείο του Γκιζίκη και συζητούσαν. Κάπου έξω εκεί ήσασταν και όλοι εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν ήμαστε όλοι εμείς. Να μου πείτε ποιοί ήσαν .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Σας ρωτάω εσάς να μου το πείτε. Λέω ότι έτσι ξέρουμε εμείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Όταν λέτε όλοι εσείς ποιούς εννοείτε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Θα σας πω.

Κάποια στιγμή οι αρχηγοί Παπανικολάου, Αραπάκης, Γαλατσάνος

6/1 ζ Κ.Β. 27.11.1986

6

κ.λ.π., ζήτησαν να δουν τον Γκιζίκη. Και ζήτησαν να τον δουν συγκεκριμένα για να συζητήσουν την αλλαγή που επρόκειτο να γίνει. Πήραν τηλέφωνο τον Γκιζίκη όταν ήταν μπροστά και ο Ιωαννίδης, εκεί στο γραφείο του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Με συγχωρείτε αυτά τα θέτετε υπόψη του μάρτυρος;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: 'Οχι, τον ρωτάω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ρωτήστε τον πως έγιναν τα γεγονότα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ο Ιωαννίδης έλειπε από εκεί για ένα μικρό διάστημα μιάς ώρας μιάμιση ώρας. Να μας πείτε σας παρακαλώ που πήγε;

ΜΑΡΤΥΣ: Το πρωΐ στις 23 Ιουλίου έγιναν αυτά. 'Οχι, στις 22.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Καλώς.

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί επηκολούθησε η συγκέντρωση των πολιτικών κ.λ.π. . Είχα κατέβει εγώ , ο κύριος Παλαΐνης και ο κύριος Μπραβάκος ο οποίος ήταν διευθυντης του γραφείου του Προέδρου της Δημοκρατίας τότε - είχε ανέβει επάνω και κατεβήκαμε μαζί για να δούμε, επειδή μας είπε ο κύριος Μπραβάκος ότι ο κύριος Ιωαννίδης θα έιναι στις 8 η ώρα στον κύριο Γκιζίκη. Είπαμε ευκαιρία είναι να πάμε να τον δούμε τέλος πάντων να μας πει τι γίνεται, τι πρόκειται να γίνει, διότι οι Κύπριοι φώναζαν από κάτω να μας δώσει κατευθύνσεις τι να κάνουμε,

7/1 ζ Κ.Β. 27.11.1986

γιατί οι αξιωματικοί επάνω ανησυχούν όλοι κ.λ.π. . Οι αρχηγοί εν τω μεταξύ είχαν αποχωρήσει, είχαν αποκληθεί κατά κάποιο τρόπο_όπως φάνηκε εκ των υστέρων, όχι τα ξέραμε από πριν_από τον Ιωαννίδη και όταν πήγαμε μέσα, πήγε ο κύριος Μπραβάκος μέσα , λέει κύριε ταξίαρχε , έχει έλθει ο κύριος Πηλιχός με τον κύριο Παλαΐνη και δεν ξέρω και ποιοί άλλοι ήσαν και θέλουν να σας δουν. 'Οταν πήγαμε εμεις μέσα τηλεφώνησε ο κύριος Μπονάνος και λέει κύριε Πρόεδρε, θέλω να κατέβω κάτω. Σε 20 λεπτά ήταν εδώ. Μόλις έρχεται ο κύριος Μπονάνος, πριν έλθει ο κύριος Μπονάνος ο κύριος Ιωαννίδης λέει φεύγω και πάω στο σπίτι της αδελφής μου και αν θέλετε τίποτε κύριε Πρόεδρε, στείλτε να με φωνάξουν. 'Οταν ήλθε ο κύριος Μπονάνος - εμείς φύγαμε - συνεζήτησε με τον Πρόεδρο κ.λ.π. και φώναξε τον κύριο Μπραβάκο και του λέει να φωνάξετε τον κύριο Ιωαννίδη. Εν τω μεταξύ είχαν κληθεί και οι αρχηγοί να κατέβουν, από τον κύριο Μπονάνο. Πήγα στο σπίτι μαζί με τον κύριο Παλαΐνη και πήραμε τον κύριο Ιωαννίδη και έλαβε μέρος στην σύσκεψη των αρχηγών.

(Β)

ζ
1/1 Β ΕΓ 27/11/86

8

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μετά από πόση ώρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Μία-μιάμιση ώρα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Η ερώτηση μου έχει τον εξής στόχο: Πήγε εκεί απλώς για να ξεκουραστεί ή μήπως πήγε για κάποιο άλλο λόγο, όταν πήγατε εσείς στο σπίτι όχι του αδελφού του, αλλά του γαμπρού του ...

ΜΑΡΤΥΣ: Έκανε μπάνιο, όταν πήγα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Στο σπίτι του γαμπρού του, έχει σημασία, εκεί έκατσε μία μιάμιση ώρα και πήγατε και τον πήρατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Επιστρέφοντας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Επιστρέφοντας είσαστε μαζί στο ίδιο αυτοκίνητο.

ΜΑΡΤΥΣ: Στο ίδιο αυτοκίνητο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Τί σας είπε εκεί, αν θυμάστε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είπε τίποτα απολύτως, απλώς τον ρώτησαν τι γίνετε κύριε ταξίαρχε, θα μας πείτε τίποτα; Και είπε τι να σας πώ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Στο σπίτι της αδελφής του ήταν και ο γαμπρός του εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, η αδελφή του μόνο.

2/1_Β_ΕΓ_27/11/86

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δεν ήταν ο γαμπρός του στο σπίτι;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Θυμάστε καλά;

ΜΑΡΤΥΣ: Πάρα πολύ καλά.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Όταν τελικά ήρθε στον Γκιζίκη πίσω και μετά από μιά σύσκεψη που έκαναν έφυγε, τι σας είπε στο προαύλιο;

ΜΑΡΤΥΣ: Είπε ότι έγινε συζήτηση με τους αρχηγούς , τον απεκάλεσαν προδότη νομίζω κάτι τέτοιο είπε και ζήτησε 48ώρη ή τετραήμερη άδεια από τον αρχηγό - δεν θυμάμαι - στρατού τον κύριο Γαλατσάνο και είπε ότι οι καταστάσεις αυτές ζητούν εξιλαστήρια θύματα και το εξιλαστήριο θύμα είμαι εγώ. Και έφυγε για το σπίτι του.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Άν επιτρέπεται, ο γαμπρός του κυρίου Ιωαννίδη μήπως ξέρετε τι εθνικότητας είναι.

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι γνωστό τί είναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Όχι να μου το πείτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Εβραϊκής καταγωγής αλλά έχει πολλά χρόνια εδώ. Έχει νομίζω νοσηλευτικό ίδρυμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είναι Έλληνας υπήκοος ή Εβραίος;

ΜΑΡΤΥΣ: Οπωσδήποτε γιατί δεν μπορεί να ιδρύσει οποιαδήποτε επιχείρηση.

3/1_Β_ΕΓ_27/11/86_

10

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν έχει σημασία αν επιτρέπεται να ιδρύσει. --

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω οτι είναι Έλληνας υπήκοος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς μία δεύτερη ερώτηση. Πείτε μου τα βασανιστήρια στην ΕΣΑ ποιός τα οργάνωνε, ποιός τα επέβλεπε , ποιός έδινε τις οδηγίες και τις κατευθύνσεις. Πέστε μου δηλαδή ποιός ήταν ο εγκέφαλος.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ έμεινα τόσο λίγο στην ΕΣΑ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ξέρω ότι ήλθατε αργά, αλλά οπωσδήποτε ξέρετε τι γινόταν εκεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό είναι θέμα των εκάστοτε διοικητών του ΕΑΤ - ΕΣΑ, προκειμένου όταν διενεργούσε μία εξέταση να εφαρμόζουν κατά την κρίσή τους τα μέτρα που ενόμιζαν εκείνοι. Ότι πήγαινε ο κύριος Ιωαννίδης και έδινε οδηγίες, αυτό δεν θέλω να το πιστέψω. Διότι δεν υπήρξε βασανιστής, μπορεί σε μικρότερο βαθμό όταν υπηρετούσε στη Μακρόνησο όπως έχει αναγραφεί, χωρίς να το ξέρω ....

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Επειδή ξέρετε ότι τον χώρο τον ξέρω καλά και ήμουν και κρατούμενος στο ΕΑΤ - ΕΣΑ, θα σας πώ τα εξής. Εάν σας βεβαιώσω εγω ότι εγώ ο ίδιος μέσα απο το παραθυράκι

4/1 Β (Ε.Γ.) 27-11-86

11

έβλεπα τον Ιωαννιδη ο οποίος ερχόνταν στο ΚΕΣΑ και έκανε έλεγχο και έδινε οδηγίες και τον έβλεπα απ'έξω με τους βασανιστές τι θα μας πείτε; Διοικητής ΕΣΑ είσασταν.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτό είναι ερώτηση κύριε Κουτσογιάννη; Είναι προσωπική σας αντίληψη. Θέτετε την προσωπική σας αντίληψη στην κρίση του μάρτυρος;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Θα σας εξηγήσω γιατί κάνω την ερώτηση αυτή. Θέλω να βγεί ότι ο Ιωαννίδης ήταν υπεύθυνος όπως και ήταν και το ξέρουν όλοι, για να δούμε τί πρόσωπο είναι αυτό που ήταν ο δικτάτωρ και τί άνθρωπος είναι, τί χαρακτήρα είχε και μέχρι πού μπορούσε να φθάσει και για την πατρίδα και για όλα. Αυτό τον σκοπό είχε η ερώτησή μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εν τω μεταξύ τελείωσε και ο χρόνος σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Οτι και να λεχθει όλα εις βάρος του καταλήγουν. Ανεξαρτήτως τί έκανε ο άλφα ή ο βήτα .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δηλαδή τι θέλετε να πείτε; Οτι οι διοικηταί του λόχου ΕΣΑ και ΚΕΣΑ τα έκαναν μόνοι τους;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω ούτε υπήρξα ποτέ .ΚΕΣΑ και ΕΑΤ ήταν υπο

5/1 Β (Ε.Γ.) 27-11-86

12

την διεύθυνση τα οποία αυτά είχε ο κ. Ιωαννίδης. Εγώ δεν είχα καμμία αρμοδιότητα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ : Καλώς. Δεν θέλω τίποτε άλλο κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Λάσκαρης έχει το λόγο, λαμβάνων και εκείνος υπόψη το ίδιο πράγμα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, καλύφθηκαν κατά μέγα μέρος οι ερωτήσεις μου απο την εξέταση που κάνατε εσείς . Ηθελα συμπληρωματικά ορισμένα στοιχεία να ζητήσω απο τον κ. μάρτυρα.

Αναφερθήκατε προηγουμένως σε μία συνέντευξη του Μπονάνου συμφωνα με την οποία δύο μήνες προ της εκδηλώσεως του πραξικοπήματος είχε ληφθεί απόφαση. Άλλες κατηγορίες εδώ πολλών μαρτύρων λένε ότι αφορμή υπήρξε η επιστολή του Μακαρίου για την ανάκληση των Ελλήνων αξιωματικών.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό είναι το τελευταίο που αποφασίσθη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Εσείς τι πιστεύετε ότι 2 ή 3 μήνες προ είχε αποφασιστεί το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου ή εξ αφορμής της επιστολής του Μακαρίου έγινε;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε αυτό είναι το τελευταίο, η επιστολή του Μακαρίου

6/1 Β (Ε.Γ.) 27-11-86

στην οποία ο κύριος Μπονάνος συνεφώνησε. Διότι προηγουμένως είχε διαφωνήσει για την ανατροπή. Αλλά συνεφώνησε όταν πλέον πήρε την επιστολη των 13 άρθρων κ.λ.π.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Μήπως κανετε λάθος; Γιατί στις 2 του μηνός το βράδυ ελήφθη τελική απόφαση, όπως μας είπατε, την οποία σας ανεκοίνωσε στις 9 το πρωΐ της Τρίτης στις 6 του μηνός. Ενώ η επιστολή του Μακαρίου έφθασε στις 3 του μηνός.

ΜΑΡΤΥΣ . Στις 2 του μηνός έφθασε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Στις 3 του μηνός το μεσημέρι, έφθασε η επιστολή.

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 2 του μηνός.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Πέστε σείς αυτό που θέλετε. Από επίσημη πληροφορία αναμφισβήτητη ξέρουμε ότι έφθασε στις 3 του μηνός το μεσημέρι. Συνετάγη την Δευτέρα την νύκτα της 2ας προς την 3 του μηνός. Κατά συνέπεια πως είναι δυνατόν ο Μπονάνος να άλλαξε γνώμη εφόσον δεν είχε λαβει γνώση της επιστολής.

ΜΑΡΤΥΣ: Αφού το γράφει ο ίδιος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αλλο τι γραφει ο ίδιος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Κύριε μάρτυς τώρα μου ειπατε οτι ο Μπονά-

7/1 Β (Ε.Γ.) 27-11-86

14

νος άλλαξε γνωμη όταν διάβασε την επιστολή.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήθελε πριν την αναχώρηση του Μακαρίου τον Μαΐο. Ετσι λέει

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Εκείνος το λέει.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ που να ξέρω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Ενα άλλο σημείο που έθεσε ο κ. Πρόεδρος χθές εκτενως αλλά θα επανέλθω στις 16 του μηνός είδε ο Ωνάσης μας ειπατε τον Ιωαννίδη...

ΜΑΡΤΥΣ: Έξι του μηνός.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Καλώς . Στις 17 τον επεσκέφθηκε ο Κούπερ ο Άγγλος πρεσβευτής , στις 18 ήρθαν συρροή πληροφοριών για αναμενόμενα γεγονότα και στις 19 ήταν η επαφή με τον Περδίκη τηλεφωνικως ότι είπε ότι άρχισε ουσιαστικώς η επιχείρηση. Πως εξηγείται το ότι δεν είχε καμμία αντίδραση ο Ιωαννίδης. Ηταν ολιγοφρενής, ήταν ανίκανος ; Που το αποδίδετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε ανίκανος μπορώ να πω ήταν ούτε ολιγοφρενής μπορω να πω ότι ήταν . Αλλά και εγώ δεν μπορώ να εξηγήσω την μακαρίότητά του.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Είπε στο τέλος ότι εάν θέλουν πόλεμο οι Τούρκοι θα τον έχουν. Τι έκανε στο διάστημα αυτό τόσο προ και όσο/έστω στις 19 του μηνός που ειδοποιήθηκε απο τον Περδίκη ότι

8/1 Β (Ε.Γ.) 27-11-86

ουσιαστικά άρχισε η επιχείρηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκείνο που ξέρω είναι ότι έστειλαν ορισμένες μονάδες στον Εβρο Και στα νησιά. Και απ'ότι διάβασα, ο κ. Μπονάνος διέταξε μία προεπιστράτευση για την Κύπρο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Εσείς σαν ανώτερος αξιωματικός, πως κρίνετε αυτή την διαγωγή του Ιωαννίδη, ο οποίος απετέλεσε την κορυφή της όλης υποθέσεως της εποχής εκείνης; Πως την κρίνετε ; Απλώς σαν ανικανότητα αξιωματικού, ως βλακεία ή ως προδοσία, έγκλημα, να ξέρει ότι επιτίθενται πλεον οι Τούρκοι και δεν λαμβάνει κανένα μέτρο. Πως το εξηγείτε σαν στρατιωτικός εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Κρίσεις για προϊσταμενους δεν μπορώ να κάνω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Μα τώρα δεν υπάρχει προϊστάμενος αυτή την στιγμή.

ΜΑΡΤΥΣ: Η στρατιωτική δεοντολογία δεν μου επιτρέπει να κάνω κρίσεις για κανέναν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ: Πέστε ότι είστε δικαστής και δικάζεται.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οταν ανέβω στην 'Εδρα να δικάσω τότε ναί, αλλά δεν είμαι στρατοδίκης.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Δεν θέλετε να μου απαντήσετε.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι δεν θέλω να απαντήσω...

9/1 Β (Ε.Γ.) 27-11-86 16

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Δεν υπάρχει σχέση προϊσταμένου αὐτή την στιγμή. Είναι παρελθόντα γεγονότα τα οποία ζήσατε απο ένα υπεύθυνο πόστο . Και σας ρωτάω εάν είσαστε σείς στην Έδρα για να δικάσετε και βλέπατε να έχει όλες αυτές τις πληροφορίες και να μην λαμβάνει κανένα μέτρο, θα λέγατε ότι είναι προδότης ή ηλίθιος;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να πω ότι υπήρξε προδότης .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Ηλίθιος τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε ηλίθιος . Δεν μπορω'να πω τέτοια πράγματα, διότι ήταν πατριώτης. Αλλά εάν έκανε σφάλματα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Ο πατριωτισμός δεν αποκλείει την ηλιθιότητα, κύριε μάρτυς.

Και ένα τελευταίο σημείο για να είμαι στην ώρα που καθόρισε ο Πρόεδρος. Ειχε γίνει ένα γραφειο όπως γνωρίζετε, μου φαίνεται ο συνταγματάρχης Κονδύλης ήταν επικεφαλης, στο αρχηγείο στρατου για να ετοιμάσει το θεμα του πραξικοπήματος κατά του Μακαρίου και ήταν νεαροί αξιωματικοί . Μήπως θυμάστε μερικά ονόματα εξ 'αυτών;

(Β)

1/1 2 ΜΠ 27-11-1986

17

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω ότι λειτουργούσε τέτοιο γραφείο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Λειτουργούσε τέτοιο γραφείο στο Αρχηγείο Στρατού. Κατετέθη από το στρατηγό κ. Πολίτη .

ΜΑΡΤΥΣ: Ότι υπήρχε τέτοιο γραφείο;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ: Παραεπιτελείο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Ενα παραεπιτελείο.

ΜΑΡΤΥΣ: Σε ποιά πτέρυγα;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Σε ποιά πτέρυγα, δεν ξέρω. Στο Αρχηγείο Στρατού, εν πάση περιπτώσει.

ΜΑΡΤΥΣ: Ας έλθει ο κ. Πολίτης να μου πεί εμένα, που ήταν το παραεπιτελείο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Δεν το ξέρετε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Το αρνείστε, ή δεν είσαστε σε θέση να γνωρίζετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω εγώ ότι λειτουργούσε παραεπιτελείο. Άπαξ και εξεδηλώθη το πραξικόπημα ανέλαβε ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Ναί, αλλά τις προπαρασκευαστικές ενέργειες κάποιος θα τις έκανε, κάποια υπηρεσία .

ΜΑΡΤΥΣ: Αν εννοείτε τη σύσκεψη που έγινε στα γραφεία της επιθεωρήσεως Στρατού...

2/1 Z ΜΠ 27-11-1986

18

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Δεν εννοώ τη σύσκεψη . Η σύσκεψη πήρε μια απόφαση . Αυτή η απόφαση για να υλοποιηθεί έπρεπε να υπάρχει κάποιο όργανο, το οποίο θα επιλαμβάνετο των προπαρασκευαστικών ενεργειών.

ΜΑΡΤΥΣ: Το παραεπιτελείο τι ρόλο να παίξει; Να δώσει οδηγίες; Σε ποιούς; Και από το παραεπιτελείο θα έπαιρνε οδηγίες ο κ. Γεωργίτσης ή ο κ. Κομπόκης;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Δεν υπήρχε, κατά συνέπεια, κάτι τέτοιο.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το ξέρω εγώ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Ευχαριστώ , κ πρόεδρε, τίποτε άλλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Παγοροπουλο να λάβει το λόγο, λαμβάνων υπόψη τα ίδια πράγματα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυρα, θα επανέλθω στην ερώτηση του κ. Λάσκαρη. Είπατε χθές ότι το πραξικόπημα ανατροπής του Μακαρίου -η επιχείρηση αυτή- είχε αποφασιστεί - όπως λέτε και σήμερα ότι λέει ο κ. Μπονάνος- δύο - τρείς μήνες πριν από τις 15 Ιουλίου.

ΜΑΡΤΥΣ; Μάλιστα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Όταν πάρθηκε αυτή η απόφαση για να γίνει

3/1 Ζ ΜΠ 27-11-1986

νωρίτερα, όπως λέει ο κ. Μπονάνος ...

ΜΑΡΤΥΣ: Είχε αποφασιστεί να γίνει το Μαΐο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ακριβώς. Ρωτώ, λοιπόν, το εξής:

Ποιοί ήταν οι λόγοι τότε ...

ΜΑΡΤΥΣ: Τους αναφέρει.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Εσείς το γνωρίζατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν γνωρίζω. Είχε αρχίσει πάντως μια προστριβή, μία δυσπιστία στις σχέσεις Μακαρίου ελληνικής κυβερνήσεως, είχε αρχίσει το πρόβλημα των Εφέδρων αξιωματικών για το οποίο μπορώ να σας καταθέσω στοιχεία και απαντήσεις του Μακαρίου στην Εθνοφρουρά γύρω από αυτό το θέμα, είχε αρχίσει το Σισμίκ τότε να βγαίνει στο Αιγαίο και να κάνει βόλτες για την ανεύρεση πετρελαίου με γεωτρύπανα και δεν ξέρω τι άλλο, είχαν αρχίσει να διαφαίνονται οι προθέσεις του Μακαρίου, όσον αφορά τη μείωση της Εθνοφρουράς, είχαν συζητηθεί πρώτα στα παρασκήνια και μετά βγήκαν στο προσκήνιο...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή, προϋπήρχαν όλα αυτά για αυτό λέτε εσείς ότι έγινε αυτό το πράγμα, δηλαδή αποφασίστηκε η ανατροπή;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατά τη γνώμη μου.

4/1 Z ΜΠ 27-11-1986

20

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ρωτώ, λοιπόν, τώρα: Όταν ο Μακάριος με την επιστολή του ζητάει να φύγουν οι αξιωματικοί , διότι φοβάται είχε δίκιο ή άδικο;

ΜΑΡΤΥΣ: Τι να φοβηθεί;

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Την ανατροπή του.

ΜΑΡΤΥΣ: Γιαυτό ήθελε να διώξει τους αξιωματικούς;

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Σας ρωτώ: Είχε δίκιο ή άδικο;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ νομίζω ότι είχε άδικο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί να φύγουν οι Έλληνες αξιωματικοί;

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αφού είχε προαποφασιστεί να ανατραπεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Μα, δεν το ξέρε αυτό το πράγμα. Τώρα απεκαλύφθη .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με συγχωρείτε, αλλά δεν ήταν ανόητος για να το καταλάβει.

ΜΑΡΤΥΣ: Μέχρι τελευταία στιγμή δεν πίστευε τίποτα, κ. πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο Μακάριος; Δεν ήταν ανόητος για να μην το καταλάβει.

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε πρόεδρε...

5/1 Ζ ΜΠ 27-11-1986

21

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μα, δεν ήταν ανόητος, κ. Πηλιχέ.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν λέω ότι ήταν ανόητος. Δεν είπα τέτοιο πράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μα, τότε δεν θα το καταλάβαινε; Όταν του κάνουν μια απόπειρα , δεύτερη απόπειρα , τρίτη απόπειρα, δεν θα το καταλάβαινε; Δεν είχε πληροφορίες αυτός; Δενείχε ΚΥΠ , δεν είχε Α2 ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έχω καμία αντίρρηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης), Εδώ σας λέει ο Μπονάνος, όπως διαβάσατε εσείς , ότι όταν θα ήταν στην Κίνα ο Μακάριος είχαν αποφασίσει ....

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί , διότι δημιουργούσε προβλήματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρσίτος Μπασαγιάννης): Μα, δεν λέω ότι δεν του ς δημιουργούσε προβλήματα. Και έπρεπε να επιβληθεί η άποψη Μπονάνου. Δεν γεννάται ζήτημα γιαυτό. Αλλά, τους δημιο υργούσε προβλήματα,διότι έπρεπε να δημιουργεί προβλήματα, γιατί ήταν αρχηγός δημοκρατικού κράτους και ο Μπονάνος ήταν στρατηγός-αρχηγός και ήθελε να επεκτείνει τη δικτατορία του στην Κύπρο .

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν αρχηγός ανεξαρτήτου κράτους ο Μακάριος .

6/1 Z ΜΠ 27-11-1986 22

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Βεβαίως. Δημοκρατικού, όμως.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν αντιλέγω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Η έννοια, η οποία σας έκανε τότε να είστε εναντίον του Μακαρίου, ή έκανε τους άλλους, την ηγεσία τέλος παντων, να είναι εναντίον του Μακαρίου, δεν ήταν ούτε ο Μακάριος, ούτε η Κύπρος, ήταν η δημοκρατία. Αυτό κτυπάγατε. Καταλάβατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτού υπεραμύνετο ο Μακάριος; Της δημοκρατίας της Κύπρου;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Βεβαίως, της δημοκρατίας της Κύπρου.

ΜΑΡΤΥΣ: Εφόσον ήταν αρχηγός κράτους, άρα ήταν ανεξάρτητο κράτος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Βεβαίως, ανεξάρτητο κράτος.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν ξέρω αν υπήρξε ανεξάρτητη Κύπρος, κ. πρόεδρε. Εγώ έχω εύφημη μνεία, έχω παράσημα ....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σύμφωνοι, αλλά σταθείτε. Όταν σας μιλάω, παρακαλώ να με ακούτε.

Επειδή συμπίπτει ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών να διαφωνεί μαζί σας και να θεωρεί ακόμα ότι η Κύπρος είναι ανεξάρτητο κράτος, να μας επιτρέψετε να πιστεύουμε στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και όχι στις δικές σας πεποιθήσεις, κ. Πηλιχέ.

7/1 Ζ ΜΠ 27-11-1986

23

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι πεποιθήσεις, με συγχωρείτε, εγώ έχω χαρτιά .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Χαρτιά , βεβαίως. Έχετε εύφημη μνεία το 1963.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ τις νύχτες τις είχα κάνει μέρα, κ. πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Έχετε χαρτιά , δεν λέω, έχετε εύφημη μνεία , αλλά αυτό δεν αναιρεί την έννοια του ανεξαρτήτου κράτους. Εν πάση περιπτώσει δεν πρόκειται να συζητήσουμε τώρα αυτό. Σας είπα ότι ήταν ηγέτης ανεξαρτήτου κράτους . Ως ανεξάρτητο κράτος οφείλατε να το βλέπετε, εφόσον είχε παέι ο στρατός μας εκεί για να βοηθήσει στην άμυνα του ανεξαρτήτου κράτους της Κύπρου. Έτσι οφείλεται να το βλέπετε. Εσείς βλέπατε τον Μακάριο σαν υποτακτικό. Ήταν αρχηγός δημοκρατικ ού ανεξαρτήτου κράτους.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το λέει και η τελευταία παράγραφος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μα θα μας πείτε τώρα ότι δεν ήξερε ο Μακάριος; Ήταν ανόητος ο Μακάριος;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είπα τέτοιο πράγμα, κ . πρόεδρε,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μα, όταν λέτε πού ήξερε ότι θα τον σκοτώνανε; Αφού τον σκοτώνανε κάθε μέρα.

Συνεχίστε κ. Παπαδόπουλε.

8/1 Z ΜΠ 27-11-1986

24

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Θέλω να προσθέσω σ'αυτά που σας είπε ο κ. πρόεδρος, ότι οπωσδήποτε η Κύπρος είχε και τη δική της ΚΥΠ και τις δικές της υπηρεσίες πληροφοριών....έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μαλιστα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Από κάπου μπορεί να είχε διαρρεύσει.

ΜΑΡΤΥΣ: Ενδεχομένως.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πέστε μου παρακαλώ κάτι: 'Οταν σας ενημέρωσε ο κ. Ιωαννίδης, εσάς και τον κ. Παλαΐνη, στις 3 του μηνός, ότι θα γίνει το πραξικόπημα, μήπως ακούσατε, είδατε, αν έδωσε καμία ειδική εντολή στον κ. Κομπόκη για την τύχη του Μακαρίου

ΜΑΡΤΥΣ: Μετά, τον κ. Κομπόκη τον είδε ιδιαιτέρως, όταν τελείωσε η συγκέντρωση αυτή. Βέβαια, δεν άκουσα τους ίδιους. Αλλά άκουσα ότι σκοπίμως ο κ. Κομπόκης άφησε κάποια δίοδο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν ακούσατε κάτι εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, προσωπικώς δεν άκουσα τίποτα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πέστε μου παρακαλώ, κάτι άλλο: 'Εχουμε ένα δεδομένου ότι πριν από τις 15 του μηνός ο κ. Τάσκα, ο Αμερικανός Πρέσβυς, ζήτησε να δεί τον κ. Ιωαννίδη και ο κ. Ιωαννίδης δεν τον δέχτηκε. Το γνωρίζετε;

9/1 Ζ ΜΠ 27-11-1986

25

ΜΑΡΤΥΣ: Το άκουσα. Δεν ήμουν στο τηλέφωνο για να πάρω εγώ την είδηση, αλλά άκουσα ότι αυτό το πράγμα είναι αληθές.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μήπως γνωρίζετε να μου πείτε, γιατί ο κ. Ιωαννίδης αρνήθηκε να δεί τον Τάσκα;

ΜΑΡΤΥΣ, Δεν ξέρω. Γιατί ο κ. Ιωαννίδης φοβόταν πάντα μήπως του βάλουν τρικλοποδιές οι διάφοροι.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Γιατί μου κάνει εντύπωση που είπατε ότι τον Κούπερ τον δέχτηκε,

ΜΑΡΤΥΣ: Τον Κούπερ τον δέχτηκε. Είναι γεγονός. Τον δέχτηκε, διότι του ανεπτύχθη ότι η Αγγλία είναι εγγυήτρια δύναμη, όπως και η Τουρκία και κατά συνέπεια, όπως προβλέπεται από τις συμφωνίες εγγυήσεως, προ πάσης μονομερούς επεμβάσεως θα πρέπει να συνέρχονται οι εγγυήτριες δυνάμεις για να συζητήσουν το πρόβλημα. Γι 'αυτό.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Και μια τελευταία ερώτηση: Γνωρίζετε, είπατε χθές, ότι τα υποβρύχια, τα οποία είχε στείλει με δική του εντολή ο κ. Αραπάκης...

ΜΑΡΤΥΣ: Το λέει ο ίδιος στην έκθεσή του

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: .... Τα γύρισε ο ίδιος πίσω.

Μήπως ξέρετε, αν μεσολάβησε κανένα γεγονός που ανέτρεψε

26

αυτή την απόφασή του;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να ξέρω.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν έχω τίποτε άλλο, κ. πρόεδρε. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ, τον κ. Περάκη να λάβει το λόγο έχων υπόψη του τα ίδια.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυρα, σόλη αυτή την περίοδο και παλιότερα από αυτήν, μέχρι την περίοδο που φτάνουμε στα συγκεκριμένα γεγονότα για τα οποία μιλάμε, άλλοι από τους πολιτικούς ή τους στρατιωτικούς μιλάγανε στην Κύπρο για Ένωση θέλανε Ένωση - άλλοι μιλάγανε για ανεξάρτητο κράτος - θέλανε ανεξάρτητο κράτος - και άλλοι πάλι λέγανε " δεν παίρνουν ένα κομμάτι οι Τούρκοι να τελειώνουμε μαυτή την ιστορία;".

Αυτές ήταν οι τρείς απόψεις.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό για το " κομμάτι" δεν το έχω ακούσει.

Οι δύο απόψεις ναί, την τρίτη δεν την ξέρω.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Εκ των πραγμάτων ύστερα από αυτά τα γεγονότα ένα κομμάτι ουσιαστικά, ανεξάρτητα από τα νομικά για να μην τα μπλέξουμε- το πήραν οι Τούρκοι το κατέλαβαν. Ήταν ένα πραγματικό γεγονός. Εσείς σε όλο αυτό το εγχείρημα, από την αρχή ως το τέλος, απόλα τα γεγονότα, που είπατε, που γνωρίζετε, που καταθέσατε

11/ 1 Z ΜΠ 27-11-1986

27

που είπαν οι άλλοι μάρτυρες, που πάει ο νούς σας, τί ήθελε η τότε ελληνική ηγεσία - στρατιωτική ή πολιτική - απόλα αυτά;

(Δ)

1/1 Δ ΑΚ 27-11-1986

28

ΜΑΡΤΥΣ. Τι να σας πω; Και εγώ δεν μπορώ να το εξηγήσω τι ήταν η ηγεσία. Ήταν η ηγεσία αυτή που ήταν και έκανε αυτό που έκανε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Τι σκοπό είχε με όλα αυτά τα πράγματα; Πώς τα ερμηνεύετε εσείς, ύστερα από τόσο καιρό, με όσα έχετε δει και όσα έχετε σκεφθεί. Τι ερμηνεία δίνετε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν μπορώ να καταλογίσω δόλο στις ενέργειες της τότε στρατιωτικής και πολιτικής ηγεσίας. Δεν νομίζω, δηλαδή, ότι ποτέ θα μπορούσαν να παίξουν έναν οποιοδήποτε ρόλο...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Κοιτάξτε, κύριε μάρτυς, για να σας διευκολύνω. Έχει ειπωθεί ποτέ ότι ένας οποιοσδήποτε ρόλος θα ήταν και η ένωση; Μάθατε ποτέ, ακούσατε ότι σε αυτές τις εντολές υπήρχε η λέξη "ένωση", ότι δηλαδή θα ενεργήσουμε έτσι και ύστερα θα γίνει η ένωση με την Κύπρο; Το ακούσατε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Δεν το ακούσατε. Στην πραγματικότητα τι έγινε; Ένωση βέβαια δεν έγινε, έμεινε όμως αυτό το κομμάτι ουσιαστικά στους Τούρκους. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Και ζήσατε αυτά τα γεγονότα, που ουσιαστικά άφησαν τους Τούρκους να μπουν μέσα. Τι ερμηνεία δίνετε;

2/1 Δ ΑΚ 27-11-1986

ΜΑΡΤΥΣ. Κοιτάξτε, εγώ έζησα 28 και στην Κύπρο παλαιότερα, υπηρέτησα εκεί τρία χρόνια και γνώριζα τα πάντα γύρω από τους Κύπριους, τι πιστεύουν και τι δεν πιστεύουν. Και είχα αναλάβει την εκπαίδευση των Κυπρίων -τις νύκτες τις κάναμε μέρα, όπως είπα προηγουμένως- και ήμουν υπεύθυνος της επαρχίας Κυρηνείας, να εκπαιδεύσω και να οργανώσω όλη την επαρχία, για την αντιμετώπιση ενός ενδεχομένου κινδύνου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Από πότε μέχρι πότε, κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ. Πήγα το 1962 και γύρισα το 1965. Είχαμε τα γεγονότα, τις πρώτες ταραχές και τότε δημιουργήθηκε η πράσινη γραμμή κ.λπ. Είχαν συμβεί πολλά πράγματα τότε και με τον Πρόεδρο, ο οποίος είχε αναλάβει νομίζω για δύο μέρες την Προεδρία, τον Σαμψών, ο οποίος ήταν ο γενικός δερβέναγας και είχε μετατρέψει μία μπουλντόζα, προς τιμή του βέβαια, σε άρμα, και είχε σαρώσει τις τουρκικές συνοικίες. Είχαν συλληφθεί πάρα πολλοί τουρκοκύπριοι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Επιτρέψτε μου να πω, ότι δεν ήταν προς τιμή του το ότι σάρωσε τις τουρκικές συνοικίες, δηλαδή τον άμαχο πληθυσμό.

ΜΑΡΤΥΣ. Με το "σάρωσε", θέλω να πω ότι μάζεψε όλον τον πληθυσμό το 1963.

3/1 Δ ΑΚ 27-11-1986

30

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Λοιπόν, εν πάση περιπτώσει, θέλω να σας πω ότι ολόκληρη η Επιτροπή και εγώ δεν συμμεριζόμαστε την αντίληψη ότι είναι προς τιμή του αυτό το "σάρωμα".

Παρακαλώ, συνεχίστε.

ΜΑΡΤΥΣ. Κοιτάξτε να δείτε, τότε ήταν παλικάρι. Δεν το αμφισβητεί κανείς. Μετά δημιουργήθηκαν τα επεισόδια. Τότε ήταν παλικάρι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Κύριε μάρτυς, αφήστε το αυτό. Αυτά τα περιστατικά είναι γνωστά. Ας έρθουμε σε πιο κοντινά περιστατικά.

ΜΑΡΤΥΣ. Τότε η σκέψη όλων ήταν η ένωση.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Το 1964.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα, το 1963-1964.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Όχι όμως και η σφαγή αμάχων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Ερχόμαστε στην περίοδο που μας ενδιαφέρει. Από όλα αυτά τα γεγονότα, απ' όλα αυτά τα σχέδια και τις διαδικασίες, βγαίνει από πουθενά η λέξη "ένωση"; Το 1974 εννοώ.

ΜΑΡΤΥΣ. Από τα πρόσφατα γεγονότα, όχι. Αλλά αντικειμενικός σκοπός νομίζω ότι στο βάθος ήταν αυτός, κατά την εκτίμησή μου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Τώρα, για τον κύριο Ιωαννίδη, όπως τον ζήσατε και όπως τον ξέρετε. Η μία άποψη είναι, εσείς προσωπικά την αποκλείσατε,

4/1 Δ ΑΚ 27-11-1986

είπατε ότι δεν ενήργησε με δόλο, για να διχοτομηθεί η Κύπρος...

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Αυτό βέβαια είναι δική σας γνώμη.

ΜΑΡΤΥΣ. Ασφαλώς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Όμως, αποκλείετε να μην ενήργησε μεν με δόλο ο Ιωαννίδης, αλλά κάποιοι να του έφτιαξαν αυτή την ιστορία, για να καταλήξει το πράγμα εκεί που κατέληξε;

ΜΑΡΤΥΣ. Τι να σας πω, κύριε Βουλευτά; Αυτό είναι πράγμα το οποίο θα πρέπει να ομολογήσει ο ίδιος. Γιατί όπως λέει στην συνέντευξη που έδωσε, το μεγαλύτερό του σφάλμα είναι ότι δεν αντικατέστησε τη στρατιωτική ηγεσία για να είναι ο ίδιος Αρχηγός. Αυτό λέει στην συνέντευξή του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ να καταθέσετε στην Επιτροπή αυτή την συνέτευξη.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, θα την καταθέσω.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Πότε έχει δοθεί;

ΜΑΡΤΥΣ. Είχε δημοσιευθεί στις 13-9-75 στο ΒΗΜΑ, αλλά εγώ έχω την εφημερίδα ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΑΓΗ, που δημοσιεύει αυτή τη συνέτευξη στις 19-9-75. Σας διαβάζω επί λέξει τη συνέντευξη:

5/1 Δ ΑΚ 29-11-1986

32

"Το μεγαλύτερό μου λάθος ήτο ότι ενεπιστεύθην την ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων εις τους ιεραρχικά ανωτέρους μου, και δεν ηδυνήθην να παίξω το ρόλο που όφειλα να παίξω εις το κρίσιμο χρονικό διάστημα από 20ης Ιουλίου 1974".

Την καταθέτω στα Πρακτικά, κύριε Πρόεδρε.

(Στο σημείο αυτό ο κύριος μάρτυς καταθέτει στα Πρακτικά απόκομμα της εφημερίδος "ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΑΓΗ" με το προαναφερθέν δημοσίευμα).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Μάλιστα, κύριε μάρτυς, νομίζω ότι πρέπει να το καταθέσετε, διότι η Επιτροπή δεν το έχει.

Τελείωσα, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο κύριος Παπαστεφανάκης έχει το λόγο. Απών, διαγράφεται.

Ο κύριος Ζερβός έχει το λόγο.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ. Κύριε Πρόεδρε, παρ όλο που με επιμονή είχατε ρωτήσει τον μάρτυρα σχετικά με τις ερωτήσεις που πρόκειται να κάνω, εν τούτοις θεωρώ σκόπιμο να κάνω αυτές τις ερωτήσεις, με απώτερο σκοπό να δοθεί έμφαση στην τεράστια ευθύνη την οποία έφερε την εποχή εκείνη ο ισχυρός άνδρας της Ελλάδος Ταξίαρχος Ιωαννίδης, για όλα τα επακολουθήσαντα.

6/1 Δ AK 27-11-1986

33

Κύριε μάρτυς, απ'όσα είπατε περί του Άγγλου Πρέσβεως κυρίου Κούπερ, περί του τηλεφωνήματος του κυρίου Περδίκη και από άλλα στοιχεία, ο Ταξίαρχος Ιωαννίδης έπρεπε να αναμένει τουρκική απόβαση; Ναι, ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ. Τα δεδομένα ήσαν αυτά, μπορώ να πω.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ. Μάλιστα. Αφού, λοιπόν, του ήσαν γνωστές οι σχετικές πληροφορίες, τι έκανε ο Ταξίαρχος Ιωαννίδης για να αποτρέψει την απόβαση;

ΜΑΡΤΥΣ. Είπα και χθες ότι αυτή την μακαριότητα δεν μπορούμε να την εξηγήσουμε.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ. Κύριε μάρτυς, σημείωσα ακριβώς ότι αποδώσατε στον Ταξίαρχο Ιωαννίδη μακαριότητα, σαν δικαιολογία για την αδράνειά του. Και ερωτώ: Η μακαριότητα αυτή εκ μέρους του Ταξίαρχου Ιωαννίδη, οφείλετο σε έλλειψη φαιάς ουσίας, ή σε άλλους εξωγενείς παράγοντες;

ΜΑΡΤΥΣ. Κοιτάξτε, εγώ δεν γνωρίζω ούτε εσωγενείς, ούτε εξωγενείς παράγοντες, Εκείνο που γνωρίζω είναι αυτό που κατέθεσα. Δεν μπορώ να το εξηγήσω ούτε εγώ και μακάρι να αποδειχθεί που οφειλόταν...

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ. Τελείωσα, κύριε Πρόεδρε.

7/1 Δ ΑΚ 27-11-1986

34

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο κύριος Βασιλειάδης έχει το λόγο. Απών, διαγράφεται.

Ο κύριος Παυλίδης έχει το λόγο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Κύριε μάρτυς, περίπου θέλω να επαναλάβω την ερώτηση του συναδέλφου κυρίου Ζερβού, γνωρίζοντας μάλιστα ότι ήσασταν από τους στενότερους συνεργάτες του Ταξίαρχου Ιωαννίδη καθ'όλη τη διάρκεια της 7ετίας.

ΜΑΡΤΥΣ. Από πού το βγάλατε αυτό το συμπέρασμα; Εγώ δεν υπηρέτησα στην ΕΣΑ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Είναι άδικη η εντύπωση, ότι ήσασταν από τους στενούς φίλους του.

ΜΑΡΤΥΣ. Φίλος; Ο κύριος Ιωαννίδης δεν είχε φίλους. Φίλο δεν είχε κανένα, ούτε τον εαυτό του δεν είχε φίλο. Ήταν μονήρης. Ούτε βγαίναμε έξω να γλεντήσουμε μαζί.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Μας ρίχνετε σήμερα ένα φως στην προσωπικότητα Ιωαννίδη, γιατί εσείς τελικά σήμερα...

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Δεν είχε φίλους, είχε συμμορία.

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι συμμορία. Με συγχωρείτε, αλλά δεν ήταν συμμορία, κύριοι.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Τι είπατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Κάποιος κύριος που έβγαινε, είπε ότι ο Ιωαννίδης είχε συμμο-

8/1 Δ ΑΚ 27-11-1986

35

ρία. Αν ήμασταν συμμορίτες, να μας το πείτε για να ξέρουμε. Γιατί έτσι είπε ο κύριος που έβγαινε από την Αίθουσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ποιος το είπε, κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ. Κάποιος που έβγαινε έξω, είπε ότι ο Ιωαννίδης είχε συμμορία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Ο κύριος Ράλλης το είπε, κύριε Πρόεδρε.

ΜΑΡΤΥΣ. Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε, αλλά δεν λέγονται τέτοιες εκφράσεις.

(Κ)

(Δ)

1/1Κ (Γ.Π.) 27-11-86

36

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ, δεν επιθυμώ βέβαια να πώ ότι είναι ωραίο πράγμα να λέγονται τέτοιες φράσεις, αλλά και εσείς καταλαβαίνετε ότι ένας βουλευτής πει κάτι δεν είναι ανάγκη να αντιδράσετε με τον βίαιο τρόπο που θα αντιδρούσατε εάν σας έλεγε κάτι ένας υφιστάμενός σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε με σεμνότητα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Συνεχίστε, κύριε Παυλίδη.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Το "περί συμμορίας" το παραβλέπω. Πάμε τώρα στη ουσία του πράγματος.

Εκάλεσε στις 3 Ιουνίου ο πανίσχυρος, ο αόρατος όπως τον χαρακτηρίσατε και εσείς .....

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι τον χαρακτήρισα, τον χαρακτηρίζουν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Επαναλάβατε το χαρακτηρισμό και μου δώσατε την εντύπωση πως τον αποδέχεστε.

Ο αόρατος άρχων εκάλεσε στις 3 Ιουνίου για ένα τεραστίας σημασίας εθνικό θέμα δύο ανθρώπους, εσάς και τον Παλαΐνη, απ' όλο το στράτευμα, απ' όλους τους αξιωματικούς πάνω από εσάς, που πιθανώς να είχαν και ένα ειδικότερο λόγο, κληθήτε για να γίνετε γνώστες του ότι απεφασίσθη αυτό το εγχείρημα, όπως εσείς το χαρακτηρίζετε, εσείς και

2/1Κ (Γ.Π.) 27-11-86

37

ο κύριος Παλαΐνης. Είναι ακριβές αυτό; Το καταθέσατε υποθέτω.

ΜΑΡΤΥΣ: Το κατέθεσα εγώ. Εφώναξε εμένα-εγώ ήμουν βοηθός του, ήμουν και δίπλα του-το κύριο Παλαΐνη. Για να μην πηγαίνει κάθε τόσο στο γραφείο αρχηγού και αναφέρει στον αρχηγό, είχε οριστεί ο κύριος Παλαΐνης να ανεβοκατεβαίνει και να ενημερώνει τον αρχηγό, Επειδή ο αρχηγός ήταν αντιστράτηγος.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο σύνδεσμος, ο Παλαΐνης, ανάμεσα σε Ιωαννίδη ....

ΜΑΡΤΥΣ: Και αρχηγείο στρατού.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Και Γαλατσάνο . Ο Γαλατσάνος δεν ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Εσείς είσαστε ο παρακωλυμένος όπως τους λέμε εμείς οι πολιτικοί, συγχωρείστε μου την έκφραση, στο προθάλαμο του ιδιαίτερου γραφείου του.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ναι.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, είχα δικό μου γραφείο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Βοηθός πάντως . Αφού συνδέατε τηλέφωνα κάνατε, δείχνατε ...

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, ο βοηθός. Δεν ήμουν ιδιαίτερος, είχε υπασπιστή

3/1Κ (Γ.Π.) 27-11-86

38

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Το "ιδιαίτερος" το λέγω όπως το λέμε εμείς οι πολιτικοί , όχι όπως το λένε οι στρατιωτικοί.

Θέλω να πω ότι είσαστε πολύ στενός συνεργάτης του, ο στενότερος συνεργάτης του.

ΜΑΡΤΥΣ: Την στενότητα...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αφήστε με να ολοκληρώσω.

Σας ενεπιστεύθηκε, λοιπόν, τόσο μεγάλης σημασίας μυστικό, το ότι θα γίνει το εγχείρημα στην Κύπρο και δεν σας άφησε να μάθετε τίποτα άλλο, ότι εσείς θα μετάσχετε, δίδετε έγκριση, δίδετε συμβουλή ή δεν ξέρω εγώ τι θα δώσετε και πλέον τούτου ουδέν ;

ΜΑΡΤΥΣ: Με τι να ασχοληθούμε; Να ασχοληθούμε επί πλέον; Όταν φέραμε τις αντιρρήσεις μας και ο ένας και ο άλλος και είπαμε αυτά τα οποία κατέθεσα, ότι εγώ του είπα επειδή εγνώριζα τις συνθήκες εγγυήσεως ότι θα έχουμε αλυσοδωτές αντιδράσεις. Από εκεί και πέρα συμπλήρωσα και κάτι, ότι οι στρατιωτικές διαταγές δεν υπόκεινται σε κρίση , είπα πριν πω αυτό το οποίο κατέθεσα χθες. Από εκεί και πέρα τι να του πω όταν μου λέει ότι δεν θα επέμβουν οι Τούρκοι; Τί να του πω εγώ από εκεί και πέρα;

ΑΡΙΣΤΕΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αυτό το "δε θα επέμβουν" είναι το ερώτημα που

4/1Κ (Γ.Π.) 27-11-86

39

βασανίζει όλα τα μέλη της επιτροπής, αυτή την μακαριότητα που εσείς την αντιλήφθητε από την πρώτη στιγμή. Αυτή την μη ύπαρξη ανησυχίας εσείς τότε ένας μικρός ...

ΜΑΡΤΥΣ: Μικρός ήμουν τότε.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ένας κατώτερος αξιωματικός απ'ότι ήταν εκείνος, ανησυχείτε και ο Ιωαννίδης δεν ανησυχεί. Ωστόσο είναι ο άνθρωπος των οποίο καλούν οι μεγάλες δυνάμεις, οι εγγυήτριες δυνάμεις. Εσείς δεν καταφέρνετε σ'όλο αυτό το πλέγμα όντας στην καρδιά των γεγονότων τίποτε άλλο να αντιληφθείτε και να το μεταφέρετε σήμερα στην επιτροπή;

ΜΑΡΤΥΣ: Τί να καταλάβω δηλαδή; θα μου έλεγε εμένα ο Ιωαννίδης;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Να μου εξηγήσετε, δηλαδή, την μακαριότητα Ιωαννίδη πού την αποδίδετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Τί θέλετε να σας πω;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ακούστε τι κάνει η επιτροπή σήμερα: Αναζητεί ενόχους, αυτό κάνει η επιτροπή που εξετάζει τα πράγματα. Εάν τα πράγματα, λοιπόν, έγιναν όπως τα περιγράφετε, η δική σας μαρτυρία είναι αρκετή, κατά την δική του τουλάχιστον εκτίμηση, για να καταδικάσει έναν άνθρωπο.

5/1Κ (Γ.Π.) 27-11-86

40

ΜΑΡΤΥΣ: Όπως το εκτιμήσατε εσείς. Είπα αυτά που έπρεπε να πω.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε, δεν έχω τίποτε άλλο να ερωτήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Λιβανό να λάβει τον λόγο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς θα ήθελα μια διευκρίνηση σχετικά με το ραντεβού το οποίο οργανώσατε με τον Ωνάση. Ο Ωνάσης για πρώτη φορά εμφανίστηκε στο καθεστώς και ζήτησε να προσφέρει το αντιτορπιλικό ή είχε επαφές με το καθεστώς;

ΜΑΡΤΥΣ: Στον κύριο Ιωαννίδη για πρώτη φορά, στο προηγούμενο καθεστώς Παπαδοπούλου νομίζω ότι είχε αρκετές σχέσεις.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Για ποιό θέμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω για ποιό θέμα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν ξέρετε ότι...

ΜΑΡΤΥΣ: Εκείνο που ξέρω είναι ότι είχε παραχωρήσει και την βίλλα του

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Και όλα αυτά συνήθως τα κάνουν χωρίς αντάλλαγμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Αντάλλαγμα δεν νομίζω ότι πήρε ο Ωνάσης. Τί πήρε; Δεν πήρε τίποτε.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι ο Ωνάσης δεν πήρε, δεν πήρε τελικά. Δεν είχε λόγους;

6/1 Κ (Γ.Π.) 27-11-86

41

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω, εάν είχε λόγους.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ : Δεν ξέρετε ότι ο Ιωαννίδης συνέλαβε αξιωματικού της Αεροπορίας για δωροδοκία;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό για πρώτη φορά το ακούω.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν το ξέρετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Και θα ήθελα να το ακούσω.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν το ξέρετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Για δωροδοκία; Ποιούς;

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Για δωροδοκία έναντι της εξαγοράς της "Ολυμπιακής" από το Κράτος.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το ξέρω αυτό.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Καλά, τότε δεν σας ερωτώ εσάς.

Θα σας ερωτήσω κάτι άλλο.

Ο κύριος Περδίκης όπως μας διαβεβαιώσατε χθες, αλλά εκείνος μας διαβεβαίωσε προχθές, δεν επικοινώνησε με τον Ιωαννίδη. Για μένα είναι πολύ σημαντική αυτή η άρνηση του Περδίκη. Πιστεύετε ότι ο Περδίκης μπορεί να έχει λησμονήσει αυτή την επικοινωνία; Μπορεί να την έχει λησμονήσει;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω τι να σας πω, αυτό είναι θέμα δικό του.

7/1Κ (Γ.Π.) 27- 11-86

42

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Βλέπετε να υπάρχουν πουθενά λόγοι, για να το κρύψει;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν νομίζω ότι έχει κανένα λόγο. Απολύτως κανένα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Άρα, λοιπόν, λέτε ότι το ξέχασε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν αποκλείεται, δεν το αποκλείω.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Πάντως εσείς βεβαιώνετε ότι επικοινώνησε.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν έχω καμμία αντίρρηση για ότι ...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μια άλλη ερώτηση τώρα. Πάω στην παράδοση από τον Ιωαννίδη πλέον στους πολιτικούς. Αντέδρασε ο Ιωαννίδης σ'αυτή την ....

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι αντέδρασε. Και ότι είπε και ο ίδιος, "έχω διαφορετική γνώμη, αλλά είσθε υποχρεωμένοι να υπακούσετε στις αποφάσεις και στις εντολές που θα καταλήξουν οι αρχηγοί ".

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Υπήρχε περίπτωση ο χαρακτήρας αυτός όπως μας τον περιγράφετε και όπως φαντάζομαι εγώ ότι έτσι θα είναι. Δεν θα τον χαρακτηρίσω ούτε σαν προδότη ούτε σαν ηλίθιο αλλά οπωσδήποτε μπορώ να τον χαρακτηρίσω σαν έντιμο γύρω από αυτά—

ΜΑΡΤΥΣ: Ότι ήταν έντιμος δεν υπάρχει αμφιβολία. δεν του βρήκα τίποτε σε ότι αφορά ...

8/1Κ (Γ.Π.) 27-11-86

43

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Το ερωτημά μου είναι: Μπορούσε ο άνθρωπος αυτός, ο οποίος όπως ξέρω τουλάχιστον εγώ,-θα μας το βεβαιώσετε σεις- έδωσε το λόγο της τιμής του ενώπιον του Γκιζίκη ότι δεν θα παρενοχλήσει πλέον αυτός την ακολουθούσα κατάσταση.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ : Υπήρχε περίπτωση να μην τηρήσει τον λόγο του; Και το ερωτημά μου είναι: Κινδύνευε πλέον η κυβέρνηση, η οποία προήλθε μετά απ'αυτά τα γεγονότα, από τον Ιωαννίδη;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω ότι κινδύνευε. Δεν μπορούσε πλέον να κάνει τίποτε.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Δηλαδή κινήματα και τέτοια που έλεγαν ότι μπορεί να γίνουν κ.λ.π.

ΜΑΡΤΥΣ: Ελέχθη για το περιβόητο κίνημα που το ονόμασαν, δεν ξέρω πώς το ονόμασαν...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Καλά αφήστε το περιβόητο κίνημα, όλα τ'άλλα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω ότι μπορούσε.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Ούτε ο ίδιος σαν ενεμπιστεύθηκε τίποτα.

ΜΑΡΤΥΣ: Τίποτα απολύτως. Και εγώ δεν είχα καμμία επαφή έκτοτε.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μια άλλη ερώτηση τώρα.

Έχουν πολλά λεχθεί κύριε μάρτυς γι αυτά τα υποβρύχια που

9 /1Κ (Γ.Π.) 27-11-86

44

πήγαν,γύρισαν,ξαναπήγαν,ξαναγύρισαν. Και αυτά έγιναν με διαφορά πολλών ωρών,ημερών θα έλεγα. Ο Ιωαννίδης-τουλάχιστον ο ίδιος δεν το είπε το λένε όμως πολλοί άλλοι εθεώρησε αυτές τις κινήσεις τόσο του ναυτικού όσο και της αεροπορίας σαν προδοσία. Δεν το λέω εγώ,το λένε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Πώς και γιατί αφού ενημερώθηκε γι'αυτή την προδοσία - ως γνωστόν υπήρχε θάλαμος επιχειρήσεων και ενημερωνόταν συνεχώς- πώς δεν τους συνέλαβε τους υπευθύνους της προδοσίας ή πώς δεν τους έβγαλε από τις θέσεις τους. Το λιγότερο που μπορούσε να κάνει: Κύριε Παπανικολάου ούτε είσαι προδότης,ούτε τίποτα. Φύγε από την μέση και ορίζεται άλλος. Γιατί τους άφησε να προδίδουν; Πώς το κρίνετε εσείς αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Εάν εγώ ήμουν θα το έκανα αυτό.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Έτσι. Όποιον αξιωματικό έχω ρωτήσει πράγματι λέει εγώ θα το έκανα. Πώς δεν το έκανε ο Ιωαννίδης; Μήπως,λοιπόν, δεν είναι έτσι τα πράγματα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δε μπορώ να ξέρω γιατί δεν το έκανε αυτό το πράγμα. Ούτε είπε ποτέ σε κανέναν. Εκείνο το οποίο είπε είναι,ότι με πρόδωσαν οι αρχηγοί.

10/1Κ (Γ.Π.) 27-11-86

45

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μπράβο, εύλογα δεν έπρεπε να ρωτήσετε: Μα αγαπητέ μου σε πρόδωσαν μια, σε πρόδωσαν δυό , σε πρόδωσαν τρεις. Ε' πόσο ήθελε μέσα σε πόλεμο να πεισθεί ότι είναι προδότες και αν μη τι άλλο να τους βγάλει από την θέση τους;

(ΒΑ)

(Κ) 1/1 ΒΑ Α.Ι. 27-11-1986

46

ΜΑΡΤΥΣ: Ήδη το μαχαίρι είχε φθάσει στο κόκαλο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν με ενδιαφέρει πού είχε φθάσει. Εσείς λέτε ότι θα τους βγάζατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Καλά, αν ήμουνα εγώ...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Από τη μία τους έβλεπε ότι ήταν προδότες, τον πρόδιδαν και δεν τους έβγαζε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήδη είχε φανεί η κατάσταση. Δεν μπορούσε να κάνει τίποτε. Εφόσον δεν πήγαν τα αεροπλάνα εφόσον, δεν πήγαν τα υποβρύχια, από κει και πέρα, ποιό το αποτέλεσμα;

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μα την άλλη μέρα ξαναπήγαν.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξαναπήγαν. Τα υποβρύχια ...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Ξαναπήγαν.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν πήγαν. Δεν ξέρω τί είπαν οι πλοίαρχοι.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μα εδώ το ανέφεραν οι εφημερίδες - δεν περιμέναμε να το μάθουμε από τους πλοιάρχους - ότι ξαναπήγαν και ξαναγύρισαν.

Να σας ρωτήσω και κάτι άλλο, που δεν έχει ξαναέρθει στην επιτροπή, και πρέπει να έλθει κάποτε. Εσείς το γνωρίζετε ότι πήγε οχηματαγωγό.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Αυτό το οχηματαγωγό μετέφερε τη νέα φρουρά, δηλαδή

2/1 ΒΑ Α.Ι. 27-11-1986

47

400 άνδρες περίπου, και επρόκειτο να παραλάβει αύριο πια τους απερχομένους από την Κύπρο.

ΜΑΡΤΥΣ: Τους είχε πάρει ήδη.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μπράβο, τους είχε πάρει. Πώς εξηγείται η διαταγή του Μπονάνου να μην παραδώσει στην Κύπρο τον οπλισμό τον οποίο μετέφερε για την Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Τον πήραν τον οπλισμό.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι, δεν τον πήραν.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ ξέρω ότι τον πήραν. Και εγώ ξέρω ότι κατέβηκε το τάγμα όλο...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Εσείς λέτε για τη δεύτερη διαταγή που πήγε στην Πάφο. Αλλά ερωτώ: Πώς και γιατί διετάχθησαν να μην παραδώσουν τον οπλισμό, αφού ήδη είχε γίνει η απόβαση;

ΜΑΡΤΥΣ: Και τον πήρε τον εξοπλισμό και τον έφερε στην Ελλάδα;

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι, δεν τον έφερε στην Ελλάδα. Διετάχθη να ξαναγυρίσει και να τον αφήσει αλλού.

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως πήγε στην Πάφο και κατέβηκε το τμήμα που είχε από το αρματαγωγό και έμεινε στις επιχειρήσεις Κύπρου.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Το τμήμα κατέβηκε, αλλά ο οπλισμός δεν κατέβηκε. Γιατί;

3/1 ΒΑ Α.Ι. 27-11-1986

48

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό δεν το ξέρω, το ακούω για πρώτη φορά. Και εκείνο που ξέρω, είναι ότι τα τουρκικά αεροπλάνα εβύθισαν τότε ένα τουρκικό αντιτορπιλικό.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Είπατε -και είναι η τελευταία ερώτηση, κύριε Πρόεδρε- ότι είπε ο Ιωαννίδης -το ακούσατε εσείς, είναι φράση δική σας- εκλογές σε ένα χρόνο. Εννοούσε εδώ;

ΜΑΡΤΥΣ: Εννοούσε στην Κύπρο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Αυτά ήθελα να ρωτήσω, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Ξαρχά να λάβει το λόγο.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε Μάρτυς, σας ρώτησαν καιάλλοι συνάδελφοι, θα σας ρωτήσω και εγώ και θα ήθελα μία μονολεκτική απάντηση. Όταν ο Ιωαννίδης σας ανακοίνωσε στις 3 του μηνός το πρωΐ ότιθα γίνει το εγχείρημα στην Κύπρο, τον ρωτήσατε εσείς και ο Παλαΐνης για ποιό σκοπό, γιατί, τί επιδιώκει;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, για όλη την κατάσταση που είχε δημιουργήσει ο Μακάριος. Ασφαλώς τον ρώτησα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή να τον εκδικηθεί για όσα είχε κάνει;

ΜΑΡΤΥΣ: Ακριβώς. Ήταν οι προπηλακισμοί των αξιωματικών.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Αυτά τα είπατε. Εγώ θέλω μία απάντηση μονολεκτική.

4/1 ΒΑ Α.Ι. 27-11-1986

49

Σας είπε για ό,τι έχει κάνει ο Μακάριος. Όχι, διότι ήθελε στην Κύπρο να πετύχει κάτι άλλο παραπέρα, σχετικό με την τύχη της Κύπρου. Σας το είπε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μας είπε ακριβώς αυτό το πράγμα. Μας είπε για όσα έχει κάνει μέχρι τώρα ο Μακάριος.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Πέστε μου κάτι άλλο τώρα. Τον ρωτήσατε, ή σας είπε, ή μάθατε από αλλού ποιοί άλλοι ήξεραν για το πραξικόπημα την ώρα που σας το ανεκοινωσε εσάς;

ΜΑΡΤΥΣ: Μας είπε η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Τον ρωτήσατε, ή σας το είπε μόνος του;

ΜΑΡΤΥΣ: Μας το είπε μόνος του.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Είπατε ότι στις 23 του μηνός μεσημέρι, εδώ στις συσκέψεις και στις διαφωνίες, κάποια στιγμή ζήτησε και πήρε άδεια 4 μέρες.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό ήταν στις 23 το πρωί.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Ώστε λοιπόν σε ώρα επιστρατεύσεως, σε ώρα πολέμου, αξιωματικός παίρνει άδεια και πάει για μπάνιο, ή παίρνει το περίστροφό του και το κράνος του και πάει στην πρώτη γραμμή;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν ξέρω. Πιθανόν να έκανε και κάτι άλλο. Η ευθύνη του κ.λ.π. θα έπρεπε να τον οδηγήσει ...

5/1 ΒΑ Α.Ι. 27-11-1986

50

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Εδώ δεν υπάρχουν ευθύνες, υπάρχει καθήκον, κύριε μάρτυς. Ο τόπος κινδυνεύει, είναι εν επιστρατεύσει, πολεμάει, και ο αξιωματικός πάει στο σπίτι να κάνει μπάνιο;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν ξενυκτισμένος το βράδυ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Όταν λοιπόν ένας αξιωματικός σε ώρα επιστρατεύσεως είναι ξενυκτισμένος...

ΜΑΡΤΥΣ: Είπα ότι έκανε μπάνιο, διότι ήταν ξενυκτισμένος. Για αυτό το είπα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Αυτό θέλω να ξέρω και εγώ, την απάντηση.

Πείτε μου κάτι. Είπατε εδώ -και εγώ να σας κάνω την χάρη- ότι δεν ήταν οτιδήποτε, αλλά παρά πατριώτης. Άρα ήθελε, με ό,τι έκανε, το καλό αυτού του τόπου.

ΜΑΡΤΥΣ: Έτσι νομίζω.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Όταν, λοιπόν, αυτός ο τόπος βρίσκεται στις 23 του μηνός σε κίνδυνο αναμφισβήτητα, τί κάνει για το καλό του τόπου;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο ίδιος τί να κάνει, κύριε Ξαρχά.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Πώς ανταποκρίθηκε στις ευθύνες του;

ΜΑΡΤΥΣ: Ζήτησε άδεια να απαλλαγεί των καθηκόντων του και να αναλάβει η ηγεσία.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Ώστε λοιπόν εζήτησε να απαλλαγεί την ώρα της ευθύ-

6/1 ΒΑ Α.Ι. 27-11-1986

51

νης;

ΜΑΡΤΥΣ; Έτσι σκέφθηκε ότι πρέπει να κάνει για να διευκολύνει το έργο των άλλων.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Πέστε μου κάτι άλλο. Είπατε ότι ακούσατε από τον Παπανικολάου προσωπικά στις 20 του μηνός ...

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 22 του μηνός.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: ...στις 22 του μηνός, ότι κατεβαίνουν μονάδες του Συμφώνου της Βαρσοβίας κ.λ.π. γιατί υπάρχει κίνδυνος στα βόρεια σύνορά μας και ότι τηλεφωνήσατε στον συνταγματάρχη Ράδο στην προκάλυψη και είπε ότι επικρατεί ηρεμία σε όλο το μέτωπο. Ερώτημα πρώτον: Αυτό που κάνετε εσείς να τηλεφωνήσετε εκεί, για να επαληθεύσετε την πληροφορία, μπορούσε να το έχει κάνει η ΚΥΠ;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΚΥΠ οπωσδήποτε είχε τις πληροφορίες της.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Απλά σας ρωτώ. Εσείς πήρατε τον Ράδο που ήταν η προκάλυψη...

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν προσωπικός μου φίλος ο Ράδος. Έχουμε ιστορία μαζί στη Κύπρο.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή σε περιπτώσεις επιστρατεύσεως, ανάγκης του τόπου, στους προσωπικούς φίλους απευθυνόμαστε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

7/1 ΒΑ A.I. 27-11-1986

52

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Ο αρχηγός της ΚΥΠ δεν μπορούσε να πάρει τον συνταγματάρχη της προκαλύψεως;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω αν τον πήρε.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δεν σας ρωτάω αν τον πήρε. Σας ρωτώ αν μπορούσε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορούσε.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Μπορούσε λοιπόν. Δεν χρειαζόταν να είναι προσωπικός του φίλος.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Εσείς από δική σας πρωτοβουλία -και μπράβο σας- πήρατε. Πήρατε αυτή την πληροφορία. Τί την κάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Είπε ότι δεν είναι τίποτε απολύτως και δεν ξέραμε για ποιό λόγο λέγονται αυτά.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Σας είπε ότι δεν είναι τίποτε. Και από την άλλη μεριά, παίζεται η τύχη του τόπου, διότι δεν πάνε οι δυνάμεις εκεί που πρέπει να πάνε. Αυτή την πληροφορία την κρατήσατε για λογαριασμό σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Εγώ τη μετέφερα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Σε ποιόν;

ΜΑΡΤΥΣ: Στον κ. Ιωαννίδη.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Στον Παπανικολάου το είπατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Ο κ. Ιωαννίδης από και και πέρα μπορούσε να το αναφέρει προς τα πάνω.

8/1 ΒΑ Α.Ι. 27-11-1986

53

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Εσείς το είπατε μόνο στον κ. Ιωαννίδη;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκείνος ήταν προϊστάμενος και δεν μπορούσα να πάω σε οποιονδήποτε άλλον να το πω, ούτε στον κ. Παπανικολάου. Γιατί ο κ. Παπανικολάου στις 22 του μηνός είχε πει:"Κύριε ταξίαρχε, σήμερα σας λέω ότι η Λευκωσία ...".

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Να μην μακρηγορούμε. Εγώ θέλω απαντήσεις κοφτές. Και οι ερωτήσεις μου είναι τέτοιες, που μπορείτε να απαντάτε.

Πέστε μου κάτι άλλο. Στις 19 προς 20 του μηνός το βράδυ, πού βρισκόσαστε;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο σπίτι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Ήσασταν στο σπίτι στις 19 προς 20 Ιουλίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήμουνα στο σπίτι μέχρι αργά το βράδυ. Εν συνεχεία μείναμε μέσα...

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Τί ώρα; Πού μέσα;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατά τις 10-10.30΄.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή κατά τις 10.30΄ ήσασταν μέσα στην αίθουσα επιχειρήσεων.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν είχα καμμιά δουλειά με αίθουσα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Πού ήσασταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο γραφείο μου.

9/1 BA A.I. 27-11-1986

54

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Που ήταν δίπλα στου Ιωαννίδη.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, δίπλα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Ο Ιωαννίδης πού ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Ιωαννίδης ήλθε αργά. Δεν ξέρω τί ώρα περίπου. Μία ή ώρα ήρθε; Δεν ξέρω.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Εσείς μιλήσατε εκείνο το βράδυ καθόλου μαζί;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, καθόλου.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Καθόλου;

ΜΑΡΤΥΣ: Καθόλου. Όταν ήλθε, εγώ είχα κοιμηθεί ήδη.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή εσείς δεν είχατε πάρει είδηση ότι είχε ξεκινήσει η τουρκική αρμάδα με κατεύθυνση την Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ τα ήξερα όλα αυτά. Τα είχα μεταφέρει, τα είχε πει.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Τα ξέρατε. Και παρόλα αυτά, ο φυσικός σας προϊστάμενος είναι ο Ιωαννίδης, και σεις κοιμάστε και τουλάχιστον δεν αισθάνεσθε την ανησυχία να του πείτε τί συνέβη·

ΜΑΡΤΥΣ: Του τα είχα πει κατ' επανάληψη. Όλη την ημέρα αυτό λέγαμε. Και έλεγε ότι δεν υπάρχει περίπτωση να κατέβουν.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δεν θέλω τίποτε άλλο, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Πετραλιά να λάβει το λόγο. Απών, διαγράφεται.

10/1 ΒΑ Α.Ι. 27-11-1986

Παρακαλώ τον κ. Δαμιανίδη να λάβει το λόγο, έχοντας πάντοτε υπόψη του το γεγονός του χρόνου.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Το έχουμε μάθει αυτό, κύριε Πρόεδρε.

Κύριε Μάρτυς, τίνος ιδέα ήταν η ανατροπή του Μακαρίου, το πραξικόπημα στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά θα σας τα πουν οι ίδιοι όταν θα έλθουν εδώ. Δεν μπορώ να ξέρω εγώ ποιός πήρε την πρωτοβουλία.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Εγώ ρωτώ εσάς αν ξέρετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Πέστε μου ότι δεν ξέρετε και τελειώνουμε.

Το δεύτερο που ήθελα να σας ρωτήσω, είναι το εξής: Αυτή η ολιγωρία, μετά το πραξικόπημα της Κύπρου, και την εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο, πού οφείλεται; Πώς το εξηγείτε εσείς σαν ένας άνθρωπος που ζήσατε εκείνα τα γεγονότα και ήσασταν μέσα στο θέατρο αυτών των αποφάσεων;

(ΠΑ)

(ΒΑ) 1/1 ΠΑ (Θ.Σ.) 27-11-86

56

ΜΑΡΤΥΣ . Εκείνο που είδα ήταν ότι με την επέμβαση του Σίσκο προσπαθούσαν να γίνει κατάπαυση του πυρός .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Αφού είδατε ότι η μεσολάβηση του Σίσκο δεν απέδωσε τίποτα θετικό για την πλευρά την δική μας, γιατί συνεχίζεται αυτή η ολιγωρία .

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν ξέρω .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Αναφέρατε κάτι για τον Ωνάση . Τελικά ο Ωνάσης συνεφώνησε για την ανατροπή του Μακαρίου ;

ΜΑΡΤΥΣ . Γιατί να συμφωνήσει ; Να ρωτήσω τον Ωνάση ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Αν ξέρετε .

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν άκουσα ποτέ' ο Ωνάσης να πει ότι συμφωνεί .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Ο Γεωργίτσης και ο Κομπόκης από ποιόν έπαιρναν διαταγές ;

ΜΑΡΤΥΣ . Από τον ΑΕΔ .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . 'Οχι από τον Ιωαννίδη ;

ΜΑΡΤΥΣ . 'Οταν εδόθη η εντολή από τον ΑΕΔ ήταν και ο Ιωαννίδης παρών

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Είχατε πει ότι εσείς είσασταν πολύ λίγο καιρό και επομένως η συμμετοχή σας πολύ μικρή .

ΜΑΡΤΥΣ . Εγώ δεν είμεινα 7 χρόνια .

2/1 ΠΑ (Θ.Σ.) 27-11-86

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Πώς εξηγείτε την μεσολαβησή σας για να συναντηθούν ο Ιωαννίδης με τον 'Αγγλο Πρέσβυ και εν συνεχεία με τον Ωνάση ;

ΜΑΡΤΥΣ . Εγώ εξετίμησα προσωπικώς ότι έπρεπε να δει τον Κούπερ, γιατί ως εγγυήτρια δύναμη είχε κάποιο λόγο και ο Κάλλχαν είχε ειδοποιήσει τον Κούπερ γι'αυτό .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Είπατε ότι η συμμετοχή σας ήταν μικρή . 'Ομως εδώ σας εμπιστεύονται πολύ σοβαρά πράγματα . 'Οπως το να σας εμπιστευθεί ο Ιωαννίδης να του κλείσετε ραντεβού με τον 'Αγγλο Πρέσβυ στο σπίτι του αδελφού σας .

ΜΑΡΤΥΣ . Κάπου έπρεπε να γίνει η συνάντηση .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Γιατί έπρεπε εσείς να την κάνετε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Εγώ ήμουν βοηθός .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Εξηγείστε μου : Ο 'Αγγλος Πρέσβυς εκπροσωπούσε την Αγγλία . Ο Ιωαννίδης τι εκπροσωπούσε ;

ΜΑΡΤΥΣ . 'Ολοι ήξεραν ότι αρχηγός στην Ελλάδα ήταν ο Ιωαννίδης .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Η Αγγλία δηλαδή ανεγνώριζε το καθεστώς Ιωαννίδη ;

ΜΑΡΤΥΣ . Αν δεν το ανεγνώριζε θα είχε αποσύρει τον πρέσβυ και ενδιαφέρθηκε ως εγγυήτρια δύναμη . Διότι οι συνθήκες εγγυήσεως προβλέπουν

3/1 ΠΑ (Θ.Σ.) 27-11-86

58

ότι αν δημιουργηθεί κάτι στην Κύπρο πρέπει προ οιασδήποτε μονομερούς επεμβάσεως να συνέρχονται οι εγγύητριες δυνάμεις και να αποφασίζουν .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Αναφέρατε χθες ότι στην Νέα Σμύρνη είχε γίνει συγκέντρωση πολιτικών και ότι τα ονόματα αυτών δημοσιεύθηκαν στον Ταχυδρόμο, νομίζω . Επειδή αυτό αναζητήθηκε και δεν υπάρχει, μήπως έχετε αυτό το δημοσίευμα για να το καταθέσετε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν το έχω .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ . Σε τίνος σπίτι συναντηθήκατε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Στου Αλφατάκη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Ύστερα από την παρουσία σας σε όλη αυτή την υπόθεση, πιστεύετε ότι είσαστε αθώος του αίματος του κυπριακού λαού ; Δεν έχετε καμία ανάμειξη στην υπόθεση ; Φυσικά θα μου απαντήσετε όχι . Αλλά όλα συνηγορούν ότι είχατε μια σοβαρή παρουσία και συμμετοχή .

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι . Σε τι συμμετείχα ; Στην απόφαση , στη σχεδίαση , στην εκτέλεση ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Καλώς .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Ντεντιδάκη να λάβει το λόγο .

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ . Είπατε, κύριε μάρτυς, ότι σας είχε ειδοποιήσει

4/1 ΠΑ (Θ.Σ.) 27-11-86

59

ο Ιωαννίδης και σας ανεκοίνωσε αυτά που σας ανεκοίνωσε και δεχθήκατε ότι υπήρξατε ένας από τους βοηθούς του την εποχή εκείνη . Εγώ θα πάω λίγο πιό πίσω, τότε που κάνατε την πολιτική συγκέντρωση με τα πολιτικά πρόσωπα, που δεν με ενδιαφέρουν τα ονόματα, γιατί ξέρω ποιοί ήταν και ποίοι δεν ήταν , είχατε πάει και σεις ;

ΜΑΡΤΥΣ . Ως αντιπρόσωπος του Ιωαννίδη .

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ . Όταν λοιπόν ο Ιωαννίδης στέλνει κάποιο σαν αντιπρόσωπό του, σε μια τέτοια σοβαρή υπόθεση, διότι επρόκειτο να δημιουργήσετε ένα άνοιγμα προς τον πολιτικό κόσμο, δεν ήταν τυχαία η αποστολή σας , δεν νομίζετε λοιπόν ότι είσαστε κάτι παραπάνω από βοηθός του ;

ΜΑΡΤΥΣ . Είχε εμπιστοσύνη σε μένα ότι αυτά που θα έλεγα θα τα μετέφερα .

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ . Άρα, λοιπόν, είσαστε ο έμπιστος βοηθός του . Όταν, λοιπόν, έπεφταν οι αλεξιπτωτιστές στην Κύπρο και γινόταν η απόβαση και του είπατε " καιγόμαστε τί γίνεται , θα μας φάνε την Κύπρο , τι θα κάνουμε; " πιστεύω ότι αυτό του είπατε . Εκείνος σας έλεγε " μας προδώσανε " και τίποτε άλλο ;

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτά είναι μεταγεννέστερα . Τότε ανέβηκε στον αρχηγό Ενόπλων αμέσως .

5/1 ΠΑ (Θ.Σ.) 27-11-86

60

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ . Σε σας τι έλεγε ; Τίποτα ;

ΜΑΡΤΥΣ_. Μου είπε, όταν ανέθεσαν την προεδρία στον Σαμψών, ότι χάθηκε η υπόθεση .

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ . Είπε ο κ. Λάσκαρης πριν ότι οι πράξεις του Ιωαννίδη είναι ακαταλόγιστες . Ή θα πρέπει να τον χαρακτηρίσουμε ολιγοφρενή ή βλάκα ή προδότη , πράγματα που εσείς αρνηθήκατε .

Εξεπλάγειτε που δεν δέχθηκε τον Κούπερ , κάτι για το οποίο δεν μπορέσατε να δώσετε εξήγηση . Εγώ θα σας δώσω μια εξήγηση . Εάν ο Ιωαννίδης είχε εγγυήσεις από μεγάλη δύναμη , βάσει ενός προδιαγεγραμμένου σχεδίου να πάει ένα κομματάκι - όχι αυτό το μεγάλο κομμάτι - προς την Τουρκία και το υπόλοιπο να μείνει στην Ελλάδα και να λήξη το κυπριακό θέμα , υπήρχε λόγος πλέον να δει τον Εγγλέζο ; Είναι μία εξήγηση αυτή . Μπορεί να είναι ενδεχόμενη ;

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτές είναι προσωπικές εκτιμήσεις , δεν ξέρω .

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ . Προσέξτε , η εξήγηση την οποία δίνω απλλασσει τον Ιωαννίδη από προδοσία,ολιγοφρένεια και βλακεία . Μπορεί να είναι αυτή η εξήγηση καθην στιγμήν δεν σας είχε πει τίποτε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν μπορώ να το ξέρω .

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ . Λέτε ότι τον προδώσαν .

ΜΑΡΤΥΣ . Έτσι είπε ο ίδιος .

6/1 ΠΑ (Θ.Σ.) 27-11-86

61

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Είπατε ότι τον απαλλάσσει από την βλακεία. Η βλακεία δεν είναι έγκλημα .

ΜΑΡΤΥΣ . Και η αχαριστία δεν είναι έγκλημα .

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ . Κύριε Πηλιχέ , σηκώνονται τα αεροπλάνα και πάνε στο Ηράκλειο . Φεύγουν τα υποβρύχια και πισωγυρίζουν .

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτά τα λέει ο αρχηγός του ναυτικού .

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ . Το είπατε και σεις .

ΜΑΡΤΥΣ . Είπα ότι όταν τον συναντήσαμε στον διάδρομο είπε ότι αδυνατίσανε οι επικοινωνίες .

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ . Επανέρχομαι . Οι ενέργειες είναι ακατανόμαστες . Μακαριότητα υπάρχει . Μήπως οι αρχηγοί των όπλων - όχι πια εσείς - μαζί με τον Ιωαννίδη, ήταν γνώστες ενός σχεδίου , το οποίο σας είπα πριν, σε συνεργασία με την μεγάλη δύναμη να ληφθή κατ'αυτό τον τρόπο το κυπριακό , πράγμα που δεν σας το είπαν και να προχωρούσαν σε αυτό το σχέδιο , αλλά στην συνέχεια να προδόθηκαν από την ξένη δύναμη ; Αν αύριο το ακούσετε από τον ίδιο τον Ιωαννίδη, θα το αποκλείσετε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι, αρκεί να λεχθεί εδώ μέσα , το τι ακριβώς έγινε από όλους .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Μπλέτσα να λάβει το λόγο .

7/1 ΠΑ (Θ.Σ.) 27-11-86

62

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ . Δυο ερωτήσεις μόνο, στις οποίες δεν είστε υποχρεωμένος να απαντήσετε, γιατί οι μάρτυρες καταθέτουν επί γεγονότων τα οποία γνωρίζουν και όσα άκουσαν οφείλουν να λένε από πού τα άκουσαν .

Είπατε ότι ο Ιωαννίδης δεν είχε φίλους , αλλά ούτε και σεις συμπεριλαμβανόσασταν στην κατηγορία των στενών φίλων .

Μας καταθέσατε σεις ο ίδιος ότι στο σπίτι σας έγινε η συνάντηση με τον 'Αγγλο .

(ΓΡ)

1ΠΑ

1/1ΓΡ ΒΠ 27.11.86

63

Σε σας εμπιστεύτηκε ένα μυστικό και θα σας ρωτήσω, είναι η δεύτερη και τελευταία ερώτηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Σε σας ανέθεσαν να μιλήσετε σε 80 - 100 άτομα σε κάποιο σπίτι.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Αυτά τι μαρτυρούν; Τι ήσασταν φίλος;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να πω ότι ήμουνα φίλος, ήμουνα υφιστάμενός του.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Διαταγή ήταν αυτό; Ήταν εντολή, έτσι το πήρατε εσείς εντολή;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, εντολή.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εντολή δηλαδή να γίνει συνάντηση με τον Άγγλο στο σπίτι σας, δηλαδή πήρατε εντολή;

ΜΑΡΤΥΣ: Επειδή είπε ότι δεν θέλω να με δει κανείς, το σπίτι είναι απομονωμένο τελείως και γι'αυτό ακριβώς έγινε εκεί που έγινε.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κύριε Πηλιχέ, σε σας και σε μερικούς άλλους εμπιστεύτηκε ένα μεγάλο μυστικό. Και το μυστικό αυτό ήταν η ανατροπή του Μακαρίου. Δεν υποχρεούστε να απαντήσετε. Παρακαλώ εσείς πως δεχθήκατε αυτή την εκμυστήρευση;

ΜΑΡΤΥΣ: Έφερα τις αντιρήσεις μου.

(2Κ)

1/2 ΠΑ ΜΠ 3-12-1986 -64-

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ:

Μα ο μάρτυς είπε ότι υπήρχε χαώδης πολιτική κατάσταση. Εν πάση περιπτώσει στις 21 - 4 -67 που υπηρετούσατε κ. μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ: Στη διοίκηση καταδρομών του ΓΕΣ , στο γραφείο μελετών.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Το βράδυ της 21 Απριλίου ποιά ήταν η δική σας αποστολή ;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατέλαβα το ΓΕΣ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Η σύναξη που είχατε στις 27 Ιανουαρίου του '68 είχε καμία σχέση με το προηγηθέν κίνημα του Βασιλιά το Δεκέμβρη;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Είπατε ότι ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων αρνήθηκε να σας δεχθεί παρόλο που εσείς δύο φορές ζητήσατε να τον δείτε για ένα λεπτό. Πού απέβλεπε αυτή η άρνησή του ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να είμαι απόλυτος. Μια πιθανότης υπάρχει να ήταν πράγματι απησχολημένος και εγώ οπωσδήποτε ήμουν ανεύθυνος και όχι υπεύθυνος επιτελής του που ζητάει αυτή τη συνάντηση. 'Ηταν βεβαίως η ημέρα εκείνη τρομερή, αλλά μπορούν να δοθούν και άλλες ερμηνείες με βάση τα όσα γνωρίζουμε σήμερα.

3/1ΓΡ ΒΠ 27.11.86

65

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εσείς τώρα είπατε προηγουμένως σε ερώτηση του κυρίου Προέδρου της Επιτροπής μας εδώ, όταν σας είπε ότι ο Μακάριος ήταν αρχηγός ξένου κράτους και ανεξαρτήτου κράτους είναι έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Η εντολή λοιπόν, το σχέδιο για την ανατροπή, ήταν ανατροπή, δεν λέω δολοφονία, δεν λέω σύλληψη, αλλά ανατροπή. Δεν αφορούσε αρχηγό ξένου κράτους; Τι γνώμη έχετε επάνω σ'αυτό εσείς σαν στρατιωτικός;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκείνοι οι οποίοι πήραν την απόφαση θα πρέπει να έχουν τους λόγους τους και τους λόγους αυτούς νομίζω τους εξηγήσαμε κατά κόρον.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εγώ θέλω την προσωπική σας τοποθέτηση. Σας είπε ότι πάμε να ανατρέψουμε τον αρχηγό ξένου κράτους και σε μια άλλη περίπτωση εξετάσεως άλλου μάρτυρος πριν από μερικούς μήνες υποβλήθηκε μια ερώτηση εδώ, εάν σας έλεγε να πάτε να ανατρέψετε τον Ζισκάρ Ντ'Εστέν της Γαλλίας, εσείς πως θα το δεχόσαστε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα δεν είναι δυνατόν αυτά, η Κύπρος εδώ ήταν ελληνική. Είχε ελληνικό περιβάλλον.

4/1ΓΡ Β.Π. 27.11.86

66

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Δηλαδή λόγω ευκολίας.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορούσαμε να κάνουμε στη Γαλλία τίποτα ούτε δυνάμεις είχαμε εκεί, ούτε εθνοφρουρά είχαμε, ούτε τίποτα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Από πλευράς διεθνούς δικαίου και ανεξαρτησίας κρατών κλπ. το πράγμα δεν νομίζω ότι διαφέρει .

ΜΑΡΤΥΣ: Γειτόνοι είμαστε.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Αρχηγός ανεξαρτήτου κράτους και σας είπε ο Ιωαννίδης πάμε να τον ανατρέψουμε. Θέλω την προσωπική σας τοποθέτηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, εγώ δεν θα το έκανα κατ'αρχήν, αλλά θα έκανα κάτι άλλο.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Λέω μήπως από κει και πέρα, ως κάτοχος ενός μεγάλου μυστικού, που είδατε που οδήγησε, μήπως έπρεπε να κάνετε και κάτι άλλο;

ΜΑΡΤΥΣ: Τι να κάνω κύριε;

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Να πάτε να τον ειδοποιήσετε το Μακάριο.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω μήπως είχε ειδοποιηθεί.....

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Για πέστε περισσότερα πράγματα....

ΜΑΡΤΥΣ: Με τα μέτρα, με τις πληροφορίες που είχε ο Μακάριος...

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εγώ σαν ερωτών θα αρχίσω να υποψιάζομαι ότι κάτι θέλετε να πείτε.

5/1ΓΡ ΒΠ 27.11.86

67

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι δεν έχω τίποτα απολύτως να πω.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Μήπως είχε ειδοποιηθεί; Δηλαδή εννοείτε ότι επειδή είχε ειδοποιηθεί διέφυγε;

ΜΑΡΤΥΣ: Πολλές εξηγήσεις δίδονται .

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Για πέστε μία.

ΜΑΡΤΥΣ: Το ότι διέφυγε τη σύλληψη κλπ. και ότι δεν ήταν μέσα στο Προεδρικό Μέγαρο,πολλά λέγονται.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Μπορείτε να μας πείτε μερικά από αυτά που λέγονται και αν γνωρίζετε και σεις προσωπικά.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οτι ο Ιωαννίδης έδωσε εντολή στον Κομπόκη να αφήσει πίσω δίοδο να φύγει ελεύθερα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Τότε πως θα γινόταν η ανατροπή κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ: Εάν είχε βγει κλπ. ότι πήγε στην Πάφο και τα γνωστά.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εδώ μας είπαν ότι το σχέδιο προέβλεπε να τον μεταφέρουν στο 'Αγιο 'Ορος στη μονή Σινά.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά δεν τα ξέρω, Αυτά τα σχέδια δεν τα ξέρω.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ο κύριος Παλαΐνης τα κατέθεσε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω εάν υπήρχε τέτοιο πράγμα κατά νουν του κυρίου Ιωαννίδη, εγώ τέτοιο πράγμα δεν άκουσα, Δεν υπήρχε καμία σχεδιασ

Δηλαδή ο κύριος Γεωργίτσης δεν μπορούσε να σχεδιάσει τίποτα εάν

6/1ΓΡ ΒΠ 27.11.86

68

δεν πήγαινε κάτω για να δει ποιες μονάδες θα λάβουν μέρος και να κάνει τις σχετικές αναγνωρίσεις του επικουρικού σώματος κλπ.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Αυτά παλιά. Παρά ταύτα υπάρχει ένα γεγονός κύριε Πηλιχέ. Ότι η επιχείρηση εναντίον Μακαρίου, η ειδική ενέργεια, η στρατιωτική ενέργεια όπως τη λέτε εσείς, έγινε. Τι προέβλεπε αυτό το σχέδιο μπορείτε να μας πείτε; Δολοφονία, σύλληψη, ανατροπή με πολιτική έννοια, με πολιτειακή; Με ποιά; Τι προέβλεπε; Άρχισαν τα κανόνια, τα τάνκς, οι καταδρομείς, για το Μακάριο λέτε ότι επείτηδες του άφησαν μια διέξοδο να φύγει. Κάποιος χθες μας είπε ότι είχε πιάσει τη δίοδο, κάποια διάβαση Λευκωσίας κλπ, για πέστε μας;

ΜΑΡΤΥΣ: Α!, δεν ξέρω τι ακριβώς είχε φτιάξει, δεν ήμουνα στη Κύπρο τότε.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εσας όταν σας εμπιστεύτηκε το μυστικό της ανατροπής σας είπε ότι αποφασίσαμε την ανατροπή και πέραν αυτού τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ρωτήστε τους κυρίους.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Όχι εσάς, εσάς θέλω, τι σας είπε.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό μου είπε εμένα, και εγώ είχα τις αντιρρήσεις μου.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ανατροπή με ποια έννοια κύριε μάρτυς; Δηλαδή

7/1ΓΡ ΒΠ 27.11.86

69

πως θα τον ανατρέπατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Με την ενέργεια την οποία έκαναν.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Δηλαδή τα κανόνια, οι καταδρομείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ότι έκαναν.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Δηλαδή βάλαν εναντίον του Προεδρικού Μεγάρου, εναντίον αρχηγού ανεξαρτήτου κράτους και έχει σημασία αυτό από πολλές πλευρές για μένα. Είναι αρχηγός ανεξαρτήτου κράτους με το οποίο η Ελλάς έχει ειρηνικές σχέσεις. Το λέει ο ποινικός κώδικας αυτό. Ρωτώ λοιπόν εσείς τι γνωρίζετε όχι τι υποθέτετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν γνωρίζω.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Τι προέβλεπε το σχέδιο.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω για σχέδιο εγώ. Το σχέδιο το έκαναν οι άνθρωποι οι οποίοι ενήργησαν.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εσας σας είπε απλώς ανατροπή.

ΜΑΡΤΥΣ: Εμείς ξέρουμε πως εξελίχθηκαν τα πράγματα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εσας σας είπε πάντως ότι αποφασίσαμε την ανατροπή.

ΜΑΡΤΥΣ: Η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Τη λέξη ανατροπή χρησιμοποίησαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι ανατροπή, να τον ανατρέψουμε.

8/1ΓΡ ΒΠ 27.11.86

70

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Και η τελευταία ερώτηση είναι για τη μείωση της θητείας της Εθνοφρουράς. Ποιός είχε την αρμοδιότητα κατά τη γνώμη σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ελάττωση ήταν του αριθμού της Εθνοφρουράς. Εδώ υπάρχει συνέντευξη του Μακαρίου την οποία έχω ....

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Όχι, όχι το ερώτημά μου είναι ποιος είχε την αρμοδιότητα να αποφασίζει αυτά τα πράγματα. Το ΑΕΔ το δικό μας ή η Κυπριακή κυβέρνηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Επ'αυτού έχω να καταθέσω στην Επιτροπή κύριε Πρόεδρε, το θέμα το οποίο αναφέρει ο κύριος. Εαν θέλετε μπορείτε να το διαβάσετε είναι άκρως απόρρητο, από που άρχισε δηλαδή όλη η διαδικασία συν τα όσα είχε πει ο Μακάριος κατά καιρούς. Να τα καταθέσω;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι στον κύριο γραμματέα.

ΜΑΡΤΥΣ: Αναφέρει το ΡΕΕΦ, έχει επιστολές του Μακαρίου μέσα τα έχει όλα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Γιατί λέει;

ΜΑΡΤΥΣ: Τη διαφωνία, η οποία υπήρχε διότι ο Μακάριος επίστευε ότι οι έφεδροι αξιωματικοί, οι οποίοι επιλέγονται στην Εθνοφρουρά ...

9/1ΓΡ ΒΠ 27.11.86

71

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τι ημερομηνία είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: 16 Ιουνίου είναι του ΓΕΕΦ,αλλά και παλαιότερα στοιχεία πολλά.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αλληλογραφία καταθέτετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν καταθέτω αλληλογραφία, ένα έγγραφο μεταξύ ΓΕΕΦ και Μακαρίου.'Εχει απαντήσεις του Μακαρίου....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με συγχωρείτε κύριε Παυλίδη, ο κύριος μάρτυς θέλει να καταθέσει στην Επιτροπή. Παρακαλώ τον κύριο γραμματέα να παραλάβει το φάκελο και να το καταθέσει στα πρακτικά.

ΜΑΡΤΥΣ: Επίσης να καταθέσω και μία σχετική ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και ότι θέλετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Και δύο άλλες συνεντεύξεις του Μακαρίου, τις οποίες έχει δώσει σε κάποιον σχετικά με τους 600 αξιωματικούς, που λέει να παραμείνουν ως τουρίστας κλπ.

(Στο σημείο αυτό καταθέτει στην Επιτροπή ο μάρτυρας τα προαναφερθέντα έγγραφα).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Μπλέτσα, νομίζω ότι θα πρέπει να τελειώσατε.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Δεν πήρα απάντηση. Το ερώτημά μου είναι ποιός είχε την αρμοδιότητα, την ευθύνη να αποφασίζει μείωση θητείας κλπ.

10/1ΓΡ ΒΠ 27.11.86

72

Ποιός;

ΜΑΡΤΥΣ: Η Κυπριακή κυβέρνηση, αλλά με τη σύμφωνο γνώμη του ΑΕΔ.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Που το λέει;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτές είναι οι συμφωνίες που υπάρχουν μεταξύ τους.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Που είναι αυτές οι συμφωνίες;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν τις ξέρω εγώ, έτσι λένε, δεν ξέρω.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εσείς λέτε ότι έπρεπε να ρωτήσει η Κυπριακή κυβέρνηση το ΑΕΔ αν έπρεπε να μειώσει τη θητεία.

ΜΑΡΤΥΣ: Αν δεν έπρεπε, έπρεπε τουλάχιστον να το συμβουλευθεί.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Έπρεπε να το συμβουλευθεί, αλλά την ευθύνη να αποφασίσει την είχε η Κυπριακή κυβέρνηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Αφού είναι αρχηγός κράτους, όπως αυτό διατείνεται και ο Μακάριος.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Και επειδή ο Ιωαννίδης δεν συμφώνησε με τη μείωση, απεφάσισε την ανατροπή, συν τα άλλα.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είναι μόνο τα αίτια της μειώσεως, είναι τόσα και τόσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είναι τόσα και τόσα, είναι η αποπειρες εναντίον του Μακαρίου, είναι οι κλοπές των όπλων χάρις στην ΕΟΚΑ Β'είναι πολλά πράγματα.

Παρακαλώ τον κύριο Παναγιωτόπουλο να λάβει το λόγο.

11/1ΓΡ ΒΠ 27.11.86

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Πάντως απ'όλα προκύπτει κύριε μάρτυς, ότι ήσασταν του καθεστώτος του Ιωαννίδη έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είπα το αντίθετο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Και παραμείνατε μετά την μεταπολίτευση μέχρι στις 23 του μηνός που ήρθε ο Καραμανλής. Μέχρι πότε μείνατε αρχηγός της ΕΣΑ;

ΜΑΡΤΥΣ: Μέχρι αρχάς Οκτωβρίου του'74.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Οπότε και απεστρατεύθητε.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Μετετέθην στο 628 τάγμα προκαλύψεως.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Και πότε απεστρατεύθητε.

ΜΑΡΤΥΣ: Τον Μάρτιο του'75.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ως διοικητής της ΕΣΑ στη περίοδο αυτή μέχρι του Οκτωβρίου είχατε υπό τον έλεγχό της την ΕΣΑ και υπό τας διαταγάς σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν θέλω τίποτα άλλο.

(Ν)

(ΓΡ) 1/1 Ν Φ.Γ. 27.11.86

74

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Θα ήθελα με την ευκαιρία να μου πείτε ποιός ήταν ανώτερός σας επί Καραμανλή τότε.

ΜΑΡΤΥΣ : Ο κύριος Αβέρωφ ήταν Υπουργός Εθνικής Αμύνης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Εννοώ ο αμέσως ανώτερός σας.

ΜΑΡΤΥΣ : Ο αρχηγός, ο κύριος Ντάβος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Κάτω από τον Ντάβο;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν υπάρχει κανένας. Η διεύθυνση υπήγετο στο Αρχηγείο Στρατού. Το τάγμα βέβαια υπήγετο στην 8η μεραρχία στα Γιάννενα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Θέλω στην ΕΣΑ να μου πείτε.

ΜΑΡΤΥΣ : Στην ΕΣΑ είναι ο αρχηγός στρατού. Εκεί πήγα. Έμεινα επί 3μηνο, ως αντισυνταγματάρχης που ήμουνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Από 7.10.74 έως 20.1.75 βλέπω στην έκθεση ικανότητας ένα κύριο Παντελή Λαλαούνη.

ΜΑΡΤΥΣ : Είναι ο διοικητής του συντάγματος των Ιωαννίνων. Όταν έφυγα έγραψε τις τελευταίες σημειώσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Παρακαλώ τον κύριο Φωτόπουλο να κάνει ερωτήσεις.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Κύριε Πηλιχέ, γνωρίζετε αν αξιωματικοί απόστρατοι ή απότακτοι, την εποχή που είσασταν στο περιβάλλον του

2/1 N Φ.Τ. 27.11.86

κυρίου Ιωαννίδη είχαν οδηγίες να μετακινηθούν στην Κύπρο και αν είχαν υποστεί κάποια εκπαίδευση;

ΜΑΡΤΥΣ : Νομίζω ότι ο κύριος Παπαποστόλου ήταν εκείνος που έφυγε με ένα τάγμα Κυπρίων αν θυμάμαι καλά, και τους γύρισαν από το πέλαγος πίσω.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Ομιλώ για απόστρατους αξιωματικούς. Ο Παπαποστόλου ήταν εν ενεργεία όταν πήγε στην Κύπρο, έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ : Νομίζω είχε αποστρατευτεί.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Μαζί με τον κύριο Παπαποστόλου υπήρχαν άλλοι αξιωματικοί που ήσαν ενημερωμένοι σ'αυτό το εγχείρημα;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ήταν κανένας. Δεν ξέρω κανέναν.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Στους στόχους του κυρίου Ιωαννίδη όταν πήρε την εξουσία από τον Παπαδόπουλο ήταν και η Κύπρος;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν είχε γίνει καμιά συζήτηση απολύτως.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Ποιοί λόγοι ανάγκασαν τον Ιωαννίδη να διεκδικήσει την εξουσία εκείνη την εποχή; Εγώ πιστεύω ότι ο Ιωαννίδης ήταν άνθρωπος του Παπαδόπουλου.

ΜΑΡΤΥΣ : Οι μικροί αξιωματικοί κυρίως επίεσαν τον Ιωαννίδη. Έβλεπαν ότι δεν πάει καλά η επανάσταση, βέβαια δεν ήθελε με κανένα

3/1 N Φ.Τ. 27.11.86

λόγο να κάνει κάποια ενέργεια, αλλά τον πίεσαν οι μικροί αξιωματικοί στους οποίους τελικά ενέδωσε.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Διευθυντής της αίθουσας επιχειρήσεων ήταν ο διευθυντής του τρίτου γραφείου του σημερινού ΓΕΕΘΑ, ο κύριος Πολίτης.

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ξέρω σε ποιά ΜΕΟ ήταν ο κύριος Πολίτης. Μάλλον στην τρίτη ήταν.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Ο κύριος Πολίτης είπε εδώ ότι ήταν τύποις διευθυντής και ότι υπήρχε μια παρασυναγωγή από ορισμένους αξιωματικούς μεταξύ των οποίων νομίζω περιελάμβανε και εσάς. Αυτοί οι αξιωματικοί στην παρασυναγωγή ποιοί ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ : Είναι δυνατόν να υπάρχει κάτι τέτοιο όταν γίνεται μια επιχείρηση την οποία διευθύνει το ΑΕΔ; Με τί θα μπορούσε να ασχοληθεί; Μήπως είχε αίθουσες χαρτών;

ΑΝΤΩΝΗΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ : Για τις πολιτικές αποφάσεις.

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν σας καταλαβαίνω. Αυτά είναι παλιά.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Αν οι αρχηγοί των επιτελείων τότε είχαν το σθένος να διαφοροποιήσουν τη θέση τους σε σχέση με την απόφαση που υποτίθεται ότι συνέλαβε ο κύριος Ιωαννίδης μόνος του ή με άλλους συνεργάτες του, εντός ή εκτός και συγκρούοντο..

4/1 Ν Φ.Τ. 27.11.86

ΜΑΡΤΥΣ : Εγώ πιστεύω ότι αν δεν ήθελαν οι αρχηγοί, δεν θα γινόταν τίποτα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Δηλαδή συνετέλεσαν και οι αρχηγοί;

ΜΑΡΤΥΣ : Το ομολογεί ο ίδιος ο αρχηγός.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Ποιόν από όλους τους αρχηγούς θεωρείτε ότι συνέβαλε εν πάση περιπτώσει, ότι εζέστανε τον Ιωαννίδη;

ΜΑΡΤΥΣ : Ο κύριος Μπονάνος καταθέτει ότι ενέδωσα όταν διάβασα την επιστολή του Μακαρίου και είπα να γίνει η ενέργεια ανατροπής. Τα λέει ο ίδιος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Παρακαλώ τον κύριο Τσιγαρίδα να λάβει το λόγο.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Κύριε μάρτυς, είναι γεγονός ότι ο κύριος Γεωργίτσης έφθασε στο αεροδρόμιο των Αθηνών στις 2 Ιουλίου. Μήπως ξέρετε πότε πήρε την εντολή να έρθει στην Αθήνα;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ξέρω.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Όταν έρχεται στις 2 το απόγευμα;

ΜΑΡΤΥΣ : Θα πρέπει να την έχει πάρει μια μέρα νωρίτερα.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Εκείνος λέει για περισσότερο χρόνο. Σεις ή ο κύριος Ιωαννίδης πότε λάβατε γνώση του περιεχομένου της επιστολής Μακαρίου προς Γκιζίκη;

ΜΑΡΤΥΣ : Εγώ δεν έλαβα ποτέ γνώση.

5/1 Ν Φ.Τ. 27.11.86

Σ8

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Ο κύριος Γκιζίκης.

ΜΑΡΤΥΣ : Εδώ άκουσα για 3 το μεσημέρι.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Σας το λέω, γιατί υπάρχει μια κατηγορία συναδέλφων σας οι οποίοι θέλουν να θεμελιώσουν όλη αυτή την ιστορία στην περιβόητη επιστολή Γκιζίκη, ενώ χρονικά αποδεικνύεται ότι είχε προαποφασισθεί αυτή η επιχείρηση-πραξικόπημα προτού φθάσει η επιστολή.

ΜΑΡΤΥΣ : Το λέει το Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Μα δεν είναι ευαγγέλιο αυτό που λέει ο αρχηγός ενόπλων δυνάμεων. Ο κύριος συνάδελφος σας ρωτάει κύριε μάρτυς με βάση τη λογική. Ο αρχηγός ήδη είχε παραγγείλει στον Γεωργίτση να ανεβεί στην Αθήνα.

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν τα ξέρω εγώ αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Δεν ξέρετε ότι στις 2 τουμηνός ήρθε ο Γεωργίτσης εδώ;

ΜΑΡΤΥΣ : Τα έμαθα εκ των υστέρων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Άρα την 1η Ιουλίου ή έστω την 2α Ιουλίου είχε αποφασίσει ο κύριος Μπονάνος για το πραξικόπημα. Η επιστολή επεδόθη στον κύριο Γκιζίκη το μεσημέρι της 3ης Ιουλίου

6/1 N Φ.Τ. 27.11.86

από τον Κύριο πρέσβη.

ΜΑΡΤΥΣ : Μήπως είχε κυκλοφορήσει στην Κύπρο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Προσπαθείτε να απαλλάξετε της ευθύνης τον κύριο Μπονάνο.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Κύριε Πηλιχέ, πιστεύετε ότι το πραξικόπημα είχε προαποφασισθεί πριν από την επιστολή Μακαρίου προς Γκιζίκη;

ΜΑΡΤΥΣ : Εφόσον λέτε ότι επιστολή είχε έρθει το μεσημέρι στις 3 του Ιουλίου και εφόσον στις 2 του μηνός το απόγευμα έγινε σύσκεψη για την ανατροπή, τι συμπέρασμα βγαίνει από αυτό;

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Σε ερώτηση συναδέλφων προηγουμένως που αναφερθήκατε στη σύσκεψη αυτή με πολιτικά πρόσωπα είπατε ότι έγινε στη Νέα Σμύρνη στο σπίτι του κυρίου Αλφαντάκη.

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ξέρω αν ήταν το σπίτι του, εγώ τον κύριο Αλφαντάκη γνώρισα.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Κύριε Πηλιχέ πρώτα-πρώτα ο Αλφαντάκης δεν μένει στη Νέα Σμύρνη.

ΜΑΡΤΥΣ : Εγώ δεν είχα καμιά σχέση.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Πώς βρεθήκατε εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ : Μ'έστειλε ο Ιωαννίδης την τελευταία στιγμή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Εσάς σας στέλνει ο κ. Ιωαννίδης σε ένα σπίτι και δεν γνωρίζετε εκ των προτέρων σε ποιό σπίτι πάτε;

(ΕΖ)

(Ν)

1/ 1 Ε.Ζ. Α.Μ. 27-11-86

80

ΜΑΡΤΥΣ: Με πήγε ο κύριος Παλαΐνης, ο οποίος γνώριζε τα πρόσωπα, τον κύριο Αλφατάκη βέβαια περισσότερο, και μου είπε ο κύριος Ιωαννίδης: Θα πας και θα πεις αυτά τα πράγματα, ότι στην άλλη συγκέντρωση που θα έλθω, θα τους πω τις τελικές κατευθύνσεις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Και δεν ξέρατε σε ποιό σπίτι πήγατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Πού να ξέρω; Ούτε ήξερα ποιοί είναι. Άκουσα μόνο ότι είναι από όλη την επικράτεια.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Δίνατε κατευθύνσεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, προς Θεού! Θα έδινε ο κύριος Ιωαννίδης, όχι εγώ. Θα έλεγε σ'αυτούς στην άλλη συγκέντρωση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Δεν μπορούσατε το διάγγελμα να φτιάξετε, πήγατε σε πολιτικούς να μιλήσετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα, δεν μίλησα. Πέντε πράγματα είπα σε νεολαία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ήσαν νέοι. Τους μιλήσατε εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Είπα, - δεν θυμάμαι - σας μεταφέρω τούτο, εκείνο, κλπ. και ότι σκοπός των Ενόπλων Δυνάμεων είναι για να πάνε στο στρατό και "να αναλάβετε εσείς οι νέοι" κλπ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Πότε έγινε αυτή, μήπως θυμάσθε;

2/1 Ε.Ζ. Α.Μ. 27-11-86

81

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να θυμηθώ. Πρέπει να ήταν Μάρτιος, Απρίλιος, Φεβρουάριος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Το '73;

ΜΑΡΤΥΣ: Το '74, όχι το '73.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μάρτιος του '74;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν μπορεί να ήταν Μάρτιος του '74. Ναί, Μάρτιος του '74, τότε πρέπει να ήταν περίπου, γιατί οι εξελίξεις εν συνεχεία είναι από τον Ιούλιο και πέρα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Και επιμένετε ότι δεν ξέρατε σε ποιό σπίτι πήγατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Πού να ξέρω; Εκεί έμενε ο υπασπιστής του Ιωαννίδη, ο κύριος Θανόπουλος, ο οποίος έχει πεθάνει. Στην Νέα Σμύρνη έμενε και ήταν σε ένα γειτονικό σπίτι που έγινε η συγκέντρωση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Σας ρώτησε ο κύριος Κάππος προηγουμένως για κάποιο όνομα "Μπρατάκος". Το ξέρετε αυτό το όνομα;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν ξέρω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Και βρήκατε απήχηση, κύριε Πηλιχέ, στο λόγο που βγάλατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έγινε τίποτα, ούτε ηρνήθησαν, ούτε τίποτα. Απλώς μετέφερα

3/1 E.Z A.M. 27-11-86

82

εγώ τις απόψεις του κυρίου Ιωαννίδη περί της επικειμένης μεταβολής και τους είπα ότι θα έλθει ο ίδιος να σας πει λεπτομέρειες.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Και γιατί δεν πραγματοποιήθηκε η επίσκεψη μετά του κυρίου Ιωαννίδη;

ΜΑΡΤΥΣ: Λόγω των γεγονότων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε Πηλιχέ, ερωτηθήκατε και από άλλους κυρίους συναδέλφους : Δεν θέλετε να δεχθείτε ότι είσασταν ο στενότατος συνεργάτης του κυρίου Ιωαννίδη. Δικαίωμά σας. Πάντως, έχετε υπόψη σας, ότι στην κοινή γνώμη, όχι στην επιτροπή, ο πρώτος φίλος που λέγεται ότι είχε-αν είχε ποτέ φίλους ο κύριος Ιωαννίδης-είσαστε εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι ποτέ. Δεν είμαι εγώ. Άλλους είχε φίλους ο κύριος Ιωαννίδης.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Υπηρετήσατε τον τόπο, την πατρίδα, στρατιώτης, αγωνιστήκατε για ιδανικά. Θέλω να μου λύσετε μία απορία: Διαβάζω τους ατομικούς φακέλλους των αξιωματικών και βλέπω για τον κύριο Περδίκη π.χ. να αναγράφεται στις σημειώσεις "πιστός στην επανάσταση της 21ης Απριλίου και τα εθνικά ιδεώδη. Υποστράτηγος Κ. Χανιώτης 19/2/74 ".

4/1 E.Z. A.M. 27-11-86

83

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν ακόλουθος αυτός, νομίζω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ήταν ακόλουθος. Και για το δικό σας φύλλο ποιότητος, η αξιολόγηση είναι "πιστός στην επανάσταση της 21ης Απριλίου". Δηλαδή, κύριε Πηλιχέ, ο αξιωματικός κρινόταν από τα ιδεώδη στην 21η Απρίλη; Δηλαδή, όποιος δεν είχε ιδεώδη....

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν είναι έτσι. Τί θέλατε να γράψει ένας διοικητής σε έναν υφιστάμενο, ο οποίος τέλος πάντων είχε λάβει μέρος στην επανάσταση;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Και τότε, τί έπρεπε να κάνει και τί έκανε ένας που δεν ήταν τόσο πιστός στην 21η Απριλίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Όλοι ήσαν, για όλους έγραφαν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Όλοι ήσαν πιστοί;

ΜΑΡΤΥΣ: Αν κοιτάξετε τις σημειώσεις της εποχής εκείνης - πάρτε έναν οποιοδήποτε αξιωματικό - θα δείτε ότι γράφουν για όλους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Αυτό το βλέπετε εσείς λογικό, σαν στρατιώτης;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το πράγμα ήταν εποχιακό, ήταν της καταστάσεως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Σωστό;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατά την γνώμη μου, όχι. Θα μπορούσε να μη γραφτεί καθόλου

5/1 E.Z. A.M. 27-11-86

84

και να μην λέγεται κανείς ότι είναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Γιατράκο να λάβει το λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Κύριε μάρτυς, εμένα προσωπικά με έχει απασχολήσει η μέρα κατά την οποία εξετυλίχθη η απόβαση και από τις μαρτυρίες πρώην συναδέλφων σας-η επιβίβαση των τουρκικών στρατευμάτων-εκείνο το ιστορικό, το θλιβερό πρωϊνό, όταν τα σκάφη τα τουρκικά και η αεροπορία έριχνε τους αλεξιπτωτιστές της, τα σκάφη απεβίβαζαν τα τουρκικά στρατεύματα, εδόθη μια πολύ σημαντική εντολή, διαταγή βεβαίως, "αυτοσυγκράτηση". Ακούσαμε ότι η διαταγή αυτή εδόθη από τον τότε Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων. Η ερώτησή μου, κύριε μάρτυς, είναι: Εδόθη πράγματι η εντολή αυτή από τον Μπονάνο, ή εδόθη η εντολή από τον Ιωαννίδη μέσω του Μπονάνου;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να το ξέρω αυτό. Δεν ήμουν στο γραφείο Μπονάνου, ούτε να δώ αν ο κύριος Ιωαννίδης, ή ο κύριος Μπονάνος έδωσε την εντολή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Γιατί εδόθη κατά την γνώμη σας η εντολή αυτή;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι ανεξήγητο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Είπατε, κύριε μάρτυς, ότι το όραμα του κυρίου

6/1 E.Z. A.M. 27-11-86

85

Ιωαννίδη, του αόρατου δικτάτορα, την εποχή εκείνη, ήταν η Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτός είναι ο αντικειμενικός σκοπός σε βάθος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Για να επιτευχθεί ένας αντικειμενικός σκοπός, κύριε μάρτυς, πρέπει να προϋπάρχουν και κάποιες προϋποθέσεις. Οι συγκλίνουσες πληροφορίες από παντού, έλεγαν ότι εάν εσείς, η εκείνη την εποχή στρατιωτική ηγεσία, είστε και εσείς μέσα στην στρατιωτική ηγεσία παρόλο το μικρό σας βαθμό, αποτελώντας ένα σημαντικό κομμάτι του Επιτελείου του προσωπικού-εγώ δεν θα το ονομάσω παρά Επιτελείο- των συμβούλων του αόρατου δικτάτορα, ειπώθηκε ή μάλλον τεκμαίρεται από τα γεγονότα, ότι δεν υπήρχε καμία αμφιβολία ότι εάν εσείς κάνατε το πραξικόπημα, θα προκαλούσατε αυτόματα και την επέμβαση των τουρκικών στρατευμάτων, όπερ και εγένετο. Την ίδια στιγμή διατείνεσθε και τόσα χρόνια αργότερα, ότι υπήρχε αυτό το όραμα εκ μέρους του κυρίου Ιωαννίδη, να ενώσει την Κύπρο με την Ελλάδα. Η επέμβαση των τουρκικών στρατευμάτων είναι γεγονός. Το όραμα διαλύεται, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία. Πού στήριζε, κύριε μάρτυς, ο Ιωαννίδης, εκείνη την στιγμή, έχοντας υπόψη του όλες αυτές τις πληροφορίες, ότι δεν θα επενέβαιναν οι Τούρκοι στην Κύπρο; Μια και είσαστε πράγματι και συνε-

7/1 E.Z. A.M. 27-11-86

86

χίζω τη σκέψη και τη διατύπωση της ερωτήσεως του κυρίου Παυλίδη, πώς, εσείς είσαστε ένας από τους εμπίστους σε πολλά θέματα, πού στήριζε αυτή την βεβαιότητα ο Ιωαννίδης;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα απαντήσω ασφαλώς ότι απήντησα και στα προηγούμενα ερωτήματα. Κατ'αρχήν, δεν ήμουν σύμβουλος. Αυτό το πράγμα δεν το δέχομαι επ' ουδενί λόγω, να συμβουλεύει ένας υφιστάμενος τον προϊστάμενο. Δεν είναι δυνατόν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αντίκειται, κύριε Γιατράκο, στους κανόνες της στρατιωτικής πειθαρχίας, η οποία τότε βρισκόταν στο ζενίθ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, κατά την διάρκεια μιάς "επαναστατικής" περιόδου, η κατάλυση της ιεραρχίας και των βαθμών είναι γεγονός αναμφισβήτητο.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω ότι υπήρχε κατάλυση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Κύριε μάρτυς, μπορεί αυτή τη στιγμή εσείς να διατείνεσθε κάποια πράγματα, τα οποία αντιφάσκουν με τα γεγονότα. Εδώ ξέρουμε ότι ο λοχαγός διέτασσε τον στρατηγό εκείνη την εποχή. Εν πάση περιπτώσει, είναι μία τοποθέτησή σας. Η ιστορία σας διαψεύδει όμως.

8/1 Ε.Ζ. Α.Μ. 27-11-86

87

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δέχομαι να έλθει ο οιοσδήποτε και να πεί ότι πήρε εντολή από μένα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Δεν θα ήθελα να εμπλακούμε σ'αυτό το θέμα. Εσείς μπορεί να μην διατάξατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν συνεβούλευσα, διότι οι οδηγίες ερχόντουσαν εκ των άνω. Τώρα, ποιοί ήσαν οι άνω, είναι γνωστό.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Εκ των άνωθεν. Ένας είναι ο άνωθεν και είναι ο αόρατος δικτάτορας. Αυτός είναι το νούμερο 1, εκείνη την εποχή. Δεν υπάρχει νομίζω αμφιβολία επ'αυτού.

ΜΑΡΤΥΣ: Ουδεμία. Εάν δεν ήθελαν οι αντιστράτηγοι, οι αρχηγοί κλπ., θα μπορούσε να κάνει μόνος του οτιδήποτε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ποιός τους όριζε τους αρχηγούς του, κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχαν ορισθεί από τη αρχή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Μα, ποιός τους όριζε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο ίδιος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Αφού υπάρχει ένας, ο δυναμικός ανήρ - ένας είναι - και αυτός λέγεται Ιωαννίδης, είναι δυνατόν να μου λέτε ότι δεν τους όριζε αυτός;

9/1 Ε.Ζ. Α.Μ. 27-11-86

88

ΜΑΡΤΥΣ: Τους επέλεξε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Άρα, είναι της εμπιστοσύνης του, άρα εκτελούν τις διαταγές του και τις εντολές του.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί, αλλά δεν μπορούν να συζητήσουν ένα γεγονός και να εκφέρουν την γνώμη;

(Ο)

(ΕΖ)

1/1 Ο.(Δ.Γ.) 27-11-86

89

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ : Για να μη φύγουμε απο τον κέντρο της ερωτήσεώς μου επαναλαμβάνω, που εστήριζε αυτή του την βεβαιότητα ο Ιωαννίδης; Βλέπετε ότι επιμένω, γιατί δεν υπήρξε απάντηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Οπωςαπάντησα και στις προηγούμενες ερωτήσεις και μένα μου έκανε εντύπωση, γιατί εγώ ο ίδιος , όπως είπα, την μακαριότητα αυτή δεν μπορώ να την εξηγήσω. Και εξ'αυτού διαφαίνεται ότιδεν ήμουν τόσο έμπιστος όσο νομίζετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΧρίστοςΜπασαγιάννης): Ο κ. Παπακωνσταντίνου έχει το λόγο.

ΜΙΧΑΗΛ : ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Απλώς διευκρινήσεις θα ζητήσω κύριε Πρόεδρε, για να μπορέσουμε να βγάλουμε απο όλα όσα μας είπε ο μάρτυς εκείνα που μας ενδιαφέρουν. Εμείς προσπαθούμε να βρούμε τις ευθύνες.Δύο είναι τα γεγονότα: Το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου και η εισβολή. Υπήρχε τότε η εξουσία στην Ελλάδα, το είπατε , ο Ιωαννίδης. Δεν μπορεί μόνος του - η άποψή μου- να κρίνει σε τέτοια σημαντικά γεγονότα. Συνεπώς θα έπρεπε να συμβουλευτεί ή τα συντεταγμένα όργανα της Πολιτείας, τον Πρωθυπουργό, τον Υπουργό Εξωτερικών, κ.λ.π. ή το δικό του Επιτελείο. Προσέξτε, ο Ιωαννίδης ήταν ο καραγκιοζοπαίκτης. Θέλετε να πιστέψουμε ότι τα άλλα ήταν τα καραγκιοζάκια; Την απάντηση σας την θέλω σαφή εκεί. Ποιόν συνεβουλεύετο; Τα συντε-

90

ταγμενα όργανα τον τύποις Πρωθυπουργό , Υπουργό Εξωτερικών, συμβούλους του Υπουργείου, ή το δικό του Επιτελείο , την παρέα του τους ανθρώπους της εμπιστοσύνης του ;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας ανέφερα κύριε Παπακωνσταντίνου προηγουμένως ότι όταν μας ανεκοίνωσε εμάς...

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Οταν λετε εμάς, ποιούς εννοείτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Εμένα και τον Παλαϊνη. Οταν μας φώναξε στο γραφείο του για να μας πεί ότι θα επακολουθήσει σύσκεψη στις 10 η ώρα με Κομπόκη, Γεωργίτση κ.λ.π. , μας είπε η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία. Και αυτό διαφαίνεται σαφέστατα απο τις 2 το βράδυ που ήλθε ο Κομπόκης με τον Γεωργίτση και πήγαν στον αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων. Αρα δεν είχε συντεταγμένο επιτελείο για να συμβουλευθεί, το επιτελείο του. Παίρνει εντολή ο Γεωργίτσης και ο Κομπόκης απο τον αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων παρουσία του Ιωαννίδη .

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Αυτά που λέτε αντιφάσκουν με την βοώσα πραγματικότητα. Ο Άγγλος πρέσβυς που ξέρει τι του γίνεται, δεν ζητάει να δεί τον Πρωθυπουργό, τον Υπουργό Εξωτερικών, ζητάει να δεί τον Ιωαννίδη . Και οι ξένοι λοιπόν ξέρουν , όχι μόνο οι Ελληνες.

ΜΑΡΤΥΣ: Μα ήταν ηλίου φαεινότερο.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Λέω τώρα, ο Ιωαννίδης θα ξαναγυρνούσε στα

3/1 Ο (Δ. Γ) 27-11-86 91

συντεταγμένα όργανα; Θα έπαιρνε δηλαδή την γνώμη των αρχηγών των επιτελείων, του Υπουργείου Εξωτερικών , κ.λ.π. ή - σχηματικά το λέω - θα ρωτούσε τον κ . Πηλιχό, τον κ . Παλαΐνη , τον κ. Περδίκη, την παρέα του;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν υπήρχε τέτοια περίπτωση. Ηταν δυνατόν εμείς να συμβουλεύσουμε τον Ιωαννίδη; Αφού είχε δοθεί η εντολή.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Αυτό που λέτε χρονθοκοπείται με την πραγματικότητα. Είναι δυνατόν ένας άνθρωπος ο οποίος κάνει μια επανάσταση, όπως θέλετε πέστε το, και παίρνει την εξουσία στα χέρια του , και την πήρε με μια παρέα, δεν την πήρε μόνος του.

ΜΑΡΤΥΣ: Με όλους τους αξιωματικους του λεκανοπεδίου.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΤΑΝΤΙΝΟΥ: Είναι δυνατον μέσα σ'αυτούς τους αξιωματικούς να μην έχει διαλέξει μερικά "μυαλά" με τα οποία να κουβεντιάζει και να αποφασίζουν απο κοινού, ή έστω να παίρνει την γνώμη τους·;

ΜΑΡΤΥΣ: Ευχαριστούμε αλλα δεν φημιζόμαστε για "μυαλά", τουλάχιστον εγώ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μα δεν είπε "μεγάλα μυαλά".

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Ιωαννίδης είχε την συντροφιά του, κύριε Παπακωνσταντίνου.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Ποιά ήταν η συντροφιά του;

4/1 ο ΕΓ 27/11/86 92

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία. Ο κύριος Μπονάνος ο κύριος Γκιζίκης, ο κύριος Ανδρόπουλος. Αυτοί ήταν η συντροφία του.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Εδώ υπάρχει μία διαφορά κύριε Πηλιχέ. Τους μεν αρχηγούς του επιτελείου τους διόρισε. Οι άλλοι οι δικοί του άνθρωποι οι παρέα του, ριψοκινδύνευσαν μ'αυτόν. Τους άλλους τους διορίζει όποτε θέλει τους πετάει και διορίζει κάποιους άλλους. Όμως ένα Παλαϊνη, έναν Πηλιχό, έναν Περδίκη που μαζί πολέμησαν, μαζί κυνδύνευσαν, αυτούς δεν τους διορίζει ούτε τους πετάει.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ κύριε Παπακωνσταντίνου ήμουν μαθητής στη στρατιωτική σχολή ξένων γλωσσών. Η ανατροπή του Παπαδόπουλου έγινε 25 Νοεμβρίου και πήγα στη διεύθυνση στρατιωτικήςαστυνομίας το Μάρτιο του 1974.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Η τυπική κατανομή των ευθυνών υπάρχει, διότι και ο πρωθυπουργός, έστω και άν είναι τύποις πρωθυπουργός, έχει κάποια ευθύνη και ο υπουργός Εξωτερικών έχει κάποια ευθύνη κοκ. Αλλά όσο και αν είμαστε έξω από την πραγματικότητα, τόσο αφελής δεν μπορεί να είμαστε να πιστεύουμε ότι ο Ιωαννίδης, εκείνος, που τους διόρισε ή και εκείνους που βρήκε ως υπαλλήλους του υπουργείου Εξωτερικών ώς διπλωματικούς που έχουν κάποια αντίληψη των διεθνών επιπτώσεων από ένα γεγονός, είναι

5/1 ο ΕΓ 27/11/86

93

δυνατόν να εμπιστεύεται σε εκείνους περισσότερο και να μην εμπιστεύετε τους δικούς του, οσοδήποτε και άν ήταν απομωνομένος όσο και άν δεν είχε φίλους κλπ. Θέλετε να το πιστέψουμε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Απο μας τι να ζητήσει; Εσείς κύριε Παπακωνσταντίνου κάνατε και Υπουργός Εθνικής Αμύνης. Ηταν ποτέ δυνατόν να σας συμβουλεύσει ένας υφιστάμενος; Στον Ιωαννίδη δεν τολμούσε κανείς να πεί κουβέντα.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Εμείς δεν κάναμε πραξικόπημα, κύριε Πηλιχέ.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν λέω αυτό, αλλα να το σκεφθείτε παράλληλα. Είναι δυνατόν να έλθει ένα ς άνθρωπος του γραφείου σας , που θα του έχετε εμπιστοσύνη, να σας πει κύριε Υπουργέ θα κάνουμε αυτό;

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Η κατακλίδα λοιπόν κατά την δικη σας άποψη: Συμβούλεψαν, άν πούμε ότι με κάποιους μιλουσε επιτέλους...

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μιλούσε με κανέναν.Με αυτούς που είχε παρέα, με αυτους μίλαγε.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Ποιούς;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτους που ανέφερα, Γκιζίκη, Ανδρουτσόπουλο, Μπονάνο.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΣΝΤΑΝΤΙΝΟΥ: Αυτοί λέτε εσείς ότιαποφάσισαν και το πραξικόπημα και την ανάληψη των ευθυνών σε περίπτωση επιπτώσεων απο το πραξικόπημα.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το λέει όλος ο κόσμος, δεν το λέω εγώ. Αλλωστε όταν θα

6/1 Ο (Δ.Γ.) 27-11-86 94

θα έλθουν να εξεταστούν εδώ να τους ρωτήσετε και θασας το πούν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλω τον κ. Ζακολίκο να λάβει το λόγο.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κύριε μάρτυς, ήθελα να σας ρωτήσω το εξής: Απο την φύση του εκεινος ο χώρος που λέγεται Ένοπλες Δυνάμεις, εχει μια δομή και ιεραρχία που εσείς δώσατε όρκο ότι τυφλή υπακοή θα έχετε στις διαταγές των ανωτέρων σας. Και αυτό γίνεται γιατί οι Ενοπλες Δυνάμεις ενεργούν με αυτοματισμούς. Δεν μπορείτε να κάνετε συμβούλια, ανοίγετε τους φακέλλους και λέτε, αυτό λέει το σχέδιο και το εφαρμόζετε . Εσείς όλες αυτές τις ημέρες που εξετάζεσθε μας είπατε ότι είσασταν δέκτης πληροφοριών απο τον Έβρο, απο την Ρουμανία, απο το Λονδίνο , πληροφορίες τις οποίες κάπου τις δίνατε. Και απο εκεί και πέρα φεύγετε απο την ευθύνηεάν αξιολογούνται αυτές οι πληρεφορίες και εάν πραγματικά με βάση τις πληροφορίες αυτές ενεργούν εκείνοι που πρέπει να ενεργήσουν. Στη Κύπρο σας παίρνουν τηλέφωνο, απαντάτε στον Γεωργίτση , τι κάθεστε και δεν κτυπάτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Γνώμη μου.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Την πληροφορία απο το Λονδίνο του Περδίκη την

7/1 Ο (Δ.Γ.) 27-11-86

μεταβιβάζεται και του λέτε πέστε τα και σείς. Εχουμε λοιπόν έναν Ιωαννίδη ο οποιος παίρνει αυτές τις πληροφορίες . Δέχεσθε ότι η μη λειτουργία των κανονικών καναλιών της ιεραρχίας δημιούργησε αυτό το κομφούζιο και στην Κύπρο και παντού; Δηλαδή , εάν παίρνατε κανονικά τις πληροφορίες απο τα δεύτερα επιτελικά, απο την ΚΥΠ, περνούσαν απο τα κανάλια, κάνατε τα τέστ και φθάνανε στην ηγεσία, δεν θα έπρεπε να ενεργήσει βάσει των πληροφοριών; Η ανάμιξη η δική σας, του Ιωαννίδη, του άλφα, του βήτα, δεν πιστεύετε ότι έκανε το κομφούζιο;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Ιωαννίδης ήταν η κορυφή. Εγώ βρέθηκα καλώς ή κακως δίπλα του. Ηθελαν, πλέον των καναλιών της ιεραρχίας, την οποιαδήποτε πληροφορία να την δώσουν και στον Ιωαννίδη, γιατί αυτος ήταν ο πρώτος. Δεν έπρεπε να τις πάρει ο ίδιος; Δεν έπρεπε να μάθει;

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Βέβαια αυτό γινόταν. Η ερώτησή μου ήταν, δέχεσθε ότι αυτό που έγινε και ήταν εκτος ιεραρχίας , εκτός δομής δημιούργησε αυτη την αλλοπρόσαλη κατάσταση;

(σ)

(Ο)

1/Δσ. Β.Ζ. 27-11-86

96

ΜΑΡΤΥΣ. Μα , αυτό λέει και ο ίδιος, ότι το σφάλμα του ήταν αυτό.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Το δέχεται δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ. Το δέχεται ότι δεν κατήργησε την ιεραρχία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Τότε σε μένα γιατί λέτε ότι υπήρχε ιεραρχία στο στράτευμα;

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Κύρε μάρτυς, άλλη μία ερώτηση:

Αυτός ο άνθρωπος, ο Ιωαννίδης, που ήθελε να παίξει τον κομπιούτερ, να τα μαζέψει όλα να τα αναλύσει και να τα δώσει, έρχεται κάποια κρίσιμη στιγμή της ζωής του, όταν γίνεται η μεταπολίτευση και όταν έχουμε τον Αττίλα στην Κύπρο, Εκείνη την στιγμή αυτός ο άνθρωπος, όταν εσείς λέτε ότι ήθελε να βοηθήσει, πίστευε ότι έκανε καλό για την πατρίδα και όταν επηρέαζε τους στρατιωτικούς, τί έπρεπε να κάνει; Έπρεπε να ζητήσει άδεια και να πάει στην μπανιέρα του ή έπρεπε να σταθεί δίπλα στην πολιτική ηγεσία και να πεί σφάλμα μου ήταν, δικάστε με, άν ήταν παλληκάρι, εδώ δίπλα σας είμαι, οι διαταγές σας θα εκτελεστούν. Εγώ επηρεάζω τους στρατιωτικούς, μη φοβάστε, θα διατάξω εγώ άν νομίζετε. Το έκανε;

ΜΑΡΤΥΣ. Έδωσε τον λόγο της τιμής του ότι δεν πρόκειται να τους ανατρέψει, δεν πρόκειται να δημιουργήσει προβλήματα και συνέστησε σ'όλους πλήρη υποταγή.

2/1 σ. Β.Ζ. 27-11-86 97

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Τότε τί έβγαλε; Ημερησία διαταγή;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Τί έβγαλε;

ΜΑΡΤΥΣ. Το είπε στο διάδρομο στους αξιωματικούς που βγήκαν, διότι τον απεκάλεσαν προδότη.

Ο κ. Παπανικολάου στην σύσκεψη που έγινε τον απεκάλεσε προδότη.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Ο Αρχηγός.

ΜΑΡΤΥΣ. Ο αρχηγός της Αεροπορίας.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Ο μέχρι τότε υποτακτικός του, τον απεκάλεσε προδότη;

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Είδατε, λοιπόν, ότι δεν σηκώνανε οι ώμοι του τις ευθύνες που πήρε; Έτσι δεν βγαίνει;

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως. Αυτό διαφαίνεται.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Εσείς τι θα κάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ δεν θα δεχόμουν, κύριε Υπουργέ, να είμαι υφιστάμενος ουδενός. Άν ήμουν αντιστράτηγος και έπαιρνα μια εντολή από κατώτερο, θα χαιρετούσα και θα έφευγα. Δεν θα το ανεχόμουν ποτέ να έχω αρχηγό υφιστάμενό μου.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Γιατί συμμετείχατε, όμως, στη διατήρηση αυτού

3/1 σ. Β.Ζ. 27-11-86

98

του καθεστώτος που έφερε αυτή τη κατάσταση;

ΜΑΡΤΥΣ. Και που να πήγαινα;

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Να παρμτήσθο.

ΜΑΡΤΥΣ. Αντισυνταγματάρχης με ένα πενιχρό μισθό; Με οικογένεια;

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Α, είναι οικονομικό το θέμα.

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι οικονομικό, αλλά ήμουν στρατιώτης και έπρεπε να εκτελέσω τις εντολές. Αυτό λέγανε οι νόμοι και οι κανονισμοί.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Τίποτε άλλο, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τελειώσαμε. Θα ήθελα, όμως, κατά παράκλιση συναδέλφων να τονίσω το εξής:

Εσείς είπατε ότι σας εδόθη εντολή να συντάξετε το διάγγελμα, τελικά, όμως, δεν το συντάξατε, διότι εσείς δεν ήσασταν πολιτικός όπως είπατε. Όμως, οι συνάδελφοι μου λένε να σας ρωτήσω, εσάς επέλεξε ο Ιωαννίδης για να πάτε στους πολιτικούς, στους νεολαίους τέλος πάντων αυτούς που πήγατε για να μιλήσετε. Δεν είναι αντίφαση αυτό που λέτε;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι καθόλου. Εγώ μετέφερα πέντε κουβέντες. Δεν είπα τίποτα ούτε λόγο έκανα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης):
Παρακαλείται ο κ. Περράκης να κάνει μία ερώτηση, αν θέλετε φυσικά να την κάνει, γιατί πρόκειται για δευτερολογία. Με την

4/1 σ. Β.Ζ. 27-11-86

99

σύμφωνη γνώμη όλων να κάνετε μόνο μία ερώτηση.

Ορίστε, κύριε Περράκη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Θα κάνω πολύ σύντομα την ερώτηση.

Κύριε Πλιλιχέ, από ότι προέκυψε και σήμερα και από την προηγούμενη κατάθεση, ξεκαθαρίστηκαν σήμερα δυο πράγματα που μας κατα-
από θέσατε. Το ένα είναι εντελώς καθαρό από την καταθεσή σας και άλλες καταθέσεις, είναι ότι ο Ιωαννίδης, και προφανώς και η υπόλοιπη ηγεσία, δεν περιμένανε επίθεση.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν περιμένανε επέμβαση των Τούρκων. Για την ηγεσία δεν μπορώ να πώ διότι δεν ξέρω, αλλά για τον Ιωαννίδη ... μπορώ να πώ...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Συμφωνούμε, λοιπόν, δεν το αμφισβητείτε έχει κατατεθεί από 10 μεριές.

Δεύτερο γεγονός που κατατίθεται από σάς αλλά και απο άλλους, που μπερδεύει το πράγμα. Ο Ιωαννίδης μετά ταύτα λέει ότι προδόθηκε από τους αρχηγούς, οι άλλοι - τώρα το είπατε - ότι τον απεκάλεσαν προδότη, λέει δηλαδή ότι θα πολεμούσε. Και σας ρωτώ, κύριε μάρτυρα, σαν πραγματογνώμονα μάρτυρα, σαν στρατιωτικό σε όλη σας τη ζωή και με αυτή σας την ιδιότητα του στρατιωτικού που γνωρίζετε, να μου απαντήσετε σαν πραγματογνώμονας, το τονίζω. Είχανε σκοπό να πολεμήσουν με τους Τούρκους ναί ή όχι; Και άν ναί, πώς το στηρίζετε;

5/1 σ. Β.Ζ. 27-11-86

100

πώς θα πολεμούσαν και άν όχι πώς το στηρίζετε; Και επεξηγώ για να συννενοηθούμε, το να έχεις ένα λόχο να τον κινήσεις μπορεί να χρειάζεται μιας ώρας προπαρασκευή. Εδώ έχουμε ολόκληρη πάνστρατιά, πόλεμο με άλλο κράτος κλπ. Περιμένουμε μέχρι τις 20 του μήνα, άλλος λέει μέχρι τις 7, άλλος μέχρι τις 8, φθάνουμε στην ώρα ωμέγα, καμμιά προπαρασκευή ως τότε, με αυτά τα δεδομένα να μην σας τα επαναλάβω τα ξέρετε πέρα για πέρα, πέστε μου, το τονίζω σαν πραγματογνώμονας, άν είχαν στον νού τους να κάνουν πόλεμο ναι ή όχι και πώς το αιτιολογείτε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν αποκλείεται στις προθέσεις τους να υπήρχε, να γίνει πόλεμος μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας. Αυτό δεν το αποκλείω. Γι' αυτό και κάναμε και την επιστράτευση.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Προσέξτε, 15 με 20 του μήνα.

ΜΑΡΤΥΣ. Μα, 15 με 20 είχαν κάνει ορισμένες προπαρασκευές. Δεν είχαν κάνει τίποτα άλλο. Είχαν ενισχύσει τον Έβρο με ορισμένες μονάδες. Δεν μπορούσαν να κάνουν πόλεμο. Μ' αυτά τα δεδομένα της στιγμής εκείνης όχι, δεν μπορούσαν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Εάν θέλανε να κάνουν πόλεμο, θα έπρεπε να έχουν κάνει κάποιες προπαρασκευές ναι ή όχι;

6/1 σ. Β.Ζ. 27-11-86

101

ΜΑΡΤΥΣ. Οπωσδήποτε θα έπρεπε να είχαν γίνει προεργασίες.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Είχαν γίνει;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, δεν είχαν γίνει, ελάχιστα πράγματα μόνον.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Άρα, το συμπέρασμα είναι -και δεν μιλάμε για 22, 23, 24, 25- ότι δεν μπορούσαν. Μπορεί να το είχαν στον νού τους ενδεχόμενα, αλλά δεν μπορύσαν να κάνουν πόλεμο.

ΜΑΡΤΥΣ. Τότε δεν θα κάνανε και την επιστράτευση άν δεν είχαν κατά νού.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Πότε έγινε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτό έγινε στις 20 του μηνός, μετά το πρωΐ. Αλλά μέχρι τότε είχαν την πίστη και την πεποίθηση ότι δεν θα κατέβουν οι Τούρκοι. Αυτό είναι η αιτία όλων των δεινών.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Άρα, δεν είχαν προπαρασκευαστεί για πόλεμο.

Και τα άλλα -για να συμπληρώσω εγώ - είναι ιστορίες ότι θα πολεμούσαν, δηλαδή ο ένας τα ρίχνει στην προδοσία του άλλου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Νομίζω ότι πρέπει να τελειώσατε, κύριε Περράκη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Τελείωσα, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τελειώσαμε, κύριε μάρτυς.

7/1 σ. Β.Ζ. 27-11-86

102

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, εμένα με ξεχάσατε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Επειδή είχατε διαγραφεί. Ορίστε, έχετε τον λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Κύριε μάρτυς, έχει κατατεθεί εδώ ότι ο κ. Τάσκα ο Πρέσβυς τότε της Αμερικής στην Αθήνα είχε προσπαθήσει επανειλημμένα τον τελευταίο καιρό, πριν από το πραξικόπημα, να συναντηθεί με τον Ιωαννίδη. Αυτό, όμως, δεν επραγματοποιήθη. Τί ξέρετε γι' αυτό το θέμα;

ΜΑΡΤΥΣ. Απήντησα και προηγουμένως. Θα απαντήσω ότι υπήρξε ο έμπιστος άνθρωπος και πιο στενός φίλος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Δεν ρωτάω αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ. Εάν ήμουν αυτός θα έπρεπε να το γνωρίζω και αυτό. Δεν το γνωρίζω δυστυχώς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Δεν το ξέρετε καθόλου;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν το ξέρω καθόλου, το έμαθα από τον κ. Παλαΐνη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣΗΣ. Δεύτερον ερώτημα.

Πριν από λίγο αναφέρατε κάτι για τον Μακάριο, τον Κομπόκη, κάτι ακούσατε, να φύγει και κάτι τέτοια. Πότε το μάθατε αυτό; Είναι μία φήμη που ακούσατε;

8/1 σ. Β.Ζ. 27-11-86

103

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτό το άκουσα μετά την επιστροφή τουΚομπόκη από την Κύπρο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Πέστε μου τί θυμάστε απ'αυτό το πράγμα;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οτι σκοπίμως διέφυγε και δεν συνελήφθη ο Μακάριος. Είχαν αφήσει και είχε πεί ο Ιωαννίδης, στον Κομπόκη, άσε μία δίοδο να φύγει. Αυτό άκουσα. Δεν το άκουσα με τα αυτιά μου να το λέει ο Ιωαννίδης να το λέει στον Κομπόκη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Εσείς ακούσατε τον Κομπόκη, όταν γύρισε, να σας λέει αυτό το πράγμα;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Τί ακούσατε; Μία φήμη;

ΜΑΡΤΥΣ. Κοιτάξτε ο Κομπόκης ήταν αξιωματικός μεγάλης αξίας, ήταν φυσιογνωμία στρατιωτική. Και αν του ανέθεταν να δολοφονηθεί, όπως έχει κυκλοφορήσει και πιστεύεται, ο Μακάριος, δεν θα ξέφευγε εύκολα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Εγώ δεν ρωτάω για την δολοφονία, ρωτάω για την διαφυγή.

ΜΑΡΤΥΣ. 'Αρα, απ'αυτό και μόνο διαφαίνεται, όπως λένε, είχε την εντολή από τον Ιωαννίδη να τον αφήσει να φύγει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Μη μου λέτε εκτιμήσεις. Εγώ ρωτώ συγκεκριμένα.

9/1 σ. Β.Ζ. 27-11-86

104

ΜΑΡΤΥΣ. Τον κ. Κομπόκη τον γνωρίσατε εδώ και τον είδατε. Εσείς έχετε την γνώμη ότι θα μπορούσε να διαφύγει από τον Κομπόκη;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Κύριε μάρτυς, ευχαριστώ για την λογική σας σκέψη και όλα αυτά που λέτε. Εγώ ρωτώ συγκεκριμένα γεγονότα.

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ δεν άκουσα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Δεν ακούσατε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιαννης). Και εγώ να συμπληρώσω εδώ το εξής: Επειδή ο κ. Κομπόκης ήτο εκ των αρίστων αξιωματικών, η οργάνωση του κινήματος στις λεπτομέρειές του ήταν τέτοια που παρα λίγο η Λεμεσσός να κτυπήσει την Λευκωσία και να ανατραπεί το πραξικόπημα. Ήταν σχέδιο αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτό δεν το ξέρω, το ακούω για πρώτη φορά.

(Η)

(σ)
1/1 Η Κ.Β. 27.11.1986

105

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το ακούτε για πρώτη φορά.

Ξέρετε, ότι δεν είχε ειδοποιηθεί κανένας, δεν είχε μυηθεί κανένας από την Λεμεσσό, κανένας από την Αμμόχωστο , κανένας από την Πάφο; Αυτό ήταν το σχέδιο έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά δεν τα ξέρω, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Συνεχίστε, κύριε Βασιλειάδη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Και ένα τελευταίο ερώτημα, κύριε μάρτυς.

Υπάρχουν τρία περιστατικά περίεργα. Έχει ξανασυζητηθεί αυτό, αλλά θα επανέλθω.

Ξεκινάμε . Απόφαση, πραξικόπημα κατά του Μακαρίου. Το μαθαίνετε εσείς, ο κύριος Παλαΐνης και διάφοροι άλλοι άνθρωποι. Οι περισσότεροι από σας, όπως είπατε, είπατε τις ανησυχίες σας στον ταξίαρχο για τον παράγοντα Τουρκία και για το ενδεχόμενο ενεργείας . Πλην, όμως, δεν λαμβάνεται αυτό υπόψη από τον ταξίαρχο. Μιά περίεργη κατάσταση.

Η λογική η δική σας έδειχνε ότι υπάρχει πραγματικός κίνδυνος τέτοιος.

Δεύτερο γεγονός. Ενώ όλες οι πληροφορίες από όλα τα σημεία του ορίζοντος, τις παραμονές της 20ης του μηνός Ιουλίου, έδειχναν

2/1 Η Κ.Β. 27.11.1986

106

ότι το πράγμα πάει για επέμβαση , για απόβαση τουρκική , μία μακαριότης από τον ταξίαρχο , όχι , ήταν βέβαιος ας πούμε, δεν θα γίνει απόβαση. Δεύτερο περίεργο και ανεξήγητο. Το έχετε χαρακτηρίσει μάλιστα και με διάφορους χαρακτηρισμούς.

Τρίτο γεγονός. Σε μία από τις συνταντήσεις του ταξιάρχου με τον κύριο Σισκο, σε κάποια στιγμή - είναι πολύ λεγμένο και πολύ γραμμένο - είπε ο Ιωαννίδης στον Σίσκο "μας κοροϊδέψατε, μας γελάσατε".

ΜΑΡΤΥΣ: Μας εξαπατήσατε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μας εξαπατήσατε. Ευχαριστώ πολύ.

Λέγω λοιπόν τώρα εγώ. Έχουμε τρία σοβαρά θέματα. Πώς τα εξηγείτε εσείς όλα αυτά τα πράγματα ; Κάτι πρέπει να υπάρχει.Λογικά, τόση ώρα εξηγούσατε ότι αφ'ης στιγμής ο Κομπόκης κ.λ.π., και δεν σκοτώθηκε ο Μακάριος, άρα είχε λάβει οδηγίες από τον ταξίαρχο. Λέγω λοιπόν εδώ. Η λογική η δική σας πώς δουλεύει τώρα; Ή ποιοί ' άνθρωποι τέλος πάντων μπορούσαν να είχαν βεβαιώσει , να είχαν καθησυχάσει τον ταξίαρχο πως δεν θα συμβεί τίποτε από την Τουρκία; Πώς είναι δυνατόν , όταν όλοι οι άλλοι εσείς οι υπαρκτοί-αυτούς που ξέρουμε εμείς-του λέγατε τι πας να κάνεις, θα έχουμε πόλεμο;

ΜΑΡΤΥΣ: Εάν εννοείτε μια οποιαδήποτε δύναμη και δεν ξέρω ποιά

3/1 Η Κ.Β. 27.11.1986

10F

δύναμη μπορεί να ήταν αυτή, εξωγενής , εγώ τουλάχιστον δεν μπορώ να εκτιμήσω, διότι εάν - γιατί έχει κυκλοφορήσει πάρα πολύ ότι ήταν Αμερικανοί κ.λ.π. - ήταν αυτοί, γιατί δεν δεχόταν τον Τάσκα, να μιλήσει μαζί του; Εσείς το λέτε. Εγώ δεν ήξερα για την συνάντηση με τον Τάσκα. Αλλά γιατί δεν τον δεχόταν εάν τον είχαν βάλει, ή αν είχε εγγυήσεις;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Πώς εξηγείτε τα ανεξήγητα , αυτά που σας ρώτησα εγώ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ίσως θα ήταν ευχής εργον να ερχόταν εδώ ο ίδιος να σας πει, τι ακριβώς έγινε, διότι δεν το έχει πει σε κανέναν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Το ερώτημα αυτό που σας άκανα ή περίπου αυτό, δεν το έχετε ποτέ μιλήσει με τον ταξίαρχο μετά;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό μας βασανίζει όλους. Όμως εκείνο το οποίο είπε όταν τον ρωτήσαμε - εγώ τον είδα μιά φορά, επειδή ήμουν πάνω στους Φιλιάτες και είχα κατέβη τον Ιανουάριο κάτω, το 1975 - όταν του είπα, τι ήταν αυτό κύριε ταξίαρχε κ.λ.π., μου είπε , "με εξηπάτησαν οι Αρχηγοί". Τίποτε άλλο δεν είπε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ευχαριστώ . Δεν έχω άλλη ερώτηση, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, τελειώσαμε με την κατάθεσή σας. Έχετε υπόψη σας ότι μπορείτε να έρθετε, ή το απόγευμα

4/1 Η Κ.Β. 27.11.1986

108

μετά τις 6.30'η ώρα , ή αύριο το πρωΐ μετά τις 8.30' η ώρα , και συγκεκριμένα στην αίθουσα 140 του κτιρίου, προκειμένου να ελέγξετε τα πρακτικά , που εν τω μεταξύ θα έχουν αποστενογραφηθεί και φυσικά να μονογράψετε την κάθε σελίδα και στο τέλος να υπογράψετε τα πρακτικά.

Παρακαλώ τον κύριο Γραμματέα να συνοδεύσει τον μάρτυρα εκτός της Αιθούσης.

(Στο σημείο αυτό αποχωρεί ο μάρτυς κύριος Πηλιχός).

Κύριοι συνάδελφοι, πριν έλθει ο επόμενος μάρτυρας, θα ήθελα να ανακοινώσω στην Επιτροπή το εξής.

Στις 10 και 11 του μηνός είχαμε ορίσει ένα διήμερο για να εξετάσουμε τον κύριο Μπονάνο. Αυτό, όμως, δεν είναι δυνατόν. Και δεν είναι δυνατόν, διότι εν τω μεταξύ έχουμε αφήσει, από αυτούς που είχαμε καλέσει, αρκετούς . Έχουμε αφήσει τον Χανιώτη , τον Τριανταφύλλου , τον Τζουμή , τον Σταύρου που είναι αξιόλογοι μάρτυρες και τον κύριο Λαγάκο.

Λέγω, λοιπόν, τώρα εγώ, η μεν κατάθεση του κυρίου Μπονάνου να ληφθεί στις 17 και 18 του μηνός Δεκεμβρίου . Στις 10 δε και 11 του μηνός , οι δυό αυτές μέρες να αφιερωθούν , η μεν 10η του μηνός για τις καταθέσεις του κυρίου Χανιώτη και του κυρίου Τριανταφύλλου, η

5/1 Η Κ.Β. 27.11.1986

109

δε 11η για τις καταθέσεις του κυρίου Τσουμή και του κυρίου Σταύρου. Περισσεύει δε ο κύριος Λαγάκος. Προτείνω στις 16/12 να κάνουμε μία εμβόλιμη συνεδρίαση για να εξετασθεί ο κύριος Λαγάκος, γιατί μόνο μετά από αυτούς μπορεί να εξετασθεί ο κύριος Μπονάνος. Διαφορετικά δεν έχει νόημα.

Νομίζω, ότι η πρότασή μου πρέπει να γίνει δεκτή. Γίνεται ομοφώνως δεκτή η πρότασή μου;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Πρόεδρε , πρέπει να έχετε υπόψη σας ότι εκείνες τις ημέρες θα έχουμε την συζήτηση του Προϋπολογισμού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τι σημασία έχει αυτό, κύριε Κάππο; Ίσα-ίσα τότε θα είμαστε παρόντες και όλοι. Ο Προϋπολογισμός θα συζητείται το βράδυ και εμείς θα είμαστε το πρωί.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Η συζήτηση του Προϋπολογισμού θα γίνει και πρωί, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μιά μέρα και συγκεκριμένα η τελευταία μέρα θα είναι πρωϊνή η συνεδρίαση επί του Προϋπολογισμού. Η 17η και η 18η του μηνός δεν είναι η τελευταία μέρα, για την συζήτηση του Προϋπολογισμού. Ο Προϋπολογισμός θα πάει στις 20 και 21 του μηνός, που θα είναι και οι τελευταίες μέρες.

Όμως εάν υποτεθεί ότι υπάρξει τέτοιο θέμα , τότε θα κάνουμε

6/1 Η Κ.Β. 27.11.1986

110

κάποια έμβόλιμη. Όμως δεν θα υπάρξει τέτοιο θέμα. Θα είμαστε το πρωΐ εδώ και το βράδυ στον Προϋπολογισμό.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, έχετε υπόψη σας , ότι μιά μέρα νομίζω, ότι η συζήτηση επί του Προϋπολογισμού, θα είναι και το πρωΐ και το απόγευμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στην περίπτωση που θα υπάρξει τέτοιο πράγμα, τότε δεν θα συνεδριάσουμε εμείς κύριε Γιατράκο. Θα βρούμε κάποιο άλλο τρόπο, κάποια εμβόλιμη συνεδρίαση, ή δεν ξέρω τι άλλο.

Γίνεται τελικά, κύριοι συνδελφοι, δεκτή η πρόταση μου;

ΟΛΟΙ ΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Μάλιστα, μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η πρόταση μου έγινε ομοφώνως αποδεκτή.

Επίσης παρακαλώ , αν συμφωνείτε, να γίνει δεκτός ο κάτωθι κατάλογος μαρτύρων. Είναι ο Αντιστράτηγος Σιαπκαράς , που έχει ζητήσει με επιστολή του να εξετασθεί ως μάρτυς. Και πρόκειται περί σοβαροτάτου στελέχους του Στρατού.

Είναι ο Ταξίαρχος Αεροπορίας Παγώνης, ο οποίος έχει επίσης μια σοβαροτάτη κατάθεση στον κύριο Μπέλκα.

Είναι ο Ναύαρχος Αραπάκης, είναι ο Στρατηγός Γκιζίκης, είναι

7/1 Η Κ.Β. 27.11.1986

111

ο 'Οθων Κυριακόπουλος.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Γιατί ο Κυριακόπουλος;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είναι Υπαρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων και αναφέρεται από μερικούς μάρτυρες ότι ήλθε σε επαφή και είπε μερικές κουβέντες. Γι'αυτό και τον βάζω μαζί με τον Γκιζίκη την δεύτερη μέρα. Γιατί στον Αραπάκη, στον Γκιζίκη , στον Παπανικολάου και στον Γαλατσάνο θα ορίσουμε από δυό μέρες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Κανονικά ο Κυριακόπουλος έπρεπε να είναι προ του Μπονάνου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σύμφωνοι, αλλά τώρα δεσμευτήκαμε. Στο θέμα του Μπονάνου αυτοδεσμευτήκαμε. 'Ηταν πρόταση να μπει ο Μπονάνος πρώτος . Και επειδή είπανε να μπει ο Μπονάνος τον Δεκέμβριο, είπαμε να μπει ο Μπονάνος, και από εκείνη την στιγμή πλέον είμαστε δούλοι αυτού του σφάλματος.

ΑΡΤΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πάντως δεν είναι ευκαταφρόνητο αυτό που είπε ο κύριος συνάδελφος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Καθόλου. 'Ομως υπάρχει λύση. 'Οτι, εάν υποτεθεί ότι βρεθεί κάτι, θα υπάρξει και νέα εξέταση του κυρίου Μπονάνου .

8/1 Η Κ.Β. 27.11.1986

112

Δυό μέρες λοιπόν αφήνουμε για τον Αραπάκη, δυό μέρες για τον Γκιζίκη, δυό μέρες για τον Παπανικολάου, δυό μέρες για τον Γαλατσάνο.

Και συνεχίζουμε μετά. Κόλλιας, ο Εισαγγελεύς του Αρείου Πάγου, Πρωθυπουργός. Ο Ανδρουτσόπουλος, ο Κυπραίος, ο Τσούμπας, ο Τσουμάνης και Λατσούδης.

Λέγω δηλαδή ότι, με τον τρόπο αυτό εξαντλούμε κατά την γνώμη μου , όλους τους μάρτυρες που θα πρέπει να εξετασθούν. Υπολείπεται πλέον το θέμα,το οποίο μπορούμε να το συζητήσουμε, όχι βεβαια αυτή την στιγμή , του Ιωαννίδη και Παπαδοπούλου. Αυτοί υπολείπονται απ'αυτόν τον κατάλογο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: 'Οταν λέτε ότι υπολείπονται , τι εννοείτε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν ξέρω. Το εάν θα τους φέρουμε και πότε θα τους φέρουμε , ή αν θα πάμε εκεί, ή αν θα έρθουν εδώ, ή αν θα στείλουμε ...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: 'Οχι ως προς την ουσία,κύριε Πρόεδρε. Θα τους εξετάσουμε; Ναι ή όχι;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν το ξέρω.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Υπάρχει αμφισβήτηση γι'αυτό;

9/1 Η Κ.Β. 27.11.1986

113

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Βεβαίως, διότι θέλω να μου λύσετε προηγουμένως ορισμένα προβλήματα. Να τα λύσω και εγώ δηλαδή. Πώς θα τους φέρουμε , πού θα τους φέρουμε , ή πού θα πάμε;

Όλα αυτά τα πράγματα θέλουν συζήτηση, Και μάλιστα θέλουν βαθειά συζήτηση, γιατί είναι πολύ σοβαρά ζητήματα.

Ή θα παρακαλέσουμε,θα αναθέσουμε σε έναν Εφέτη , ή θα στείλουμε ένα κλιμάκιο της Επιτροπής.

(ν)

(Η)

Ι/ 1 ν ΜΠ 27-11-1986

144

Δεν νομίζω ότι είναι δυνατόν να συζητηθεί , Αλλά παρακαλώ να μη συζητηθεί το θέμα σήμερα. Απλώς αυτό διότι εγώ θέλω να φύγω και παρακαλώ να σεβαστείτε και το γεγονός ότι έχω ανάγκη να φύγω.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ:Αυτά είναι διαδικαστικά, κ. πρόεδρε. Εμείς ρωτήσαμε το εξής: Υπάρχει αμφισβήτηση περί του εάν θα εξεταστούν σχετα πώς , ναί ή όχι; ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας είπα ότι εφόσον δεν λυθούν προηγουμένως τα διαδικαστικά αυτά θέματα , δεν μπορεί να είναι βέβαιος κανείς ότι θα εξεταστούν .

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Για το κύρος όλης της επιτροπής,δεν πάει να θέτουμε σαν θέμα, εάν στη διαδικασία υπάρχει προοπτική να εμποδίσουμε το έργο της επιτροπής .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ήξερα ότι ο κ. Παυλίδης θα βρεί τον τρόπο να δώσει μια κατεύθυνση η οποία πράγματι είναι και σωστή . Δηλαδή ότι δεν μπορεί το διαδικαστικό θέμα να επηρεάζει την κρίση μας. Εγώ όμως νομίζω ότι εάν καμιά φορά το συμφέρον της δημοκρατίας το επιβάλει να ακουλουθηθεί η άλφα οδός, είτε διαδικαστικός είναι ο τρόπος με τον οποίο εμποδίζεται

2/1 ν ΜΠ 27-11-1986

115

ή δημιουργείται κάτι είτε όχι , νομίζω ότι πρέπει να προτιμηθεί το συμφέρον της δημοκρατίας.

Εν παόη περιπτώσει σας παρεκάλεσα , κ. Λιβανέ, ότι πρέπει να φύγω .

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αυτό το πράγμα ελήφθη υπόψη από όλη τη Βουλή όταν ανελάμβανε την ευθύνη να συσταθεί αυτή η επιτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και πάλι καταλάβαινα ότι θα βρεί την ένσταση ο κ. Παυλίδης . Γιατί εάν ήταν δικηγόρος ο κ. Παυλίδης, σας βεβαιώ ότι θα εθριάμβευε στις ενστάσεις. Αυτά να τα ακούσουν οι δικηγόροι που είναι εδώ μέσα. Πράγματι είναι άξια λόγου αυτά τα οποία λέει, αλλά είναι ενστασιολογικής μορφής.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Συμφωνούμε να αναβληθεί η συζήτηση γιαυτό το θέμα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε πρόεδρε, μέχρι πότε φτάνουμε, όπως λέει το πρόγραμμα ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μέχρι 25 Φεβρουαρίου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Αν μπορούσαμε να το περιορίσουμε λιγάκι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κοιτάμε να το περιορίσουμε και θα βάλουμε δύο - δύο ίσως .

3/1 ν ΜΠ 27-11-1986

116

Αλλά δεν μπορούμε βέβαια να μην αφήσουμε δύο μέρες τον Γκιζίκη, ή δύο μέρες τον Μπονάνο, ή δύο μέρες τον Γαλατσάνο .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Τον Αραπάκη , γιατί δύο; Φτάνει μια .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Άμα θέλετε μια, εγώ το περιορίζω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Τους τρείς αρχηγούς, από μια μέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τότε λοιπόν τελειώνουμε αναλόγως νωρίτερα. Αλλά μια μέρα αρκεί για τους αρχηγούς;

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Αρκεί, κ. πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μεταξύ μας όμως να ξέρουμε ότι ο Μπονάνος και ο Γκιζίκης θα μας απασχολήσουν δύο μέρες.

Τον ακριβή χρόνο της καθεμιάς, σας είπα, για μεν τον Δεκέμβριο σας τον εξεφώνησα, για δε τους υπολοίπους μήνες θα το προσδιορίσουμε .

Παρακαλώ τον κ. γραμματέα να φέρει τον κ. Πασπάτη . Πρόκειται για το στρατιωτικό ακόλουθο στο Βουκουρέστι, ο οποίος θα ερωτηθεί μόνο για το αν υπήρχε πληφορορία μετακινήσεως στρατευμάτων από τη Ρωσία κλπ, αφίξεως αεροπλάνων κλπ στο βόρειο χώρο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε πρόεδρε, να ορίσουμε συνεδρίαση για να

4/1 ν ΜΠ 27-11-1986

117

συζητήσουμε το θέμα Ιωαννίδη - Παπαδόπουλου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Στις 16 Δεκεμβρίου θα καλέσουμε τον κ. Λαγάκο για τις 11 και από τις 10 μέχρι τις 11 εμείς θα συζητήσουμε αυτό το θέμα. Γίνεται δεκτό αυτό;

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Μάλιστα, κ. πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίσφος Μπασαγιάννης): Θα σας παρακαλέσω να είμαστε ακριβώς στις 10 εδώ στην εμβόλιμη συνεδρίαση της 16ης Δεκεμβρίου.

Παρακαλώ τον γραμματέα να φέρει τον κ. Πασπάτη.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην αίθουσα ο μάρτυς)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίσφος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ κ. μάρτυς να μας δώσετε τα στοιχεία της ταυτότητός σας.

(Στο σημείο αυτό ο μάρτυς δίδει τα ακόλουθα στοιχεία ταυτότητος)

Επώνυμο: Πασπάτης
Όνομα : Σάββας
Όνομα Πατρός: Νικόλαος
Όνομα Μητρός: Ειρφύλη
Το γένος: Βοριά
Τόπος γεννήσεως: Ηράκλειο Κρήτης
Έτος γεννήσεως: 1923
Τόπος διαμονής: Αθήνα, [redacted], Κυψέλη
Επάγγελμα: Υποστράτηγος Ε.Α.
Έγγαμος: Ναί.
Όνομα συζύγου : Ελένη
Το γένος: Γκίκα
Θρήσκευμα : Χριστιανός Ορθόδοξος

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Παιδιά έχετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί , δύο κόρες.

5/1 ν ΜΠ 27-11-1986

118

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ να βάλετε το χέρι σας στο Ευαγγέλιο και να δώσετε τον νενομισμένο όρκο . Παρακαλώ επίσης τους κυρίους συναδέλφους να εγερθούν .

(Στη συνέχεια ο μάρτυς δίνει τον ακόλουθο όρκο)

"Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ενσυνειδήτως όλη την αλήθεια και μόνο την αλήθεια χωρίς να προσθέσω ούτε να αποκρύψω τι."

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είσαστε νομίζω στρατιωτικός ακόλουθος στο Βουκουρέτσι εκείνη την εποχή.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

(ζ)

(2ν) 1/2ζ Ε.Γ. 27/11/86

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είχατε τίποτα πληροφορίες την κρίσιμη αυτή εποχή, Ιούνιο, Ιούλιο του 1974, -είχατε πληροφορίες επάνω η Πρεσβεία ή εσείς ώς στρατιωτικός ακόλουθος-ότι μετακινούνται σοβιετικά στρατεύματα προς νότον, προς την κατεύθυνση της Ελλάδας;

ΜΑΡΤΥΣ: Σοβιετικά;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σοβιετικά.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί είχαμε μία πληροφορία ότι παρατηρείται ηυξημένη κίνηση αεροσκαφών προς Βουλγαρία από Ουγγαρία, Ρωσία κλπ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από τον Σύμφωνο της Βαρσοβίας δηλαδή. Αεροσκαφών;

ΜΑΡΤΥΣ: Αεροσκαφών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Για στρατεύματα είχατε τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ: Για στρατεύματα όχι. Αεροσκάφη έλεγαν ....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αεροσκάφη.

ΜΑΡΤΥΣ: ... μεταφέρουν δυνάμεις προς Βουλγαρία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μετεφέροντο πράγματι δυνάμεις ή ήταν απλώς πληροφορία;

ΜΑΡΤΥΣ: Πληροφορία ήταν και μάλιστα κανα δυό βράδια ξενυχτήσαμε έξω. Παρατηρήσαμε κάτι κινήσεις αεροσκαφών -τώρα δεν θυμάμαι ακριβώς-τέταρ-

το ήταν, μισή ώρα βλέπαμε τα φώτα τους που εκινούντο από βορειοδυτικά προς νοτιοανατολικά προς Βουλγαρία δηλαδή. Βλέπαμε κινήσεις αλλά δεν ήταν τόσο σημαντικές οι κινήσεις αυτές. Ισως να ήταν της αερογραμμής οι κινήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πληροφορία τί είχατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Πληροφορία είχαμε ότι παρατηρούνται ηυξημένες κινήσεις αεροσκαφών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Την ελέγξατε αυτή την πληροφορία;

ΜΑΡΤΥΣ: Την ελέγξαμε κανά δύο βράδια που βγήκαμε έξω άλλα δεν ήταν τόσο μεγάλη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Την μεταφέρατε αυτή την πληροφορία;

ΜΑΡΤΥΣ: Την ανέφερα τότε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Την αναφέρατε εδώ;

ΜΑΡΤΥΣ: Πρέπει να την ανέφερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Οχι πρέπει άν την αναφέρατε εσείς ως στρατιωτικός ακόλουθος, ως Πρεσβεία δηλαδή. Ως στρατιωτικός ακόλουθος στείλατε κανένα σήμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα έστειλα σήμα τότε. Δεν θυμάμαι τώρα γιατί έχουν περάσει δώδεκα χρόνια. Πρέπει να έστειλα.

3/2ζ ΕΓ 27/11/86

121

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μα σήμα πρέπει να στείλατε; Πού;

ΜΑΡΤΥΣ: Τότε έστελνα εγώ στο ΑΕΔ, στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κατευθείαν στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατευθείαν εκεί έστελνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Την ΚΥΠ την είχατε ειδοποιήσει; Η ΚΥΠ είχε ειδοποιηθεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί όλα αυτά τα σήματα τα λάβαινε και η ΚΥΠ με κοινοποίηση

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με κοινοποίηση δική σας. Δηλαδή πρέπει αυτό το σήμα να βρίσκεται ή στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων ...

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί ότι παρατηρήσαμε τότε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναί μα για τότε λέω.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό σας λέω και εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πότε υπολογίζετε ότι τα στείλατε αυτά τα σήματα κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ: Τότε που είπατε εσείς, Ιούλιος Παραμονές ήταν ότι είχε αρχίσει η τουρκική απόβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όταν είχε αρχίσει η τουρκική εισβολή. Είχατε λοιπόν τις πληροφορίες αυτές. Από ποιόν τις είχατε;

4/2ζ ΕΓ 27/11/86

122

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι τώρα. Η πληροφορία είχε δοθεί. Τώρα την είχαμε ακούσει από συμμαχικές πηγές, από άλλη Πρεσβεία την είχαμε ακούσει, από την ΚΥΠ την είχαμε πάρει, δεν θυμάμαι. Εκείνο που θυμάμαι είναι ότι βγήκαμε κανά δυό βράδια έξω ξενυχτήσαμε και παρατηρούσαμε τον ουρανό και βλέπαμε τις κινήσεις αυτές, αλλά δεν ήταν σημαντικές κινήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τι σημαντικές δηλαδή; Διότι κοιτάξτε εγώ βλέπω κινήσεις αεροπλάνων κάθε βράδυ δεν σημαίνει με αυτό εδώ ότι πρόκειται να καταληφθεί η Αθήνα. Σείς τώρα έχετε ειδικότητα, έρχεσθε ως στρατιωτικός ακόλουθος εδώ δεν έρχεσθε για να μας δείτε. Κινήσεις βλέπω και εγώ στην Αθήνα πάντα. Μάλιστα όταν πηγαίνω καμμιά φορά στο παιδί μου που μένει στη Βούλα εκεί βλέπω κινήσεις Παναγία βόηθα.

ΜΑΡΤΥΣ: Μας σας λέω ότι αυτά που βλέπαμε ήταν νύχτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μα νύκτα σας λέω και εγώ.

ΜΑΡΤΥΣ: Νύκτα δεν μπορεί κανείς, μόνο το φώς του αεροσκάφους βλέπει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Έχουν φώτα τα αεροπλάνα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τα ξεχωρίζατε; Ήταν στρατιωτικά αεροπλάνα ήταν πολιτικά αεροπλάνα; Τι ήταν αυτά;

5/2ζ ΕΓ 27/11/86

123

ΜΑΡΤΥΣ: Σας είπα νύκτα βγήκαμε. Μέρα δεν παρατηρήσαμε κινήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μέρα δεν παρατηρήσατε κινήσεις.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι μέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Νύκτα όμως είδατε ορισμένα αεροπλάνα

ΜΑΡΤΥΣ: Νύκτα είδαμε φώτα αεροσκαφών τα οποία εκινούντο με αυτή την κατεύθυνση που σας ανέφερα. Και αυτές οι κινήσεις δεν ήταν τόσο πολυάριθμες. Ένα φώς βλέπαμε αεροσκάφους που περνούσε. Ύστερα από κανά τέταρτο περνούσε πάλι ένα φώς. Δεν περνούσε όγκος αεροσκαφών. Καταλάβατε; Αυτό που παρατηρήσαμε σας αναφέρω ότι το ανέφερα στο ΑΕΔ και ασφαλώς θα πήρε κοινοποίηση και η ΚΥΠ. Και πρέπει να υπάρχει σχετικό σήμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

Μήπως θέλετε να ρωτήσετε τίποτα, κύριοι συνάδελφοι; Γιατί εγώ δεν έχω να ρωτήσω τίποτα άλλο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Το θέμα της πηγής είναι σοβαρό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μα είπε ότι δεν ξέρει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Πρέπει, κύριε μάρτυς, να προσπαθήσετε να θυμηθείτε κάτι. Προσέξτε με παρακαλώ. Η πληροφορία αυτή - θα βοηθήσω και εγώ λιγάκι - ήταν από σήμα που λάβατε από κάπου ενδεχομένως και από την

6/2ζ ΕΓ 27/11/86

124

Αθήνα ή από κάποια άλλη μας Πρεσβεία ή ήταν μία πληροφορία την οποίο εσείς αποκτήσατε από τον χώρο στον οποίο εργαζόσαστε απ' ευθείας; Δηλαδή από τον ακόλουθο τον στρατιωτικό της Δυτικής Γερμανίας ή από τον 'Ελληνα Ρουμάνο τάδε που σας έδινε συνήθως πληροφορίες ή δεν ξέρω και γώ από πού. Ξεχωρίστε μας ποιό από τα δύο πράγματα είναι. Προσπαθήστε να απαντήσετε γιατί είναι ένα σοβαρό ερώτημα αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Εχουν περάσει δώδεκα χρόνια δεν θυμάμαι τώρα ακριβώς από πού η πληροφορία αυτή ήρθε. Μπορεί να ήρθε και από συμμαχικές πηγές. Μπορεί να ήρθε από τον Αμερικάνο φερ'ειπείν ή μπορεί να ήρθε από άλλη Πρεσβεία Ελληνική. Μπορεί να ήρθε από την Βιέννη, από την Βουδαπέστη φερ'ειπείν. Γιατί ήμουνα και στη Βουδαπέστη εγώ. Πήγαινα κάθε έξη μήνες. Δεν θυμάμαι τώρα ακριβώς. Μπορεί να ήρθε και από την ΚΥΠ η πληροφορία. Ελέγξτετο γιατί τότε ήταν Πρέσβης ο Φρυδάς. Μήπως ξέρε και ο Φρυδάς ο Πρέσβης. Γιατί και εκείνος ήξερε και μάλιστα σε γνώσ του Φριδά εγώ βγήκα έξω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Φρυδάς που είναι τώρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω που είναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γερμανία; Είναι Πρέσβης;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Είναι συνταξιούχος τώρα.

7/2ζ ΕΓ 27/11/86

125

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ίσως χρειαστεί να τον ζητήσουμε τον κύριο Φρυδά διότι βλέπω ότι ο κύριος μάρτυς δεν μπορεί να μας διαφωτίσει στο θέμα αυτό απολύτως.

Θά ήθελα να σας θέσω υπόψη ότι εξαιτίας αυτής της κάποιας πληροφορίας είχε δημιουργηθεί τότε ένα θέμα και πήραν τηλέφωνο τους διοικητάς οι οποίοι έκαναν το σταυρό τους και είπαν ότι τίποτα δεν γίνεται στην Βουλγαρία. Καταλάβατε; Έτσι μας είπαν εδώ οι μάρτυρες. Αλλά εν πάση περιπτώσει αφού δεν θυμάστε ....

Ο κύριος Δαμιανίδης κάτι θέλει να ρωτήσει. Άς ρωτήσει ότι θέλει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Και εγώ κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

8/2ζ ΕΓ 27/11/86

126

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Θα ήθελα να ρωτήσω τον κύριο μάρτυρα στο εξής

Κατ'αρχήν πότε έγιναν αυτές οι παρατηρήσεις, πότε είδατε τα αεροπλάνα , ποιά ημερομηνία θυμάστε; Πότε έγινε αυτό το πράγμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Σε σχέση δηλαδή με τα γεγονότα της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν η περίοδος των εχθροπραξιών στην Κύπρο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Περίοδος δηλαδή πρίν ή κατά; Άν θυμάστε.

ΜΑΡΤΥΣ: ~~Είχε εκδηλωθεί η Κύπρος.~~

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Α, μετά την εκδήλωση της Κύπρου .

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί μετά την εκδήλωση της Κύπρου.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Σε σχέση με τα γεγονότα της Κύπρου όπως εξελίσσονταν δικαιολογούνταν παρουσία δυνάμεων του Συμφώνου της Βαρσοβίας στην περιοχή εκείνη; Ας πούμε ότι γινόταν ένας πόλεμος μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας. Βλέπετε ότι εμείς συνορεύουμε με τις Χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Δικαιολογούνταν μιά τέτοια παρουσία;

ΜΑΡΤΥΣ: Η Ρωσία πάντα ενδιαφέρεται για την Κύπρο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Για την Κύπρο δεν ξέρουμε άν ενδιαφέρεται. Ενδιαφέρεται για το τί γίνεται στο υπογάστριο της μεταξύ των άλλων Χωρών.

9./ 2ζ ΕΓ 27/11/86

Κάτι άλλο τώρα. Σείς τελικά πληροφορηθήκατε άν πράγματι ήρθαν στρατεύματα του Συμφώνου της Βαρσοβίας εκεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Σας ανέφερα ότι βγήκα δύο φορές και δεν διεπίστωσα ...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Πέρα απ'αυτό είχατε καμία άλλη πληροφορία;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι δεν είχα τίποτα άλλο.

ΑΛΕΞΑΔΝΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Και κάτι άλλο.

Αυτά τα φώτα που βλέπατε,η ταχύτητα των αεροσκαφών που βλέπατε, τι πρόδιδε; Αεριοθούμενα, μεταγωγικά πολιτικής αεροπορίας; Τι ήταν; Από την ταχύτητα δεν το προσδιορίσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Η γνώμη μου είναι ότι ήταν μάλλον πολιτικής αεροπορίας.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ και εγώ. Αυτή η διαδρομή που ακολουθούσαν αυτά τα αεροπλάνα ήταν πάνω από τον Ρουμανικό έδαφος;

ΜΑΡΤΥΣ: Από Ρουμανικό έδαφος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μα η Ρουμανία είναι μέλος του Συμφώνου της Βαρσοβίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Πως δεν είναι; Αφού παίζευόντουσαν εκεί κάτω.

10/2ζ ΕΓ 27/11/86

128

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εγώ δεν το αμφισβητώ αυτό . Σείς είσασταν στρατιωτικός ακόλουθος και σείς πρέπει να μας διαφωτίσετε σ'αυτό.

Ο κύριος Περράκης έχει το λόγο.

(2Β)

(2ζ) 1/2 Ζ Φ.Τ. 27.11.86

129

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ : Κύριε μάρτυρα, ήθελα να σας επιστήσω την προσοχή, γι'αυτό παίρνω το λόγο, ότι αυτό δεν είναι παρεμπίπτον θέμα. Έτσι και δεν βαριέσαι. Εδώ έχουν περάσει μάρτυρες πάρα πολλοί που έχουν μια μεγάλη απορία πως έγινε αυτή η υπόθεση πως δεν πολεμήσαμε πως εκείνο, πως το άλλο, ποιος έστειλε τις διαβεβαιώσεις. Έχει, λοιπόν, πολύ μεγάλη σημασία - όχι τα αεροπλάνα, αν ήλθαν, ή δεν ήλθαν, το ξέρουμε πως δεν ήρθε τίποτα- και μας ενδιαφέρει ποια ήταν η πηγή των πληροφοριών. Και για ένα τέτοιο θέμα -δεν ξέρω αν αιφνιδιαστήκατε- μας ενδιαφέρει ποια ήταν η πηγή. Ήταν Άγγλος, Γάλλος, Πορτογάλος, Ρούσσος; Ποιός ήταν αυτός; Από πού ξεκίνησε - δεν μας νοιάζει για τα αεροπλάνα - ποιά ήταν η πηγή που ήρθε σε σας;

Κατ'αρχήν, σε σας ήρθε, ή στον πρέσβη η πληροφορία; Σε ποιόν στην πρεσβεία μας ήρθε η πληροφορία για αεροπλάνα;

ΜΑΡΤΥΣ : Εγώ το συζήτησα και με τον πρέσβη τότε. Και εν γνώσει του πρέσβεως εγώ έφυγα και βγήκα...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ : Δεν ρωτώ εγώ για τα αεροπλάνα που είδατε. Ούτε με ενδιαφέρει εμένα αυτό το πράγμα. Εμένα με ενδιαφέρει : Σε σας ήλθε η πληροφορία, στον πρέσβη, ήρθε στον κλητήρα της πρεσβείας, σε ποιόν ήρθε κατ'αρχήν η πληροφορία ότι κινούνται αεροπλάνα;

(Στο σημείο αυτό την Προεδρική Έδρα καταλαμβάνει ο Αντιπρόεδρος της επιτροπής κ. Παυσανίας Ζακολίκος.

2/2 Ζ A.I. 27-11-1986

130

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε συνάδελφε, απλώς λέει ο μάρτυρας ότι βγήκε το βράδυ και έβλεπε αεροπλάνα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Άλλο ρωτώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Να το ξεκαθαρίσουμε.

Κύριε μάρτυς, σας ήρθε πληροφορία για μετακίνηση στρατευμάτων την οποία ψάχνατε και ερευνήσατε, ή βλέπατε αεροπλάνα; Εξηγήστε στην επιτροπή.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Ήρθε πληροφορία. Το είπε, κύριε Πρόεδρε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ήρθε πληροφορία ότι μετακινήθησαν στρατεύματα και βγήκαμε έξω για να επιβεβαιώσουμε αυτό το πράγμα. Την ημέρα δεν βλέπαμε τίποτε. Τη νύκτα βλέπαμε...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, εγώ επιμένω: Σε σας, στον πρέσβη, στον κλητήρα, στο γραμματικό, σε ποιόν ήρθε η πληροφορία ότι κινούνται ή ότι θα κινηθούν αεροπλάνα, στρατεύματα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ενθυμούμαι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εσάς, ποιός σας το είπε;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά είναι γραμμένα όλα, πώς ήρθε η πληροφορία. Άμα κοιτάξει κανείς το αρχείο θα τα βρει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εσάς πρώτα ποιός σας την είπε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ενθυμούμαι, πώς ήρθε η πληροροφία. Σας είπα, όμως, ότι μπορεί

3/2 Ζ Α.Ι. 27-11-1986

131

να σας το πει όμως ο κ. Φρυδάς, ο οποίος ήταν εν γνώσει της πληροφορίας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Θυμάστε ποιός πρώτος είπε σε σας ότι αυτό συμβαίνει;

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορέι να ήρθε σήμα να εξετασθεί η περίπτωση αυτή. Δεν αποκλείεται.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Δεν θυμάσθε όμως αν ήταν σήμα...

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι, περάσανε 12 χρόνια.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Πώς μπορούμε να το διαπιστώσουμε; Κύριε μάρτυς, εσείς δεν μπορείτε να μας βοηθήσετε. Λέτε δεν θυμάστε.

ΜΑΡΤΥΣ: Στο αρχείο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Στο αρχείο της πρεσβείας;

ΜΑΡΤΥΣ: Της πρεσβείας, βεβαίως. Όπου υπήρχαν τα αρχεία τότε, μπορούμε να δούμε τα σήματα που εστάλησαν.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Τί σχέση έχει η πρεσβεία, κύριε μάρτυς, μ αυτό; Εσείς είσθε ανεξάρτητος, είσθε στρατιωτικός ακόλουθος, τί σχέση έχει η πρεσβεία με τα στρατιωτικά σήματα; Εσείς είσθε στρατιωτικός ακόλουθος δεν έχετε δικό σας κώδικα, που μεταφέρετε σήματα, δεν έχετε δικό σας πρωτόκολλο;

ΜΑΡΤΥΣ: Το γραφείο του στρατιωτικού ακολούθου είχε αρχείο. Άρα, κάθε ενέργεια εστέλνετο στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

4/2 Ζ Α.Ι. 27-11-1986

132

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Κοινοποιούσατε και στην πρεσβεία;

ΜΑΡΤΥΣ: Στην πρεσβεία;Ασφαλώς θα έχω αναφέρει και προφορικώς. στον κ. πρέσβη.τις παρατηρήσεις μου.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Μα, πρώτη φορά ακούω τέτοια λειτουργία στρατιωτικού ακολούθου. Δεν κοινοποιεί ο στρατιωτικός ακόλουθος στην πρεσβεία σήματα.

ΜΑΡΤΥΣ: Μα, σας λέω ότι το θέμα αυτό το είχα συζητήσει και με τον κ. Φρυδά.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Άλλο το τί συζητήσατε, κύριε μάρτυς. Ο κ. βουλευτής σας ρωτάει πού θα το βρούμε και του λέτε, στην πρεσβεία.

ΜΑΡΤΥΣ: Απήντησα και εγώ ότι δεν ενθυμούμαι πόθεν ήρθε η πληροφορία. Εκείνο που θυμάμαι είναι ότι βγήκαμε έξω και κάναμε παρατηρήσεις και διαπιστώσαμε ότι δεν ήταν ακριβής η πληροφορία αυτή.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε ένα όνομα, ότι ο κ. Φρυδάς μπορεί να βοηθήσει. Η άλλη πηγή, τα σήματα, που λέτε, πώς μπορούμε να τα ζητήσουμε; Τί σήματα να ζητήσουμε; Τί να ζητήσουμε για να βγάλουμε άκρη, ποιός πρωτοέδωσε την πληροφορία.

ΜΑΡΤΥΣ: Στο αρχείο που ετηρείτο στο γραφείο του στρατιωτικού ακολούθου.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Και θα γράφεται μέσα από πού την πήρατε;

Εε:.

/ 5/2 Z A.I. 27-11-1986

133

Εμάς μας ενδιαφέρει από πού πήρατε την πληροφορία.

ΜΑΡΤΥΣ: Σας είπα ότι δεν ενθυμούμαι. Μπορεί να ήταν από την ΚΥΠ η πληροφορία...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εγώ δεν έχω τίποτε άλλο, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κ. Γιατράκος έχει το λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Κύριε μάρτυς, έχω υπηρετήσει σε πρεσβεία και ξέρω τη διαδικασία.

Το σήμα που στείλατε είναι κρυπτογραφημένο -είναι δεδομένο αυτό. Αυτή τη στιγμή, η επιτροπή ενδιαφέρεται να μας πείτε από πού πήρατε την πληροφορία. Είναι αδιανόητο να μη θυμάστε. Ήσαστε στρατιωτικός ακόλουθος, είχατε μία αποστολή, συλλογή πληροφοριών και μεταβίβασή τους στην υπάρχουσα εκείνη την εποχή κυβέρνηση.

Τελευταία ερώτηση και την υπογραμμίζω: Πέστε μας, αν θέλετε, γιατί δεν είναι δυνατόν να μη θυμάστε, από πού πήρατε την πληροφορία.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, αν θέλω. Θέλω να σας διευκολύνω, αλλά, όπως μιλάτε τώρα εσείς, είναι σαν να θέλω να αποκρύψω. Σας λέω και εγώ ότι δεν ενθυμούμαι, πόθεν ήρθε η πληροφορία. Μπορεί να ήρθε εξ Αθηνών η πληροφορία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Σε σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Μπορεί να κυκλοφόρησε εκεί...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Αλλά δεν τα θυμάστε αυτά; Θυμάστε, όμως, ότι μιλήσατε με τον πρέσβη.

6/2 Ζ Α.Ι. 27-11-1986

134

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι, πόθεν ήρθε η πληροφορία. Θυμάμαι ότι βγήκαμε έξω, με τον βοηθό μάλιστα που είχα, τον Γαβριήλ -είναι υπάλληλος της ΚΥΠ μπορείτε να το ρωτήσετε και αυτόν...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Καλώς, κύριε μάρτυς.

Κύριε Πρόεδρε, εγώ θέλω να γραφεί στα Πρακτικά ότι η αντίληψή μου ως μέλους της επιτροπής είναι ότι ο κ. μάρτυς δεν θέλει να μας πει από πού πήρε την πληροφορία.

ΜΑΡΤΥΣ: Και διαμαρτύρομαι εγώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Δεν μπορείτε να διαμαρτύρεσθε. Δεν έχετε το δικαίωμα να διαμαρτύρεσθε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μας με προσβάλλει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Σας προσβάλλω; Μας λέτε ότι το είπατε στον κ. Φρυδά προφορικά. Αυτό το θυμάσθε, αλλά δεν θυμάσθε από πού πήρατε τις πληροφορίες.

ΜΑΡΤΥΣ: Θέλετε να σας πω ψέματα. ότι θυμάμαι;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ασφαλώς όχι. Να μας βοηθήσετε θέλουμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Σας βοηθώ. Ό,τι ξέρω λέω. Να σας πω ονόματα μήπως και εκείνοι θυμούνται.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Μας είπατε ότι το βράδυ βγήκατε έξω και είδατε τα φώτα των στρατιωτικών αεροπλάνων, λες και εμείς δεν ξέρουμε ότι τα στρατιωτικά αεροπλάνα δεν έχουν φώτα όταν πετάνε το βράδυ. Αυτά μας είπατε.

7/2 Ζ Α.Ι. 27-11-1986

135

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό είδα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ευχαριστώ .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε μάρτυς, μία ερώτηση από μένα.

Τέτοιες πληροφορίες για τέτοιες μετακινήσεις αγνώστων αεροπλάνων στέλνατε προηγούμενα στην Αθήνα;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Τί σας έκανε να στείλετε αυτή την πληροφορία εκεί; Παρακολουθούσατε εσείς τις εξελίξεις του κυπριακού; Τι γινόταν; Πραξικόπημα, φήμες για εισβολή; Τα ξέρατε αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι δεν τα ξέραμε, από τις εφημερίδες μαθαίναμε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Μήπως σας ζήτησαν από την ΚΥΠ, από την Αθήνα -θυμηθείτε- να ελέγξετε αν υπάρχουν μετακινήσεις και εξ αυτού του λόγου "βγήκατε παγανιά";

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το αποκλείω αυτό που λέτε. Δεν το θυμάμαι, αλλά δεν το αποκλείω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Εάν δεν σας εδίδετο εντολή να διαπιστώσετε μετακινήσεις, είναιλογικό να βγαίνετε το βράδυ και να κοιτάζετε τα αεροπλάνα; Το κάνατε κάθε βράδυ;

ΜΑΡΤΥΣ: Βγήκαμε δύο φορές εκείνη την εποχή.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Πώς βγήκατε; Ποιό ήταν το ερέθισμα;

8/2 Ζ Α.Ι. 27-11-1986

136

ΜΑΡΤΥΣ: Για να διασταυρώσουμε αν η πληροφορία αυτή ήταν αληθής όχι. Για αυτό βγήκαμε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Μάλιστα, τίποτε άλλο. Τελειώσαμε.

Μετά τις 6.30 'απόψε να έρθετε στην αίθουσα 140 για να υπογράψετε τα Πρακτικά αυτών που είπατε.

(Στο σημείο αυτό αποχωρεί της αιθούσης ο κ. μάρτυς).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, νομίζω, ότι η πηγή της πληροφορίας -η πληροφορία μας είναι εντελώς αδιάφορη- είναι κλειδί στην όλη υπόθεση. Αξίζει όσο 15 συνταγματάρχες που θα μας πούν εδώ τί έκαναν. 'Ηδη κατέθεσε ένα όνομα: Φρυδάς, αν δεν κάνω λάθος.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Ο Φρυδάς είναι πρέσβης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: 'Ο,τι και αν είναι. Φρονώ ότι πρέπει να μεθοδευθεί, ώστε πας τις που έχει κάποια σχέση, να έρθει εδώ για να μας πει από πού ξεκίνησε η πληροφορία. Εκτιμώ προσωπικά -και φαντάζομαι ότι αυτή θα είναι εκτίμηση και άλλων- ότι αυτό το ξεκίνημα της πληροφορίας, αν είναι από την ΚΥΠ της Αθήνας -που ίσως το αποκλείω-.αν είναι από κάπου αλλού, μας δίνει απάντηση σε όλα αυτά που συζητούμε εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Να αναζητήσουμε στα αρχεία, αν υπάρχουν σχετικά σήματα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εδώ πρόκειται περί προβοκάτσιας, κύριε Πρόεδρε, δεν

9/2 Ζ Α.Ι. 27-11-1986

137

υπάρχει αμφιβολία.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Φαίνεται ότι από δω του είπαν "ψάξε", διότι δεν νομίζω ότι αυτός είχε πρωτοβουλία να ψάχνει για τέτοιες πληροφορίες. Αυτός μια πράξη έκανε στη ζωή του. Έστειλε μια πληροφορία και δεν θυμάται από πού την έχει και πού την έστειλε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Αυτό ήθελα να του πω, αλλά το μετρίασα λίγο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Αυτό έκανε σ όλη τη ζωή του. Δεν έκανε τίποτε άλλο στο Βουκουρέστι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, οι στρατιωτικοί ακόλουθοι δεν αποκαλύπτουν από πού έχουν τις πληροφορίες τους. Γίνεται η σύσκεψη των διευθυντών των γραφείων -σας τα λέω από την εμπειρία μου- και εκεί δεν αποκαλύπτονται αυτά τα πράγματα. Είναι μάταιο, λοιπόν, να κληθεί ο τότε πρέσβης.

(2Β)

1/2 Β ΑΚ 27-11-1986

138

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην Αίθουσα ο μάρτυς).

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Κύριε Ματάτση, ορκιστήκατε και συνεχίζουμε την κατάθεσή σας.

Να σας ρωτήσω το εξής. Συμμετείχατε ενεργώς στο πραξικόπημα της 21ης Απριλίου;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Απλώς προσχωρήσατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Συμμετείχατε ενεργώς στο δεύτερο πραξικόπημα Ιωαννίδη κατά Παπαδοπούλου;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) Εκεί είσαστε από τους κύριους συνεργάτες της προσπάθειας του Ιωαννίδη;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Βλέπω εδώ τον ατομικό σας φάκελο ότι αμέσως μετά το πραξικόπημα 22-5-67 σας τοποθετούν Διοικητή Ο ΕΣΑ. Το "Ο" τι είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Ομάς.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Και συνεχίζετε και υπηρετείτε

2/2 Β ΑΚ 27-11-1986

σε όλο το χρονικό διάστημα στο ΕΑΤ-ΕΣΑ μέχρι και το 1972 που πάτε πλέον στη Λάρισα.

ΜΑΡΤΥΣ. Λάθος.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). 1/10/72, βοηθός του Τμήματος Ασφάλειας στην πρώτη Στρατιά. 21/1/73 - 9/3/73 βοηθός πρώτου Τμήματος Δευτέρου Επιτελικού Γραφείου Στρατιάς. Να σας το διαβάσω. 10/3/73 - 9/9/73 -το κάνω αυτό και προς πληροφόρηση των συναδέλφων- εκπαιδευόμενος εις τμήμα αγγλικής γλώσσης. 27/9/73-28/11/73 Επιτελής Πρώτου Τμήματος Δευτέρου Επιτελικού Γραφείου Στρατιάς. 29/11/73-8/9/74 Επιτελής Γραφείου ΑΕΔ. Είναι αυτές οι μεταβολές σας;

ΜΑΡΤΥΣ. Είναι εσφαλμένες, διότι μεσολαβεί ένα διάστημα που πήγα στη Σχολή Πεζικού, και στη Σχολή Πολέμου.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ανωτάτη Σχολή Πολέμου είσθε από 4/9/71 έως 20/1/72.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Μετά από 15/8/72 έως 30/9/72 που φθάνω στην προηγούμενη ανάγνωση του μητρώου σας, είσθε βοηθός Τμηματάρχου Πρώτου Τμήματος Δευτέρου Επιτελικού Γραφείου στη Στρατιά. Σύμφωνοι;

3/2 Β ΑΚ 27-11-1986

140

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Έχετε εκπαιδευθεί σε Σχολές Πληροφοριών, εδώ ή στο εξωτερικό;

ΜΑΡΤΥΣ. Στην Ελλάδα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ποια Σχολή έχετε βγάλει;

ΜΑΡΤΥΣ. Τη Σχολή Πληροφοριών, μία είναι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Με τι βαθμό αποφοιτήσατε από εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ. Λίαν καλώς.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Πείτε μου κάτι άλλο. Την κρίσιμη περίοδο, την οποία και ερευνούμε εμείς, είσθε στην Αθήνα, από 29/11/73 μέχρι 8/9/74 και είσθε Επιτελής του Γραφείου του ΑΕΔ. Σύμφωνοι;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ενθυμούμαι καλώς την ημερομηνία, πάντως μετά την 25η Νοεμβρίου τοποθετήθηκα στο Γραφείο Α.Ε.Δ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Η τοποθέτησή σας εκεί στον Α.Ε.Δ. ήταν επιλογή Μπονάνου, ή επιλογή Ιωαννίδη;

ΜΑΡΤΥΣ. Αμφοτέρων.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Δηλαδή συμφώνησε ο Μπονάνος, επρότεινε ο Ιωάννίδης;

4/2 Β ΑΚ 27-11-1986

141

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Και σας απεδέχθη ο Μπονάνος.

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, το ήθελε και ο ίδιος.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ακριβώς σ'αυτή τη χρονική περίοδο που ήσαστε Επιτελής εκεί στον Α.Ε.Δ., πείτε στην Επιτροπή τα καθήκοντά σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Ήμουν στο Επιτελικό Γραφείο του Α.Ε.Δ. του οποίου προϊστατο ο Συνταγματάρχης...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Τι βαθμό είχατε τότε σείς;

ΜΑΡΤΥΣ. Είχα τον βαθμό του Ταγματάρχου. Και εκτελούσα τις διάφορες διαταγές που μου έδινε ο Α.Ε.Δ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Σε ποιο τομέα ειδικότερα σας είχε τοποθετήσει; Δεν ήσαστε γενικών καθηκόντων, κάποιο τομέα είχατε. Μήπως σας είχε δώσει κάποιο τμήμα ευθύνης.

ΜΑΡΤΥΣ.Δεν υπάρχουν στα Επιτελικά Γραφεία των Αρχηγών ιδιαίτερα καθήκοντα. Ό,τι αναθέτει ο Αρχηγός.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Συμφωνώ αλλά όταν ο Αρχηγός έχει 2-3 Επιτελείς, 2 ή 3 Υπασπιστές, Στρατού, Ναυτικού και Αεροπορίας, συνήθως μοιράζουν κάποια δουλειά. Μήπως σας μοίρασε

5/2 Β ΑΚ 27-11-1986

142

ιδιαίτερη δουλειά ο Α.Ε.Δ;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Ό,τι μου έδιδε το εκτελούσα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Σ'αυτό το κρίσιμο χρονικό διάστημα που έχουμε τις εξελίξεις του κυπριακού, συμμετείχατε σε συσκέψεις που έγιναν εκείνη την εποχή και σε ποιες;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν συμμετείχα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Δεν συμμετείχατε στις συσκέψεις που έγιναν με την ηγεσία της Εθνοφρουράς στην Κύπρο, δεν συμμετείχατε στις επόμενες συσκέψεις που έγιναν στο μεσοδιάστημα από το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου μέχρι την τουρκική εισβολή;

ΜΑΡΤΥΣ. Εκείνο που ενθυμούμαι είναι ότι κάποτε διετάχθη να ειδοποιήσω τον κύριο Παπαδάκη, τον κύριο Κομπόκη νομίζω και τον κύριο Γεωργίτση, αν θυμάμαι καλά γιατί έχουν περάσει πολλά χρόνια και τους οποίους περίμενα και τους οδήγησα στο Γραφείου του Α.Ε.Δ. και έφυγα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Η εντολή που σας εδόθη να ειδοποιήσετε τον κύριο Γεωργίτση και τον κύριο Κομπόκη ο κύριος Κομπόκης ήταν στην Αθήνα εκείνη την εποχή, έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ενθυμούμαι καλώς, νομίζω ότι ήταν αυτοί οι τρεις.

6/2 Β ΑΚ 27-11-1986

143

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Τον κύριο Γεωργίτση και τον Επιτελάρχη του ΓΕΕΦ τους τηλεφωνήσατε στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι στην Κύπρο. Νομίζω ότι ήταν εδώ ο κύριος Γεωργίτσης.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Δεν είσαστε εσείς που ειδοποιήσατε τον κύριο Γεωργίτση από την Κύπρο να έρθει στην Αθήνα;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Εσείς τι κάνατε δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήταν εδώ ο κύριος Γεωργίτσης.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Και σας εδόθη εντολή να τον ειδοποιήσετε και τον πήγατε στο Γραφείο του Α.Ε.Δ.;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ξέρετε τι κουβεντιάστηκε;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι δεν ξέρω, διότι δεν ήμουν μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος).Σε όλη τη διάρκεια του πραξικοπήματος κατά του Μακαρίου εσείς είχατε λάβει γνώση των γεγονότων αυτών;

ΜΑΡΤΥΣ. Ασφαλώς.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Από συζητήσεις συναδέλφων;

ΜΑΡΤΥΣ. Από συζητήσεις.

,7/2 Β ΑΚ 27-11-1986

144

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος).Εντολές πήρατε ποτέ να εκτελέσετε κάποια αποστολή σχέση έχουσα με το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Καμμία επικοινωνία δεν είχατε με Κύπρο εσείς προσωπικά κατ'εντολή του Α.Ε.Δ.;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος).Κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής πάλι δεν είχατε καμμία επικοινωνία με Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είχα, διότι την ημέρα της εισβολής είχα ξεκινήσει να πάω στην Κύπρο, κατόπιν εντολής του Α.Ε.Δ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Την ημέρα της εισβολής 19του μηνα ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ενθυμούμαι την ακριβή ημερομηνία.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Πήγατε στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, διότι το γύρισαν πίσω το αεροπλάνο της Ολυμπιακής.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Τι εντολές είχατε όταν πήγατε στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν πήγα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Όταν πηγαίνατε, τι σας είπε να πάτε να κάνετε;

8/2 Β ΑΚ 27-11-1986

195

ΜΑΡΤΥΣ. Να πάω εκεί και να δω πως έχει η κατάσταση και να επιστρέψω να ενημερώσω τον Α.Ε.Δ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Δηλαδή τι να κάνετε; Εκτίμηση της τακτικής κατάστασης που υπήρχε στο νησί από στρατιωτικής πλευράς;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι ασφαλώς, αλλά απλούστατα πήγα ως αγγελιοφόρος του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Τι μήνυμα μεταφέρατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν μετέφερα κανένα μήνυμα.

(ΒΑ)

(2Β)
1/2ΒΑ (Γ.Π.) 27-11-76

146

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Τι αγγελιοφόρος ήσασταν, αφού δεν μεταφέρατε κανένα μήνυμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Διετάχθην από τον αρχηγό ενόπλων δυνάμεων να μεταβώ στην Κύπρο, να δω πως έχει η κατάσταση και να επιστρέψω πίσω για να το αναφέρω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Η λέξη " αγγελιοφόρος " τί θα πει;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Παρακαλώ, κύριε συνάδελφε.

'Οταν λέτε να γυρίσετε και να του πείτε πως έχει η κατάσταση, δεν σας έδωσε εντολές, να πάτε στην Κύπρο, κύριε Ματάτση, και να δείτε, αν είναι τα πυροβόλα εντάξει, και αν είναι οι μονάδες εντάξει; Τί σας είπε ο ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο ΑΕΔ με κάλεσε και μου είπε: " Θα πας στην Κύπρο και θα δεις πως έχει διαμορφωθεί εκεί η κατάσταση, ερχόμενος σε επαφή με τους εκεί ευρισκομένους συναδέλφους ".

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Δηλαδή με τον Γεωργίτση και την ηγεσία, ή κουβέντα θα κάνατε με τους συναδέλφους;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Θα πήγαινα εκεί, θα έβλεπα και τον κύριο Γεωργίτση, θα έβλεπα και όλους αυτούς που ευρίσκοντο εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Είχε εκδοθεί σχετικό σήμα προς

2/2ΒΑ (Γ.Π.) 27-11-86

147

τον Γεωργίτση και την ηγεσία της ΕΔΔΥΚ και της εθνοφρουράς, ότι θα έλθει ο κύριος Ματάτσης, πρέπει να τον δείτε και να τον ενημερώσετε; Έχει εκδοθεί τέτοιο σήμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ'αρχήν, δεν επρόκειτο να με ενημερώσουν, γιατί ήταν ανωτεροί μου. Απλώς αν ήθελαν να μεταβιβάσουν αυτοί στον ΑΕΔ τίποτα, θα το μεταβίβαζα εγώ. Δεν ξέρω αν εξεδόθη ή όχι σήμα, δεδομένου ότι εγώ πήρα την εντολή να πάω στην Κύπρο και ότι θα κάνω αυτό και αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Αυτό και αυτό ζητάμε να μας πείτε. Δεν μας το ξεκαθαρίζετε. Το φύλλο πορείας το δικό σας τι ανέγραφε κύριε Ματάτση;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν αναγράφει αποστολή.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Τί έλεγε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μετάβαση εις Κύπρον.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Είχατε ελευθερία κινήσεως στην Κύπρο να κάνετε ό,τι θέλετε, ή σας είπε ότι θα παρουσιασθείτε στον Γεωργίτση;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα παρουσιαστώ στον αρχηγό της εθνικής φρουράς.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Και τι θα του λέγατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ότι ήλθα εκ μέρους του ΑΕΔ και αν χρειάζεται τίποτα, το οποίο δεν επιλύεται δια των σημάτων, να το μεταβιβάσω εγώ στον ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Αυτή ήταν η αποστολή σας ;

3/2 ΒΑ (Γ.Π.) 27-11-86

148

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Μόνο με τον Γεωργίτση, ή θα βλέπατε και άλλους;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα έβλεπα και τους άλλους.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ποιούς άλλους;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μου εδόθη συγκεκριμένη εντολή να πάω να δω τον τάδε, τον τάδε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Γιατί η ροή των πληροφοριών που είχε ο αρχηγός από την Κύπρο, από τα επίσημα κανάλια, από σήματα από τηλεφωνικές επικοινωνίες, δεν ήταν αρκετή ;

ΜΑΡΤΥΣ: Είθισται να συμβαίνει αυτό, κύριε Πρόεδρε, να αποστέλλεται επιτελής του επιτελείου οιασδήποτε μεγάλης μονάδας σε μία υφισταμένη μονάδα για να δει πως είναι η κατάσταση. Δεν είναι ιδιαίτερο αυτό. Πάντοτε συμβαίνει.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Μιλάμε για αναχωρησή σας στις 19 Ιουλίου. Έτσι δεν είναι ;

ΜΑΡΤΥΣ: Αν είναι αυτή η ημέρα εισβολής, αυτή είναι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Στις 20 το πρωΐ είναι. Όταν ξεκινήσατε και σας είπαν ότι δεν θα φύγει το αεροπλάνο, είχε γίνει η

4/2ΒΑ (Γ.Π.) 27-11-86

148

απόβαση;

ΜΑΡΤΥΣ: Βρισκόμουν στον αέρα και επέστρεψε το αεροπλάνο, χωρίς να γνωρίζουμε γιατί επιστρέφει.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Με Ολυμπιακή;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, με Ολυμπιακή.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Πσυσανίας Ζακολίκος); Πείτε μου κάτι άλλο τώρα κύριε μάρτυς. Στη διάρκεια του πραξικοπήματος κατά του Μακαρίου, δηλαδή 15-16 Ιουλίου, ήσασταν στο αρχηγείο ενόπλων δυνάμεων. Είχατε καμμία ανάμειξη, διαβιβάσατε κάποιες εντολές, δεχθήκατε τηλεφωνήματα ή σήματα από την Κύπρο, γενικά παρακολουθήσατε από κοντά την εξέλιξη αυτού του πραξικοπήματος;

ΜΑΡΤΥΣ; Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Δεν έχετε καμμία ανάμειξη; Δεν σας τηλεφώνησε κανείς από την Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να θέσω ένα διαδικαστικό θέμα. Επειδή ο μάρτυς δεν έχει δώσει καμμία κατάθεση, αν δεν κάνω λάθος, θα πρότεινα να ακολουθηθεί η γνωστή διαδικασία· Να μας καταθέσει παν ότι έχει σχέση και γνωρίζει.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε συνάδελφε, για οικονομία του

5/2 ΒΑ (Γ.Π.) 27-11-86

150

χρόνου προσπαθώ να εντοπίσω που βρισκόταν ο μάρτυρας και τι έκανε. Μέχρι στιγμής, τουλάχιστον εμένα, μου δίνει την εντύπωση ότι ήταν θυρωρός. Δηλαδή πήρε τον Γεωργίτση, τον έμπασε μέσα, βγήκε έξω, Πήρε το αεροπλάνο να πάει στην Κύπρο, χύρισε . Δεν ξέρει ο μάρτυς γιατί πήγαινε στην Κύπρο. Να μεταβιβάσει κάτι ο Γεωργίτσης . Δεν πήγε, δεν έχει να μας πει τίποτα εκεί. Γι'αυτό ακριβώς προσπαθώ, για να μην επεκταθούμε σε ερωτήσεις, και μπλέξουμε τον μάρτυρα και μας πει πράγματα εκ πληροφοριών.

Πείτε μου κάτι άλλο, κύριε μάρτυς. Την επιχείρηση αυτή ανατροπής του Μακαρίου, 15-16 Ιουλίου, ποιό επιτελικό γραφείο την κατηύθυνε, ποιό έδινε εντολές, ποιό επαιρνε τις εκτιμήσεις από την Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να καταλάβω την ερώτηση.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Είναι απλή. Υπάρχει ΜΕΟ , υπάρχει το γραφείο του ΑΕΔ, υπάρχει το επιτελικό γραφείο του αρχηγού στρατού, του αρχηγού ναυτικού, του αρχηγού αεροπορίας. Ήταν μια επιχείρηση αυτή. Κάποιος την κατηύθυνε. Ποιός;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας κατάλαβα. Κατά την γνώμη μου την κατηύθυνε το αρχηγείο στρατού.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Αυτό είχε την ευθύνη της εξέλιξης των επιχειρήσεων ;

6/2ΒΑ (Γ.Π.) 27-11-86

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, διότι δεν παρατήρησα ανάμειξη του ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος):Οι πληροφορίες για την έναρξη του πραξικοπήματος, για την εξέλιξη των γεγονότων, πώς σας ερχόντουσαν εσάς επάνω;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπήρχε ένα γραφείο, το οποίο είχε συγκροτηθεί στο αρχηγείο των ενόπλων δυνάμεων, στοοποίο υπηρετούσαν ορισμένοι αξιωματικοί και οι οποίοι μεταβίβαζαν τις πληροφορίες στον ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο ΑΕΔ απλώς ήταν δέκτης παθητικός των οδηγιών για την εξέλιξη του πραξικοπήματος, ή έδιδε εντολές;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήμουν εγώ στο γραφείο της ΔΙΚ για να γνωρίζω τι έκανε ο ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Περνούσαν από σας όμως.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν περνούσαν.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Πήγαιναν κατ'ευθείαν οι αξιωματικοί μέσα;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ'ευθείαν. Τα επιτελικά γραφεία επικοινωνούν κατευθείαν με τον ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Πέστε μου κάτι άλλο. Επομένως, για το πραξικόπημα απλώς ό,τι συνεζητείτο στους διαδρόμους και στα γραφεία ξέρετε. Μήπως έχετε πληροφορηθεί ότι όλη αυτή την επιχείρηση,

7/2ΒΑ (Γ.Π.) 27-11-86

152

τη στρατιωτική ενέργεια όπως την ονομάζουν, την κατηύθυνε ένα μερικότερο γραφείο δίπλα στον αρχηγό στρατού; Δηλαδή, όχι το αρμόδιο επιτελικό γραφείο του, το τρίτο επιτελικό γραφείο παράδειγμα, αλλά κάποιο άλλο γραφείο που είχε συγκροτηθεί από αξιωματικούς μικρών βαθμών·

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έχω υπόψη μου.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Δεν υπέπεσε στην αντιληψή σας;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, διότι το αρχηγείο στρατού ήταν στον τρίτο και εμείς ήμασταν στον πέμπτο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Πουσανίας Ζακολίκος): Κ ι επομένως δεν είχατε επικοινωνία.

Τώρα πείτε μου κάτι άλλο. 'Οταν ξεκινήσατε για την Κύπρο, με την εντολή Μπονάνου να πάτε κάτω, δεν σας είπε ο Μπονάνος ότι υπάρχουν πληροφορίες - μιλάμε για 19 ή 20 που φύγατε εσείς- για εισβολή τουρκικών στρατευμάτων στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, δεν μου είπε. Απλώς εξέφραζε το φόβο του.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Δηλαδή σας είπε πηγαίνετε κάτω να δείτε τι γίνεται, γιατί φοβάμαι ότι θα μπουν οι Τούρκοι;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (ΠΑυσανίας Ζακολίκος): Αλλά;

ΜΑΡΤΥΣ: Αλλά απλώς εξέφραζε την ανησυχία του ότι υπάρχει περίπτωση

8/2ΒΑ (Γ.Π.) 27-11-86

153

να γίνει εισβολή.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Πάυσανίας Ζοκολίκος): Δεν σας είπε ούτε τί πληροφορίες είχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μου είπε τίποτα απολύτως. Αν με έστελνε με την προοπτική ότι θα γίνει εισβολή, θα έπρεπε να τοποθετηθώ σε κάποια μονάδα της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Μα δεν λέω ότι σας έστελνε να πολεμήσετε, αλλά λέω ότι σας έστελνε για να φέρετε πληροφορίες του αρχηγού.

ΜΑΡΤΥΣ: Αν ήταν να γίνει η εισβολή, θα έπρεπε κάπου να είμαι εντεταγμενος.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Δηλαδή εσείς πηγαίνατε στην Κύπρο και είχατε προετοιμαστεί να βρείτε μια κατάσταση ειρηνική που θα κατεβαίνατε στο αεροδρόμιο και θα πηγαίνατε με το αυτοκίνητο στο αρχηγείο για να κουβεντιάσετε με τον Γεωργίτση; Κάπως έτσι βλέπατε τα πράγματα;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχα και εγώ μια ανησυχία .

(2Δ)

(2ΒΑ) 1/2 Δ (Θ.Σ.) 27-11-86

154

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Από πληροφορίες που κυκλοφορούσαν στο Επιτελείο , δεν σας ήλθε στο γραφείο του ΑΕΔ βροχή πληροφοριών , από την Τουρκία , από την ΚΥΠ , από το Λονδίνο , από το Β.Β.C, ότι κάτι γίνεται , ότι προετοιμάζετε κάποια απόβαση από τους Τούρκους ; Δεν σας ήλθαν τέτοιες πληροφορίες μέχρι εκείνη την ώρα ;

ΜΑΡΤΥΣ . Κατ'αρχήν , όπως ανέφερα και προηγουμένως, το 2ο Επιτελικό Γραφείο , το αρμόδιο του Αρχηγείου τότε , έδινε τις πληροφορίες του όχι μέσω εμού , αλλά κατευθείαν στον Αρχηγό των Ενόπλων . Και εκ των υστέρων επληροφορήθην , από τις εφημερίδες , ότι ο Περδίκης είχε πάρει και είχε πει για μία πρόβα που κάναν οι Τούρκοι ....

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Πρόβα ; Πού ;

ΜΑΡΤΥΣ . Ναι , πρόβα . Το έδειξε η τηλεόραση στην Αγγλία . Δηλαδή επληροφορήθην αυτά εκ των υστέρων . Διότι το 2ο Επιτελικό Γραφείο ενημέρωνε κατ'αρχήν τον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). 'Οταν λέτε ότι είσασταν επιτελής του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων , σε φυσιολογική κατάσταση και τήρηση της ιεραρχίας , κάτι τέτοιες πληροφορίες δεν θα σας τις διαβίβαζε για επεξεργασία στα επιτελικά του όργανα ο ΑΕΔ , εκτός από το 2ο Επιτελικό , εκτός από το 3ο Επιτελικό που του έφερνε πληροφορίες ; 'Οταν έρχονται τα χαρτιά , οι φάκελλοι, στους επιτελείς του δεν

2/2 Δ (Θ.Σ.) 27-11-86

155

απευθύνεται ο Αρχηγός και λέει " κύριοι , μου έρχονται αυτές οι πληροφορίες κάντε μου ένα screining να δω τι γίνεται και κάντε μου ένα σημείωμα " ; Δεν σας ήλθαν τέτοιες πληροφορίες ;

ΜΑΡΤΥΣ . Επ'αυτού επιτρέψτε μου να σας πω ότι όλα τα Επιτελικά Γραφεία των Αρχηγών δεν έχουν αυτή την αρμοδιότητα , γιατί αν είχαν αυτή την αρμοδιότητα θα καταργούσαν όλα τα Επιτελικά Γραφεία , το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων .

Στο 2ο Επιτελικό Γραφείο του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων , αν δεν με απατά η μνήμη μου,ήταν ένας Ταξίαρχος , ο οποίος είχε και Αντισυνταγματάρχας , και του Ναυτικού , και της Αεροπορίας , βοηθούς, και με όλα τα σύγχρονα μέσα που διαθέτουν για να κάνουν τις διάφορες εκτιμήσεις . Τα Επιτελικά Γραφεία,τόσο του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων , όσο του Στρατού και του Ναυτικού κ.λπ.,δεν έχουν αυτή την αρμοδιότητα . Επειδή νομίζω ότι κάποιος κύριος με ρώτησε , θέλω να κάνω μια διευκρίνιση .

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ . Τι αρμοδιότητες έχουν ;

ΜΑΡΤΥΣ . Τα Επιτελικά Γραφεία είναι για να υποβοηθούν τον ΑΕΔ περισσότερο στο ...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Σε ποιό ;

ΜΑΡΤΥΣ . Να σας διευκρινίσω . Στο εκτός στρατιωτικού έργου έργο τους.

3/2 Δ (Θ.Σ.) 27-11-86

156

Δηλαδή είναι κάπως επί των δημοσίων σχέσεων αυτά τα γραφεία .

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Πόσα γραφεία είχε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Ένα .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ένα και είχε και τους επιτελείς του .

ΜΑΡΤΥΣ . Το Επιτελικό Γραφείο του Αρχηγού είναι ανεξάρτητο από τα γραφεία που έχει η δομή του κάθε Επιτελείου . Δηλαδή αν θέλει ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων μία πληροφορία, θα απευθυνθεί στο Διευθυντή του Γραφείου Πληροφοριών , αν θέλει για επιχειρήσεις στο Γραφείο Επιχειρήσεων . Δεν υπεισέρχεται το Επιτελικό Γραφείο του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων στο έργο αυτών των γραφείων .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ναι, αλλά ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων δεν σηκώνει το τηλέφωνο να πάρει το Διευθυντή του τάδε γραφείου . Λέει στους επιτέλεις του " καλέστε μου τον Διευθυντή του 2ου Επιτελικού Γραφείου , καλέστε μου τον Διευθυντή του 3ου Επιτελικού Γραφείου " και αυτοί οι άνθρωποι συνήθως έρχονται και μένουν στον προθάλαμο, διότι ο Αρχηγός έχει τηλεφωνήματα , έχει άλλες συνεργασίες 'Οταν μπαινοβγαίναν αυτοί οι άνθρωποι, δεν σας λέγαν γιατί μπαινοβγαίναν; 'Η δεν μπαινόβγαινε κανείς ;

ΜΑΡΤΥΣ . Γι'αυτό το σκοπό υπάρχει ο Υπασπιστής του Αρχηγού , ο

οποίος υποβοηθείται από ένα στρατιώτη , ένα ναύτη και ένα σμηνίτη.Και το Υπασπιστήριο είναι στον προθάλαμο του γραφείου του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων , ενώ τα υπόλοιπα γραφεία των επιτελών του γραφείου του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων είναι έκκεντρα .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Δηλαδή, δεν παίρνατε είδηση τι γινόταν εκεί . Σεις ησχολείσθο με το πότε θα γίνει η ορκομωσία τάδε, να παραστεί ο Αρχηγός , με το πότε θα γίνει δεξίωση για την πίτα...

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος)... με τι στολές θα φορέσουν κ.λπ.

Πέστε μου , όμως, και κάτι άλλο . Ανεβοκατέβαιναν συνέχεια στον ΑΕΔ , από ότι μας κατέθεσαν , και ο Πηλιχός και ο Παλαϊνης , οι οποίοι δεν είχαν καμία σχέση με τον ΑΕΔ . Και κατέθεσε ο Πηλιχός ότι τον πήρε τηλέφωνο ο Περδίκης και μεταβίβασε στον ΑΕΔ , και τον συνέδεσε τον ΑΕΔ με τον κ. Περδίκη και του μετέφερε πληροφορίες . Όταν γινόταν αυτός ο χαλασμός γύρω από τον ΑΕΔ , σεις εξακολουθούσατε να είστε εκτός εικόνος ;

ΜΑΡΤΥΣ . Ο κ. Πηλιχός , για να πάρουμε ένα-ένα τα παραδείγματα μήπως πέσουμε σε λάθος ...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Δεν θα πέσουμε σε λάθος .

ΜΑΡΤΥΣ . Μήπως πέσω εγώ σε λάθος . Ο κ. Πηλιχός ήταν στον 3ο όρο-

5/2 Δ (Θ.Σ.) 27-11-86

158

φο . Αν πήρε ένα τηλέφωνο από το Λονδίνο και το μεταβίβασε στον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων μέσω του κέντρου , φυσικά δεν είναι δυνατόν να πάρω είδηση εγώ , ο οποίος βρισκόμουν στο 3ο γραφείο κατά σειρά. Είναι Υπασπιστήριο , του Διευθυντού κ.λπ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Σύμφωνοι . Όταν ανεβοκατέβαιναν οι Παλαϊνήδες , οι Πηλιχοί και γινόταν χαμός, διότι υπήρχε σωρεία πληροφοριών , εσείς είσασταν τόσο απομονωμένος που δεν πήρατε είδηση τι συνέβαινε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι , δεν λέω ότι ήμουν τόσο απομονωμένος και ούτε ότι δεν πήρα είδηση τι συνέβαινε . Ασφαλώς τα έβλεπα . Αλλά όταν ερχόταν τόσο ο κ. Πηλιχός , όσο και ο κ. Παλαϊνης, πήγαιναν στο Υπασπιστήριο ...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Οι οποίοι ήσαν ομοιόβαθμοί σας .

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι , ο ένας ήταν ομοιόβαθμός μου . Πήγαιναν στον Υπασπιστή , ο οποίος ρώταγε τον Αρχηγό αν θα τους δεχθεί και τους έβαζε μέσα στο γραφείο του .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Εσείς , σαν ομοιόβαθμός τους που είσασταν, δεν είχατε την περιέργεια να τους ρωτήσετε "πολλά σούρτα-φέρτα έχετε , τι γίνεται, εδώ καίγεται ο τόπος".

ΜΑΡΤΥΣ . Κύριε Πρόεδρε, κοιτάξτε να δείτε , δεν σας είπα ότι δεν

6/2 Δ (Θ.Σ.) 27-11-86

159

μάθαινα τι γινόταν .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Δεν γίναν συσκέψεις εκεί, σε αυτή τη βράση τη μεγάλη ;

ΜΑΡΤΥΣ . Κοιτάξτε , τότε με τον Μακάριο νομίζω ότι όλα εξελίχτηκαν τόσο σύντομα , που δεν έλαβαν χώρα συσκέψεις .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Δεν έλαβαν χώρα συσκέψεις ;

ΜΑΡΤΥΣ . 'Οχι . Απλούστατα οι διάφοροι επιτελείς πηγαίναν στο γραφείο ....

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). 'Οταν οι εκτιμήσεις αυτών των πληροφοριών που είχαν έλθει είχαν δημιουργήσει μία εικόνα , ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων δεν σήμανε συναγερμό σε όλα τα γραφεία του, και τα επιτελικά και τα υπασπιστήρια του , και τους συμβούλους του, να πει "εδώ έχουμε ένα σοβαρό θέμα , είμαστε εν όψει εισβολής ή κάτι γίνεται" ; Σεις δεν συμμετείχατε σε αυτό τον συναγερμό καθόλου ; Σεις εξακολουθούσατε να κάνετε προγράμματα ;

ΜΑΡΤΥΣ . Κοιτάξτε , εγώ εκτελούσα ό,τι μου έλεγαν . Σε αυτή την περίπτωση που μου λέτε , διότι αυτή η περίπτωση παρουσιάστηκε μετά, με την εισβολή ...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Μα, γι'αυτό λέω . Στις 18 με 19.

ΜΑΡΤΥΣ . Ναι, αλλά εγώ σας είπα . Σεις τώρα μου φέρνετε το προηγού-

160

μενο , όταν έγινε η ενέργεια κατά του Μακαρίου . Σε αυτή την περί-
πτωση...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Δεν μιλάω γι'αυτό . Εκεί το χει-
ριζόταν το ΓΕΣ , δεν έχει ιδέα ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων ,
έτσι μας είπατε . Μας είπατε δηλαδή ότι την κατεύθυνση του πραξικο-
πήματος - αυτό το συμπέρασμα έβγαλα τουλάχιστον εγώ- την χειριζόταν
ο Αρχηγός Στρατού με το επιτελείο του .

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν ανέφερα ότι την χειριζόταν ο Αρχηγός Στρατού με το
επιτελείο του . Η γνώμη μου είναι , ή μάλλον είμαι βάβαιος, ότι και
ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων εγνώριζε την ενέργεια αυτή .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Για το πραξικόπημα κατά του
Μακαρίου, είχε κινητοποιήσει το επιτελείο του ο ΑΕΔ ; Τους είχε
κινητοποιήσει όλους ;

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ποιούς είχε κινητοποιήσει για
να παρακολουθεί την εξέλιξη του πραξικοπήματος ; Πείτε μου .

ΜΑΡΤΥΣ . Εβασίζετο , μάλλον , στο Αρχηγείο Στρατού για την εκτέλεση.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Για την εκτέλεση, και απλώς
παρακολουθούσε .

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα .

8/2 Δ - (Θ.Σ.) 27-11-86

161

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Εντολές έδινε ;

(2K)

(2Δ) 1/2 Κ Φ.Τ. 27.11.86

162

ΜΑΡΤΥΣ : Θα σας πω: Εντολές την ώρα που έγινε το πραξικόπημα δεν υπήρχαν. Εντολές είχαν δοθεί και εξετελέσθησαν.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Η ίδια διαδικασία ακολουθήθηκε και κατά την διάρκεια της τουρκικής εισβολής; Διότι σεις είπατε ότι γυρίσατε.

ΜΑΡΤΥΣ : Εγύρισα, δεν ενθυμούμαι την ώρα ακριβώς...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Και μάθατε ασφαλώς, ότι δεν πήγατε στην Κύπρο, γιατί έγινε η τουρκική εισβολή.

ΜΑΡΤΥΣ : Ναι το πληροφορήθηκα στο αεροδρόμιο του Ελληνικού.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Από κει και πέρα τι έχετε να μας καταθέσετε για τις ενέργειες του αρχηγείου των ενόπλων δυνάμεων και του αρχηγού στην εξέλιξη της εισβολής. Ποιούς κινητοποίησε, ποιές αίθουσες ενεργοποίησε, τι συμμετοχή είχατε σεις;

ΜΑΡΤΥΣ : Όταν έφθασα εγώ στο αρχηγείο των ενόπλων δυνάμεων από το αεροδρόμιο δεν ενθυμούμαι καλώς την ώρα θα ήταν 08.00 ή 09.00 η ώρα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Το βράδυ;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι, το πρωΐ.

Διότι επέστρεψε το αεροπλάνο, γύρισα επάνω, είχε συγκροτηθεί

2/2 Κ Φ.Τ. 27.11.86

163

η αίθουσα επιχειρήσεων.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ : Ποιά μέρα ήταν;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Στις 20 πρέπει να είναι.

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ενθυμούμαι καλώς την ημερομηνία. Σας αναφέρω ότι ήταν την ημέρα της εισβολής, τότε ταξίδευα. Όταν επέστρεψα στο αρχηγείο των ενόπλων δυνάμεων όλα τα γραφεία είχαν κινητοποιηθεί.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Είχαν πάει στην αίθουσα επιχειρήσεων;

ΜΑΡΤΥΣ : Είχε συγκροτηθεί η αίθουσα επιχειρήσεων, η οποία συγκροτείται εκτάκτως, διότι το αρχηγείο των ενόπλων δυνάμεων δεν διαθέτει μονίμως η αίθουσα επιχειρήσεων, όπως το αρχηγείο στρατού. Και είχε συγκροτηθεί η αίθουσα επιχειρήσεων, στην οποία είχαν τοποθετηθεί αξιωματικοί και άρχισαν πλέον να ρυθμίζουν την κατάσταση.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Του ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ : Του ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Εσείς είσαστε μέσα στην αίθουσα των επιχειρήσεων;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Εσείς εξακολουθούσατε να ασκείτε τα καθήκοντά σας;

3/2 Κ Φ.Τ. 27.11.86

164

ΜΑΡΤΥΣ : Ναι τα καθήκοντά μου, διότι δεν συνηθίζεται ή μάλλον δεν συμβαίνει ποτέ να φεύγουν οι επιτελείς του αρχηγού και να πηγαίνουν σε κανένα γραφείο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Εσείς εκείνη την ημέρα στις 20 του μηνός που γυρίσατε στις 08.00 η ώρα το πρωί, τί κάνατε όλη την ημέρα; Με τί ασχοληθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ : Παρέμεινα στο γραφείο μου και επειδή πλέον και ο υπασπιστής δεν μπορούσε να ανταπεξέλθει στο φόρτο, ο οποίος δημιουργήθηκε, καθόμαστε περισσότερο έξω και ο αρχηγός μας έλεγε πηγαίνετε να ειδοποιήσετε τον τάδε, να έλθει ο τάδε, για να λάβει τα μέτρα τα οποία ήθελε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Δηλαδή, μεταβληθήκατε λόγω φόρτου εργασίας σε υπασπιστή περίπου;

ΜΑΡΤΥΣ : Όλοι είχαν μεταβληθεί.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Όλοι;

ΜΑΡΤΥΣ : Όλο το επιτελείο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Και τρέχατε όλοι και φέρνατε κάποιους επάνω. Δεν κρατούσατε ούτε σημειώσεις, ούτε τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι.

4/2 Κ Φ.Τ. 27.11.86

165

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Δηλαδή, αν κατάλαβα καλά σας έλεγε: Κύριε Ματάτση πηγαίνετε και φέρτε μου τον κύριο Πολίτη. Δεν τον ειδοποιούσατε τηλεφωνικά και πηγαίνατε προσωπικά εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ : Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Πηγαίνετε προσωπικά;

ΜΑΡΤΥΣ : Ή προσωπικά ή τηλεφωνικώς.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Και ερχόσασταν μαζί. Έμπαινε ο κύριος Πολίτης μέσα, κάτι του έλεγε, κάτι έλεγε ο Μπονάνος, δεν κρατούσε κανείς σημειώσεις, ούτε για τις εντολές που έπαιρνε ο Πολίτης, ούτε για την εκτέλεση των εντολών.

ΜΑΡΤΥΣ : Με συγχωρείτε. Όταν έπαιρνε εντολή ο κύριος Πολίτης, ο οποίος έμπαινε στον αρχηγό των ενόπλων δυνάμεων, πάντοτε είχε το μπλοκ, στο οποίο έγραφε τις εντολές τις οποίες έπαιρνε από τον αρχηγό των ενόπλων δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Σωστά.

Για την παρακολούθηση της εκτέλεσης αυτών των εντολών, κρατούσε σημειώσεις ο αρχηγός ενόπλων δυνάμεων; Του έλεγε: Θα κάνεις αυτό. Σημαίνει το έκανε αυτό ο κύριος Πολίτης, αυτή την εμπιστοσύνη είχε εκείνες τις στιγμές;

5/2 Κ Φ.Τ. 27.11.86

166

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν υπάρχει περίπτωση να κρατήσει σημειώσεις ο κύριος αρχηγός ενόπλων δυνάμεων, ούτε ο οιοσδήποτε αρχηγός σ'αυτές τις περιπτώσεις.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : 'Αρα, δεν κρατάει κάποιος άλλος;

ΜΑΡΤΥΣ : 'Οχι, κανένας.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Δεν κρατήσατε σημειώσεις;

ΜΑΡΤΥΣ : Είναι ο αρμόδιος επιτελής, ο οποίος παίρνει την εντολή. Αν δεν έχει εμπιστοσύνη στον επιτελή του ο αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων τον αντικαθιστά.

ΠΡΟΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Να βγάλουμε ένα συμπέρασμα κύριε μάρτυς : 'Αρα για τα σφάλματα που έγιναν, δύο υποθέσεις είναι. 'Η δεν έδωσε τις κατάλληλες οδηγίες ο αρχηγός ενόπλων δυνάμεων ή τις έδωσε και δεν εξετελέσθησαν. Δεν μπορείτε να μας πείτε τι από τα δυο συμβαίνει;

ΜΑΡΤΥΣ : Σ'αυτό δεν είμαι σε θέση να απαντήσω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Δεν είναι λογικό αυτό που σας λέω; Υπήρχε μια επιχείρηση σε εξέλιξη. Ο αρχηγός ενόπλων δυνάμεων έδωσε τις εντολές στα αρμόδια όργανα της ιεραρχίας. Δεν έγιναν ορισμένα πράγματα στην εισβολή των τούρκων και είχαμε την καταστροφή.

6/2 Κ Φ.Τ. 27.11.86

167

Πρέπει η επιτροπή να συμπεράνει ότι ή ο Μπονάνος δεν έδωσε τις δέουσες διαταγές ή τις έδωσε και δεν τις εξετέλεσαν.

ΜΑΡΤΥΣ : Με συγχωρείτε. Για να δοθούν εντολές, κάποιο σήμα θα φύγει από το αρμόδιο επιτελικό γραφείο...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Αυτό λέω.

ΜΑΡΤΥΣ :...το οποίο μπορείτε σεις να πάρετε και να δείτε τι εντολή εδόθη. Διότι δεν μπορεί να εκτελέσει ο άλλος, χωρίς να πάρει κάποιο χαρτί. Και αυτός που το συντάσσει είναι το αρμόδιο επιτελικό γραφείο του αρχηγείου ενόπλων δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Οι επιχειρήσεις στην Κύπρο, κύριε μάρτυς, από την τουρκική εισβολή και μετά, η εξέλιξη, ήταν ευθύνη του διοικητού της εθνικής φρουράς ή ευθύνη του αρχηγείου των ενόπλων δυνάμεων του τι θα γινόταν; Κτυπήστε, μην κτυπάτε, προχωρείστε, αμυνθείτε, επιτεθείτε, ποιός είχε αυτή την ευθύνη;

ΜΑΡΤΥΣ : Αυτά τα γράφουν σαφέστατα οι στρατιωτικοί κανονισμοί.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Εσάς ρωτάω, στρατιωτικός είσθε κύριε μάρτυς, δεν είσθε άσχετος. Λέω: Γνωρίζετε το σχέδιο "Κ".

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι.

7/2 Κ Φ.Τ. 27.11.86

168

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Δεν το έχετε μελετήσει;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Δεν το είδατε ποτέ στα μάτια σας;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι. Εκτός της περιόδου που ήμουν στην Κύπρο, το 1964, που είχα υπόψη μου ένα μέρος του σχεδίου στην τοπική περιοχή στην οποία βρισκόμουν.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Μάλιστα. Πότε υπηρετούσατε στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ : Το 1964.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Μάλιστα. Για να ενεργοποιηθεί ένα μέρος του σχεδίου της περιοχής ——— ευθύνης σας υπάρχει αυτοματισμός ή έπρεπε να πάρετε οδηγίες από το αρχηγείο ενόπλων δυνάμεων;

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα να σας απαντήσω. Μια περίπτωση είναι να εφαρμόσουμε εμείς το σχέδιο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Με πρωτοβουλία δικής σας;

ΜΑΡΤΥΣ : Δηλαδή η εθνική φρουρά να δώσει εντολή σε μένα να εφαρμοστεί το σχέδιο, οπότε πήρα ήδη την εντολή. Η άλλη περίπτωση είναι να δεχθώ επίθεση.

8/2 Κ Φ.Τ. 27.11.86

169

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Όταν δεχόσαστε επίθεση, τί έλεγε το σχέδιο;

ΜΑΡΤΥΣ : Μα δεν υπάρχει περίπτωση, Αν δεχθώ τι θα πει το σχέδιο; Όταν δέχομαι επίθεση ....

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Τί θα κάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ : Παν τμήμα δεχόμενο επίθεση αμύνεται.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Αμύνεται, μάλιστα. Αυτό είναι κανόνας απαράβατος, έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Στην Κύπρο έγινε αυτό όταν επετέθησαν;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν έχω υπόψη μου προσωπικά να σας απαντήσω. Γιατί αυτό το διάστημα ήμουν δυστυχώς ή ευτυχώς στο αεροπλάνο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Τί μάθατε;

ΜΑΡΤΥΣ : Έμαθα εκ των υστέρων -πάλι από διαδρόμους- ότι καθυστέρησε η αντίδραση εφαρμογής του σχεδίου.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Τί ώρα γύρισε ο αεροπλάνο;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα σας γελάσω, νομίζω ότι έφευγε στις 6 η ώρα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Οκτώ η ώρα είπατε, ότι είσαστε πάλι στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

9/2 Κ Φ.Τ. 27-11-1986

170

ΜΑΡΤΥΣ: Είχε ήδη αρχίσει η αντίδραση στην Κύπρο, όταν επέστρεψα εγώ. Αυτά τα οποία ανέφερα προηγουμένως χωρίς να είμαι εκατό τοις εκατό βέβαιος τα άκουσα στους διαδρόμους, ότι καθυστέρησε η αντίσταση κατά των Τούρκων.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Αυτή η καθυστέρηση σχολιαζόταν δυσμενώς στο επιτελείο;

ΜΑΡΤΥΣ: Πάντοτε δύσμενώς σχολιάζονται αυτά τα πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Σε ποιό συνάδελφό σας επέρριπταν την ευθύνη της καθυστέρησης;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν είμαι σε θέση, πάντως την επέρριπταν στην ηγεσία και του στρατού και των ενόπλων δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Στην ηγεσία την εδώ ή την κάτω;

ΜΑΡΤΥΣ : Την εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Διότι δεν έδωσε τις εντολές για άμυνα;

ΜΑΡΤΥΣ : Την εδώ, γιατί έκριναν από τους εαυτούς τους. Γιατί έπρεπε οι κάτω να έχουν, κατά την γνώμη μου, αντιδράσει, εφόσον εδέχοντο επίθεση.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Κύριε Ματάτση, χρειαζόταν εντολές ο Γεωργίτσης όταν έβλεπε τους αλεξιπτωτιστές να πέφτουν;

10/2 Κ Φ.Τ. 27.11.86

1711

δεν έπρεπε να ρίξει, αφού επίθεση εδέχετο;

ΜΑΡΤΥΣ : Σας είπα εκεί είναι στη κρίση του εκάστοτε διοικητή και πως θα κρίνει τα πράγματα. Γιατί μην ξεχνάμε και ο στρατιωτικός κανονισμός προβλέπει θάνατο σε περίπτωση που θα γίνει αιτία πολέμου ένας διοικητής τμήματος.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Μα εδώ έχουμε σαφέστατη επίθεση.

ΜΑΡΤΥΣ : Με συγχωρείτε, ο κύριος Γεωργίτσης, δεν εδέχετο προσωπικά την επίθεση.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Την εδέχοντο τα τμήματά του.

ΜΑΡΤΥΣ : Οι αλεξιπτωτιστές δεν έβαλ αν.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Και στην απόβαση;

ΜΑΡΤΥΣ : Στην απόβαση είναι άλλο το θέμα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Όχι, να δούμε την πρώτη μέρα της εισβολής.

ΜΑΡΤΥΣ : Κατά την γνώμη μου ανάγεται στην κρίση του εκάστοτε διοικητού. Εάν ήμουν εγώ θα αντιδρούσα, με όλες τις ευθύνες και με όλες τις συνέπειες.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Τί εννοείτε όταν λέτε ότι ο Γεωργίτσης δεν δέχθηκε προσωπικά επίθεση;

2Κ

1/2 ΠΑ ΒΠ 27.11.86

172

ΜΑΡΤΥΣ: Ο κύριος Γεωργίτσης ήταν διοικητής της Εθνικής Φρουράς. Τα τμήματα τα οποία εδέχοντο την επίθεση ήταν αλλού.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Εσείς, ως διοικητής, γιατί θα αντιδρούσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι υποκειμενικό και ο κύριος Γεωργίτσης έχει διαβάσει τους στρατιωτικούς κανονισμούς που από τη μια λένε ότι αν δεχθείς επίθεση θα αμυνθείς και από την αλλη ότι αν γίνεις υπαίτιος πολέμου θα εκτελεσθείς. Οπότε ο διοικητής κάνει ότι θα αποφασίσει. Αν ήμουν εγώ θα έκανα αυτό. Δεν λέω όμως ότι ο κύριος Γεωργίτσης έκανε σφάλμα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε μάρτυς, γνωρίζετε αν το γεγονός ότι ο κύριος Γεωργίτσης δεν αντέδρασε οφείλεται σε παρεμβάσεις από εδώ από το ΑΕΔ επιτελών γραφείων, αξιωματικών που του έλεγαν αυτοσυγκράτηση; Το ακούσατε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Το άκουσα, αλλά δεν ήμουν εδώ, ήμουν στο αεροπλάνο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Υπήρχε εντοπισμός των ανθρώπων που επεκοινώνησαν με το Γεωργίτση και μετεβίβασαν μια τόσο σοβαρή εντολή;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έψαξα εκείνη τη στιγμή.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Μετά. Ακούσατε ονόματα ποιοί είπαν στο Γεωργίτση για αυτοσυγκράτηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Κυκλοφόρησαν πολλά αλλά σε κανένα δε δίνω βάση. Αυτός που

2/2 ΠΑ ΒΠ 27.11.86

173

είναι εις θέσιν να σας ενημερώσει είναι ο κύριος Γεωργίτσης.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Άλλα μας είπε ο κύριος Γεωργίτσης.

Εγώ σ'αυτό το σημείο θα αφήσω το μάρτυρα προς το παρόν.

Ο κύριος Λιβανός έχει το λόγο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, πότε φύγατε από την υπηρεσία του ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Αμέσως μετά τη μεταπολίτευση ζήτησα προσωπικώς μόνος μου από τον κύριο Αρμπούζη να φύγω, διότι ήμουν με την προηγούμενη κατάσταση. Ο κύριος Αρμπούζης μου είπε να παραμείνω, αλλά παρεκάλεσα να φύγω και έφυγα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Επομένως φύγατε, όταν έφθασε ο Αρμπούζης. Μείνατε άρα με τη μεταπολίτευση, όσο έμεινε και ο Μπονάνος.

Διευκρινίστε μου πόσο μείνατε στο ΕΑΤ περίπου.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ενθυμούμαι ακριβώς τις ημερομηνίες. Ήλθα το'67 στη μονάδα ΕΣΑ του Αρχηγείου Στρατού, το'68 πήγα στο ΕΑΤ/ΕΣΑ και έμεινα μέχρι το'70.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Που είχατε το γραφείο σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Βασιλίσης Σοφίας.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Εκεί που γίνονταν τα βασανιστήρια;

3/2 ΠΑ ΒΠ 27.11.86

174

ΜΑΡΤΥΣ: Ακριβώς.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Επομένως ελαμβάνατε γνώση των βασανιστηρίων.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω ότι κάνετε ανάκριση για τα βασανιστήρια.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Θα απαντάτε, κύριε μάρτυς, σε ότι ερωτάσθε. Μπορείτε να πείτε δεν ξέρω. Δεν θα μας πείτε εσείς για τί κάνουμε ανάκριση.

ΜΑΡΤΥΣ: Να μου πείτε τότε για τί ανακρίνομαι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Δεν ανακρίνεσθε, καταθέτετε σαν μάρτυρας. Εαν δεν ξέρετε κάτι να λέτε δεν το γνωρίζω. Κάνουμε ανάκριση για όλα. Μπορείτε ακόμα να πείτε δεν απαντώ και έχετε δικαίωμα δικονομικά να μην απαντήσετε σε μια ερώτηση, όταν πιστεύετε ότι θα επιβαρύνετε τυχόν τη θέση σας από την ανάμειξη την οποία είχατε. Αυτό είναι δικαίωμά σας. Εδώ λειτουργεί δημοκρατία πλέον, όχι χουντοκρατία. Αλλά δεν μπορείτε να μας κάνετε υποδείξεις.

ΜΑΡΤΥΣ: Ευχαριστώ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Απαντάτε λοιπόν ή όχι στην ερώτηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Θα σας κάνω μια άλλη ερώτηση. Σε μια τέτοια ερώτηση που κάνατε τότε στους κρατουμένους εάν σας απαντούσαν όχι ξέρετε τι θα υφίσταντο; Η δεν απαντάτε και σ'αυτό;

4/2 ΠΑ ΒΠ 27.11.86

125

ΜΑΡΤΥΣ: Θα σας απαντήσω. Έχω ανακρίνει περί τους 100.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν αμφέβαλα και το γνωρίζω. Πώς τους ανακρίνατε με τον τρόπο που σας ανέκρινε ο κύριος Πρόεδρος και εμείς και δεχόσαστε τις απαντήσεις αυτές; Έτσι εσύροντο οι κρατούμενοί σας όπως ήλθατε εσείς με καφέδες και με τσιγάρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ακριβώς με καφέ και με τσιγάρο και τίποτε άλλο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Αν γυρίσετε τα μάτια σας εδώ γύρω θα δείτε ανθρώπους που σας έχουν υποστεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Πράγματι είναι αρκετοί και ο κύριος Κλεάνθης ο Δαμιανός καί άλλοι οι οποίοι μπορούν να σας το επιβεβαιώσουν ότι με καφέ και με τσιγάρο ήρχοντο και μάλιστα μου συμπαρεστάθησαν όταν απεστρατεύτηκα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Και διέκοπταν και για το δελτίο ειδήσεων για να μη το χάσουν!

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Με καφέ, τσιγάρο και υπουργείο μετά.Φαίνεται αναφέρεσθε σε εκείνους οι οποίοι ορκίστηκαν μετά σε κυβερνήσεις δικές σας.

Γιατί δεν καταθέσατε στον κύριο Μπέλκα εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο ανακριτής καλεί αυτούς τους οποίους θέλει, Εμένα δεν με εκάλεσε.

5/2 ΠΑ ΒΠ 27.11.86

176

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Τα πρακτικά τα οποία κρατήθηκαν τόσο στο πολεμικό συμβούλιο όσο και στις άλλες συσκέψεις που έγιναν με αρχηγούς επιτελείων, με στρατηγούς και επιτελάρχες ποιός τα κρατούσε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όταν γίνονται συσκέψεις για τα πρακτικά υπάρχουν γραμματείς.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Και μετά που φυλλάσσονται;

ΜΑΡΤΥΣ: Τα κρατάει η γραμματεία.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Αυτά δεν μας τα έστειλε το Υπουργείο. Και εφόσον είναι βέβαιο ότι μας έστειλε όλα τα στοιχεία για τα γεγονότα και δεν έστειλε αυτά, σημαίνει ότι δεν υπάρχουν.

Εσείς μείνατε όπως και ο κύριος Μπονάνος και αργότερα, μέχρις ότου έρθει ο κύριος Αρμπούζης, Τι έγιναν όλα αυτά τα κείμενα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είμαι εις θέσιν να σας πληροφορήσω διότι δεν ανήκω στη γραμματεία.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν μάθατε τι έγιναν;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, Δεν μπορώ να τα ξέρω όλα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάθατε ενδεχόμενα τίποτα περί καταστροφής εγγράφων;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

6/2 ΠΑ ΒΠ 27.11.86

177

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάθατε ενδεχομένως τίποτα περί αλλαγής στα κείμενα ορισμένων εγγράφων;

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε αυτό είμαι εις θέσιν να το γνωρίζω.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν έχω τίποτα άλλο κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κύριος Παγορόπουλος έχει το λόγο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, θα επανέλθω στην ερώτηση του κυρίου Προέδρου. Είπατε ότι ο αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων σας κάλεσε στις 19 διότι πλέον το εντοπίζετε ότι στις 20 φύγατε για να πετάξετε εφόσον γυρίζοντας βρίκατε ήδη την επίθεση. Και ασφαλώς σας είπε να πάτε στην Κύπρο.

Αν έχετε την καλοσύνη, δεν κατάλαβα, μια κατάσταση θα πηγαίνατε να βλέπατε; Και για να σας διευκολύνω θα βλέπατε την κατάσταση των Ενόπλων Δυνάμεων εκεί άν θα μπορούσαν να αμυνθούν ή και τη γενικότερη πολιτική κατάσταση που υπήρχε στη Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Πήγαινα περισσότερο για να δω τις 'Ενοπλες Δυνάμεις. 'Οπως είπα οι διοικητές των μεγάλων μονάδων αποστέλουν επιτελείς τους γι'αυτό το σκοπό.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν θα κάνατε εκτίμηση και της πολιτικής κατάστασης, δηλαδή του κλίματος που υπήρχε στη Κύπρο μετά το πραξικόπημα;

2ΓΡ

(2ΠΑ)
1/2 ΓΡ. Α.Μ. 27-11-86

178

ΜΑΡΤΥΣ: Μετά πήγα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πηγαίνατε βέβαια μετά το πραξικόπημα και σείς σαν επιτελής θα βλέπατε και τι κλίμα υπάρχει. Ετσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Είχατε και αυτή την αποστολή.

ΜΑΡΤΥΣ: Περισσότερο πήγαινα για τις Ενοπλες Δυνάμεις, αλλά δεν θα παρέλειπα φυσικά, εάν υπέπιπτε κάτι άλλο στην αντίληψή μου να το...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΡΟΠΟΥΛΟΣ: Γιατί δεν θα βλέπατε μόνο τον κύριο Γεωργίτση. Είπατε ότι θα βλέπατε και άλλους επιτελείς. Πέστε μου σας παρακαλώ το εξής: Μετά το πραξικόπημα της Κύπρου, κατά του Μακαρίου οι Ενοπλες Δυνάμεις που είχε το ΓΕΕΦ ήταν στην ίδια κατάσταση και στην ίδια ετοιμότητα που ήταν πρίν;

ΜΑΡΤΥΣ: Εννοείτε στην Κύπρο;

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Στην Κύπρο εννοώ βέβαια.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είμαι εις θέσιν να σας απαντήσω επ'αυτού.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Εσείς όταν σας είπε ο κύριος Μπονάνος να πάτε στην Κύπρο, δεν ζητήσατε μερικές διευκρινήσεις , δεν ζητήσατε κάποιο φάκελλο, για να είσθε ενημερωμένος;

2/2 ΓΡ. Α.Μ. 27-11-86

179

ΜΑΡΤΥΣ: Θα μου επιτρέψετε να σας αναφέρω ότι η Κύπρος επειδή την έζησα όταν ήμουν πάλι το'64 εκεί, οι Κύπριοι ως και στάση μας είχαν κάνει.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Τί είχαν κάνει;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχαν κάνει στάση εναντίον μας οι κύπριοι στρατιώτες . Εστασίασαν. Είχαν μία ιδιόμορφη κατάσταση. Δεν μπορούμε να την συγκρίνουμε.....

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Τελευταία όταν πήγατε εσείς είχατε από κάτω σήματα, πληροφορίες ή αναφορές από τον κύριο Γεωργίτση και τους άλλους διοικητάς επιτελείς οπωσδήποτε, ότι πράγματι συμβαίνουν τέτοια πράγματα επεισόδια στάσεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν υπέπεσα τίποτε στην αντίληψή μου.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Επίσης, θέλω να μου εξηγήσετε κάτι. Είπατε ότι το επιτελικό γραφείο που έχει ο αρχηγός, γιατί εγώ δεν ξέρω από αυτά, ασχολείται με δημόσιες σχέσεις. Τι εννοούσατε με αυτά; Τι κάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Περισσότερο εξυπηρετεί.....

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Εσείς προσωπικά τι κάνατε. Πόσο καιρό είχατε μείνει στον κύριο Μπονάνο;

3/2 ΓΡ. Α.Μ. 27-11-86

180

ΜΑΡΤΥΣ: Από 25 Νοεμβρίου, 26 Νοεμβρίου, μέχρι που εφυγε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Περίπου ένα χρόνο δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι ένα χρόνο , οκτώ μήνες.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πέστε μου τι κάνατε τον καιρό αυτόεκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατά αρχήν τον συνόδευα στις διάφορες επιθεωρήσεις που έκανε. Και όταν πηγαίναμε στις επιθεωρήσεις επειδή ήταν πολλά τα αντικείμενα, τα οποία εξήταζε μου έλεγε σημείωσε αυτό, σημείωσε εκείνο Και όταν επιστρέφαμε πίσω καθόμαστε αυτά τα οποία είχε ο ίδιος τα γράφαμε σε μία σελίδα κανονικά και μετά τα πηγαίναμε μέσα. Όταν είμαστε εκεί είχε μιά αλληλογραφία προσωπική του, την οποία διοχέτευε στο επιτελικό του γραφείο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Με συγχωρείτε, όταν λέτε αλληλογραφία προσωπική.....

ΜΑΡΤΥΣ: Προσωπική ως αρχηγός Ενόπλων.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Από στρατιωτικούς ή και από άλλους;

ΜΑΡΤΥΣ: Και από άλλους, από οποιονδήποτε που δεν ήθελε αυτός να το χειρισθεί προσωπικά, οπότε το έδιδε στους επιτελείς, σε μένα στον άλλο, να το χειρισθεί.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αλλο;

4/2 ΓΡ. Α.Μ. 27-11-86

121

ΜΑΡΤΥΣ: Διάφορα τέτοια πράγματα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή διεκπεραιώνατε την προσωπική αλληλογραφια του κυρίου αρχηγού.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι δεν την διεκπεραιώναμε, αλλά εάν ήθελε κάποιο χαρτί....

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Να απαντήσετε, να κάνετε κάτι, ένα χαρτί, μία ενέργεια. Και τον συνοδεύατε σε επιθεωρήσεις, Τον άλλο χρόνο τι κάνατε εκεί κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα, αυτός ο χρόνος κατεναλίσκετο εκεί.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πέστε μου, παρακαλώ, εσείς είσαστε ένας αξιωματικός, ο οποίος οπωσδήποτε είσαστε έμπιστος του δικτάτορα. Διότι όπως είπατε στον κύριο Πρόεδρο, συμμετείχατε και στην ανατροπή του Παπαδόπουλου κλπ.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αδρανοποιηθήκατε, ένας αξιωματικός που έχει περάσει και την Σχολή Πολέμου και αδρανοποιηθήκατε για κάνετε την αλληλογραφία του Μπονάνου;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα δεν έκανα αλληλογραφία.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ή να τον συνοδεύατε να πηγαίνει να κάνει επιθεωρήσεις;

5/2 ΓΡ. Α.Μ. 27-11-86

182

ΜΑΡΤΥΣ: Ενεργούσα σε ό,τι με διέτασσε. Αυτός είναι ο ρόλος του γραφείου που ήμουνα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Εσείς είχατε άμεση σχέση με τον κύριο Ιωαννίδη.

ΜΑΡΤΥΣ: Είχα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ποιά ήταν η σχέση σας, δηλαδή τι κάνατε με τον κύριο Ιωαννίδη; Αναφέρατε τι γίνετε στο γραφείο του αρχηγού; Τι κάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αλλά ποιά σχεση υπήρχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα, δεν ήμουν υπό τον κύριο Ιωαννίδη, ήμουν υπό τον αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ναί, κύριε Ματάτση, δεν διαφωνώ εγώ σ'αυτό που λέτε, αλλά αυτή τη στιγμή μου λέτε ότι είχατε μιά σχεση όχι φιλική, αλλά σχέση των ανθρώπων οι οποίοι ήταν δεμένοι γύρω από τον αρχηγό της Χούντας. Ρωτάω λοιπόν τι κάνατε όταν πηγαίνατε με τον κύριο Ιωαννίδη. Σας ενημέρωνε, τον ενημερώνατε; Τι κάνατε; Η πάιζατε τάβλι;

ΜΑΡΤΥΣ: Με συγχωρείτε πάρα πολύ πήγαινα στον κύριο Ιωαννίδη να τον

6/2 ΓΡ. 27-11-86

183

δώ και συζητούσαμε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτό λέω τι συζητούσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Συζητούσαμε πώς είναι η κατάσταση.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Για να συζητάτε για την κατάσταση με τον κύριο Ιωαννίδη πρέπει να έχετε και εσείς μία γνώση της κατάστασης. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Εσείς το πάτε.....

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Εγώ δεν το πάω πουθενά. Αλλά, δεν μπορώ να καταλάβω , δεν θέλω να σας παρασύρω ούτε κάτι τέτοιο, αλλά δεν μπορεί να χωρέσει το κεφάλι μου ότι εσείς αδρανοποιηθήκατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν αδρανοποιήθηκα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτή είναι αδρανοποίηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Με συγχωρείτε πάρα πολύ, όταν ο αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων ήθελε κάτι, το ενεργούσα. Δεν μπορούσε να τα βλέπει όλα ο αρχηγός. Ερχόντουσαν οι μεταθέσεις, τον πίνακα των μεταθέσεων, έλεγε θέλω να μου πείς αυτό, θέλω να μου πείς εκείνο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πέστε μου τι συζητούσατε με τον κύριο Ιωαννίδη; Αυτό το θέμα της ανατροπής του Μακαρίου το είχατε συζητήσει;

7/2 ΓΡ. Α.Μ. 27-11-86

184

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, με τον κύριο Ιωαννίδη.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: το θέμα της επεμβάσεως των Τούρκων και των πληροφοριών που λέτε ότι υπήρχαν - μας το έχουν πεί όλοι είναι βεβαιωμένο- ότι θα κάνουν παρέμβαση οι Τούρκοι, το είχατε συζητήσει είτε με τον αρχηγό, είτε με τον κύριο Ιωαννίδη; Τι θα γίνει θα μπούν οι Τούρκοι ή δεν θα μπούν;

ΜΑΡΤΥΣ: Με τον κύριο Ιωαννίδη δεν το είχα συζητήσει, ούτε είχα πάει.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Με τον κύριο αρχηγό το είχατε συζητήσει;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το είχα συζητήσει, σας είπα ότι μιά φορά μόνο εξέφρασε τον φόβο του, τογοποίο ανέφερα, μήπως οι Τούρκοι ενεργήσουν στην Κύπρο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Όταν κύριε μάρτυς στις 19 του μηνός ο αρχηγός ο κύριος Μπονάνος, σας δίνει εντολή να πάτε στην Κύπρο να εξετάσετε την κατάσταση, είναι δεδομένο, από καταθέσεις εδώ, ότι είχαν ενημερωθεί πως θα γινόταν η επέμβαση των Τούρκων. Δεν σας το είπε;

ΜΑΡΤΥΣ: Εμένα δεν μου είπε τίποτα. Σας είπα αυτό το οποίο ελέχθη, διότι εάν μου το έλεγε δεν σας το κρύβω, θα ζήτηγα να φύγω την προηγούμενη.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Παρακαλώ τον κύριο Περράκη

8/2 ΓΡ. Α.Μ. 27-11-86

να λαβει τον λόγο. 195

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, πριν γίνει το πραξικόπημα στην Κύπρο υπήρχαν ενδεχόμενοι φόβοι ότι μ'αυτή την ενέργεια μπορεί να παρέμβουν οι Τούρκοι ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Επ'αυτού επιτρέψτε μου να τονίσω, παρόλα όσα έχω διαβάσει, δεν έχει κατατεθεί στην επιτροπή το εξής: Υπήρξε μία μετακίνηση των τουρκικών δυνάμεων στην Ανατολική Θράκη. Αυτό βέβαια μπορείτε να το πληροφορηθείτε από το δεύτερο επιτελεικό γραφείο στρατού.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Καλώς, για την Ανατολική Θράκη μας έχουν καταθέσει το αντίθετο. Εν πάση περιπτώσει, δεν σας ρωτώ για την Θράκη, αλλά για την Κύπρο. Ερώτησα, υπήρχαν φόβοι εάν οι Τούρκοι μπορούν να παρέμβουν στην Κύπρο εξ αφορμής του πραξικοπήματος; Ναί ή όχι; Υπήρχαν πληροφορίες; Υπήρχαν φόβοι; Εσείς πως το εκτιμούσατε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Προσωπικά είχα τις ανησυχίες μου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Έγινε το πραξικόπημα και προχωρούμε με ορόσημο μέχρι και της 19 του μηνός. Σ'αυτό το διάστημα που ήρθαν οι πληροφορίες το είπατε και σείς είναι πασίγνωστο, εσείς πού είσαστε δίπλα στον αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων σ'αυτόν που τυπικά ή ουσιαστικα'- εσείς πρέπει να μας το πείτε αυτό έχετε μιά γνώμη για αυτό -

9/2 ΓΡ. Α.Μ. 27-11-86

186

Γ

Γιάν τυπικός αρχηγός η και ουσιαστικός, ο κύριος Μπονάνος;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα μου επιτρέψετε να μην απαντήσω.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κοιτάξτε, εδώ, δεν σας επιβαρύνει σε τίποτα, σας εξήγησε ο κύριος Πρόεδρος ότι αν μεν κατηγορείσθε για κάτι, μπορεί, αλλά εδώ δεν κατηγορείσθε είναι θέμα μαρτυρίας και είσθε υποχρεωμένος.

(2N)

(2ΓΡ)

1/2 Ν (Δ.Γ.) 27-11-86

187

ΜΑΡΤΥΣ: Και ναί καιόχι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Αρκετά δεν θέλω να επεκταθώ.

Ο αρχηγός, λοιπόν, τωνΕνόπλων Δυνάμεων και η στρατιωτικη ηγεσία εν γένει - χωρίς να μπαίνω σε πρόσωπα, ενώ είναι δοσμένο, ειναι αναμφίβολο ότι μέχρι τις 19 του μηνός, υπήρχε αυτό το πραγματικο γεγονός - τι ενέργειες, έκανε σε όλο αυτό το διάστημα, έστω απο τις 15 μέχρι τις 20, για να αποτρέψει το γεγονός της επίθεσης των Τούρκων ;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπέπεσε στην αντίληψή μου ότι διέταξε τον κ. Γεωργίτση να κανει μια επισκόπευση, αλλα δεν θυμάμαι πότε. Βέβαια στην Κύπρο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Αν θυμόμαστε καλά ήταν μετα τις 20 του μηνός. Εγώ μιλάω για πριν τις 20 του μηνός.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι να σας πω συγκεκριμένα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Εδώ, οι Ενοπλες Δυνάμεις - το λέω αυτό, γιατί απο τον αρχηγό έπρεπε να πάρουν σήμα - τι έκαναν σ'αυτό το διάστημα ;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχαν διαταχθεί και είχαν μετακινηθεί αρκετές μονάδες στον Εβρο και στα νησιά.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Είχανπάει στα νησιά;

2/2 Ν. (Δ.Γ) 27-11-86

188

ΜΑΡΤΥΣ: Είχαν διαταχθεί να είναι σε εγρήγορση.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Στη Κύπρο, τι έγινε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν υπέπεσε στην αντίληψή μου τίποτε.

ΓΕΩΕΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Εδώ έχουμε μία κατάσταση αναμφίβολης μακαριότητας. Πιστεύω και εσείς δεν το αμφισβητείτε σε ότι αφορά την Κύπρο. Τι ερμηνεία δίνετε σ'αυτόν τον εφησυχασμό, σε σχέση με τον αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων, την στρατιωτική εν γένει ηγεσία και την "πολιτική ηγεσία", αν θέλετε να βάλουμε και αυτή, της εποχής εκείνης;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έδωσα καμμία ερμηνεία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Θα σας το πω αλλιώς. Απο την ώρα που βλέπατε αυτό το γεγονός να έρχεται, δεν λαμβάνετε κανένα μέτρο, αυτό σημαίνει ότι θέλω να κάνω πόλεμο με τους Τούρκους ή δεν θέλω; Στην Κύπρο εννοώ;

ΜΑΡΤΥΣ: Το να πεί κανείς κάτι όταν δεν έχει όλα τα στοιχεία μπροστά του, δεν είναι και τόσο εύκολο. Μη ξεχνάμε ότι πρόκειται περι συναδέλφων. Το να κρίνω χωρίς να έχω όλα τα στοιχεία, είναι καπως παράτολμο. Ετσι δεν μπορώ να απαντήσω, γιατί με φέρνετε σε θέση κριτού;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Δεν είσαστε κριτής. Είστε ένας πραγματογνώμονας μαρτυρας και λόγω της στρατιωτικής σας ιδιότητας μπορείτε να εκτιμή-

3/2 Ν . (Δ.Γ.) 27-11-86 189

σετε περιστατικά που τα βλέπατε απο πρώτο χέρι.Σαν πραγματογνώμονα στρατιωτικού, ποιό είναι το συμπέρασμά σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Θέλετε να σας πω τώρα τι θα έκανα εγώ;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Εστω, τι θα κανατε εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Η Κύπρος δεν εξαρτάται κυρίως απο τον Αρχηγό του ΓΕΕΦ, για επιστρατεύσεις και τέτοια.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Εγώ λέω ο ΑΕΔ . Κύριε μάρτυς, μυριστήκατε εκείνες τις ημέρες μπαρούτι;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχε αρχίσει.

ΓΕΩΡΤΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Για πέστε μου περιστατικά.

ΜΑΕΤΥΣ: Ο εκνευρισμός φαινόταν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ : Θέλω να μου πείτε συγκεκριμένα περιστάτικά.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν υπέπεσε τίποτε στην αντίληψή μου. Θλα αυτά νομίζω ότι μπορείτε να τα βρειτε απο το Τρίτο Επιτελικό Γραφείο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Επειδή, κύριε μάρτυς, μας παραπέμπετε σε έγγραφα συνεχώς, θα σας διαβάσω κάτι το οποίο είναι έγγραφο του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων. Λέει το εξής: "Στις 19,30' ώρα, στις 2/7/74 σε μυστικη σύσκεψη στο γραφείου του αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων έλαβαν μέρος οι κάτωθι: Στρατηγός Μπονάνος, Παπαδάκης Παύλος διοικητής μεραρχίας, ταξίαρχος Ιωαννίδης Δημήτριος διοικητης ΕΣΑ, ταξίαρχος

4/2 Ν. (Δ.Γ.) 27-11-86 190

Γεωργίτσης Μιχαήλ, διοικητής 3ης Διοίκησης Κύπρου, συνταγματάρχης πεζικού Κομπόκης Κων/νος, διοικητής Δ.Δ.Κ.Δ Κύπρου." Αυτή την σύσκεψη την γνωρίζετε;

ΜΑΡΤΥΣ : Οτι σας είπα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος); Σείς είχατε την ευθύνη των λεπτομερειών αυτής της σύσκεψης, δηλαδή να ειδοποιήσετε τον Ιωαννίδη, τον Κομπόκη, και τους άλλους;

ΜΑΡΤΥΣ: Διετάχθηναπο τον αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων ο οποίος μου είπε την τάδε ώρα θέλω να παρευρίσκονται στο γραφείο μου αυτοί. Πήρα τον κ . Ντάβο τηλέφωνο, τον διοικητη του Γ΄σώματος στρατού και τον ενημέρωσα για την διαταγή του αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων και μου είπε να ειδοποιήσω προσωπικά τον κ. Παπαδάκη. Πήρα τηλέφωνο τον κ. Παπαδάκη και του μεταβίβασα την διαταγή του Αρχηγού.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Αυτή η σύνθεση της επιτροπής όπου βλέπω τον αρχηγό, βλέπω ένα διοικητή μεραρχίας του Γ΄σώματος στρατού , μπορείτε να μου πείτε ποιάς μεραρχίας ήταν διοικητής ο κ. Παπαδάκης;

ΜΑΡΤΥΣ : Αν δεν απατώμαι της 12ης.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Αυτής της ισχυρής μεραρχίας του Έβρου, έτσι δεν είναι;

5/2 Ν. (Δ.Γ.) 27-11-86

191

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Βλέπω τον Ιωαννίδη, διοικητή της ΕΣΑ, τον Γεωργίτση, τον Κομπόκη. Τους μαζέψατε, λοιπόν, όλους και τους μπάσατε μέσα στο γραφείο του Αρχηγού. Δεν σας έκανε εντύπωση, η σύνθεση αυτής της σύσκεψης;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι, γιατί τέτοιες συσκέψεις ελάμβαναν χώρα συχνά.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ηταν 2 απο την Κύπρο, ένας απο το Γ'σώμα. Ο διοικητής της ΕΣΑ, τι ζητούσε εκεί πέρα ;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ'αρχήν δεν μου έκανε εντύπωση. Βέβαια μετά ρώτησα μόλις βγήκαν, αλλά κανένας δεν μου απήντησε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Δεν σας είπαν τι έκαναν;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας είπα, Δεν μου απήντησαν.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κ. Δαμιανίδης .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Κύριε μάρτυς, ο πρωταγωνιστής του πραξικοπήματος στην Κύπρο ποιός ήταν, μέσα απο τους στρατιωτικούς της εποχής εκείνης;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Θέλω να μου πείτε ποιός ήταν αυτός που συνέλαβε το σχέδιο ανατροπής του Μακαρίου. Ηταν ο Ιωαννίδης; Ηταν ο Μπονάνος; Ποιός αποφάσισε την ανατροπή του Μακαρίου;

(2ΕΖ)

N.
1/2 E.Z. B.Z. 27-11-86

192

'Ηταν κάποια δύναμη πίσω απ'αυτούς, κάποιος άλλος;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είμαι σε θέση να σας απαντήσω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Δεν το γνωρίζετε. Μήπως γνωρίζετε για ποιό λόγο έγινε το πραξικόπημα; Τί ήθελαν να πετύχουν δηλαδή με αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Μα, νομίζω για τον λόγο ότι ο Μακάριος ήθελε να διώξει τους αξιωματικούς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Δεν θα ήταν ευκολότερο να πάρετε πίσω τους αξιωματικούς από την Κύπρο, προκειμένου να κάνετε όλο αυτό το πράγμα;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Ηταν και αυτή μια λύση.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Τότε, γιατί δεν κάνατε αυτό και κάνατε αυτό το οποίο ήταν εθνικά/σύμφορο;

ΜΑΡΤΥΣ. Τώρα ζητάτε να σας πω, τί θα έκανα εγώ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Εν πάση περιπτώσει, την άποψή σας ζήτησα.

Θα ήθελα να μου πείτε κάτι άλλο: Πηγαίνατε στην Κύπρο το πρωί της 20ής Ιουλίου του 1974. Το αεροπλάνο της Ολυμπιακής, τί μετέφερε εκείνη την ημέρα;

ΜΑΡΤΥΣ. Επιβάτες.

2/2 Ε.Ζ. Β.Ζ. 27-11-86

193

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Επιβάτες απλοί ήταν. Δενείχε στρατό μέσα;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Όταν πηγαίνατε στην Κύπρο στις 20 του Ιούλη, γνωρίζατε τις κινήσεις των Τούρκων;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Δεν τις γνωρίζατε. Μέχρι τις 20 του Ιούλη το πρωί, δεν γνωρίζατε καμμία κίνηση από τους Τούρκους.

ΜΑΡΤΥΣ. Προσωπικά εγώ, όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Δεν γνωρίζατε, παρόλο που ήσασταν δίπλα στον αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων.

Τώρα, κάτι άλλο:Εκείνες τις ημέρες έχουμε κάτι στριφογυρίσματα του Σίσκο, του Τάσκα, πάνε, έρχονται. Έχει υποπέσει τίποτα απ'αυτά στην αντίληψή σας;

ΜΑΡΤΥΣ. Μια φορά ήλθε ο Τάσκα πάνω στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων και ήταν μέσα με τους αρχηγούς, άν δεν απατώμαι, και με τον κ. Ιωαννίδη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Ο κ. Σίσκο δεν ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήταν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Για την παρουσία του Σίσκο, ξέρετε τίποτα

3/2 Ε.Ζ. Β.Ζ. 27-11-86

194

να μας πείτε; Για ποιό λόγο ήλθε ο Σίσκο; Τί ήθελε;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Δεν ξέρετε τίποτε και γι'αυτό.

Κύριε Πρόεδρε, παρόλο που ο κ. μάρτυς δήλωσε ότι συμμετείχε, υποστήριζε και ήταν αφοσιωμένος στο καθεστώς της 21ης Απριλίου και του καθεστώτος Ιωαννίδη, μας δηλώνει ότι δεν συμμετείχε σε καμμία απ'αυτές τις αποφάσεις.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Το έχουμε αντιληφθεί, κύριε συνάδελφε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Το έχω αντιληφθεί και εγώ πολύ καλά.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Ράλλης, έχει το λόγο.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, δεν πρόκειται να σας απασχολήσω πολύ, καθώς και την επιτροπή, και τον κ. μάρτυρα. Έχω καλυφθεί από τις ερωτήσεις των κυρίων συναδέλφων και θα ήθελα να κάνω μία άλλη ερώτηση, γιατί βλέπω ότι δεν απαντάει ο κ. μάρτυς.

Κύριε μάρτυς, πότε αποστρατευτήκατε από το στρατό;

ΜΑΡΤΥΣ. Το 1975.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Μήνα;

ΜΑΡΤΥΣ. Αν δεν απατώμαι, Μάρτιο.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Για ποιό λόγο;

4/2 E.Z. B.Z. 27-11-86

195

ΜΑΡΤΥΣ. Για το όφελος της υπηρεσίας.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Κέρδισε η υπηρεσία; Είχε οφέλη η υπηρεσία που απολυθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είπα ποτέ γιατί με αποστράτευσαν. Κατά τη γνώμη μου, σωστά με απεστράτευσαν .

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Άρα, αν θα μένατε, θα ήσαστε επιζήμιος για την υπηρεσία.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Κύριε συνάδελφε, επιτρέπεται να εξηγήσει ο κ. μάρτυς, το γιατί πιστεύει ότι σωστά τον απεστράτευσαν;

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Ευχαριστώ πολύ, κύριε Παυλίδη.

ΜΑΡΤΥΣ. Ήμουν με το καθεστώς της 21ης Απριλίου. Δεν το αρνήθηκα ποτέ. Οπότε, καλό ήταν να φεύγαμε εμείς, για να έμπαινε σε μια άλλη γραμμή το στράτευμα. Βέβαια, προσωπικά είπα για μένα, ότι ορθώς με απεστράτευσαν. Δεν νομίζω ότι απεστράτευσαν σωστά και τους υπολοίπους, διότι δεν έλαβαν υπόψη τους ότι ένας αξιωματικός στοιχίζει, όπως κάνουν οι Αμερικάνοι. Εμένα βέβαια, σωστά, γιατί ήμουν σε τέτοιες θέσεις που έπρεπε να φύγω.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Ναί, αλλά εσείς μέχρι τώρα μας αποδείξατε ότι δεν είχατε καμμία αξία. Τουρίστα σας είπαν, δεν ξέρατε γιατί πήγατε

5/2 E.Z. B.Z. 27-11-86

196

στην Κύπρο, τί ήταν το επικίνδυνο;

ΜΑΡΤΥΣ. Είχα υπηρετήσει στην ΕΣΑ και ακούσατε προηγουμένως τον κύριο, δεν θυμάμαι ποιός ήταν, ο οποίος επειδή είπα ότι υπηρετούσα στην ΕΣΑ, πάει να πεί ότι έδερνα τους ανθρώπους.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Στο ΕΑΤ-ΕΣΑ.

ΜΑΡΤΥΣ. Στο ΕΑΤ- ΕΣΑ. Δεν λάμβανε υπόψη του ότι παρά το μένος τότε που υπήρχε, μετά το '74 και που ο καθένας κοίταζε πώς να κάνει μια μήνυση, εμένα δεν μου έκαναν ούτε μήνυση; Είχα 3 χρόνια μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ας μην μπούμε σ'αυτό το κεφάλαιο, δεν θα βγεί τίποτα.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Κύριε μάρτυς, μόνον εσάς απεστράτευσαν από την ΕΣΑ;

ΜΑΡΤΥΣ. Σχεδόν, το πλείστον.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Μήπως σας έδιωξαν από τον στρατό όλους εσάς, γιατί είχατε δημιουργήσει μια κατάσταση τότε, να μην υπάρχουν ένοπλες δυνάμεις;

ΜΑΡΤΥΣ. Ένοπλες δυνάμεις υπήρχαν.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Απεδείχθη ότι δεν υπήρχαν.

ΜΑΡΤΥΣ. Και ήταν και καλές.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Έτσι τις είχατε οργανώσει εσείς και το καθεστώς

6/2 E.Z. B.Z. 27-11-86 187

της 21ης Απριλίου. Ούτε εχθρό να βλέπετε απ'έξω, ούτε οργάνωση να έχει ο στρατός και να προωθείτε σε θέσεις εκείνους που στο '75 σας χαρακτήρισαν να φύγετε από τον στρατό, από το στράτευμα γενικά, για το όφελος της υπηρεσίας. Ευχαριστώ, δεν θέλω να απαντήσετε.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Να ολοκληρώσει ο κ. μάρτυς για τις ένοπλες δυνάμεις;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Θέλετε να απαντήσετε, κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Ξαρχάς, έχει τον λόγο.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Κύριε μάρτυς, λίγες πολύ απλές ερωτήσεις έχω εγώ, αφού προηγουμένως σας κάνω την διευκρίνηση ότι είσαστε μάρτυς εδώ, δεν είσαστε κατηγορούμενος αυτή την ώρα. Θέλω επίσης να σας επισημάνω το γεγονός ότι χρέος έχετε και εσείς και εμείς, να ψάξουμε για χάρη αυτού του ταλαιπωρημένου λαού, να βρούμε όποια αλήθεια κρύβεται σ'αυτή την ιστορία.

Το ερώτημά μου, το πρώτο, είναι το εξής: Μπορείτε να μου δώσετε μια εξήγηση, γιατί ο αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων σας έστειλε στις

7/2 E.Z. B.Z. 27-11-86

198

19 το βράδυ στην Κύπρο και δεν σας έστειλε στις 16 άς πούμε, ή στις 17; Συνέβη τίποτα έκτακτο στις 19 το βράδυ;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ, Απλώς σας είπε, πηγαίνετε στην Κύπρο. Και επαναλαμβάνω: Μπορείτε να δώσετε κάποια εξήγηση γιατί αυτό δεν το έκανε στις 16;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είμαι σε θέση να δώσω εξήγηση.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Καλώς. Βοηθήστε με άν θέλετε να καταλάβω - εγώ δεν το έχω καταλάβει - τι σημαίνει επιτελής αξιωματικός.

ΜΑΡΤΥΣ. Υπάρχουν πολλών ειδών επιτελείς.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Για πέστε μου ένα είδος.

ΜΑΡΤΥΣ. Υπάρχουν οι επιτελείς των επιτελείων.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Τί διαφέρει ένας επιτελής αξιωματικός από έναν μη επιτελή;

ΜΑΡΤΥΣ. Ο ένας, ο επιτελής, έχει βγάλει την ανωτέρα σχολή πολέμου.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Που σημαίνει δηλαδή, είναι ένα κεφάλαιο πολυτιμότερο από ένα συνήθη αξιωματικό.

Και έρχομαι τώρα, συνεχίζοντας την ερώτηση του συναδέλφου του κ. Παγοροπούλου: Για να κρατάει σημειώσεις, ή για να φροντίζει για

8/2 E.Z. B.Z. 27-11-86

199

τις δημόσιες σχέσεις ή την προσωπική αλληλογραφία του αρχηγού-γιατί όπως είπατε πριν, στοιχίζει ένας αξιωματικός και ένας επιτελής στοιχίζει περισσότερο-πρέπει να χαραμισθεί εκεί ένας επιτελής; Δεν μπορεί να το κάνει ένας έφεδρος ανθυπολοχαγός άς πούμε;

ΜΑΡΤΥΣ. Επεκράτησε από παλιά να δημιουργηθούν τα γραφεία των αρχηγών.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Δεν σας ρωτώ εγώ για τα γραφεία των αρχηγών. Εγώ το δέχομαι όπως είπατε.

ΜΑΡΤΥΣ. Μα, αυτή είναι η αποστολή όλων των γραφείων.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Για ιτην επάνδρωση μιλάω εγώ . Μπορούσε αυτή τη δουλειά που κάνατε εσείς, να την κάνει ένας που δεν είχε πάει στην σχολή πολέμου, που δεν είχε στοιχίσει στο δημόσιο τόσο;

ΜΑΡΤΥΣ. Για μένα μπορούσε.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Μπορούσε, λοιπόν. Τί ιδιαίτερο, λοιπόν, είχατε εσείς και παρόλο που στοιχίζατε, σας είχαν βάλει εκεί μέσα, κοινή αποδοχή Μπονάνου και Ιωαννίδη;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήμασταν τρείς και ένας συνταγματάρχης.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Τέσσερις λοιπόν, που στοιχίζατε πολύ περισσότερο, για να κάνετε και οι τέσσερις ....

ΜΑΡΤΥΣ. Διάφορα καθήκοντα.

(ο)

(2ΕΖ)
1/2 Ο Κ.Β. 27.11.1986
---------- 200

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Σας ρώτησε ήδη ο κύριος Πρόεδρος και μου έκλεψε την ερώτηση , αλλά εγώ θέλω να συνεχίσω γιατί με απασχολεί. Είδατε στις 2 του μηνός αυτά τα ετερόκλητα στοιχεία σε αυτήν την σύσκεψη, εσείς μάλιστα λέτε τους βάλατε μέσα. Και έχω και μιά μικρότερη ερώτηση εδώ. Γιατί; Αυτή την δουλειά δεν μπορούσε να την κάνει ο υπασπιστής που είναι στον προθάλαμο; Έπρεπε εσείς να τους ανοίξετε την πόρτα να πάνε μέσα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είμαι σε θέση να σας πω, γιατί η σύσκεψη αυτή έγινε το απόγευμα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δεν σας ρωτώ αυτό, Σας ρωτώ το εξής: Έρχεται ο κύριος Κομπόκης, ο κύριος Γεωργίτσης κ.λ.π. . Μπροστά στο γραφείο του Αρχηγού είναι ο υπασπιστής. Εάν θυμάμαι καλά, είπατε ότι είναι έκκεντρα τα γραφεία των Επιτελών. Δεν μπορούσε ο υπασπιστής να ανοίξει την πόρτα και έπρεπε να πάτε ειδικά εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Σ'αυτό πάω να σας απαντήσω. Εάν πει ο ΑΕΔ ότι ο υπασπιστής του έχει φόρτο εργασίας ή ο υπασπιστής θέλει να λείψει , γιατί έγινε το απόγευμα η σύσκεψη αυτή, τότε αναθέτει σε κάποιον άλλο.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή έλειπε ο υπασπιστής;

ΜΑΡΤΥΣ: Έλειπε.

2/2 Ο Κ.Β. 27.11.1986

201

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Συνηθίζεται ο Αρχηγός να πηγαίνει στο γραφείο του ή όπου αλλού χωρίς τον υπασπιστή του;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι , στις απογευματινές ώρες, εκτός αν είναι εργάσιμες, ή εκτός εάν τον θέλει ο ΑΕΔ , οπότε τον διατάσσει και του λέει το απόγευμα θα έρθει ο ΑΕΔ πήγαινε κάθε απόγευμα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Έχουμε διαβάσει κύριε μάρτυς, και ασφαλώς είναι αλήθεια , ότι και στον Άγιο Ανδρέα , που ήταν εκτός υπηρεσίας, τον υπασπιστή τον είχε μαζί του.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το αμφισβήτησα. Αλλά τις απογευματινές ώρες δεν πήγαινε ο υπασπιστής.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Μπορείτε να πείτε, αν γνωρίζετε, ποιοί άλλοι ήξεραν για τήν απόφαση του πραξικοπήματος κατά του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είμαι σε θέση να σας απαντήσω.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Σεις πότε το μάθατε και από ποιόν;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ το επληροφορήθην από τον ΑΕΔ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Πότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δύο ημέρες νωρίτερα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Είσασταν βεβαια επιτελής, άνθρωπος της εμπιστοσύνης του, πολύ σωστά. Τώρα, στη συνέχεια από αυτό. Όταν βρεθήκατε

3/2 Ο Κ.Β. 27.11.1986

202

στον αέρα, την ώρα που οι Τούρκοι έκαναν την ρήψη των αλεξιπτωτιστών στην Κύπρο και την απόβαση - Και βέβαια δεν παρακολουθήσατε, όπως είπατε πολύ σωστά τα γεγονότα - γυρίσατε επάνω και είπατε εδώ ότι από τους διαδρόμους μάθατε ό,τι εμάθατε. Για σας ήταν τόσο επουσιώδες αυτό το θέμα ώστε να αρκεστείτε στους διαδρόμους; Δεν ρωτήσατε τον Αρχηγό, ο οποίος σας είχε και εμπιστοσύνη;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκείνη την στιγμή δεν έβρισκες κανέναν να συζητήσεις.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Μα ζήσατε 40 ημέρες, μετά , κοντά στον κύριο Μπονάνο.

ΜΑΡΤΥΣ: Μετά ήταν τέτοια τα γεγονότα που τι να τον ρωτήσω;

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δεν αισθανθήκατε την ανάγκη να έχετε μια υπεύθυνη και σωστή ενημέρωση για το τι συνέβη εκείνο το πρωϊνό;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχα αυτή την ανάγκη.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Είπατε , ότι όταν ήλθε ο κύριος Αρμπούζης, εσείς ζητήσατε μόνος σας να φύγετε; Δεν μπορούσατε να συνεργαστείτε; Δεν νοιώθατε άνετα; Γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήθελα να διευκολύνω τον κύριο Αρμπούζη, κατά την γνώμη μου.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Γιατί νομίζετε οτι θα ήταν διευκόλυνση;

ΜΑΡΤΥΣ: Διότι οι Επιτελείς των γραφείων αυτών είναι προσωπικοί.

4/2 Ο Κ.Β. 27.11.1986

203

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: 'Οταν σας κρατάει λοιπόν σημαίνει ότι σας θεωρεί προσωπικό του. Εσείς δεν τον θεωρούσατε προσωπικό;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είπα τέτοιο πράγμα. Σέβομαι τον στρατηγό, απλούστατα εγώ θεώρησα ότι ήταν καλύτερο να πάω σε μια'μονάδα στρατού. Γι'αυτό τους είπα και με έστειλαν στο Καλπάκι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Εντάξει, κύριε μάρτυς. Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε μάρτυς, θα επιμείνω σε μία ερώτηση. Για την άφιξή σας στην Κύπρο είχατε καταστρώσει εκ των προτέρων πρόγραμμα που θα πηγαίνατε; Είχατε κρατήσει σημειώσεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα πήγαινα στο ΓΕΕΦ .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Το πρόγραμμα των επισκέψεων ή των επαφών σας στην Κύπρο, θα το καθορίζατε εσείς ή ο Αρχηγός ΓΕΕΦ;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ πήγαινα για να βρω τον Αρχηγό ΓΕΕΦ, τον Γεωργίτση. Θα πήγαινα εκεί και από εκεί και πέρα θα ενεργούσα πρωτοβούλως για να δώσω μιά πλήρη εικόνα στον ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): 'Αρα εσείς θα καθορίζατε το πρόγραμμά σας, ποιούς θα βλέπατε, πόσο θα τους βλέπατε, εάν θα τους καλούσατε ή εάν θα πηγαίνατε εκεί.

5/2 Ο Κ.Β. 27.11.1986

204

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι αν θα τους καλούσα , διότι υπάρχει μια ιεραρχία.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Εκείνη η εποχή είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στην ιεραρχία και δίκιο έχετε να την επικαλείσθε.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ, θα μου επιτρέψετε , την τηρούσα απόλυτα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Τον Σκλαβενίτη σας είπαν να τον συναντήσετε στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν είχα τέτοια ειδική εντολή.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Θα τον συναντούσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα τον έβλεπα, γιατί είναι συμμαθητής μου.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Α! Απλώς για λόγους κοινωνικούς.

Ο κύριος Φωτόπουλος έχει τον λόγο.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, λέγεται ότι εσείς επηρεάσατε περισσότερο παντός άλλου τον ΑΕΔ για την επιστράτευση την εποχή εκείνη. Εσείς προσωπικά δηλαδή, ταχθήκατε υπέρ της επιστρατεύσεως και σας καταλογίζουν ευθύνες γιατί δεν κλιμακώθηκε η επιστράτευση κατά τον τρόπο που προβλέπουν οι κανονισμοί.

ΜΑΡΤΥΣ: Ήμουν αντίθετος της γενικής επιστρατεύσεως, έχοντας γνώση της εποχής 1940. Κατά την γνώμη μου έπρεπε να γίνει μερική επιστράτευση. Εδημιουργήθη αυτή η εσφαλμένη εντύπωση σε πολύ κόσμο, καθώς και πολλές άλλες εσφαλμένες εντυπώσεις.

6/2 Ο Κ.Β. 27.11.1986

205

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Πάντως γνωρίζετε ότι σας έχουν καταλογίσει κάποια ανάμειξή σας. Πάντως αρκεί που το ξέρετε. Συνεχίζω. Ο κύριος Ιωαννίδης είτε ο ίδιος το αποφάσισε , είτε ήταν μέσα στους στόχους του μετά την υπ'αυτού διαδοχή του Παπαδόπουλου να θεωρηθεί ότι ήταν εκείνος που ένωσε την Ελλάδα με την Κύπρο , αποφάσισε αυτό το εγχείρημα. Τίθεται το ερώτημα, οι αρχηγοί των Ενόπλων Δυνάμεων , αρχής γενομένης από τον ΑΕΔ και τους άλλους αρχηγούς των επιμέρους όπλων, θα μπορούσαν εάν αντιδρούσαν σ'αυτή την απόφαση του Ιωαννίδη να σταματήσουν αυτό το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ναί.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Νομίζω ότι περισσότερο υπεύθυνος ήταν ο κύριος Μπονάνος διότι ήταν ο ΑΕΔ. Ήταν εκείνος ο οποίος θα έπρεπε να παίξει εκείνη την στιγμή τον σημαντικότερο ρόλο στο να μην προχωρήσουν;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχαν την δυνατότητα να αποτρέψουν αυτό οι αρχηγοί.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Και δεν το αποπειράθηκαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ή δεν το πέτυχαν.

Μήπως ξέρετε να μου πείτε ποιόν θεωρείτε υπεύθυνο για την καθυστέρηση της μοίρας; Η απόφαση ελήφθη στο γραφείο των συσκέψεων

7/2 Ο Κ.Β. 27.11.1986

206

στο οποίο υποτίθεται ότι επικεφαλής ήταν τότε ο κύριος Πολίτης ως Διευθυντής της 3ης ΜΕΟ. Η απόφαση ελήφθη στις 20 του μηνός.

ΜΑΡΤΥΣ: Εννοιείτε για τα φάντομ ή για την μοίρα;

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Για την μοίρα καταδρομών από Θεσσαλονικη. Γιατί και εκεί απόδίδουν κάποια ολιγωρία όχι στο πρόσωπό σας, αλλά στο γραφείο του ΑΕΔ, ο οποίος σκεπτόταν εάν θα φύγει η μοίρα από έξω από τον Ασπρόπυργο ή αν θα φύγει πάνω από την Ρεντίνα. Το ξέρετε το θέμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι κάτι συνέβη τότε με τα αεροπλάνα της Ολυμπιακής.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Άλλο σας ρωτάει, κύριε μάρτυς. Ποιανού ήταν η απόφαση για το ποιά μοίρα θα μετακινηθεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων και νομίζω, χωρίς να είμαι βέβαιος, ότι κάπου έλειπε αυτή η μοίρα και αναγκάστηκαν και μετακίνησαν την μοίρα της Κρήτης.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτό είναι πρωτάκουστο.

ΜΑΡΤΥΣ: Την μοίρα καταδρομών την πήγαν στην Κύπρο.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Διανυκτέρευσε η μοίρα της Ρεντίνας στη Σούδα απ'ότι ξέρω.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε συνάδελφε, να ακούσουμε την άποψη του μάρτυρος;

8/2 Ο Κ.Β. 27/11/1986

207

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Είναι η απόψη ενός θεατού."

(σ)

(2 ο)
1/2 σ ΜΠ 27-11-1986

208

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι διοικητής της μοίρας ήταν ο Παπαμελετίου, ο οποίος πήγε κάτω. Και νομίζω ότι αυτή η μοίρα βρισκόταν στην Κρήτη.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) Ο κ. Παυλίδης έχει το λόγο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο Κομπόκης ερχόμενος απο Κύπρο λέγεται πώς ήλθε στο γραφείο σας και σεις τον εισαγάγατε με Ιωαννίδη στον Μπονάνο. Είναι ακριβές;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) Ο κ. Ζερβός έχει το λόγο.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε μάρτυς, ποιά ήταν η σχέση μεταξύ του Ταξιάρχου Ιωαννίδη και του στρατηγού Μπονάνου;

ΜΑΡΤΥΣ: Επιφανειακώς ήταν τυπικά στρατιωτική θέση.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Ουσιαστικά;

ΜΑΡΤΥΣ: Ουσιαστικά; Τι να σας πώ;

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Παρουσιάστηκε το τελευταίο διάστημα καμιά ρήξη μεταξύ των δύο ανδρών;

ΜΑΡΤΥΣ: Συχνές ρήξεις παρουσιάζοντο.

2/2 σ ΜΠ 27-11-1986

209

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Που να είχαν σαν αφορμή τα τελευταία γεγονότα πραξικοπήματος , εισβολής κλπ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είμαι σε θέση να σας απαντήσω , δεν ξέρω.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Δεν ξέρετε.

Η διεύθυνση επιχειρήσεων είχατε πεί ότι έγινε από το ΓΕΣ . Ερωτώ: Έγινε από τον θάλαμο επιχειρήσεως ή από κάποιο άλλο θάλαμο που ειδικά διαμορφώθηκε , εκτός του κυρίου θαλάμου επιχειρήσεων;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είμαι σε θέση να σας απαντήσω.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Και δεύτερο βέβαια, συναφές με το πρώτο, είναι πώς η διεύθυνση γινόνταν από θάλαμο επιχειρήσεων του ΓΕΣ και όχι από το ΑΕΔ, δεδομένου ότι επρόκειτο περί ενέργειας, εκτός της επικράτειας. Και κάθε ενέργεια που γίνεται εκτός επικράτειας διευθύνεται από το αρχηγείο ενόπλων δυνάμεων και όχι από το ΓΕΣ που διευθύνεται κανονικά κάθε άλλη επιχείρηση μέσα στην επικράτεια.

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι επ'αυτού σας έχουν πληροφορήσει λάθος. Το αρχηγείο ενόπλων δυνάμεων δεν είναι εκείνο το οποίο διεξαγάγη τις επιχειρήσεις. Απλώς είναι ένας συντονιστής μερικών

3/2 σ ΜΠ 27-11-1986

210

επιτελείων, και επεμβαίνει μονάχα όταν θέλει να συντονίσει δύο επιτελεία, δηλαδή του ναυτικού με του στρατού. Δεν έχει κανονικό επιτελείο το αρχηγείο ενόπλων δυνάμεων.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Τότε γιατί εδημιούργησε την ειδική διεύθυνση Κύπρου, που ήταν ακριβώς θάλαμος επιχειρήσεως;

ΜΑΡΤΥΣ: Έχει το δικάιωμα ο αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων να συγκροτεί οποιοδήποτε επιτελείο θέλει, από τους υπάρχοντας επιτελείς. Άμα θέλει να παρακολουθήσει κάτι ποιό λεπτομερώς, συγκροτεί μια αίθουσα επιχειρήσεων.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Δηλαδή δεν υπήρχε καμιά άλλη ειδική σκοπιμότητα για αυτό τοπράγμα, αλλά ήταν μια φυσική εξέλιξη, χωρίς καμιά άλλη σκοπιμότητα;

Γ° αίθουσα

ΜΑΡΤΥΣ: Μόλις έγινε αυτό, θεώρησε σκόπιμο να έχει μια Γ° επιχειρήσεων.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ:

/ Θα επανέλθω στο ερώτημα περί μακαριότητος που εδήλωσε κάποιος άλλος μάρτυρας, σχετικά με τον κ. Ιωαννίδη, που βέβαια το παρόμοιο θα μπορούσε κανείς να προσάψει στον κ. Μπονάνο, δεδομένου ότι δεν υπήρξαν οι αναμενόμενες τουλάχιστον ενέργειες για την απόκρουση της αποβιβάσεως των Τούρκων. Πού αποδίδετε σεις προσωπικά αυτή την μακαριότητα, ή όπως άλλως θέλετε να την ονομάσετε, αμέλεια, που δεν εδόθησαν οι κατάλληλες διαταγές για να

4/2 σ ΜΠ 27-11-1986

211

αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση, που βέβαια είχε τα γνωστά ολέθρια αποτελέσμα, τα οποία πληρώνουμε μέχρι σήμερα;

ΜΑΡΤΥΣ: Έχω τη γνώμη προσωπικά πλέον ότι άπαξ και έλαβε χώρα η ενέργεια κατά του Μακαρίου, έπρεπε πριν γίνει να έχουν ληφθεί τα κατάλληλα μέτρα και να είχαν αποφασίσει και πόλεμο, αν θέλανε να κάνουν την ενέργεια .

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Δηλαδή υπήρχε περίπτωση αυτό να οφείλετο και σε παρεμβάσεις εξωγενείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είμαι εις θέση να σας πληροφορήσω, γιατί δεν είχα σχέση με εξωγενείς.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Λογικά σκεπτόμενος θα μπορούσατε να παραδεχτείτε ότι ένας τέτοιος στρατηγός και τέτοια ηγεσία των ενόπλων δυνάμεων, να μπορούσε να είναι τόσο ελλιπείς, για να μη χρησιμοποιήσω κανένα άλλο χαρακτηρισμό, ώστε τέτοιου είδους εγκληματικές παραλείψεις που φτάνουν τα όρια της προδοσίας, να είχαν γίνει χωρίς καμία άλλη επέμβαση που να τους επέβαλε αυτό το πράγμα, ή που να τους έκανε να θεωρήσουν ότι δεν υπήρχε αυτός ο κίνδυνος των εξελίξεων;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα μου επιτρέψετε να μην κρίνω.

5/2 σ ΜΠ 27-11-1986 212

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε πρόεδρε, αν θέλετε εσείς να ρωτήσετε τον κ. μάρτυρα . Εξεδηλούτο συχνά ρήξης μεταξύ Μπονάνου - Ιωαννίδη. Έχει περιπτώσεις να ενημερώσει την επιτροπή;

ΜΑΡΤΥΣ: Σε διάφορα γεγονότα υπήρχαν διαφωνίες.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άλλο διαφωνία, άλλο ρήξη.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό εννοούσα, έκανα λάθος.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε μάρτυς, τελειώσαμε. Απόψε μετά τις 6.30'μ.μ. μπορείτε να έλθετε στο 140 γραφείο, σ'αυτό τον όροφο, να διαβάσετε και να υπογράψετε την κατάθεσή σας. Θα είναι δακτυλογραφημένη .

Τώρα μπορείτε να αποχωρήσετε.
(Στο σημείο αυτό εξέρχεται από την αίθουσα ο κ. μάρτυς)

Στη συνέχεια λύθηκε η συνεδρίαση, ώρα 14.50' .

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ

Π. ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Κ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Μ. Πηλιχός

Σαβ. Πασπάτης

Γερ. Ματάτσης

Την 27/11/86 ημέρα Πέμπτη και ώρα 19μ.μ. π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "φάκελο της Κύπρου" (Α΄όροφος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) συνήλθε το Προεδρείο της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενο από τους βουλευτές, Χρίστο Μπασαγιάννη, Πρόεδρο, Παυσανία Ζακολίκο, Αντιπρόεδρο, Κων/νο Τσιγαρίδα, Γραμματέα και ενώπιον του σε εκτέλεση της από ..... αποφάσεως της Εξεταστικής Επιτροπής, ο μάρτυρας Γεραστικός Μαράτσης ..... ανέγνωσε, θεώρησε, βεβαίωσε και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής στις 27/11/1986.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ — ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ — ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Γερ. Μαράτσης

Την 27/11/1986 ημέρα Πέμπτη και ώρα 19.00 π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "φάκελο της Κύπρου" (Α'όροφος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) συνήλθε το Προεδρείο της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενο από τους βουλευτές, Χρίστο Μπασαγιάννη, Πρόεδρο, Παυσανία Ζακολίκο, Αντιπρόεδρο, Κων/νο Τσιγαρίδα, Γραμματέα και ενώπιον του σε εκτέλεση της από 27/11/86 αποφάσεως της Εξεταστικής Επιτροπής, ο μάρτυρας Σάββας Παπαδάκης ..... ανέγνωσε, θεώρησε, βεβαίωσε και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής στις 27/11/1986

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Σ. Παπαδάκης

Την 28/11/1986 ημέρα Παρασκευή και ώρα 10.30 π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "φάκελο της Κύπρου" (Α'όροφος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) συνήλθε το Προεδρείο της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενο από τους βουλευτές, Χρίστο Μπασαγιάννη, Πρόεδρο, Παυσανία Ζακολίκο, Αντιπρόεδρο, Κων/νο Τσιγαρίδα, Γραμματέα και ενώπιον του σε εκτέλεση της από 27/11/1986 αποφάσεως της Εξεταστικής Επιτροπής, ο μάρτυρας Μ. Πηλιχός ..... ανέγνωσε, θεώρησε, βεβαίωσε και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής στις 19, 26 και 27 Νοεμβρίου 1986.....

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ	ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Μ. Πηλιχός

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ'- ΣΥΝΟΔΟΣ Β'

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΓΙΑ "ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ"

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο

Στην Αθήνα, σήμερα 3 Δεκεμβρίου 1986, ημέρα Τετάρτη και ώρα 10.30'π.μ. συνεδρίασε στην αίθουσα Γερουσίας του Μεγάρου της Βουλής η Εξεταστική Επιτροπή για "το φάκελο της Κύπρου", με Πρόεδρο τον κ. Χρίστο Μπασαγιάννη και με θέμα ημερήσιας διάταξης την εξέταση των μαρτύρων κ.κ. Δ.Παπαποστόλου (2η μέρα), Γ.Καρούσου (1η μέρα) και Ι. Αλεξάνδρου.

Στη συνεδρίαση ήταν παρόντες από τα μέλη της Επιτροπής οι βουλευτές κ.κ. Αλ.Δαμιανίδης, Γ.Δασκαλάκης, Π.Ζακολίκος, Κ;Ζερβός, Ι.Κουτσογιάννης, Α.Λιαροκάπης, Α. Ντεντιδάκης, Δ.Παγορόπουλος, Ι.Παπαδονικολάκης, Ε.Παπαστεφανάκης, Γ.Περάκης, Σπ.Ράλλης, Κ.Τσιγαρίδας, Α.Ζαΐμης, Κ.Λάσκαρης, Στ.Μπλέτσας, Α.Ξαρχάς, Γ.Παναγιωτόπουλος, Μ.Παπακωνσταντίνου, Α.Παπαληγούρας, Α.Παυλίδης, Χ.Φωτόπουλος και Κ .Γιατράκος.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής, αφού διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας, κηρύσσει την έναρξη της συνεδρίασης και λέγει:

./.

1/1 Ο. Ζ.Β. 3-12-86

- 2 -

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αρχίζει η συνεδρίαση.

Παρακαλώ τον κ. γραμματέα να συνοδεύσει στην αίθουσα τον μάρτυρα κ. Παπαποστόλου.

(Στο σημείο αυτό προσέρχεται ο μάρτυρας κ. Παπαποστόλου).

σ.

(Ο)

1/1 σ Ε.Τ. 3-12-1986)

- 3 -

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε μάρτυς έχετε ορκισθεί και συνεπώς αναφέρεσθε στο όρκο σας. Και αντί να σας ρωτήσουμε εμείς προτιμώ να μας διηγηθείτε εσείς τί ξέρετε. Έχετε υπηρετήσει στην Κύπρο, πότε υπηρετήσατε στην Κύπρο, πώς ήταν τα πράγματα τότε κλπ. πώς φθάσαμε στην Κυπριακή τραγωδία, ποιες είναι οι εμπειρίες σας, και οι δρόμοι που ακολουθήθηκαν για να φθάσουμε στην κυπριακή τραγωδία.

ΜΑΡΤΥΣ. Ομολογώ ότι θα είχα ανάγκη να δηλώσω εξ αρχής δύο κύρια πράγματα.

Πρώτον, ότι προτίθεμαι να διαχωρίσω σαφώς τα γεγονότα των οποίων είμαι μάρτυς και γνωρίζω απόλυτα και επί των οποίων δύναται, όσο το εκτιμήσει η επιτροπή, να βασίζεται από τις απόψεις οι οποίες είναι πάντα ρευστές στον άνθρωπο. Και θα το δηλώνω κάθε φορά ότι είναι άποψη και όχι γνώση γεγονότος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Η υποχρέωσή σας κατ'αρχήν ως μάρτυρός είναι να εκθέσετε γεγονότα. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορείτε να πείτε και απόψεις. Πέστε μας γεγονότα και εμείς προτιμάμε να μας πείτε γεγονότα. Και αν εσείς νομίζετε ότι θέλετε να εκθέσετε ορισμένες απόψεις θα το δούμε και εμείς. Ορίστε, λοιπόν.
να τις εκθέσετε /

2/1 σ Ε.Τ. 3-12-1986

- 4 -

ΜΑΡΤΥΣ. Αρχίζω από τα γεγονότα. Και αρχίζω από το μεγάλο γεγονός της 20ης Ιουλίου.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ. Πότε υπηρέτησε στην Κύπρο να μας πει, κύριε Πρόεδρε.

ΜΑΡΤΥΣ. Πολύ ωραία. Θα σας κάνω μία περίληψη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Την αρχιτεκτονική δομή της μαρτυρίας ας την καθορίσει ο ίδιος, κύριοι συνάδελφοι. Εν πάση περιπτώσει να μας πείτε πότε υπηρετήσατε στην Κύπρο.

ΜΑΡΤΥΣ. Για πρώτη φορά υπηρέτησα στην Κύπρο το 1965, λίγο πριν από τα Χριστούγεννα, μέχρι τα Χριστούγεννα του 1966.

Διώκησα εκεί μία μοίρα καταδρομών εξ Ελλάδος που ανήκε στη μεγάλη δύναμη, η οποία γενικώς αποκαλείτο μεραρχία, που είχε μεταφερθεί στην Κύπρο, τότε επί της Κυβερνήσεως Γεωργίου Παναδρέου, με Υπουργο Εθνικής Αμύνης το μακαρίτη Γαρουφαλιά. Τότε οι αξιωματικοί παρέμεναν εκεί, έτσι είχε καθοριστεί, επί ένα έτος.

Η μοίρα μου είχε έδρα κάποια τοποθεσία που λέγεται Μερσίνη στον Πενταδάκτυλο, σε θέση αμέσου επεμβάσεως σε περίπτωση εχθρικής ενεργείας, αποβάσεως, είναι κοντά στο Λευκόνικο.

(Η)

(σ)

1/1 Η ΜΠ 3-12-1986

-5-

Το μόνο που θα μπορούσα να αναφέρω εδώ έτσι χαρακτηριστικά, που θα δείξει το τι βρήκα, τι νοοτροποία βρήκα και ποιά ήταν η δική μου νοοτροπία, χωρίς να εκληφθεί, παρακαλώ, ως κομπορημοσύνη, η τάση για επίδειξ θα σας πω ένα γεγονός που αξίξει πολύ.

Προεβλέπετο-και έτσι εγένετο - ένα επταήμερο συνυπάρξεως του παλαιο Διοικητού με το νέο Διοικητή. Στο επταήμερο εκείνο περιφερόμην και εν μερωνόμην σιωπηρώς. Άλλωστε δεν είχα κανένα δικαίωμα να εκφράζω ...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Τι βαθμό είχατε τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήμουν ταγματάρχης τότε.

Η μονάδα που παρελάμβανα, που θα διοικούσα, ήταν εξ Ελλάδος, όπως προείπα, αλλά είχε τη δύναμη την εξ Ελλάδος, όση έχουν εν ειρήνη οι μονάδες, που όταν γίνεται επιστράτευση, όπως σας είναι γνωστό, συμπληρούνται με μια αποστολή συμπληρώσεως. Ας το πούμε χονδρικά, κάτι περισσότερο από τα 2/3 είναι η δύναμη εν ειρήνη και συμπληρούται κ το 1/3 κατά τη διάρκεια πολέμου. Αυτό το 1/3 που της έλειπε, όταν μετ φέρθη κάτω, συνεπληρούτο συνεχώς από Κυπρίους στρατιώτας. Αυτοί οι Κύπριοι στρατιώτες εξ οργανώσεως, όπως τη βρήκα τη Μοίρα, είχαν οργανωθε σε ένα χ ω ρ ι σ τ ό - με αραιά τα γράμματα - λόχο, με επικεφαλής, βεβαίως Ελλαδίτη Λοχαγό, διότι δεν υπήρχαν ποτέ αξιωματικοί, με Κυπρίς

δοκίμους , διμοιρίτας δηλαδή , σε χωριστό κτίριο , με τη δική τους, αν θέλετε, διάλεκτο ζωής τις ώρες που δεν είχαν υπηρεσία . Και το κυριώτερο ....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα παρακαλούσα ....

ΜΑΡΤΥΣ: Να είμαι σύντομος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι μόνο σύντομος, αλλά θα παρακαλούσα και πιό γρήγορα, διότι, αν πάμε έτσι, δεν πρόκειται να τελειώσουμε ποτέ.

ΜΑΡΤΥΣ: Έχετε δίκιο .

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Να ολοκληρώσει, όμως κ. Πρόεδρε, ο κ. μάρτυς

ΜΑΡΤΥΣ: Θα ολοκληρώσω τηλεγραφικά.

Υπήρχαν και δυό καζάνια κύριοι. Το φαγητό των Ελλαδιτών και το φαγητό των Κυπρίων . Το φαγητό των Ελλαδιτών είχε κρεάς με μακαρόνια και το φαγητό των Κυπρίων είχε φασολάδα, γιατί η Ελλαδική Κυβέρνηση έδινε τόσα σέντς καθημερινώς για το φαγητό των Ελλαδιτών και η Κυπριακή Κυβέρνηση έδινε κάτι περισσότερο από τρισό , ενώ η αποστολή ήταν η ίδια, η θυσία ήταν η ίδια, τα πάντα ήταν τα ίδια. Και μιλούσαν ομολογουμένως όλοι τότε εκεί περί ενώσεως.

3/1 Η ΜΠ 3-12-1-986

- 7 -

Μόλις παρέλαβα, βεβαίως τα σταμάτησα αυτά όλα και έκανα αμέσως μικτή τη Μοίρα, όπως ακριβώς ο στρατιώτης ο κρητικός, ο εκ Μακεδονίας ...

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Παραδίδων, ποιός ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο αντισυνταγματάρχης τότε... Δεν ενθυμούμαι το ονομά του. Αλλά αυτό δεν θα είχε μεγάλη αξία ...

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Για μένα έχει μεγάλη σημασία.

ΜΑΡΤΥΣ: .... αν σας πω ότι αυτό συνέβαινε σ'όλες τις μονάδες της μεραρχίας, που είχε πάει κάτω.

Όμως, αν το θυμηθώ αργότερα, θα σας το πω.

(ν)

Η.
1/1ν. (Ε.Σ.) 3.12.1986
-8-

Αυτοβούλως έκανα πρόσμειξη όπως ήταν όλοι οι στρατιώτες, πήρα αυθαιρέτως την απόφαση, ένα καζάνι, εις βάρος των Ελλαδιτών και υπέρ των Κυπρίων, αλλά ένα καζάνι. Κι'όταν τα καθιέρωσα αυτά, πήγα και παρουσιάστηκα στον μέραρχό μου και είπα αυτό έκανα, εάν δεν είναι σωστό, παρακαλώ δεν μπορώ να διοικήσω τη Μοίρα, να σηκωθώ να φύγω κι'ότι θα τους οδηγήσω όλους για την ίδια υπόθεση, για θυσία.

Παραξενεύτηκε, σοκαρίστηκε, με πήγα στο Γρίβα, ο οποίος ήταν τότε Διοικητής της Εθνικής Φρουράς. Και εν συνεχεία, με πήγαν ενώ δεν ήταν απαραίτητο, αλλά δεν έπαιρναν πρωτοβουλία, με πήγαν στο Μακάριο, γιατί από εκεί εξηρτώντο τα χρήματα που θα εδίδοντο. Μέσα στην ίδια μέρα, προ μεσημβρίας,όλα αυτά. Τελικώς υιοθετήθηκε αυτό που έκανα εγώ αυθαιρέτως και από τότε, ενώ δεν αυξήθηκε το σιτιρέσιο των Κυπρίων που υπηρετούσαν στις καθαρώς κυπριακές μονάδες της Εθνοφρουράς, στις άλλες που ήσαν μικτές, δηλαδή οι συμπληρώσεις στη Μεραρχία, έγινε αυτό που είχα καθιερώσει εγώ.

Μ'αυτή τη νοοτροπία και μ'αυτό το πάθος διοίκησα τη Μονάδα μου, ούτε ήξερα πιό πέρα τίποτε άλλο και όταν συνεπληρώθη ο χρόνος έφυγα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Πότε ξαναπήγατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Πήγα το 1969 το καλοκαίρι και έμεινα μέχρι το καλοκαίρι του 1970. Όπως ασφαλώς θα ξέρετε, είχε αποχωρήσει η Μεραρχία, είχαν μείνει καθαρώς Ελληνοκυπριακές δυνάμεις της Εθνοφρουράς και διοικούσα εκεί τις 3 Μοίρας Καταδρομών εξ Ελληνοκυπρίων. Δηλαδή ήμουν ο Διοικητής των Καταδρομών. Και τη Φρουρά Ασφαλείας του Μακαρίου, η οποία όταν πήγα εγώ, επειδή κάναν απεργία και έπεσαν στο πάτωμα και καθόντουσαν οι Κύπριοι στρατιώτες -γιατί υπήρχαν και μερικοί Κύπριοι, υπαξιωματικοί κυρίως, που αποτελούσαν τη Φρουρά Ασφαλείας του Προεδρικού Μεγάρου- ζήτησε ο Μακάριος από τον Αρχηγό της Εθνικής Φρουράς, στρατηγό Γερακίνη και τον Επιτελάρχη του συνταγματάρχη Ντάβο τότε, να διαθέσω εγώ από τις Μονάδες μου τμήμα κατάλληλο και σε παρουσίαση και σε πειθαρχία, γι'αυτή τη δουλειά. Και πραγματικά, διέθεσα και από τότε -έτσι είχε καθιερωθεί, δεν ξέρω εάν έχει αρθεί τώρα, δεν είμαι βέβαιος....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ξαναϋπηρετήσατε μετά στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ : Αυτές τις δύο φορές μόνο, αλλά υπήρξε και τρίτη αποστολή μου για την Κύπρο, πράγμα το οποίο και με φέρνει κυρίως εδώ σήμερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρήστος Μπασαγιάννης): Η τρίτη αποστολή σας, ποιά ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Εδώ είναι το θέμα. Είναι η 20η Ιουλίου 1974.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρήστος Μπασαγιάννης): Είπατε ότι ζήσατε με τη Μεραρχία εκεί.

Ξέρετε τη συγκρότησή της, σε δύναμη σε οπλισμό;

Είπατε ότι τη λέμε Μεραρχία, αλλά δεν ήταν. Ήταν παραπάνω από Μεραρχία, ή λιγότερο;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν σαφώς ενισχυμένη, σε δύναμη πυρός, που εκφραζόταν με πυροβολικό, που οι Μεραρχίες εδώ στην Ελλάδα δεν το έχουν, γιατί είναι κοντά το Σώμα Στρατού που θα τους διαθέσει την κατάλληλη στιγμή. Ενώ εκείνη ήταν ανεξάρτητη, η κάθε ανεξάρτητη πάντα παίρνει το μερίδιό της.

(ζ)

(ν)1/1ζ (ΧΜ 3.12.86)

-11-

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(ΧρίστοςΜπασαγιάννης) Συνεπώς με την σκέψη αυτή είχε εφο-
διαστεί και με πυροβολικό. Άρματα είχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Επιλαρχία αρμάτων, είχε και δύο μοίρες καταδρομών,οπως προεί-
πα. Ηταν δε τέτοια η κεντρική θέση όλωναυτών των δυνάμεων, ώστε να
μήν έχει αναγκη από ιδιαίτερο προσανατολισμό για την πιθανή ακτή
αποβάσεως του γνωστού εχθρού. Δηλαδή ήταν τόσο κεντρική που μποροú-
σε να επέμβει το ίδιο ταχέως και προς βορράν,αν γινόταν εκεί απόβαση
όπως έγινε στις 20 Ιουλίου,είτε από την πλευρά της Αμμοχώστου προς
ανατολάς,είτε τυχόν προς νότον ή δυτικά. Ήταν τόσο κεντρικά και τόσο
γρήγορα όλα που δεν χρειαζόταν καν ούτε και οχήματα μεταφοράς προσω-
πικού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης) Δηλαδή, κύριε Παπαποστόλου, κατά την
στρατιωτική σας αντίληψη αν εξακολουθούσε να παραμένει η μεραρχία
στην Κύπρο διατεταγμένη, όπως την ξέρατε εσείς,όπως μας είπατε τώρα
προς βορράν,προς νότον κ.λ.π.Με την δύναμη αυτή πυρός την οποία
είχε, τι νομίζετε; Θα απετολμάτο ενέργεια αποβατική απο μέρους των
Τούρκων; Και/απετολμάτο θα επετύγχανε;Τι θα γινόταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω πως δεν θα απετολμάτο καν. Δηλαδή λίγο στρατιωτική
ζυγαριά να λειτουργούσε στο μυαλό του αποφασίζοντος, απο τον αντίπαλο,

2/2ζ XM 3.12.86

δεν θα απεπειράτο. Αυτό,δε, το αποδεικνύει και η δήλωση του Ντεκτάς όταν εκείνος παρανόμως προς τα καθιερωμένα απεβιβάσθη στην Καρπασία κάποια φορά και όταν συνελήφθη από την Κυπριακή Κυβέρνηση, δήλωσε ότι «μα η Ένωση έχει γίνει ποιός μπορεί να πειράξει τίποτα;» Τόσο δηλαδή υπελόγιζαν οι Τούρκοι- από την Τουρκία ερχόταν αυτός- ότι είχε "DE FACTO" δημιουργηθεί κατάσταση και την οποία δεν μπορούσαν καν να ανατρέψουν με κανένα τρόπο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

Πως διεταράχθη αυτή η " DE FACTO" κατάσταση; Έφυγε δηλαδή η μεραρχία απ'εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Πώς έφυγε; Εδώ πλέον είναι πληροφορίες τις οποίες έχω όχι από υπεύθυνο θέση και θα μεταφέρω απλώς,ότι πρέπει να συνδυάζεται σαν πρώτο στάδιο με την κάποια ενέργεια-που επληροφορήθησαν οι Έλληνες,- που έγινε στην Κοφίνου για να διαταραχθεί εκεί η καθεστηκυία κατάσταση. Προεκλήθησαν μετά διπλωματικές προστριβές με απαιτήσεις των Τούρκων. Ηκολούθησαν οι γνωστές συνομιλίες του Έβρου μεταξύ των Τούρκων εφ'ενός και από της δικής μας πλευράς θυμάμαι καλά είχε ηγηθεί ο ίδιος, ο τότε Πρωθυπουργός Κόλλιας, ακολουθούμενος από τον τότε Υπουργό Προεδρίας, αλλά στην ουσία ισχυρό άνδρα της όλης ενέργειας,Γεώργιον Παπαδόπουλο. Και ελήφθη εκεί, υπό την πίεση των Τούρκων και όχι γιατί

3/3ζ ΧΜ 3.12.86

εκριναν αυτοβούλως ότι συνέφερε στην Ελλάδα η απόφαση η γνωστή αποχωρήσεως, τόσο το να φύγει ο Γρίβας από την Κύπρο, όσο και να αποχωρήσει η μεραρχία που είχε μεταφερθεί, όπως προείπα, τότε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης) Μάλιστα.

Και διέταξε η Κυβέρνηση δηλαδή να την πάρουν -όταν λέω Κυβέρνηση εννοώ την " Κυβέρνηση" του κυρίου Κόλια- και την πήραν. Και έτσι έφυγε η μεραρχία από εκεί.

Τώρα αυτοί οι άνθρωποι που πήραν την μεραρχία δεν ήξεραν ότι αποδυναμώνουν δια του τρόπου αυτού την άμυνα της Κύπρου, χωρίς να επιτυγχάνουν και τίποτα δηλαδή; Γιατί τι επέτυχαν δηλαδή με αυτό;

(Β)

(8)

1/1Β (Γ.Π.) 3-12- 86

-14-

ΜΑΡΤΥΣ: Δυσκολεύομαι να απαντήσω αν ήξεραν ή δεν ήξεραν . Κάθε στρατιωτική εκτίμηση μπορεί να διαφέρει από ατόμου είς άτομον. Εξ άλλου υπάρχουν και ζυγαριές όχι όμοιες. Στη ζυγαριά του καθενός το εθνικό συμφέρον ζυγίζει περισσότερο του ενός ή λιγότερο του άλλου. Πολλοί άνθρωποι δηλαδή το προσωπικό τους συμφέρον ζυγίζει περισσότερο και από το εθνικό. Αν μου λέγατε τι θα συνεβούλευα εγώ, αν ήμουν σύμβουλος, μπορώ να σας απαντήσω σταράτα, αλλά το πώς σκέφθηκε εκείνος που αποφάσισε είναι δύσκολο να απαντήσω .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εσείς τί θα συμβουλεύετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε για αστείο, άλλωστε έχω απόδειξη αυτού. Και εδώ θα χρειασθεί να πω επειδή δεν είναι αμέσως τουλάχιστον εντός του θέματος που εξετάζεται ...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όσα λέτε καταγράφονται.

ΜΑΡΤΥΣ: Δενέχω αντίρρηση να καταγράφονται τα πάντα. Ότι θέλετε να μη καταγράφεται είναι θέμα του κυρίου Προέδρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι δεν είναι θέμα του Προέδρου είναι και θέμα δικό σας, εσείς καταθέτετε και συνεπώς η δική σας φωνή καταγράφεται.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή τη στιγμή έχω πλήρη συναίσθηση ότι εσείς αντιπροσωπεύετε

2/1Β (Γ.Π.) 3-12-86

-15-

το Ελληνικό Κοινοβούλιο , δηλαδή κατ'επέκταση τον Ελληνικό Λαό, ότι μιλάω στον Ελληνικό Λαό και ο Ελληνικός Λαός είναι η Πατρίδα. Επομένως δεν μπορώ στην Πατρίδα να λέω ανακρίβειες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτό σας τιμά.

ΜΑΡΤΥΣ: Το 1968, 27 Ιανουαρίου, έγινε μια συγκέντρωση η μοναδική γιατί καμμία δεν προηγήθη και καμμία δεν έγινε μετά, των αξιωματικών που ήσαν σε θέσεις κλειδιά κατά την περίοδο εκείνη και κυρίως εδώ στο λεκανοπέδιο της Αττικής. Η συγκέντρωση έγινε στον Διόνυσο μέσα στην μονάδα, την 2α μοίρα αλεξιπτωτιστών. Εγώ ήμουν διοικητής της πρώτης μοίρας αλεξιπτωτιστών δηλαδή στον Ασπρόπυργο. Θυμάμαι ότι ήταν παρόντες 72 αξιωματικοί. Είχαμε συγκεντρωθεί στο γνωστό με τα αρχικά Κ.Ψ.Μ. χώρο της μονάδος.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ:Ποιός την συνεκάλεσε.

ΜΑΡΤΥΣ: Την συνεκάλεσε ο Γεώργιος Πάπαδόπουλος, Εκάθετο σε μία θέση, προεδρική ας την ονομάσω, με ένα τραπέζι και ένα μικρόφωνο, με μέτωπο έναντι όλων των άλλων καθημένων, όπως υμείς, ενώ στο πλάϊ δεξιά καθόντουσαν όσοι αξιωματικοί είχαν καταλάβει τότε κυβερνητικές θέσεις.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ποιοί;

ΜΑΡΤΥΣ: Οι γνωστοί.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Πολιτικές θέσεις;

3/1 Β (Γ.Π.) 3-12-86

-16-

ΜΑΡΤΥΣ: Πολιτικές θέσεις. Παττακός, Μακαρέζος

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μπαλόπουλος κ.λ.π. Λέκκας .

ΜΑΡΤΥΣ: Ασλανίδης. Όχι, ο Λέκκας ήταν στρατιωτικός, τότε.

Ήταν στον χώρο τον απέναντι οι πολλοί, οι 72 . Τότε είχα γίνει αντισυνταγματάρχης παλιός. Ο Προεδρεύων είπε 5 εισαγωγικά λόγια της μορφής, «κύριοι σας εκάλεσα εδώ για να σας ενημερώσω για το τι κάναμε μέχρι τώρα, πού βρισκόμαστε και ποιά είναι η προοπτική μας για το μέλλον. Αλλά θαμε βοηθήσουν οι δύο κύριοι στην Κυβέρνηση συμπαραστάται μου - τότε ήταν Πρωθυπουργός- οι κύριοι Παττακός και Μακαρέζος, οι οποίοι θα με διαδεχθούν στο βήμα και θα σας ενημερώσουν, ο μεν πρώτος για το διοικητικό μέρος των θεμάτων και τα διοικητικά θέματα ενώ ο δεύτερος για τα οικονομικής μορφής θέματα.» Αυτό περίπου εισαγωγικά είπε και φεύγοντας από την θέση του κάθησε στην πρώτη πλαγία θέση. Τον διεδέχθη ο κύριος Παττακός, ο οποίος μέσα σε μισή ώρα περίπου μίλησε για το πως βρήκε τις Νομαρχίες, για το πως η γραφειοκρατία δεν άφηνε να εξελιχθούν τα διάφορα θέματα, ότι τα είχε θεραπεύσει και ότι υπήρχε προοπτική για βελτίωση της μηχανής που δούλευε κ.λ.π.

(Β)
1/1 Ζ Α.Μ. 3-12-86

- 17 -

Αφού πέρασε μισή ώρα περίπου, απήλθε και τον διεδέχθη ο κ. Μακαρέζος, ο οποίος τα είπε όλα. Για το πόσο βρήκε το κατά κεφαλήν εισόδημα, πόσο το είχε φθάσει, ποιό ήταν το ισοζύγιο πληρωμών, πως, πλέον η νοικοκυρά θα γέμιζε το σακούλι, και τι προοπτικές υπήρχαν για επενδύσεις, και όλα αυτά τα γνωστά, καλύψας τρία τέταρτα περίπου.

Όταν τέλειωσε και ο δεύτερος κύριος ομιλητής επανήλθε ο Γεώργιος Παπαδόπουλος στη θέση του και είπε: " Αυτά είχα να σας πω, είδατε πόσο καλά βαδίζουμε, πού θα πάμε 'και όλα αυτά". Και συνέχισε: " Επειδή θα ακολουθήσει γεύμα στη διπλανή αίθουσα " - που ήταν η γνωστή λέσχη αξιωματικών-" θα ήθελα να σας ρωτήσω, αν τυχόν κανείς έχει καμμία απορία να του λύσουμε ή και να παρατήρησει κάτι επί των λεχθέντων". Οπότε εγώ κρυφοκοίταξα πίσω αριστερά μου και πίσω δεξιά μου, γιατί ήμουν περίπου στη δεύτερη σειρά- ήσαν αρκετοί πίσω- και διαπίστωσα μια άπνοια . Οπότε με το δεύτερο ερώτημα του Γεωργίου Παπαδοπούλου " κανείς; ", σήκωσα το χέρι μου. "Ναι, σας ακούω, κύριε Παπαποστόλου ", μου είπε. "Θα ήθελα "- λέω- " να μου πείτε πόσο χρόνο μου δίδετε για να ξέρω, αν αυτά που θα πω θα πρέπει να τα επεκτείνω, ή να πω μόνο τις επικεφαλίδες. Αλλά θέλω να τα πω όλα". Τότε συμβουλεύθηκε τι ώρα είναι και τι ώρα ήταν το γεύμα, που προείπα, και μου είπε," έχετε μέχρι μισή ώρα . Είναι κανείς άλλος να μιλήσει;" Αφού πήρε αρνητική απάντηση μου είπε, "μέχρι μισή ώρα".

2/1 Ζ Α.Μ. 3-12-86

-18-

"Νομίζω"- του λέω- "ότι μέχρι ένα τέταρτο μου φθάνει". Μου έδωσε μάλιστα και το Βήμα, όχι από τη θέση που ήμουν. Και μίλησα.

Βεβαίως αυτά προκαλούν και λίγο περιέργεια και τα ακούτε με προσοχή γιατί έχουν και κάτι έτσι λίγο.... δημοσιογραφικά, θα έλεγα . Αλλά απαντούν στο ερώτημα που μου ετέθη , τουλάχιστον σε ένα τομέα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Για τη μεραρχία είπατε τίποτα εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Προχωρήστε τότε, παρακαλών.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, να αφήσετε τον μάρτυρα να ολοκληρώσει, όπως εκείνος νομίζει καλύτερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Καλά, κύριε Παυλίδη, θα συμμορφωθώ με την υποδειξή σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Πάντως ζητώ συγνώμη που γίνομαι αιτία γι' αυτό.,.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Καθόλου δεν γίνεσθε αιτία εσείς. Αιτία γίνεται άλλο πράγμα. Ορίστε προχωρήστε.

ΜΑΡΤΥΣ: Αλλά, αν σκέπτομαι λίγο, σκέπτομαι για να λέω ακριβώς ζυγισμένα τα λόγια μου και να μην είναι τίποτε φάλτσο. Αυτό μόνο είναι.

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ: Πιό γρήγορα όμως.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα προσπαθήσω.

3/1 Ζ Α.Μ. 3-12-86

-19-

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Συνεχίστε, όπως νομίζετε, κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Τους είπα, "κάνετε λάθος αν νομίζετε πως εσείς και εμείς όλοι εδώ είμαστε οι επαναστάτες. Υπήρξε επανάσταση αλλά υπήρξε εκ μέρους του ελληνικού λαού. Μην αγανακτείτε, τα τελευταία χρόνια είχε διαπιστώσει ο ελληνικός λαός οτι υπήρχε μια καταβαράθρωση του πολιτικού βίου της χώρας και γύριζε και φώναζε και ήθελε την θεραπεία".

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Με δικτατορία;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ζητούσε δικτατορία ο ελληνικός λαός.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Την κάνατε, όμως.

ΜΑΡΤΥΣ: Άλλο αυτό.

"Ζητούσε θεραπεία. Εξυγιάνση του πολιτικού βίου της χώρας. Και γι'αυτό, το κύριο και μοναδικό θέμα, για το οποίο είστε Πρωθυπουργός" - του είπα - "δεν μας είπατε μία λέξη.

(δ)

Ζ

1/16δ ΒΠ 3.12.86

-20-

(συνέχεια μάρτυρος)

Και για να μη είμαι απλώς κατακριτής, θα μιλήσω και θα κάνω προτάσεις, Μέσα στο 1968 να γίνουν αμέσως εκλογές. Βεβαίως, αυτή η πρόταση ήταν στο τέλος, αφού είχα πει και το κύριο θέμα για το οποίο ερωτήθην, γιατί κατέκρινα την αφαίρεση της Μεραρχίας από τη Κύπρο. Και εγώ δεν είμαι κανένας από τον ελληνικό λαό, από εκείνους τους πολλούς οι οποίοι μη όντας εξειδικευμένοι δεν μπορεί να δώσουν μεγάλη βαρύτητα στην απόφαση που πήρατε. Θα το πληρώσουμε αυτό το οποίο κάναμε, είπα τότε, και μιλάω υπεύθυνα.

Εισηγήθην να γίνουν μέχρι του φθινοπώρου του 1968 εκλογές, αποσυρομένων βεβαίως των στρατιωτικών στα καθαρώς στρατιωτικά τους έργα. Να φύγουν αμέσως όλοι από την κυβέρνηση, να αναλάβει μια προσωπικότητα τηνδιακυβέρνηση και την ευθύνη να κάνει τις εκλογές.

Αυτά εισηγήθην τότε. Άστοχα ή μη, ας τα κρίνετε και σεις και η ιστορία. Πάντως εδώ μεταφέρω τι ακριβώς είπα. Είπα και κάτι άλλα τα οποία δεν έχουν θέση εδώ, διότι άπτονται της προσωπικής ζωής ατόμου τινός κατέχοντος θέση στη κορυφή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τότε; Την εποχή εκείνη;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Είναι οφ δε ρέκορντς αυτά και παρακαλώ να το σε-

2/16 ΒΠ 3.12.86

-21-

βαστούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι, δεν νομίζω ότι χρειζεται να μας πείτε όνομα.

ΜΑΡΤΥΣ: Επομένως απαντώ επαναλαμβάνοντας ότι κατέκρινα τότε έναντι του υπευθύνου που απέσυρε τη Μεραρχία και εγώ, ών ένας αντισυνταγματάρχης - θα έλεγα τη λέξη αντισυνταγματαρχάκος όπως θέλουμε να τονίσουμε κάτι - έναντι του πανίσχυρου τότε, γιατί τώρα εύκολα κατακρίνουμε όλοι, τότε το κατέκρινα. Αποτέλεσμα αυτής της κατακρίσεως ήταν μέσα σε ένα μήνα να μου αφαιρεθεί η διοίκηση της μοίρας , να δεχθώ πρώτη μετάθεση εις το Λανσα οφιιστ, στη Νεάπολη της Ιταλίας, να την ακυρώσω γιατί δεν επιθυμούσα να πάω στο εξωτερικό. Με έστειλαν στρατιωτικό ακόλουθο στην Ουάσιγκτων. Την ακύρωσα και εκείνη τη μετάθεση. Υπάρχουν στα αρχεία αυτές οι μεταθέσεις μου.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Τι σας απάντησαν για τη μεραρχία, τι σας είπαν;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας παρακαλώ, κύριε Ξαρχά, μην επεμβαίνετε. Αφήστε να διηγηθεί ο ίδιος να τελειώσει.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα απαντήσω αμέσως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι να μην απαντήσετε, σας παρακαλώ.

3/16 ΒΠ 3.12.86

-22-

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Να μην ξαναγυρίζουμε πάλι, να μην κάνουμε κύκλο γι'αυτό το θέμα. Γι'αυτό ερώτησα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κάτι ήθελα να ρωτήσω και εγώ εκείνη την ώρα, αυτό ήθελα να μάθω και να καταλήξω σ'αυτό, αλλά παρενεβλήθη ο κύριος Παυλίδης και μου είπε να μη διακόπτομε το μαρτυρα, γιατί αποδίδει καλίτερα μόνος του. Ας αποδώσει, λοιπόν, καλίτερα μόνος του και μετά τον ρωτάμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μετά τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις μου, η ερώτηση του επανελθόντος στη θέση του, Γεωργίου Παπαδοπούλου, ήταν, συμφωνεί κανείς με τον κύριο Παπαποστόλου; Ξανακοίταξα πίσω αριστερά και πίσω δεξιά, έτσι από περιέργεια, γιατί το χρονικό διάστημα, καίτοι δεν ήταν ένα λεπτό, μου φάνηκε αιώνας. Απόλυτη ησυχία. Και σιγά - σιγά, δειλά- δειλά άρχισαν να σηκώνονται χέρια συμφωνούντων από τα πίσω, λοχαγών, προς τα εμπρός και υπεύθυνα σας δηλώνω ότι σηκώθηκαν όλα τα χέρια των απέναντι καθημένων, πλην των πλαγίως καθημένων. Απήντησα σ'αυτό;

(Δ)

(δ) 1/1 Δ ΦΚ 3.12.86

-23-

Η τρίτη μετάθεση , μετά την Ουάσιγκτον που δεν πραγματοποιήθηκε, ήταν στην Κύπρο, Διοικητής Δυνάμεων Καταδρομών. Έτσι βρέθηκα για δευτέρα φορά Διοικητής των Δυνάμεων Καταδρομών. Εκεί δεν μπορούσα να αρνηθώ, γιατί η Κύπρος για μένα και για όλους τους αξιωματικούς εσήμαινε Έβρος, όπου έμεινα και ένα έτος.

Από εκεί ,απλώς για να γνωρίζετε, απεστάλην εις την Ρώμη, στη Σχολή Αμύνης του ΝΑΤΟ, όπου μετά από φοίτηση ενός έτους ,εδέχθην διαταγή την οποία μου έδωσε ο Πρέσβυς της Ρώμης, να μεταβώ εις το Κάϊρο, ούτε κάν διερχόμενος εξ Αθηνών, ως στρατιωτικός - ναυτικός - αεροπορικός ακόλουθος. Παρήκουσα, γύρισα στην Αθήνα, υπέβαλα παραίτηση το 1971. Το 1974 , η 20ή Ιουλίου με βρήκε ιδιώτη και θα μπώ λεπτομερώς στο θέμα αυτό το μεγάλο. Το 1974, στο τέλος, έλαβα μέρος στις εκλογές με το κόμμα του μακαρίτη Γαρουφαλιά, απέτυχα , όπως όλο το κόμμα, και εν συνεχεία το 1975 , στην αρχή, κατηγορήθην ως υποκινητής συνωμοσίας για την ανατροπή της τότε κυβερνήσεως Καραμανλή και κατεδικάσθην εις 10ετή φυλάκιση, αφού πρώτα με έστειλαν εξορία στη νήσο Φολέγανδρο. Και η ποινή μου , 13 Μαρτίου 1975 έως 13 Μαρτίου 1985, εξετίθη στο ακέραιο. Δεκαετία. Είμαι ελεύθερος από τις 13ης Μαρτίου του 1985.

2/1 Δ ΦΚ 3.12.86

-24-

Θα επανέλθω πλέον στο μεγάλο θέμα της 20ής Ιουλίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, αφού τελειώσατε το πρώτο μέρος της αφήγησής σας, μπορώ να κάνω μια ερώτηση, χωρίς αυτό να θεωρείται παρεμβολή, επειδή ίσως δεν κατάλαβα καλά κάτι που είπατε. Σεις θέσατε , μαζί με τα άλλα θέματα, και το θέμα της Μεραρχίας της Κύπρου στο Γεώργιο Παπαδόπουλο; Θέσατε το θέμα της αποχώρησης της Μεραρχίας στον Παπαδόπουλο αυτήν την ημέρα στο Διόνυσο;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Ήταν ένα από τα κύρια θέματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν κατάλαβα τί σας απάντησε.

ΜΑΡΤΥΣ: Θεωρώ ότι δεν απήντησε σε κανένα θέμα, από αυτά που του έθεσα και επί των προτάσεων που έκανα . Απλώς εκνευρισμένος ρώτησε εάν συμφωνεί κανείς από τους παρακολουθούντες άλλους, και εξεδήλωσαν δι' ανατάσεως της χειρός όλοι ότι συμφωνούν, και διέλυσε την συγκέντρωση, δεν ξανάγινε συγκέντρωση, δεν έγινε δε κάν ούτε το γεύμα το προετοιμασθέν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ, λοιπόν, προχωρείστε στην 20ή Ιουλίου.

ΜΑΡΤΥΣ: Η 20ή Ιουλίου του 1974 με βρήκε ιδιώτη. Έσπευσα στο Επιτελείο μόλις άκουσα από το ραδιόφωνο ότι είχε γενική επιστράτευση και παρουσιάστηκα .Φόρεσα μια πρόχειρη στολή που μου έδωσαν, φατίγκ λεγομένη,

3/1 Δ ΦΚ 3.12.86

-25-

και με οδήγησαν και με ενέταξαν στην Διοίκηση Καταδρομών του ΓΕΣ.

Παρέμεινα εκεί μαζί και με άλλους επιστρατευθέντες, άπρακτος, χωρίς κανένα καθήκον να μου ανατεθεί, όλη την 20ή Ιουλίου.

(Κ)

(Δ) 1/1 Κ.Ρ.Σ. 3-12-86

-26-

Ενδιαφέρον υπήρχε μέγιστον για το θέμα. Όπου ζητούσα ενημέρωση έβλεπα μία γενική αδράνεια, οπότε τις πρώτες μεταμεσημβρινές ώρες πήρα το θάρος και ανέβηκα στον άνω όροφο, στο γραφείο του αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων, έτσι ήταν τότε ο αρχηγός ΓΕΕΘΑ - και ζήτησα από τον υπασπιστή, εάν μπορεί να με δεχθεί ο αρχηγός για ένα μόνο λεπτό, από πλευράς μου τόσο μου αρκούσε. Πρόθεσή μου ήταν - επειδή και είχα ζήσει πολύ την Κυπριακή άμυνα - θα ήθελα να του πω μία άποψη εισηγητικώς, για να δώσει τη μεγίστη σημασία που έπρεπε να δοθεί στην πρώτη νύκτα. Αυτή ήτο η πρόθεσή μου. Η απάντηση από μέσα στην ερώτηση του υπασπιστού ήτο: "Δεν ευκαιρώ τώρα, να φύγει". Επανήλθα στις τελευταίες απογευματινές ώρες της ίδιας ημέρας. Η απάντηση ήταν η ιδία. Πέρασε η πρώτη νύκτα και στα ξημερώματα έσπευσα στο γραφείο επιχειρήσεως, αίθουσα επιχειρήσεων, να πληροφορηθώ τι είχε συμβεί την πρώτη νύκτα και τι αποτελέσματα υπήρξαν. Επληροφορήθην ότι δεν είχε γίνει καμμία από ελληνικής πλευράς αντενέργεια. Το σχολίασα βέβαια αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτό τις πρώτες πρωϊνές ώρες της 21ης ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ακριβώς. Βέβαια στα σχόλια, με τους άλλους επιστράτους και μη αξιωματικούς, ομολογώ ότι ήμουν δριμύτατος για την νωχέλεια, αδράνεια, αδιαφορία που είχε επιδειχθεί.

2/1 Κ. Ρ.Σ. 3-12-86

-27-

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Παρουσιαστήκατε στα πλαίσια της επιστρατεύσεως ή αυθόρμητα;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, είχα επιστρατευθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ορίστε, συνεχίστε παρακαλώ.

ΜΑΡΤΥΣ: Αργότερα περί τη μεσηβρίαν επληροφορήθημεν αποφάσεις που είχαν ληφθεί από τς τότε όπως ~~απεκαλέσθη~~, απεκλήθη, εθνικό συμβούλιο, εάν θυμάμαι καλά τον τίτλο του. Η απόφαση ήτο να δράσουν οι τρεις κλάδοι των Ενόπλων Δυνάμεων, η αεροπορία με τα "φάντομς", ή το ναυτικό με τα υποβρύχια, και να αποσταλεί από πλευράς στρατού ξηράς δύναμη ενισχύσεως για την απόκρουση του εισβολέως. Για τις μεν δύο πρώτες περιπτώσεις-εννοώ το ναυτικό και την αεροπορία - δεν έχω να πω τίποτε περισσότερο, γιατί δεν γνωρίζω λεπτομέρειες και σας είπα ότι δέν θα πω εικασίες, παρά μόνο γεγονότα. Αλλά για το θέμα της ενισχύσεως της Κύπρου δια δυνάμεων στρατού ξηράς τα έζησα απ'ευθείας. Και επομένως θα παρακαλέσω ——— να τα λάβετε υπόψη, σαν να τα ζήσατε οι ίδιοι ή να τα έχετε πληροφορηθεί από το πιό έμπιστο, ο καθένας, πρόσωπο που έχει. Τόσο υπεύθυνα θα σας αναφέρω.

(ΠΑ)

(Κ) 1/1 ΠΑ (Α.Δ.) 3.12.86

28

Ορίσθην επικεφαλής τις πρώτες απογευματινές ώρες της 21ης Ιουλίου των δυνάμεων που θα ενίσχυαν την Κύπρο, θα μετεφέροντο με το φέρρυ-μπώτ "Ρέθυμνο", το οποίο έκανε και κάνει τη γραμμή Πειραιά-Κρήτη. Είναι μεγάλο πλοίο, χωρούσε πολλές δυνάμεις και σ'αυτό φορτώθηκαν σε μία ακτή του Πειραιά και περατώθηκε η φόρτωση στις πρώτες ώρες μετά τη δύση του ηλίου της 21ης Ιουλίου πάντα. Μπήκε μέσα μονάδα πεζικού λίαν αξιόλογη, την ταυτότητα της μονάδας δεν μπορώ να την αναφέρω αυτή τη στιγμή. Επικεφαλής ήταν ο αντισυνταγματάρχης Νίκας. Υπήρχαν οχήματα τεθωρακισμένα μεταφοράς προσωπικού, υπήρχαν άρματα, υπήρχε πυροβολικό και τέλος 550 Ελληνοκύπριοι εθελοντές, που βρίσκονταν στην Ελλάδα με την ιδιότητα κυρίως του φοιτητού, οι οποίοι είχαν προϋπηρετήσει στην Κύπρο και κυρίως μετά την απογραφή που έγινε οι 520 εκ συμπτώσεως στις μονάδες καταδρομών, όταν εγώ τις διοικούσα, όπως οι ίδιοι έλεγαν.

Ζήτησα εθελοντές επιστράτους από τη διοίκηση καταδρομών και ορί-- σθησαν αυτοί που προσεφέρθησαν. Ήταν ο συνταγματάρχης και πρώτος βοηθός μου, ο ~~διοικητής~~ Καλογιάννης Κωνσταντίνος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Συνταγματάρχης εσείς τότε;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, συνταγματάρχης. Όπως είχα φύγει συνταγματάρχης το 1971, συνταγματάρχης επανήλθα επιστρατευθείς.

2/1 ΠΑ (Α.Δ) 3.12.86

-29-

Ο συνταγματάρχης Πισιώτης Κωνσταντίνος, ο αντισυνταγματάρχης Μαντασάς και τινες άλλοι, των οποίων δεν θυμάμαι τα ονόματα. Ένας μόνο δεν θέλησε να προσφερθεί για την εκστρατεία αυτή. Συνεπληρώθη η επιβίβαση αμέσως μετά το τελευταίο φως της 21ης Ιουλίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Επειδή δεν κατάλαβα καλά είπατε 500 Ελληνοκύπριοι;

ΜΑΡΤΥΣ. Είπα, 550.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Υπήρχαν και εθελοντές.

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτοί ήσαν όλοι εθελοντές Ελληνοκύπριοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης).Υπήρξαν και άλλοι;_

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, οι άλλοι ήσαν μονάδες του ελληνικού στρατού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πείτε μας αριθμό.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θα μιλήσω με αριθμούς, διότι δεν παίζει ρόλο τι δύναμη έχει μία ίλη αρμάτων λόγου χάρη σε δύναμη προσωπικού , σημασία έχουν τα άρματα. Τα οχήματα παίζουν μεγάλο ρόλο και δίνουν αβαντάζ έναντι των βολών του εχθρού, όταν είναι οχήματα μεταφοράς προσωπικού, τα λεγόμενα κάριερς. Δεν χρησιμοποιώ ξένους όρους για να διευκολύνω τα πρακτικά.

3/1 ΠΑ (Α.Δ.) 3.12.86

-30-

Στο πλοίο αυτό -και έχει σημασία- καθορίσθη και τοποθετήθηκε ένας Πλοίαρχος του Πολεμικού Ναυτικού, ο οποίος ετέθη επικεφαλής του πληρώματος του πλοίου Ρέθυμνο.

(Ν)

(ΠΑ)

1/1 Ν Ε.Τ. 3-12-1986

-31-

Το πλοίο "ΡΕΘΥΜΝΟ" επετάχθη και επεστρατεύθη το πλήρωμά του, ο πλοίαρχος, οι ναύτες κλπ. Επικεφαλής όλων αυτών για την καθαρά στρατιωτική αποστολή ετέθη ο πλοίαρχος Τούλιος. Το αναφέρω ιδιαιτέρως, γιατί έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο, όπως θα δούμε αργότερα. Αποπλεύσαμε χωρίς καμία συνοδεία, και αυτό μου έκανε εντύπωση, πολεμικών πλοίων. Περί τα μεσάνυκτα ή λίγο μετά περάσαμε από τον χώρο τον μεταξύ Ρόδου και Κρήτης, προς νότια κινούμενοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Περί τα μεσάνυκτα της 21ης;

ΜΑΡΤΥΣ. Της 21ης προς την 22α Ιουλίου. Δεν σας είπα κάτι που έχει σημασία, για την αποστολή που είχε το τμήμα που διοικούσα, η οποία ήταν «να πλεύσομε ταχέως και αποβιβαζόμενοι εις τινα λιμένα της Κύπρου να ενισχύσουμε τας εκεί δυνάμεις προς απόκρουση και εκδίωξη του εισβολέως.»

ΑΝΤΩΝΗΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ. Ποιος υπογράφει αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων. Κατά τη διάρκεια της πλεύσεως έγιναν δύο δουλειές τις οποίες κάναμε με πολύ ταχύτητα και υπευθυνότητα. Κατ'αρχήν οργανώσαμε τους ανοργάνωτους εθελοντές Ελληνοκυπρίους ούτως ώστε με την άφιξή τους να παραλάβουν οπλισμό τάχιστα και να είναι εκμεταλλεύσιμοι.

2/1 N E.T. 3-12-1986

Κυρίως όμως καταστρώναμε σχέδια για τον τρόπο ~~οργανώσεώς~~ μας. Κατά σύμπτωση στο αρχείο μου υπάρχει ο ίδιος χάρτης τον οποίο τότε χρησιμοποιούσα. Το αναφέρω γιατί είχε πληρότητα ενημερώσεως, που πολλές φορές δεν την βρίσκετε στα επιτελεία. Έχει μέσα ποια είναι τα ελληνοκυπριακά χωριά, τα αμιγώς, έχει τα επίσης αμιγώς τουρκοκυπριακά, ποια είναι τα μικτά, ποια εκ των τουρκοκυπριακών είχαν εγκαταλειφθεί, ποια εξ αυτών είχαν δραστηριοποιηθεί και προέτασαν κάποιες αντιστάσεις.

Αυτό κύριοι θα μας διευκόλυνε πολύ στον τρόπο αφανούς κινήσεως κατά τη διάρκεια της ημέρας. Έχει μεγάλη σημασία αυτό. Διατί θέλω και η αεροπορία να μη μας πάρει είδηση, μια και δεν είχαμε κάλυψη δική μας, αλλά να μη ειδοποιηθούν και από τους δικούς τους που ήσαν στα δικά μας μετόπισθεν, γιατί δεν ξέραμε τί ασυρμάτους έχουν και ποιες ειδοποιήσεις δίνουν ώστε κύρια αποστολή ήταν την μεν ημέρα να την εκμεταλλευθούμε προετοιμαζόμενοι στο χώρο τον καλυμένο από τη φύση του Τροόδους, χωρίς την χρησιμοποίηση καθόλου οχημάτων που τόσο εύκολα επισημαίνονται.

(Ο)

(Ν) 1/2 Ο Φ.Τ. 3.12.86

- 33 -

Να πλησιάσουμε όσο το δυνατόν εγγύς του πεδινού κάμπου μεταξύ Τροόδους και του δυτικού μέρους του Πενταδακτύλου έτσι που να περνιέται αυτός ο χώρος μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα δηλαδή το πολύ-πολύ δυο ωρών πεζή, για να μπορούμε να εκτοξεύσουμε την αντεπιθεσή μας το αργότερο τα μεσάνυχτα της 22ας προς την 23η Ιουλίου. Έπαιζε κατά την δική μου εκτίμηση, περισσότερο ρόλο και είχε ελπίδες μεγαλυτέρας επιτυχίας το να αντιδράσουμε αμέσως έστω και με παραλείψεις στην οργάνωση, παρά πλήρως οργανωμένοι εις βάρος του χρόνου, δηλαδή εκτοξεύοντας αργότερα την αντεπίθεση. Μέχρι και ιδιώτες θα παίρναμε αόπλους πίσω από τους ενόπλους προπορευομένους, οι οποίοι θα είχαν αποστολή όταν πέφτει κάποιος ένοπλος να του παίρνουν το όπλο και να συνεχίζουν. Τότε το προγεφύρωμα ήταν από της δυτικής παρυφής της Κυρηνείας, μη συμπεριλαμβανομένου του κατωκημένου χώρου, μέχρι της Λαπίθου. Δηλαδή επί πλάτους ακτής όχι περισσοτέρας των 5 χιλιομέτρων. Το βάθος -και αυτό έχει μεγάλη σημασία- αλλού 150 μέτρα και αλλού 450 μέτρα, χωρίς πουθενά να έχουν πιάσει ένα έρεισμα που να τους διευκόλυνε να αντιμετωπίσουν αντεπίθεση. Δεν είχαν δε καν συνενωθεί με τον Άγιο Μαρίωνα που είναι το πλησιέστερο σημείο στην ακτή την βορεία της Κύπρου, στο χώρο αυτό τουλάχιστον. Αυτές ήταν οι ενέργειες προετοιμασίας τόσο

2/2 Ο Φ.Τ. 3.12.86

-34-

μέσα στην νύχτα της 21ης προς την 22α, όπως και κατά την διάρκεια της ημέρας που μας βρήκε να πλέουμε προς νότο γενικά στην ανατολική Μεσόγειο, οπότε και μέσα στην ημέρα άρχισαν οι πρώτες παρεμβάσεις θα τις ονομάσω, στην πλεύση μας, οι οποίες παρακαλώ να τύχουν της προσοχής σας και της αναλόγου εκτιμήσεως.

Με επισκέπτετο ο πλοίαρχος Τούλιος και μου έλεγε προφορικώς ότι τον πληροφορούσαν μέσω του ασυρμάτου από το αρχηγείο ναυτικού ότι «να είμαστε προσεκτικοί στην πλεύση, να κάνουμε τους αναγκαίους ελιγμούς όταν χρειάζεται, να κάνουμε ανακοπή πλεύσεως όπου επιβάλεται, προκειμένου να αποφεύγουμε τις αντενέργειες του έκτου αμερικανικού στόλου, ο οποίος», όπως μας έλεγαν από την Αθήνα, «έχει περικυκλώσει την νήσο Κύπρο, ελέγχει παν εισερχόμενο και παν εξερχόμενο και επομένως πρέπει να αναμένουμε αντενέργειες ή τουλάχιστον παρακωλύσεις.»

(2σ)

20
1/2 σ XM 3.12.86

- 35 -

Η θέση μου, η απαντησή μου, στο κ. Τούλιο ήτο ότι πρέπει να κωφεύσουμε σε όλα αυτά, έχουμε επιλέξει την Πάφο ως το πλησιέστερο λιμάνι και τον πλέον κεκαλυμένο για την εν συνεχεία πορεία μας χώρο, και να σπεύσουμε, εάν μαλιστα επιδέχεται, κάτι που εγώ δεν το γνωρίζω του είπα, μεγαλυτέρας ταχύτητας το πλοίο, αυτό να χρησιμοποιηθεί. Μάλιστα είπα και τη φράση :Αν πρόκειται το πλοίο από την μεγαλύτερη ταχύτητα να πάθει ζημιά, αφού πρώτα φθάσουμε, όμως, ας πάθει και ζημιά το πλοίο ,αρκεί να φθάσουμε και μια ώρα νωρίτερα από την κανονική πλεύση.

Μετά απο κάμποσες ώρες ξαναείχα τέτοιες παρενοχλήσεις, παρουσία πάντα των αξιωματικών του επιτελείου μου, του κυρίου Καλογιάννη και άλλωναξιωματικων, που συνεργαζόμασταε στην καμπίνα μου- γραφείο, και όταν πήγαίναμε στα τμήματα, γιατί τα ενημερώναμε τα τμήματα, τα προε-τοιμάζαμε απο πάσης πλευράς και ψυχολογικα κυρίως, τί έπρεπε να παίξουμε εκείως ρόλο . και πώς να το παίξουμε.

Σε μια άλλη επίσκεφη του κυρίου Τούλιου _____ μου είπαν να στραφούμε και λίγο προς δυσμάς, δηλαδή αντιθέτως ως προς την νοτιοανατολική πορεία που ήταν για τον λιμένα και γενικότερα για

2/2 σ ΧΜ 3.12.86

36

την Κύπρο η πορεία μας,προκειμένου να αποφύγουμε ίσως και κάτι που δεν βλέπουμε ή άλλα που θα δούμε πλοία τα οποία θα θελήσουν να μασκάνουν νηοφία ή και να μας χτυπήσουν,να μας τορπιλίσουν.Ομολογώ ότι αγανάκτησα,ήταν έξω απο το πνεύμα γενικώς το τι έπρεπε να κάνουμε εκείνη τη στιγμή.Μπορεί να εκληφθεί ότι δεν είμαι όσο χρειάζεται φύχραιμος,μπορεί και αυτό.Υποκειμενικά είναι όλα.Διέταξα τους αξιωματικούς που ήταν γύρω μου,4-5 νομίζω,τόσοι ήταν μαζί και με τον πλοίαρχο,και ανεβήκαμε επάνω στη γέφυρα .Μάλιστα απέφυγα και την κεκλεισμένη γέφυρα και ανεβήκαμε απο πάνω τελείως στον ανοικτό χώρο...

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ. Κόντρα γέφυρα.

ΜΑΡΤΥΣ: Κόντρα γέφυρα.Και τους είπα, σας παρακαλώ κυττάξτε με τα κιάλια σας γύρω-γύρω προς πάσα κατεύθυνση,ανατολάς,δυσμάς,βορρά, νότο, παντού και δέστε απο βάρκα μέχρι υπερωκεάνιο πολιτικό πολεμικού ναυτικού,οτιδήποτε και πέστε μου.Πραγματικά κύτταζαν με τα κιάλια τους.Εγώ δεν κύτταζα τίποτε.Αφού κύτταξαν λέω πάρτε και το μεγαλύτερο, αυτό το όργανο που έχει το ναυτικό,που έβλεπες ομολογουμένως πολύ μακρύτερα απ ότι με τα στρατιωτικά κιάλια.Ημουν τόσο βέβαιος για την απάντησή τους και επαληθεύτηκα.Δεν υπήρχε τίποτε που να μπορούσαμε να δούμε.Ηταν φανερό ότι ήταν μια μορφή παρακωλύσεως.

3/2 σ ΧΜ 3.12.86

- 37 -

Η αλήθεια είναι ότι και η φράση μου αυτή είναι επηρεασμένη απο τον χρόνο και με την πάροδο τόσων ετών, Γιατί τώρα τα βλέπω, αλλά πρέπει να μεταφερθού με στον χρόνο εκείνο που δεν είχα καμμία πληροφορία και που απλώς μου δημιουργούσε αγανάκτηση η κάποια δήθεν φοβία στην πλεύση, έτσι την εξελάμβανα τότε, φοβία αυτών που μας παρεκώλυαν με πληροφορίες και με όλες αυτές τις υποδείξεις.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Μιλάμε για αρχηγείο ναυτικού.

ΜΑΡΤΥΣ; Ακριβώς.

Μετά την απάντησή τους ότι τίποτε δεν βλέπουν τους είπα τα εξής: Πρώτον, προτιμώ να μας βουλιάξουν – άλλωστε αν μας βουλιάξουν που ξέρουμε αν το υποβρύχιο αυτό θα είναι του Αμερικανικού στόλου ή του Τουρκικού στόλου- αφού ξεκινήσαμε μια αποστολή, όλα να τα περιμένουμε. Προτιμώ, όμως, να βουλιάξουμε και να πάμε στον πάτο της Μεσογείου στην προσπάθεια μας να ενισχύσουμε τους αδελφούς μας που κινδυνεύουν παρά να γυρίσουμε σώοι και αβλαβείς αλλά κατάπτυστοι πίσω, για να επιζήσουμε. Και τότε δίδω εντολή, ίσως και έξω- για αυτό είπα προηγουμένως ήμουν ταραγμένος- απο την υπευθυνότητά μου, όσο γίνεται πιο γρήγορα προς την Πάφο.»

Γι' να περιπλανηθούμε

Η

(2σ)
1/2 Η Α.Μ. 3-12-86

-38-

Και εκεί διελύθη εκείνη η ομηγυρις. Ξαναγυρίσαμε στα καθηκόντά μας όλοι. Οπότε τα μεσάνυκτα της 22ας προς την 23ην Ιουλίου και ενώ πάλι στον ίδιο χώρο με τις ίδιες δραστηριότητες βρισκόμουν και με τους επιτελείς μου , έρχεται ο Πλοίαρχος, κύριος Τούλιος, και μου δείχνει ένα σήμα. Το σήμα αυτό, σε αντίθεση με τα άλλα, δεν ήταν από το Αρχείο Ναυτικού, αλλά ήταν από ΑΕΔ . Και έγραφε το σήμα αυτό: Απευθύνετο προς εκείνον . Και μου το έδειξε σαν επικεφαλής των δυνάμεων που μετέφερε. Το θυμάμαι απέξω και δεν χρειάζεται να συμβουλευθώ τίποτε: " Σπεύσατε και αποβιβάσατε μεταφερομένας δυνάμεις εις απειλουμένην υπό των Τούρκων Ρόδον".

Έμεινα άφωνος και οι γύρω που έλαβαν γνώση, γιατί τους έδειξα το σήμα και το διάβασαν . Εκείνη τη στιγμή - μπορεί να ήταν στιγμή, αλλά ήταν πολλές στιγμές, που μπορεί να φαινόντουσαν και ώρες - πέρασαν σκέψεις πολλές.

Δυστυχώς, επεκράτησαν οι εξής σκέψεις μέσα μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μέσα σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι. Επεκράτησαν και είπα δυστυχώς. Θα ερμηνεύσω αργότερα το "δυστυχώς". Επεκράτησαν οι σκέψεις μου - με βάση οτι δεν είχα καμμία πληροφορία, ούτε από ραδιοφώνου , ούτε άλλες πληροφορίες που να μου είχαν μεταφερθεί υπεύθυνα από υπεύθυνες ελληνικές αρχές, ή

2/2 Η Α.Μ. 3-12-86

-39-

έστω και από ένα ξένο ραδιόφωνο,τίποτα, ίσως και παραπλανητική πληροφορία, καμμία από τη στιγμή που απέπλευσα από τον Πειραιά, επεκράτησε η σκέψη ότι η κατάσταση στην Κύπρο έχει αντιμετωπιστεί και ότι οι Τούρκοι είχαν ή αργότερα επενόησαν, μια άλλη ενέργεια ή αντενέργεια προς την Ρόδο. Οπότε τότε γυρίζω στον Πλοίαρχο και του λέγω, "εμπρός γρήγορα για την Ρόδο."

Είπα ένα "δυστυχώς" προηγουμένως. Εάν είχα -βεβαίως αυτό το πράγμα δεν πείθει κανέναν, ούτε και έχει σημασία, αλλά εκφράζω τον χαρακτήρα μου και όλη την σταδιοδρομία μου μ'αυτό- εάν είχα - πολλώ μάλλον αν ήξερα ό,τι ξέρω σήμερα- εάν είχα την ελαχίστη πληροφορία ή και έντονο υπόνοια-έντονο υπόνοια, δεν είναι κάτι χειροπιαστό βέβαια, αλλά πώς άλλως να εκφραστώ- οτι συνέβαινε ό,τι γνωρίζουμε ότι συνέβη , τότε, παρ'ότι είχα στρατιωτική εντολή , ήμουνα απόλυτα κεκαλυμμένος για το τί έκαμα , θα παρέβαινα το οτιδήποτε, θα παραμέριζα τον οποιοδήποτε , έστω και με έναν απλό ναύτη θα οδηγούσα το πλοίο εκεί που έπρεπε να πάει και θα έκανα αυθαιρέτως εκείνο που κάθε έλληνας έπρεπε να είχε κάνει.

(2ν)

(2Η.)
1/2ν. (Ε.Σ.) 3.12.1986

Αλλά μη γνωρίζων, δεν αντέδρασα αντιστρατιωτικά, όπως επεβάλετο, κατ'εμέ, αλλά υπήκουσα. Σας είπα ποιές σκέψεις μέσα μου επεκράτησαν, φαίνεται πως αντιμετωπίσθηκε η κατάσταση στη Κύπρο, και δεν το ξέρω, ενώ κινδυνεύει πραγματικά η Ρόδος. Και στρεφόμαστε προς τη Ρόδο. Αυτά όλα γινόντουσαν τη νύκτα 22 προς 23. Οπότε, τις πρώτες απογευματινές ώρες της 23ης Ιουλίου, φθάνουμε στη Ρόδο. Και πράγματι διαπιστώσαμε το "μεγάλο" κίνδυνο της Ρόδου. Οι στρατιώτες βολτάρανε στην παραλία, κάνοντας, συγχωρείστε μου την έκφραση, "καμάκι" στις Σουηδέζες.

Έμειναν οι δυνάμεις οι Ελλαδικές εκεί και με ειδική εντολή να επιστρέψω εγώ στην Αθήνα. Επέστρεψα, διεπιστωσα την κατάσταση που επικρατούσε, την αθλία, οπότε στις 4 Αυγούστου έτυχα και μιάς αδείας αορίστου διαρκείας, που σημαίνει στην ουσία απόλυση από την Επιστράτευση και εκεί περατούται η υπευθυνότης των όσων έζησα και τα οποία ετόνισα. Γι'αυτό μιλούσα και τόσο αργά, ζητώ συγνώμη, μπορώ να μιλήσω πολύ γρήγορα. Αλλά ήθελα και με τον τρόπο αυτό να σας πείσω ότι αυτά τα έζησα, δεν επιδέχονται καμμιάς απολύτως αμφισβητήσεως. Και παρακαλώ να τα επαληθεύσετε με οποιοδήποτε τρόπο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Το σήμα ανακλήσεώς σας στην Αθήνα, ποιός το υπέγραφε;

2/2ν. (Ε.Σ.) 3.12.1986

-41-

ΜΑΡΤΥΣ: Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, εκείνο που έλεγε"σπεύσατε".

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Το άλλο, αυτό που σας ανεκάλεσαν προσωπικώς;

ΜΑΡΤΥΣ: Το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

Ενώ όλα τα σήματα και τα προφορικώς μεταδιδόμενα ως προς τις επιφυλάξεις για τη πλεύση και τα μέτρα που έπρεπε να λάβουμε με ανακοπές, με στροφές, κ.λ.π., ήσαν όλα από το Αρχηγείο Ναυτικού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρήστος Μπασαγιάννης): Αυτά τα δυό ήταν από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

Θέλετε να συνεχίσετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Να δεχθώ οποιαδήποτε ερώτηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρήστος Μπασαγιάννης): Τώρα, η γενική σας εντύπωση σχετικά με την επιστράτευση της 20ης Ιουλίου στην Ελλάδα, ποιά είναι; Επέτυχε; Απέτυχε; Μισοπέτυχε, μισοαπέτυχε; Τι έγινε και γιατί;

(2ζ.)

(2ν)

1/2 ζ (Γ.Π.) 3-12-86

42

ΜΑΡΤΥΣ: Πολύ υπεύθυνα δεν θα μπορέσω να απαντήσω για το τί έγινε ακριβώς, αλλά μία γενική επιστράτευση από την τελεία απραξία της προηγουμένης ώρας είναι παρακεκινδυνευμένη στην επιτυχία της, δηλαδή στην εύρυθμη λειτουργία της. Δεν είναι δε καιέξυπνο να γίνεται γενική επιστράτευση μονοκόμματα. Κλιμακώνεται, γι αυτό υπάρχουν και διάφορα στάδια επιστρατεύσεως ούτως ώστε να κλιμακώσει τα μέσα που εξυπηρετούν την γενική επιστράτευση. Δόγου χάριν τα μέσα μεταφοράς. Δηλαδή δεν επιτυγχάνεται γρηγορότερη ένταξη του πολίτη στις μονάδες που προβλέπεται να πάει και η επάνδρωση των μονάδων ή η δημιουργία εξ ολοκλήρου καινούργιων με την απευθείας γενική επιστράτευση. Πιό έξυπνο πάντα είναι το να επανδρωθούν αμέσως, γιατί υπάρχουν τέτοια στάδια με διάφορα σήματα, οι μονάδες προ της εκστρατείας κατά περιοχάς ότι πρέπει και μετά από 12ώρα γίνονται άλλα στάδια ούτως ώστε να συμπληρωθεί η γενική και με το τελευταίο της στάδιο μέσα σε 48 ώρες. Όταν μια επιστράτευση κηρυχθεί από την απραξία την τελεία με ένα σήμα " γενική επιστράτευση " αμέσως δημιουργεί μια συρροή στις αρχές που εξυπηρετούν , στα μέσα που θα τους μεταφέρουν, που ασφαλώς είναι φυσικότατο να δημιουργηθούν αταξίες.

Δε νομίζω ότι απέτυχε - τώραρχίζει η απάντηση μετά την διευκρίνηση- περισσότερο από όσο πρέπει να αποτυγχάνει κάθε γενική

2/2 ζ (Γ.Π.) 3-12-86

43

επιστράτευση όταν έτσι άμυαλα κηρύσσεται. Άμυαλα από πλευράς όχι κλιμακώσεως. Άλλωστε δεν θα εξυπηρετούσε σε τίποτα η γενική μια κατάσταση σαν και εκείνη τουλάχιστον που έπρεπε να εξυπηρετηθεί μόνο με την γενική επιστράτευση. Μπορούσε κάλλιστα να εξυπηρετηθεί κλιμακωτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Καλώς. Είναι μια σκέψη βέβαια η οποία είναι και αρκετά λογική. Αλλά όταν γίνεται η γενική αυτή επιστράτευση και δεν οπλίζεται ο επιστρατευόμενος, δεν ντύνεται ο επιστρατευόμενος, δεν του παραχωρούνται τα ρούχα ή οι αρβύλες και γυρίζει με σαγιονάρες τί είναι αυτό ; Απλή σύγχυση είναι λέτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό είναι μερική αποτυχία οφειλομένη στην λανθασμένη ετησία αναθεώρηση που γίνεται, τόσο ως προς το προσωπικό, όσο και ως προς το υλικό κάθε επιστρατευούσης αρχής.

Κάθε χρόνο ο καθένας γηράσκει κατά ένα έτος και εισέρχεται στην εφεδρία ένας άλλος νεώτερος. Κάθε χρόνο δεν χρειάζεται το ναυτικό ή η αεροπορία, που έχει μια στάνταρ οροφή και δεν χρειάζεται περισσοτέρους, ξαναπαίρνει πάλι τους νέους, ενώ τους πεπαλαιωμένους τους δίνει λόγου χάριν στο πεζικό. Κάθε χρόνο χρειάζεται να γίνεται μια αναπροσαρμογή σχεδίων, καταστάσεων αποθηκών, έλεγχος αυτών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με συγχωρείτε γινόντουσαν αυτά ;

3/2ζ (Γ.Π.) 3-12-86

- 44 -

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είμαι εγώ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι, για να παρουσιασθεί το αποτέλεσμα που παρουσιάστηκε.

ΜΑΡΤΥΣ, Ασφαλώς, εφόσον παρουσιάστηκαν, υπήρξαν επιστρατεύουσες αρχές οι οποίες δεν είχαν κάνει σωστά το καθήκον τους. Αυτό μπορώ να πω γενικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

Οπλισμός ανάλογος υπήρχε; Εκάναμε γενική επιστράτευση, για να κάνουμε πανστρατειά, υπήρχαν τα μέσα στις αποθήκες να οπλίσουμε αυτόν τον κόσμο;

ΜΑΡΤΥΣ: Επειδή φοβάμαι ότι θα θεωρηθεί αποφυγή απαντήσεως, θα απαντήσω με σεμνότητα με μία ερώτηση. Αυτή τη στιγμή ξέρουμε αν μία επιστρατεύουσα αρχή έχει τα όσα πρέπει να έχει ...

(2Ζ)

2ζ

1/2Ζ ΒΠ 3.12.86

- 45 -

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κανείς δεν το ξέρει αυτό. Ούτε πρέπει να το ξέρει.

ΜΑΡΤΥΣ: ....έστω και αν αυτή τη στιγμή με πάρουν εν ενεργεία αξιωματικό σε ένα άλλο τομέα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με συγχωρείτε, κύριε μάρτυς, αλλά εκ προοιμίου, ούτε είναι δυνατό να το ξέρει κανείς, ούτε είναι και πρέπον να το ξέρει. Δεν μπορούμε, δηλαδή, να πάμε να δούμε τώρα στις αποθήκες τι υλικό υπάρχει και αν δουλεύουν καλά οι αποθήκες. Δεν είναι σωστό πράγμα, γιατί τότε κάνουμε μια παρεμβατική ενέργεια εκεί που δεν μας σπέρνουν.

Το θέμα, λοιπόν, δεν είναι αν σήμερα - ήταν πολύ ατυχής νομίζω η απάντησή σας - υπάρχουν ή αν δεν υπάρχουν. Μπορεί και να υπάρχουν, μπορεί και να μην υπάρχουν, αν θέλετε. Αλλά, εδώ έχουμε ένα αποτέλεσμα τώρα. Τότε δεν υπήρχαν. Έγιναν αυτά που σας είπα και τα οποία και σεις τα βεβαιώνετε, πιστεύω, και σεις τα ξέρετε. Είχε σαγιονάρες ο κόσμος και περπατάγανε με αυτές. Δεν έδιναν άρβυλα, δεν έδιναν ντύσιμο, δεν έδιναν οπλισμό. Σε τέτοια περίπτωση είναι βέβαιο - και νομίζω ότι απαντήσατε σ'αυτό - ότι οι επιστρατεύουσες μονάδες δεν έκαναν καλά τη δουλειά τους, δεν γινόταν κανονικός έλεγχος.

2/22 ΒΠ 3.12.86

46

Ρωτάω, λοιπόν, τώρα εν όψει αυτών: Με την κατάσταση που είχε ο στρατός τότε, ήταν στρατός;

ΜΑΡΤΥΣ: Η απάντησή μου έχει δύο σκέλη: Πρώτον, ασφαλώς για κάθε λάθος που γίνεται και ιδίως σε στρατιωτικό χώρο, που τόσο υπεύθυνα πρέπει να δουλεύει ο καθένας και έχει μια εκ προοιμίου πειθαρχία η εργασία, δεν πρέπει να λείπει ένα "ν" από πουθενά. Αλλά η απάντηση που έδωσα προηγουμένως - η ατυχής, όπως την χαρακτηρίσατε, δεν αντιδικώ, αλλά θα διευκρινίσω - δεν ήταν ως προς υμάς, αν γνωρίζετε σήμερα, αλλά για ένα αξιωματικό, λαμβανομένου προς στιγμή υπόψη ότι εγώ είμαι εν ενεργεία αυτή τη στιγμή, αλλά υπηρετώ στην τάδε μονάδα, τι γνώση μπορώ να έχω εγώ, αν στην επιστρατεύουσα αρχή της Κοζάνης έχει γίνει καλά η εργασία και αν δεν θα παρουσιαστούν σε μια επιστράτευση....; δεν μπορώ να απαντήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν πρόκειται για μια επιστρατεύουσα μονάδα. Αν μια επιστρατεύουσα μονάδα έκανε ένα λάθος, θα έκανε ένα λάθος σε ένα τμήμα. Εδώ υπήρχαν επιστρατεύουσες μονάδες στην Αθήνα, υπήρχαν στα Γιάννενα, στη Λάρισα, στα Τρίκαλα, στο Μεσολόγγι, στη Θεσσαλονίκη, στη Καβάλα. Σε όλες τις επιστρατεύουσες μονάδες παρατηρήθηκαν αυτά. Δεν υπήρξε, δηλαδή, ένα τάγμα που να μπορούσε να ντυθεί.

3/2Ζ ΒΠ 3.12.86

47

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι,αλλά έτσι που με ρωτάτε, είναι σαν να έπρεπε εγώ, που κατ'αρχήν ήμουν απόστρατος από το 1971 μέχρι το 1974, αλλά και μη απόστρατος πριν από το 1971, που υπηρετούσα, είτε σε μονάδες του ΝΑΤΟ, είτε στην τάδε ενεργό μονάδα αλεξιπτωτιστών, που δεν έχει επιστράτους - οι αλεξιπτωτιστές δεν έχουν επιστράτους, είναι ατόφια, όπως είναι εν ειρήνη είναι και στον πόλεμο - να ήξερα εγώ τι γίνεται στις επιστρατεύουσες αρχές. Έμαθα από τον τύπο ότι υπήρξαν ατέλειες ως προς την επάνδρωση, αλλά και τον εξοπλισμό ή το ρουχισμό. Για να πάρετε σωστές απαντήσεις γι'αυτά, νομίζω ότι πρέπει να καλέσετε τον τότε υποστράτηγο, που προβλέπεται - δεν ξέρω όνομα βέβαια - που διηύθυνε την αντίστοιχη διεύθυνση του ΓΕΣ, που ήταν και υπεύθυνος για την επιστράτευση. Τι άλλο να απαντήσω;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Λέτε ότι στις 23- 24 του μηνός Ιουλίου ανακληθήκατε τηλεγραφικώς με σήμα του κυρίου Μπονάνου.... στις 23 δεν ανακληθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Επιτρέψατέ μου να θυμήσω τις ημερομηνίες. Στις 20 επιστρατεύθηκα από ιδιώτης. Στις 23 προς 24 έγινε η κίνηση αυτή και εν συνεχεία από τη Ρόδο με ανακάλεσαν στην Αθήνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτό λέω και εγώ στις 23 με 24 ανακληθήκατε.

4/2Ζ ΒΠ 3.12.86

-48-

ΜΑΡΤΥΣ: Ήρθα στη μονάδα μου, δηλαδή, στο Επιτελείο της διοικήσεως καταδρομών. Καθόμουνα σε μια καρέκλα άπραγος. Οπότε στις 4 Αυγούστου....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας έδωσαν και επ'αόριστον άδεια.

ΜΑΡΤΥΣ: Μου έδωσαν την απόλυση, ας πούμε έτσι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στο διάστημα αυτό, που ήρθατε εδώ, είδατε τον κύριο Μπονάνο, τον κύριο Γαλατσάνο. Κανέναν απ' αυτούς;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, κανέναν απολύτως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με τι εντύπωση μείνατε, όταν σας ανακάλεσαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Με εντύπωση αθλιότητας από πλευράς στρατιωτικής ηγεσίας και υπευθυνότητας Ελλήνων.

(Σ)

1/2 Θ ΦΚ 3.12.86

49

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα, με εντύπωση αθλιότητος.

Κύριε Παπαποστόλου, πρέπει να σας ρωτήσω και ορισμένα άλλα πράγματα. Δεν ξέρω, αν είναι αληθή, ούτε έχω πληνμένο τίποτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ό,τι θέλετε, είμαι στη διάθεσή σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ένει ανακατευθεί το όνομά σας σε απόπειρες κατά του Μακαρίου και ειδικότερα σε εκείνη, νομίζω, με το ελικόπτερο. Μπορείτε να μας πείτε, αν είχατε καμμία σχέση μ'αυτήν την απόπειρα και αν είχατε, κατ'εντολή τίνος την εκάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όσο και αν φαίνεται παράξενο, θα σας έλεγα ότι χαίρομαι που δέχομαι αυτήν την ερώτηση, γιατί εδέχθην τέτοια λασπολογία, ων εγκλειστος και μη δυνάμενος να απάντήσω και οσάκις απήντησα δεν έφθασε στον ελληνικό λαό η απάντηση μου, ώστε από αυτή τη θέση τώρα και σε τέτοιο ανώτατο όργανο να δοθεί απάντηση που ελπίζω να φθάσει στον ελληνικό λαό υπεύθυνα. Σαν γενικό περίβλημα το οποίο δεν εγνώριζε ο ελληνικός λαός, δεν εγνώριζαν - κυρίως δεν εγνώριζαν - ή δεν ήθελαν να το μνημονεύσουν οι όσοι ανεύθυνα έγραφαν, χωρίς να δέχονται απάντηση ή χωρίς να δημοσιεύουν - αυτό είναι το παράπονό μου - τις απαντήσεις.

Υπό ποίας συνθήκας - όπως σας προανέφερα - βρέθηκα εγώ τη δεύτερη φορά στην Κύπρο. Με παρουσίαζαν όργανο της τότε κυβερνήσεως των Αθηνών. Ίσως σ'αυτό εδικαιολογούντο μόνο - τους δικαιολογώ γιατί

2/2 Θ ΦΚ 3.12.86

50

γνωρίζουν και είναι αλήθεια αυτό - ότι ο χαρακτήρας μου είναι ή τουλάχιστον παρουσιάζεται γεμάτος δραστηριότητα. Ναί, δραστηριότητα, αλλά με υπευθυνότητα. Και μπορώ να αγαπώ οποιονδήποτε, αλλά τίποτε περισσότερο από την πατρίδα μου.

Εκείνο που έχει πεί ο Αριστοτέλης ότι "φίλος ο Πλάτων, φιλτάτη, όμως, η αλήθεια" αυτό με βρίσκει να το έχω αγκαλιάσει.

Δεν είχαν υποχρέωση αυτοί που έγραψαν όλα αυτά να μνημονεύσουν τις επίσημες αποφάσεις της Κυπριακής δικαιοσύνης; Θα μνημονεύσω και παρακαλώ να καταχωρηθούν στα Πρακτικά.

Έγινε η απόπειρα κατά Μακαρίου. Έγιναν δύο δίκες. Πρωτοδίκως - μάλιστα αναφέρεται CASE NUMBER, στην Κύπρο, για όσους τυχόν δεν γνωρίζετε, η διεξαγωγή των δικών, από τις πιο απλές μέχρι τις σοβαρότερες, δεν έχει σημασία, όλων των τομέων, πολιτικές υποθέσεις κλπ., γίνονται στην Αγγλική γλώσσα, αγορεύουν οι συνήγοροι στην Αγγλική γλώσσα, τα Πρακτικά είναι στην Αγγλική γλώσσα, έχει σημασία αυτό και λάβετέ το υπόψη σας κύριοι και κάθεται στο εδώλιο κάποιος κατηγορούμενος, ή κάποιος που μηνύει και δεν ξέρει την Αγγλική γλώσσα, και δεν ξέρει τί του γίνεται, τον ενημερώνει βεβαίως ο συνήγορος, γι'αυτό παρασύρθείς το CASE εδώ - η υπόθεση υπ'αριθ. 6971/70 που έχετε 313 σελίδες - μπορώ να σας τη φέρω κιόλας, αλλά

Γ° είπα Γ°° ανθέξετε Γ° Γ°°

3/2 Θ ΦΚ 3.12.86

51

μπορείτε να τη ζητήσετε και από τις Κυπριακές αρχές - ουδαμού αναφέρει εμπλοκή του ονόματός μου.

(2Β)

(Θ) 1/2 Β. Ρ.Σ. 3-12-86

52

Αλλά στην απόφαση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, όπως θα λέγαμε εδώ στο εφετείο, της ιδίας υποθέσεως με υπ'αριθ. 3220/3223/10-3-71 και στη σελίδα 513 μνημονεύει και το διαβάζω αυτολεξεί.

"Η υπ'αυτού χάλκευσις ψευδούς στρατιωτικού εγγράφου, δήθεν δια να ίδη τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, πραγματικώς όμως δι' άλλους σκοπούς, δεικνύει ότι ο Γεωργκάντζης είχε γνώσιν του ότι κάτι προετοιμάζετο προς ανατροπήν του Προέδρου και ητοίμαζεν το έγγραφον, δια να επιρρίψη την ευθύνην αλλού".

Ερμηνεύοντας αυτό, η δική μου εμπλοκή δημοσιογραφικώς άρχισε και εκεί, από το ότι μετά τη δολοφονία του Γεωργκάντζη παρουσίασαν ένα έγγραφο σχέδιο, το οποίο ονόμασαν ΕΡΜΗΣ, χωρίς να φαίνεται στο σχέδιο το όνομα ποιοθενά το οποίο μιλούσε, με κάτι ημερομηνίες πολύ πριν από την ενέργεια κατά Μακαρίου που έγινε το Μάρτιο, για κατάληψη της αρχής στην Κύπρο και που έδιδε αποστολές σε διάφορες μονάδες όχι μόνο με ακριβή στοιχεία, αλλά σε μονάδες που δεν υπήρχαν καν για να το υλοποιήσουν, όχι μόνο ότι αυτές οι μονάδες αν ακολουθούσαν αυτό που έγραφε, έπρεπε να περνάνε μέσα από το μεγάλο λ.χ. θύλακα των Τουρκοκυπρίων, εννοώ του Γκιόνάλη-Λευκωσίας, δηλαδή ένα εξάμβλωμα στρατιωτικού εγγράφου το οποίο όπως αργότερα απεδείχθη έφτιαξε κατ' εντολήν του Γεωργκάντζη ένας, δε θυμάμαι το όνομά του, υπολοχαγός Κύπριος προκειμένου ο Γεωργκάντζης όπως κατέθεσε εκείνος δεν είναι δικές μου

2/2 Β. Ρ.Σ. 3-12-86

53

φράσεις και ότι με συμφέρει λέω προκειμένου εκείνος, ο Γεωρκάντζης να το επιδεικνύει σε όσους ήθελε να προσηλυτίσει στην ενέργειά του, ώστε να παρουσιάζεται ισχυρός, «Να, θα ενεργήσει και στρατός μαζί μας.» Αυτό ακριβώς ήταν εκείνο που ενέπλεξε το όνομά μου δημοσιογραφικά. Θα σας αναφέρω δε αποσπασματικά πάλι το μοναδικό που αναφέρεται και στη συναφή υπόθεση της δολοφονίας του Γεωρκάντζη. Το πόρισμα θανατικής ανακρίσεως χρησιμοποιώ τους όρους, όπως είναι στην Κυπριακή δικονομία του περιφερειακού δικαστηρίου Λευκωσίας για τη δολοφονία τουΓεωρκάντζη, το οποίο έχει αριθμό 49/70, διότι η δίκη δεν έγινε ποτέ, αναφέρει: "Εκ της όλης πορείας της θανατικής ανακρίσεως εις ουδέν σημείον και εξ ουδενός στοιχείου προέκυψε οιασδήποτε φύσεως ανάμειξις του κ. Δημητρίου Παπαποστόλου".

(δ)

(2Β) 1/2δ (Α.Δ.) 3.12.86

-54-

(Συνέχεια μάρτυρος).

Το "κυρίου" αναγκάζομαι να το μνημονεύσω, διότι είναι "κατά λέξη", όχι γιατί θα μίλαγα ποτέ για τον εαυτό μου έτσι.

Συνεχίζω το κείμενο: "Διενεργήθησαν ανακρίσεις και προς την κατεύθυνση της υποψίας του μάρτυρος νούμερο 6, αναφερομένης εις το πρόσωπο του κ.Παπαποστόλου. Υπάρχουν πολλοί μάρτυρες οι οποίοι βεβαιώνουν ότι τουλάχιστον από της 6.30 μ.μ. ώρας της 15ης Μαρτίου 1970 μέχρι της 10.00' νυκτερινής ώρας της ίδιας ημέρας, ούτος ευρίσκετο εις έτερον μέρος αρκετά μακράν του χώρου του εγκλήματος.

Το περιφερειακόν δικαστήριον διεπίστωσε ότι και η αστυνομία είναι πεπεισμένη ότι το πρόσωπο του κ.Παπαποστόλου δεν εμπλέκεται εις την υπόθεσιν ταύτην".

Έμμεσα ερωτώ αυτούς τους "υπευθύνους" που ενημερώνουν τον ελληνικό λαό: "Να έχετε κύριοι την άποψή σας, δεν είχατε όμως υποχρέωση να αναφέρετε καν το τι λέγει η κυπριακή δικαιοσύνη;" Δεν είναι η ερώτηση προς υμάς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Το κατάλαβα. Αν έχετε την καλοσύνη, τα κυπριακά δικαστήρια, οι κυπριακές ανακριτικές αρχές, σας απηύθυναν κατηγορία ;

2/2 δ (Α.Δ.) 3.12.86

-55-

ΜΑΡΤΥΣ. Ποτέ, απλώς μία κατάθεση μου πήραν στη δεύτερη υπόθεση, οπωσδήποτε όμως συναφή προς την πρώτη, διότι συνεδέοντο εις την έρευνα . Και κατέθεσα ότι εκείνη την ημέρα , την Κυριακή το βράδυ, ήμουν στη Λέσχη Αξιωματικών και ήταν εκεί μέσα τόσοι, περί τους 100, Ελλαδίτες και Έλληνοκύπριοι -έχει σημασία το δεύτερο- από αξιωματικοί μέχρι οπλίτες, που έβλεπαν και είδαν την παρουσία μου 6.30΄μ.μ. και 10.00΄μ.μ. Στις 8.00 ή 8.00 και κάτι φέρεται δολοφονηθείς ο Γεωρκάντζης , που το κατέθεσαν όλοι αυτοί. Και κάνω ακόμη και μία προέκταση της πληροφορίας αυτής. Ναι, να δεχθώ, ότι τότε για λόγους σκοπιμότητας , για λόγους του ότι εγώ ήμουν κάποια οντότητα, της στιγμής έστω στον περιορισμένο εκείνο χώρο , μετά και μάλιστα έγκλειστος, γιατί δεν ανεκάλεσαν τόσοι Ελληνοκύπριοι την κατάθεσή τους αυτή, την οποία είχαν δώσει τότε; Να πουν "όχι", φοβηθέντες, το ένα , το άλλο, "είπαμε ανακρίβειες τότε." Γιατί κανείς τίποτε; Απλώς γράφουν κάθε φορά για να γεμίζουν σελίδες μερικές εδώ εφημερίδες. Λυπάμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μάλιστα.

Παρακαλώ τους κυρίους συναδέλφους με τη σειρά που ενεγράφησαν να αρχίσουν να ρωτούν. Βεβαίως η κατάθεση του μάρτυρος -ανεφέρθη σε ουσιώδη περιστατικά- νομίζω ότι ήταν αρκετά σαφής. Κατέθεσε ό,τι

3/2 δ (Α.Δ) 3.12.86

ήθελε να καταθέσει και ό,τι ενόμιζε ότι έπρεπε να καταθέσει και νομίζω ότι πρέπει να τηρήσουμε το χρόνο που έχουμε αποφασίσει για κάθε έναν από τους κυρίους συναδέλφους.

Πρώτος έχει εγγραφεί ο κ.Ράλλης. Διαβάζω τα ονόματα, μήπως τυχόν κανένας δεν έχει γραφεί: Ράλλης, Δαμιανίδης, Παπαστεφανάκης, Παπαληγούρας, Παγορόπουλος και Περράκης. Αυτοί έχουν γραφεί μέχρι στιγμής.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Και εγώ , κ.Πρόεδρε, θα μιλήσω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, παρακαλώ να εγγράψετε και μένα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Έγραψα όλους όσους ζήτησαν να μιλήσουν και παρακαλώ να είσθε σύντομοι. Να έχετε υπόψη σας πάντα ότι έχουμε να εξετάσουμε και άλλους δύο μάρτυρες, τον στρατηγό τον κ.Αλεξάνδρου και τον στρατηγό Καρούσο, οι οποίοι περιμένουν.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Κύριε Πρόεδρε, δεν εγγράφομαι να μιλήσω, διότι είναι δυνατό να καλυφθώ από άλλους συναδέλφους. Χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι μου αφαιρείται το δικαίωμα, αν θελήσω να μιλήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν αφαιρείται σε κανένα το δικαίωμα.

Παρακαλείται ο κ.Ράλλης να λάβει το λόγο, λαμβάνοντας υπόψη πάντοτε τον σχετικό χρονικό περιορισμό.

(Στο σημείο αυτό την Προεδρική Έδρα καταλαμβάνει ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπής κύριος ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ).

(2Δ)

(26)

1/2 Δ. Β.Ζ. 3-12-86

57

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Κύριε μάρτυς, στο πλοίο ΡΕΘΥΜΝΟ δεν είχατε ραδιόφωνο ή τηλεόραση;

ΜΑΡΤΥΣ. Ούτε τηλεόραση υπήρχε, ούτε ραδιόφωνο σε μάς, ή τουλάχιστον δεν υπήρχε η δυνατότητα να ακούμε μετά την απομάκρυνση από τον δίαυλο τον πρώτο. Το κρίσιμο σημείο, το ότι είχαμε μείνει χωρίς πληροφορίες, είναι όταν βρισκόμασταν στην Ανατολική Μεσόγειο. Δεν ακούγαμε τίποτα, ομολογώ ότι δεν είχαμε καμμία επαφή. Πάντως, μαζί μας δεν είχαμε φέρει τίποτα.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Δεν υπήρχε ραδιόφωνο δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είχαμε τίποτα.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Άρα, δεν είχατε ενημέρωση για τα συμβαίνοντα στην Κύπρο.

ΜΑΡΤΥΣ: Δυστυχώς τίποτα. Καμμία πληροφορία.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Έπρεπε να είχατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω ότι εκεί που μας έδιναν αυτές τις, όπως αποδεικνύεται, νοθευμένες πληροφορίες και συμβουλές για την πλεύση, μπορούσαν να μας έδιναν κάτι, πάντα κρυπτογραφημένο, διότι δεν νομίζω ότι έπρεπε να τα δίνουν ανοικτά. Γιατί και μόνον τον τρόπο σκέψεως, ή και τον εντοπισμό ότι υπάρχει αυτή η κίνηση, έπρεπε να το κρατήσουμε μυστικό.

2/2 Δ. Β.Ζ. 3-12-86

58

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Πού υπηρετούσατε τον Ιούλιο του 1965 και με ποιόν βαθμό;

ΜΑΡΤΥΣ. Τον Ιούλιο του 1965 ήμουν στην διοίκηση καταδρομών.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Εδώ στην Αθήνα;

ΜΑΡΤΥΣ. Ακριβώς. Στο Επιτελείο.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Με βαθμό;

ΜΑΡΤΥΣ: Ταγματάρχου.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Ενθυμείσθε για ποιό λόγο έγινε η αποστασία τότε από την Κυβέρνηση Γεωργίου Παπανδρέου;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Και τι σχέση έχει αυτό;

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Μην ανυσηχείτε.Το ρωτάω γιατί είπε μια κουβέντα βαριά.

ΜΑΡΤΥΣ. Γνωρίζω γενικά όσα από του τύπου γνώριζε ο ελληνικός λαός. Δηλαδή ότι υπήρχε η Κυβέρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου, ότι υπήρχε διαμάχη γενικά με τα ανάκτορα για φανερά ή "κάτω από την ψάθα"θέματα,τα οποία ...

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Καλά, μην συνεχίσετε. Σας ρώτησα,γιατί είχατε πεί στην κατάθεσή σας ότι έγινε επανάσταση το 1967 τουελληνικού λαού, και όχι ορισμένων στρατιωτικών,η οποία προκλήθηκε από την τότε

3/2 Δ. Β.Ζ. 3-12-86

59

κατάσταση, που υποχρέωσε τους στρατιωτικούς να κάνουν αυτό το εγχείρημα της 21ης Απριλίου 1967.

Δεν νομίζετε ότι όλη εκείνη η κατάσταση είχε δημιουργηθεί από κάποιους, που είχαν συμφέρον να δημιουργήσουν αυτή την κατάσταση;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να ξέρω ακριβώς ποίοι είχαν δημιουργήσει αυτή την κατάσταση.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Το σαμποτάζ στο πυροβολικό, στον Έβρο, γνωρίζετε ποιός το έκανε;

ΜΑΡΤΥΣ. Από τον Τύπο αποδίδεται στον Γεώργιο Παπαδόπουλο.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Σείς δεν το γνωρίζετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα πώς να το γνωρίζω εγώ;

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Και μία τελευταία ερώτηση.

ΜΑΡΤΥΣ. Συγνώμη, να μιλάμε με υπευθυνότητα ....

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Ναι, σείς είπατε ότι δεν γνωρίζετε.

ΜΑΡΤΥΣ. Γιατί, μήπως γνωρίζετε εσείς;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Κύριε μάρτυς, απαντήσατε ότι δε γνωρίζετε. Δεν σας αποδίδεται ευθύνη. Τέλειωσε η απάντησή σας.

2Κ

(2Δ)
1/2 Κ Ε.Τ. 3-12-1986

- 60 -

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, αλλά έτσι που ανταπαντά είναι σα να έπρεπε να γνωρίζω. Δεν γνωρίζω.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Δεν σας είπα εγώ τέτοιο πράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Τελείωσε η απάντηση.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Κύριε μάρτυς ———— όταν συνελήφθη ο Ντεκτάς στην Κύπρο, συνελήφθη από κυπριακές δυνάμεις ή ελληνικές δυνάμεις, Ελλαδικές δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω. Με βάρκα βγήκε στην Καρπασία και τον συνέλαβαν. Πάντως μέσα σε εκείνα που πρωτοδήλωσε ήταν το "Τί θέλετε; Το θέμα έχει λυθεί, με την παρουσία τόσων ελληνικών δυνάμεων".

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Εγώ κάνω την ερώτηση και μετά απαντήστε.

Και δήλωσε τότε ο Ντεκτάς ότι η ένωση είναι πια ντεφάκτο.

ΜΑΡΤΥΣ. Έχει γραφεί στον Τύπο αυτό.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Πώς έρχεσθε κατόπιν και εκεί οι υπεύθυνοι και εδώ οι υπεύθυνοι να λέτε ότι έπρεπε να γίνει το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, αφού είχε επιτευχθεί η ένωση;

ΜΑΡΤΥΣ. Κατ'αρχήν με ομαδοποιείτε εμένα και λέτε πώς έρχεσθε και δηλώνετε. Νομίζω πως η ερώτησή σας δεν μπορεί να απευθυνθεί σε μένα.

2/2 Κ Ε.Τ. 3-12-1986

61

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Κόβω το πρώτο σκέλος της ερωτήσεως. Αυτοί εδώ που έκαναν το εγχείρημα.

ΜΑΡΤΥΣ. Απλώς, ίσως σας δώσω μια άλλη πτυχή του τρόπου ερεύνης, αν και δεν κάνω εγώ μαθήματα σε σας, κάθε άλλο. Το εάν άλλοι το επικαλούνται ως αναγκαία την ενέργεια της 15ης Ιουλίου και άλλοι την καταδικάζουν - γιατί υπάρχει και η μία γνώμη και η άλλη - μπορεί η πρώτη να υποστηρίζεται από ένα μικρό ποσοστό και η άλλη από περισσοτέρους και όλα αυτά, σημασία έχει το εξής: Για να δούμε εάν τυχόν ήταν -εκείνοι που την υποστηρίζουν- αναγκαία, πρέπει να πουν και κάτι άλλο. Έκριναν ότι κινδύνευε κάτι ελληνικό μεγάλο; Μήπως δεν διακινδύνευαν και κάτι περισσότερο με την ενέργειά τους; Αυτά θα πρέπει να απαντηθούν σε εσάς από εκείνους που γνωρίζουν τα θέματα. Δεν μπορείτε, δηλαδή, με μία απάντηση επιφάνειας να κρίνετε.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Καλώς.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Τελειώσατε, κύριε συνάδελφε, Τελειώσαμε, κύριε μάρτυς.

Για να σας δώσω ένα στίγμα, κύριε μάρτυς, η επιτροπή δεν ενδιαφέρεται για αναλύσεις αυτής της μορφής. Είναι ορισμένα θέματα τα οποία δεν θα τα λύσουμε εδώ,

ΜΑΡΤΥΣ. Μα εδήλωσα εξ αρχής κύριε Πρόεδρε...

3/2 Κ Ε.Τ. 3-12-1986

-62-

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Δέχομαι τη δήλωσή σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Εδήλωσα, κύριε Πρόεδρε, ότι θα απαντήσω επί γεγονότων και όχι αορίστως όσα γνωρίζει ο κάθε Έλληνας από τον Τύπο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Δαμιανίδης έχει το λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Κύριε μάρτυς θα αναγκαστώ να επανέλθω σε μία ερώτηση που έκανε ο προηγούμενος συνάδελφος και σε σχέση με αυτά που είχατε πει εσείς στην αρχή, ότι πράγματι υπήρχε μία χαώδης κατάσταση πολιτική και έγινε η 21η Απριλίου, την οποία όπως εσείς την χαρακτηρίσατε ήταν επανάσταση.

Εγώ θα ήθελα να σας βάλω την ερώτηση διαφορετικά. Εάν δεν παρενέβαινε ο τότε βασιλιάς στις υπεύθυνες λειτουργίες της υπεύθυνης τότε Κυβέρνησης του Γεωργίου Πανανδρέου και αν δεν γινόταν η αποστασία του Ιούλη του 1965 θα είχαμε αυτή την πολιτική αναταραχή, εάν θέλετε, που ακολούθησε εν συνεχεία;

ΜΑΡΤΥΣ. Θα σας απαντήσω διευκρινίζοντας πρώτα ότι ο όρος επανάσταση...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Δεν κολάω εκεί, δεν είναι αυτό το πρόβλημά μου.

ΜΑΡΤΥΣ. Επιτρέψατέ μου. Δεν αναφέρεται στο στρατιωτικό περίπατο διάρκειας 3/4 που έκαναν οι Ένοπλες Δυνάμεις με επικεφαλής ορι-

4/2 Κ Ε.Τ. 3-12-1986

- 63 -

σμένους αξιωματικούς. Καθόλου...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Αυτό το αντιπαρέρχομαι. Σας παρακαλώ να μου πείτε εάν δεν γινόταν "επανάσταση"...

ΜΑΡΤΥΣ. Επανάσταση εννοώ την αγανάκτηση του τί ζούσε πολιτικά ο Ελληνικός λαός. Πρέπει κύριοι να το δεχθούμε...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Δεν με ενδιαφέρει να το δεχθούμε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Κύριε συνάδελφε επιμένετε στην ερώτησή σας; Το Προεδρείο ρωτάει; Επιμένετε σ'αυτούς τους τύπους των ερωτήσεων;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Εγώ επιμένω να μου πει ο κύριος μάρτυς, εάν δεν συνέβαινε...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Να σας πει τί; Να μας κάνει ανάλυση ο κύριος μάρτυς ποιά ήταν τα πολιτικά γεγονότα;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, νομίζω ότι είμαι σαφής και είμαι στα πλαίσια αυτών που μας είπε ο κύριος μάρτυς. Και ερωτώ: Εάν δεν παρενέβαινε ο τότε βασιλιάς και αν δεν γινόταν η αποστασία θα είχαμε όλη αυτή την κατάσταση που επακολούθησε; Αυτό ερώτησα. Εάν δεν θέλει να μου απαντήσει, εντάξει.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Αυτό θα μας το πει ο συγκεκριμένος μάρτυς κύριε συνάδελφε; Ιστορικά;

(ΠΑ)

(2Κ)

1/2 ΠΑ ΜΠ 3-12-1986 -64-

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ:

Μα ο μάρτυς είπε ότι υπήρχε χαώδης πολιτική κατάσταση. Εν πάση περιπτώσει στις 21 - 4 -67 που υπηρετούσατε κ. μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ: Στη διοίκηση καταδρομών του ΓΕΣ , στο γραφείο μελετών.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Το βράδυ της 21 Απριλίου ποιά ήταν η δική σας αποστολή ;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατέλαβα το ΓΕΣ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Η σύναξη που είχατε στις 27 Ιανουαρίου του '68 είχε καμία σχέση με το προηγηθέν κίνημα του Βασιλιά το Δεκέμβρη;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Είπατε ότι ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων αρνήθηκε να σας δεχθεί παρόλο που εσείς δύο φορές ζητήσατε να τον δείτε για ένα λεπτό. Πού απέβλεπε αυτή η άρνησή του ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να είμαι απόλυτος. Μια πιθανότης υπάρχει να ήταν πράγματι απησχολημένος και εγώ οπωσδήποτε ήμουν ανεύθυνος και όχι υπεύθυνος επιτελής του που ζητάει αυτή τη συνάντηση. Ήταν βεβαίως η ημέρα εκείνη τρομερή, αλλά μπορούν να δοθούν και άλλες ερμηνείες με βάση τα όσα γνωρίζουμε σήμερα.

2/2__ __ΠΑ__ __ΜΠ__3-12-1986

65

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Έχετε πεί ότι, ενώ πλέατε προς την Κύπρο, από ραδιοτηλεφώνου σας έδωσαν οδηγίες να προσέχετε , να κάνετε ελιγμούς, ανακοπές κατά τον πλού. Ο 6ος Αμερικανικός Στόλος σ'αυτά τα εμπόδια που ενδεχομένως είχε δημιουογήσει σε σας τί ήθελε να κάνει; Γιατί περιεκύκλωσε την Κύπρο και δεν σας επέτρεπε να έχετε ελεύθερες κινήσεις ;

ΜΑΡΤΥΣ: Καταρχήν η ερώτησή σας είναι μαιευτική . Θα το καταλάβουν πολύ καλά οι συνάδελφοί σας. Η απάντησή μου είναι απλή. Μας είπαν αυτό, αλλά ουδέν διεπιστώθη . Αφού δεν διεπιστώθη θα θέλατε να ξέρω και εάν διεπιστώνετο που απέβλεπε;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Αυτά σας τα έλεγε το ΑΕΔ .

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι το αρχηγείο ναυτικού .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Εσείς, ως υπεύθυνος αξιωματικός και επικεφαλής, δεν είχατε την περιέργεια να ρωτήσετε για ποιό λόγο συνέβαιναν αυτά από την πλευρά του 6ου αμερικανικού στόλου;

ΜΑΡΤΥΣ: Καταρχήν δεν πίστυεα ότι είναι πραγματικότης αυτό και δεύτερο και κυριώτερο αυτή ήταν απάντηση πολιτικής μορφής που θα ζητούσα αν έκανα αυτό που λέτε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Μα το Αρχηγείο Ναυτικού ενονοποιούσε τους

αμερικάνους λέγοντας αυτά ταπράγματα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Δηλαδή η υπεύθυνη στρατιωτική αρχή ενοχοποιούσε άλλη δύναμη χωρίς να υπάρχει λόγος.

ΜΑΡΤΥΣ: Πάντως με τα σημερινά δεδομένα η απάντηση πρέπει να είναι εκ μέρους μου ότι ήταν παραπλανητική η πληροφορία για να καθυστερήσω να μη φθάσω εκείγια να δουν με τι τέχνασμα θα με γύριζαν πίσω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Για ποιό λόγο το έκαναν αυτό, μάθατε ποτέ; Γιατί ήθελαν να σας γυρίσουν πίσω;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν στο γενικώτερο πλαίσιο, όπως γύρισαν και τους δύο άλλους κλάδους που ανέφερα και δεν έπραξαν καλώς. Από κει και πέρα αυτό θα το βρείτε εσείς.

Κάνω διαστολή μεγάλη και είναι επηρεασμένες οι απαντήσεις μου από αυτή την άποψη. Άλλο οι άστοχες ενέργειες μιας υπευθύνου ηγεσίας είτε στρατιωτικής είτε πολιτικής που παίρνει αποφάσεις - άλλες είναι σωστές και άλλες δεν είναι- και άλλο οι προδοτικές ενέργειες.

(2ΓΡ)

(2ΠΑ)
1/2ΓΡ. (Ε.Σ.) 3.12.1986
- 67 -

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Που κατατάσσετε την πληροφόρησή σας, κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό θα το εξετάσετε εσείς.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Όχι, κάνετε την αντιδιαστολή εσείς, στο Στρατό.

ΜΑΡΤΥΣ: Οι πληροφορίες αυτές, που μου δίδανε αποδειχθείσες πέρα για πέρα ανακριβείς, σημαίνει πως εξυπηρετούσαν προδοτικό σχέδιο. Ενώ μία ενέργεια να την κάνω ή όχι, να στείλω ή να μη στείλω εκεί, να χτυπήσω εκεί ή να μη χτυπήσω, να ελιχθώ έτσι ή να ελιχθώ αλλιώς, είναι στα πλαίσια των ευστόχων ή αστόχων αποφάσεων ή ενεργειών.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε μάρτυς ξεκαθαρείστε στην Επιτροπή, για να μας διευκολύνετε. Σας δίδουν μία πληροφορία από το Αρχηγείο Ναυτικού, για τον τρόπο που θα κινηθείτε με το "ΡΕΘΥΜΝΟΝ", σας λένε για ορισμένες παρουσίες ξένων στόλων κ.λ.π. Αποδεικνύεται ανακριβής. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλέστατα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Σας δίδετε μία εντολή από το ΑΕΔ πλέον να πλεύσετε προς Ρόδο, η οποία κινδυνεύει από τους Τούρκους. Αποδεικνύεται τι κι' αυτή η εντολή και η πληροφορία, περί του κινδύνου;

ΜΑΡΤΥΣ: Την χαρακτήρησα ανακριβεστάτη και ύπουλο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Μπορείτε αυτή τη στιγμή να μας κάνετε ένα χαρακτηρισμό , γι'αυτές τις δύο εντολές, πληροφορήσεις. Πώς τις χαρακτηρίζετε; Εσκεμμένες;

ΜΑΡΤΥΣ: Εξυπηρετούσες εν γνώσει, προδοτική ενέργεια.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Ευχαριστώ.

Ο κ. Παπαστεφανάκης έχει το λόγο.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Παπαποστόλου, μας είπατε προ ολίγου ότι καταδικασθήκατε σε 10 χρόνια κάθειρξη για το πραξικόπημα και εννοείτε αυτό το λεγόμενο της "πυτζάμας";

ΜΑΡΤΥΣ: Ακριβώς.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μας είπατε προ ολίγου, ότι σε κείνη την περίφημη σύσκεψη με Παπαδόπουλο και λοιπούς, πήρατε το λόγο, εκθέσατε κάποιες απόψεις σας...

ΜΑΡΤΥΣ: Ο μόνος.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: ... και ανάμεσα σ'αυτές τις απόψεις ήταν το οτι θα έπρεπε το στρατιωτικό καθεστώς των Αθηνών τότε, να προχωρήσει μέσα στο 1968 σε κοινοβουλευτικές εκλογές. Έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Ακριβώς έτσι, τα είπα.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εξηγείστε μου, λοιπόν, πως ισχυρίζεσθε

3/2ΓΡ. (Ε.Σ.) 3.12.1986

69

από τη μία πλευρά, ότι σχεδόν μόλις έγινε η δικτατορία σεις εισηγείσθε επιστροφή στον κοινοβουλευτισμό και από την άλλη πλευρά, καταδικάζεσθε, μετά το 1974 για συμμετοχή σε άλλο πραξικόπημα, το λεγόμενο της "πιτζάμας".

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αντικοινοβουλευτικό. Αυτό εννοείτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Έτσι ξεκινάνε όλοι, ότι σέβονται τις αποφάσεις της Δικαιοσύνης,κ.λ.π, το βάζουμε σαν μουστάρδα, αυτό πάντοτε, αλλά δεν είσθε ενήμεροι, καθόλου ενήμεροι, γιατί αν είσασθε ενήμεροι στο Κοινοβούλιο θα είχατε αντιδράσει.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, δεν ξέρω εάν η συμπεριφορά αυτή, είναι αρμόζουσα.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν λέω τίποτα το κακό.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Τον μάρτυρα θα πρέπει να τον ικανοποιεί η ερώτηση, αν πιστεύει ότι μπορεί να δώσει στην Επιτροπή στοιχεία, τα οποία δεν έχουν δει το φώς της δημοσιότητας.

Θα παρακαλέσω, κύριε μάρτυς, να μην κάνετε χαρακτηρισμούς.

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 9 Ιουλίου του 1986...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Θα παρακαλέσω να μην κάνετε χαρακτηρισμούς και να περιορισθείτε στα στοιχεία τα οποία έχετε και τα

οποία σας δίνουν τη δυνατότητα, σ'αυτή την Επιτροπή να υπερασπίσετε τον εαυτό σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Ευχαριστώ πολύ και ζητώ συγνώμη.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Τι συγνώμη, κατηγορούμενος είναι ο μάρτυρας εδώ;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ: Αφήστε τα, κύριε συνάδελφε, όταν αποχωρήσει ο μάρτυρας, τα λέμε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε συνάδελφε, στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν είναι κατηγορούμενος, εδώ όμως έχουμε μία καταδίκη, την οποία θεωρεί άδικο ο μάρτυς. Ας του δώσουμε τη δυνατότητα. Συνεχίστε, κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 9 Ιουλίου του 1986, σε μία εφημερίδα ονομάζεται " Η ΠΡΩΤΗ", εγράφη ένα άρθρο. Τονίζω από τη πλευρά μου, δεν έχετε ανάγκη εσείς απ'αυτό, αλλά εγώ θα το τονίσω, ότι πρόκειται περί άρθρου και όχι περί συνεντεύξεως.

2ΓΡ Ν 1/2 ΧΜ 3.12.86

71

Ως γνωστό η συνέντευξη αίρεται εύκολα, δεν κατανόησε ο δημοσιογράφος, ενώ το άρθρο, το γράφεις στο γραφείο σου και έχει μια υπευθυνότητα και ακαιρεότητα. Το δίνεις και δημοσιεύεται. Αυτό το άρθρο το έγραφε το πιο υπεύθυνο ή τουλάχιστον το κινούμενο μέσα στον πιο υπεύθυνο χώρο, ονομάζεται Ζούβελος και ήταν την εποχή εκείνη Επίτροπος, Εισαγγελέας στο Στρατοδικείο. Γράφει τώρα αποστρατευθείς και δικηγορεύει. Μιλώντας για κάποιον λέει" Κατόπιν τον ενέπλεξαν στη γνωστή υπόθεση "πιζάμα" που εξυφάνθηκε απο την ΚΥΠ προκειμένου να ανοίξει ο δρόμος σε ευρύτατες αποστρατείες."

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυλανίας Ζακολίκος) Κυριε μάρτυς, δεν θέλουμε σχολιασμό αυτών. Θέλουμε τη δική σας άποψη.

ΜΑΡΤΥΣ: Σας απαντώ λοιπόν ότι αυτή τη στιγμή ασχολείται η δικαιοσύνη για την επανάληψη της διαδικασίας, καίτοι εγώ εχω εκτίσει στο σύνολο την 10ετή φυλάκιση. Και θα σας πω ότι καταδικάστηκα με ψήφους 4 έναντι 3. Οι τρείς είπαν αθώος. Αυτο δεν σημαίνει τίποτα, αφού οι 4 είπαν ένοχος. Μέσα στους 3 ήταν και ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου, Εφέτης, χωρίς δεύτερο βαθμό που τότε δεν προεβλέπετο. Υπάρχει μάλιστα μια 3σελιδος άποψη της μειοψηφίας για την αθωότητά μου.

2/2 N XM 3.12.86

-72-

Δεν ξέρω αν θα με ωφελήσει ή θα με βλάψει αυτό πθυ θα πω,αλλά μπροστά στην αλήθεια δεν με νοιάζει η βλέβη.Εκείνος που ψήφισε αθώος είναι ο νύν Πρόεδρος του Αρείου Πάγου.Σημειωτέον ότι δεν εδικάσθην απο Στρατοδικείο,αλλά εδικάσθην ως πολίτης.Επομένως το αν πιστεύω στη δημοκρατία αυτό θα το καταλάβετε απο το ότι υποστηρίζω κόμμα της πραγματικής κοινοβουλευτικής ζωής του τόπου και όχι εκείνο που άλλα πράττει αυτή την εποχή.Αυτο δεν το λέω για άλλο σκοπό αλλά γιατί μου κάνατε ανατομία δημοκρατικής εσωτερικής καταστάσεως ή μη.

Ελπίζω και προσεύχομαι- όχι εύχομαι- να είμαι στιςπεριπτώσεις που θα διεταχθή η επανάληψη της διαδικασίας.Και δεν θα πάρω νίκη απέναντί σας,γιατί δεν σας θεωρώ εχθρό.Αλλά θα είναιμεγάλη δικαίωση για μένα να μου πουν ότι καότοι κάθισες 10 χρόνια μεσα,είσαι λευκός.Σας ευχαριστώ πολύ.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΠ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, στο σημείο αυτό ο μάρτυρας έκανε κρίση λέγοντας ότι του κάνω ανατομία της δημοκρατικότητάς του. Αυτό δεν είναι αληθές.Εγώ υποβάλω ερωτήσεις βάση εκείνων που κατέθεσε και δεν του κάνω καμμία ανατομία.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Τι ερωτήσεις είναι αυτές κ. πρόεδρε;

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μη διακόπτετε κ. συνάδελφε. Είστε υπερασπιστής του μάρτυρα;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος), Παρακαλώ να μη γράφονται στα πρακτικά αυτά.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: ...

(21)

(N)

1/2 Α. Α.Μ. 3-12-86

73

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε μάρτυς, το ερώτημα του συναδέλφου ήταν ουσιαστικό. Εμφανίζεσθε το πρώτο χρόνο μετά το πραξικόπημα να ζητάτε μόνος εσείς επάνοδο στον Κοινοβουλευτισμό, να ζητάτε εκλογές. Το ερώτημά του ήταν σαφές: Πώς ενώ τότε ζητάγατε εκλογές, όταν επανέρχεται η δημοκρατική ζωή στον τόπο μας, εσείς φέρεσθε-και μάλιστα έχετε καταδικαστεί-σαν συμμέτοχος σε μια προσπάθεια ανατροπής του δημοκρατικού πολιτεύματος;

Επομένως αρνείσθε την συμμετοχή σας στο λεγόμενο "πραξικόπημα-πιζάμας".

ΜΑΡΤΥΣ: Σεβόμενος την απόφαση, αρνούμαι παντελώς αυτή τη συμμετοχή. Αλλωστε γι'αυτό βρίσκομαι και στο στάδιο επανεξετάσεως της υποθεσεώς μου.

Επομένως η φράση, έρευνα στην εσωτερική μου δημοκρατική ψυχοσύνθεση, δεν είναι έξω απο την ερώτηση του κυρίου και επομένως δεν την ανακαλώ, γιατί δεν κακοχαρακτηρίζει την ερωτησή του.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κύριος Παπαλληγούρας έχει το λόγο.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν τελείωσα. Μια ερώτηση έχω κάνει, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Νόμισα ότι τελειώσατε.

2/2 Δ. Α.Μ. 3-12-86

74

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Όχι, μια ερώτηση έκανα. Και δεν θα συνεχίσω, ζητώντας την απομάκρυνση του κυρίου μάρτυρος, για να πω δύο κουβέντες.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε μάρτυς, παρακαλείσθε να εξέλθετε λίγο της Αιθούσης, για να συνεχίσουμε κάποια διαδικασία εσωτερική.

ΜΑΡΤΥΣ: Εφόσον κρίνετε ότι αυτό πρέπει να λεχθεί εν απουσία μου, σ'αυτή τη στιγμή ...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Δεν αφορά εσάς .

(Στο σημείο αυτο ο μάρτυρας εξέρχεται της Αιθούσης).

Έχετε το λόγο, κύριε Παπαστεφανάκη.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, ο καθένας μας εδώ μέσα έχει μια τακτική και μια πρακτική. Βαυκαλίζομαι να πιστεύω ότι είμαι από εκείνους, οι οποίοι σέβονται όλους τους συναδέλφους και τον τρόπο με τον οποίο εξετάζουν τους μάρτυρες όταν παίρνουν τον λόγο. Δεν έχω διακόψει σε όλο αυτό το διάστημα λειτουργίας της επιτροπής, ούτε έναν από τους κυρίους συναδέλφους. Και παρατηρώ με μεγάλη μου λύπη τον συνάδελφο κύριο Ξαρχά, ο οποίος πλέον έχει αναγάγει σε επιστήμη τις διακοπές ...

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Θα το πάμε αλλού, τότε.

3/2 Δ. Α.Μ. 3-12-86

75

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Σε επιστήμη τις διακοπές! Και θα ήθελα να δηλώσω ότι δεν επιτρέπω σε κανένα, όπως δεν επιτρέπω και στον εαυτό μου να διακόπτει κανέναν , να με διακόπτει και πολύ περισσότερο τον κύριο Ξαρχά!

Αν εκείνος έχει τη διάθεση να μεταβληθεί σε συνήγορο των μαρτύρων, δεν έχω καμμιά αντίρρηση. Μόνο να μας το ξεκαθαρίσει, ώστε εγώ να αποχωρήσω της επιτροπής!

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κύριος Ξαρχάς έχει το λόγο.

4/2 Δ. Α.Μ. 3-12-86

76

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, το εάν έχω αναγάγει σε επιστήμη ή όχι, το επιστρέφω στον κύριο συνάδελφο και θα ερευνήσω τις χιλιάδες των Πρακτικών, για να δούμε πόσες διακοπές έχει και πόσες έχω εγώ.

Εάν σήμερα έκανα μια διακοπή στον κύριο συνάδελφο, τη έκανα με την ιδιότητα του μέλους της επιτροπής, στο θέμα ακριβώς της ερωτήσεως.

Εγώ ξέρω ότι έχουμε μια απόφαση της Βουλής να ερευνήσουμε για το πραξικόπημα και για την εισβολή των Τούρκων και για οτιδήποτε θέλετε πριν . Στην απόφαση που εγώ ξέρω δεν αναφέρεται να φέρουμε τίποτα μετά την εισβολή των Τούρκων και δώθε, δηλαδή μετά τον Αττίλα 2.-

Μ'αυτή την έννοια είπα οτι η ερώτηση δεν είναι στο θέμα που μας αφορά.

Από κει και πέρα τους υπαινιγμούς του κυρίου συναδέλφου θα μπορούσα να τους επιστρέψω και τους επιστρέφω. Θέλω όμως να πω το εξής:

Είμαι μέλος αυτής της επιτροπής, η οποία εκπροσωπεί το Ελληνικό Κοινοβούλιο, κατά την δική μου αντίληψη, και κατ'επέκταση τον Ελληνικό λαό. Ξέρω επίσης ότι αυτούς εδώ τους μάρτυρες η επιτροπή μας με την υπογραφή του Προέδρου, τους καλεί ως μάρτυρες και τους

5/2 Δ. Α.Μ. 3-12-86

-77-

ορκίζει ~~σαν~~ ως μάρτυρες . Και ξέρω επίσης ότι σύμφωνα με τους νόμους αυτής της πολιτείας οι μάρτυρες δικαιούνται σεβασμού του προσώπου τους. Ακόμη και οι κατηγορούμενοι δικαιούνται σεβασμού. Και εγώ ως μέλος αυτής της επιτροπής αρνούμαι -το έχω ξανά δηλώσει- να κατέβω στο επίπεδο της ανακρίσεως, που γινόταν σε άλλες εποχές και το οποίο όλοι μας κατα-δικάζουμε.

(Ο)

(Λ) 1/3 Ο Φ.Τ. 3.12.86

78

Με αυτή την έννοια, αν θέλετε, είμαι συνήγορος του οποιουδήποτε κάθεται εκεί ή οπουδήποτε αλλού, διότι εγώ εννοώ να τον σέβομαι όσο είμαι εδώ εκπρόσωπος του ελληνικού λαού. Αν ήμουν ανακριτής της ΕΣΑ, δεν θα ήμουν, τότε θα μπορούσατε να μου πείτε οτιδήποτε. Ενώ είμαι με αυτή την ιδιότητα εδώ και αυτή την ιδιότητα δεν μπορείτε να μου την αμφισβητήσετε ούτε σεις ούτε κανένας και δεν λέω το πολύ περισσότερο που είπατε σεις, ας το χαρακτηρίσετε ο ίδιος και η επιτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Κύριοι συνάδελφοι, νομίζω ότι ο κύριος Παπαστεφανάκης έκανε μια τοποθέτηση. Ο κύριος Ξαρχάς, ο οποίος ήταν υπαίτιος αυτής της καταστάσεως απήντησε. Αν γενικεύσουμε τη συζήτηση μιλάμε πλέον για ένα διαδικαστικό θέμα το οποίο αν θέλετε μπορούμε να το κάνουμε σε κάποια άλλη συνεδρίαση πριν αρχίσουμε να εξετάζουμε τους μάρτυρες. Θα παρακαλέσω, λοιπόν, να μην επιμείνετε καινα μην δώσω το λόγο σε κανέναν άλλο εκτός από τους ενδιαφερομένους. Τελειώσαμε κύριοι συνάδελφοι και παρακαλώ να επανέλθει ο κύριος μάρτυς.

(Στο σημείο αυτό επανέρχεται ο μάρτυρας κύριος Παπαποστόλου.)

Ορίστε κύριε Παπαστεφανάκη συνεχίστε.

2/3 Ο Φ.Τ. 3.12.86

79

ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ : Δεν ευθύνομαι εγώ κύριε Πρόεδρε αν ο κύριος μάρτυς επεξετάθη με λόγια περισσότερα στην απάντησή του και έφαγε τοχρόνο. Άλλη μια ερώτηση κύριε μάρτυρα. Είπατε ότι κάποια ώρα πήρατε το σήμα και σπεύσατε προς Ρόδο. Το ερώτημά μου είναι το εξής. Είχατε ή δεν είχατε την ευγένεια να έρθετε σε επικοινωνία είτε με το αρχηγείο ναυτικού είτε με το ΑΕΔ καινα πληροφορηθείτε βάσει ποιών στοιχείων εξοδόθη αυτή η διαταγή;

ΜΑΡΤΥΣ : Όταν μια διαταγή λαμβάνεται από έναν υφιστάμενο δεν ζητούνται τέτοιες διευκρινίσεις, δηλαδή ποιες προϋποθέσεις υπήρξαν για να εκδοθεί η διαταγή. Ζητούνται μόνο διευκοινίσεις αν δεν είναι σαφής η εντολή, γιατί τα πολλά διευκολύνουν τον παρακολουθούντα αντίπαλο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Ο κύριος Παπαληγούρας έχει το λόγο.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ : Κύριε μάρτυς, παρακαλώ να αξιολογήσετε τους κυριότερους παράγοντες που οδήγησαν στο δράμα της απώλειας του 1/3 της Κύπρου. Σε τι οφείλεται το ότι φθάσαμε σ'αυτό το κατάντημα;

ΜΑΡΤΥΣ : Νομίζω πως η ερώτησή σας μπορεί να απαντηθεί με βιβλίο ολόκληρο έτσι που μου ετέθη. Δεν την κατηγορώ την ερώτηση.....

3/3 Ο Φ.Τ. 3.12.86

80

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ : Να σας διευκολύνω δίνοντάς σας μερικά παραδείγματα. Έχετε την εντύπωση ότι έφταιγε η ελληνική στρατιωτική ηγεσία; Έχετε την εντύπωση ότι είχε ανατραπεί κάθε τάξη στην μεγαλόνησο και δεν υπήρχε ιεραρχία στο στράτευμα; Έχετε την εντύπωση, ότι το υλικό ήταν πεπαλαιωμένο; Ποιοί απ'όλους αυτούς τους παράγοντες που ανέφερα ενδεικτικά ή και από άλλους που δεν ανέφερα είναι οι κρισιμότεροι;

ΜΑΡΤΥΣ : Όπως καταλαβαίνετε υπάρχουν δυο σκέλη μεγάλα. Το ένα είναι το πως εδημιουργήθη η κατάσταση έως ότου εμπλακούν οι στρατιωτικές ενέργειες και μετά είναι οι καθαρώς στρατιωτικές ενέργειες. Για το πρώτο τί να πω ; Αυτό είναι υπό έρευνα σε σας. Ανέφερα μόνο στοιχεία τα οποία εγνώριζα υπεύθυνα. Το να σας πω εικασίες δεν νομίζω ότι έχετε ανάγκη από εικασίες ούτε θα γείρει η πλάστιγγα προς το ένα ή το άλλο μέρος με μια επιπλέον γνώμη.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ : Το θέμα δεν είναι αν έχουμε ανάγκη ή δεν έχουμε. Ζήτησα τη δική σας κρίση πάνω στα αίτια που οδήγησαν σ'αυτό το δράμα. Ασφαλώς σαν στρατιωτικός αλλά και απλώς και σαν Ελληνας πολίτης έχετε κάποιες απόψεις. Τί φταίει κατά τη γνώμη σας;

(σ)

(30)

1/3σ (Γ.Π.) 3-12-86

81

ΜΑΡΤΥΣ: Λυπάμαι γι'αυτό αλλά έχω έντονο την υποψία ότι πολλοί άνθρωποι, πολλοί Έλληνες, δυστυχώς πολλοί προτάσσουν του εθνικού συμφέροντος το ατομικό τους συμφέρον. Απ'εκεί ξεκινούν πολλά.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ : Θέλετε να είσθε πιό συγκεκριμένος;

ΜΑΡΤΥΣ: Και μια απλή φράση που διαβάζουμε στην εφημερίδα, που λέει σκέφτεται η τάδε κυβέρνηση, αλλη φορά είναι διαφορετική κυβέρνηση, δεν έχει σημασία ποιά, σκέφτεται να λάβει αυτό το μέτρο, αλλά έχει μεγάλο πολιτικό κόστος. Αυτή η δεύτερη φράση που ανάβει τα αίματα. Δηλαδή είναι γνωστό στον Ελληνικό λαό, αλλά ψηφιζοντάς τον με τα κομματικά αυτός, να τι γίνεται.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ : Ποιούς υπαινίσεσθε ότι πρόταξαν τα προσωπικά τους συμφέροντα;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά έχουν γραφεί και δε μπορώ εγώ να τα πω.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ : Κύριε μάρτυς η κρίση σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Η κρίσις μου έχει φτιαχτεί από αυτά που έχουν γραφτεί και όχι απ'αυτά που έχουν λεχθεί.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ : Το λαμβάνω υπόψη αυτό και παρά ταύτα τη ζητώ.

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι - παράξενα θα ακουστεί- ο μακαρίτης, τότε φίλτατος Μακάριος, έκανε λάθη μεγάλα. Αλλά αυτή τη ζυγαριά δεν

2/3σ (Γ.Π.) 3-12-86

82

την εκμεταλευθήκαμε όποιοι ήσαν εδώ επικεφαλής. Άλλος ρέπει στο χρήμα, άλλος ρέπει εδώ, άλλος στη φιλοδοξία. Μπορούσαμε να είχαμε φέρει τον Μακάριο εδώ. Μα πόσο; Πέντε χρόνια , δέκα χρόνια; Θα ερχόταν μαζί του και η Κύπρος, εκμεταλλευόμενοι την όποια μανία αρχομανίας παρουσιάζε. Μέχρις αυτού φθάνω εγώ προτάσσοντας το εθνικό συμφέρον. Νομίζω ότι έδωσα μια μορφή απαντήσεως.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Όχι, δεν με ικανοποιήσατε με την απαντησή σας. Ζήτησα να μας εξηγήσετε, κατά την δική σας κρίση, κατά την δική σας άποψη, ποιοί ήταν οι λόγοι, οι παράγοντες, οι παράμετροι που οδήγησαν στο δράμα της Κύπρου, στο γεγονός ότι σήμερα το 1/3 του νησιού έ έχει απωλεσθεί. Έτσι το αντιλαμβάνομαι , ότι σαν πρώτο παράγοντα αναφέρατε κάποια λάθη, κατά την κρίση σας, στα οποία περιέπεσε η πολιτική ηγεσία της Κύπρου. Εκεί περιορίζετε την απαντησή σας; Παραδείγματος χάριν δεν θεωρείτε το γεγονός ότι έγινε το πραξικόπημα στην Ελλάδα, ότι υπήρχε η χούντα στην Ελλάδα, επέδρασε στα κατοπινά;

ΜΑΡΤΥΣ: Ακούστε να δείτε. Σε εκείνο που εγώ δεν μπορώ να απαντήσω και που χρειάζεται υπεύθυνη έρευνα και υπεύθυνες απαντήσεις, είναι, ναι να φύγει η χούντα από την Αρχή, αλλά αξίζει τέτοιο αντάλλαγμα; Δηλαδή να πουληθεί λ.χ. η Κύπρος. Αν λοιπόν υπήρξαν - να ολοκληρώσω παρακαλώ την απαντησή μου, διότι μόνον έτσι θα ολοκληρωθεί η άποψη,

3/3σ (Γ.Π.) 3-12-86

-83-

δεν είμαι και προετοιμασμένος, γιατί άλλο να το γράφεις και το διορθώνεις μετά - αν υπήρξαν λοιπόν άνθρωποι που ενέχονται σ'αυτήν την ανταλλαγή τότε το θέμα έχει άλλη βαρύτητα. Δεν είναι το ίδιο ότι εκ των υστέρων βλέπουμε ότι αποκρούσαμε κακώς το σχέδιο Άτζεσον. Αυτά είναι λάθη ή σωστές ενέργειες, αλλά λάθη πολιτικά, δεν είναι προδοσίες. Όταν, όμως, φθάσει κάποιο πρόσωπο υπεύθυνο να δέχεται συνεργασίες, αν έγινε αυτή με Τούρκους, προκειμένου να ανατραπεί η χούντα των Αθηνών τότε...

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ : Κύριε Πρόεδρε, παρακαλώ να διακόψετε τον μάρτυρα. Αποσύρω την ερωτησή μου γιατί θεωρώ ότι δεν υπάρχει διάθεση απάντησης. Παρακαλώ να μη συνεχιστεί η απάντηση.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Πσυσανίας Ζακολίκος) Ο κύριος Παγορόπουλος έχει το λόγο.

(ΣΗ)

3σ

1/3Η ΒΠ 3.12.86

84

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μια ερώτηση θέλω να σας κάνω, κύριε μάρτυς. Πέστε μου σας παρακαλώ. Στο χρονικό διάστημα που εσείς μείνατε στο Επιτελείο, είπατε ότι πήγατε στις 20 Ιουλίου του 1974, πήγατε και παρουσιαστήκατε (έτσι δεν είπατε;) στην επιστράτευση-και επίσης στο άλλο χρονικό διάστημα όταν γυρίσατε από τη Ρόδο και μείνατε μέχρι τις 4 Αυγούστου, οι συζητήσεις, ή η δική σας αντίληψη από τις συζητήσεις με συναδέλφους σας-ανωτέρους ή κατωτέρους, δεν έχει καμιά σημασία, ήταν στο εξής θέμα. Υπήρξε πράγματι διάθεση από την εδώ στρατιωτική ή πολιτική ηγεσία, ή από οποιονδήποτε, τον Ιωαννίδη, ξέρω γω, ο οποίος ήταν ο επικεφαλής ολης αυτής της ιστορίας, να αντιδράσουμε στην Κύπρο, ή απλώς όσα έγιναν, αυτά που έγιναν-ήταν για να ρίξουμε στάχτη στα μάτια;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο χρονικό διάστημα που έμεινα εδώ ήταν ένα 24ώρο προ της κινήσεώς μου για την Κύπρο και τα υπόλοιπα, διαφορετικής μορφής ομολογουμένως 24ώρα, μετά την επάνοδό μου, γιατί εν τω μεταξύ εδώ είχε συντελεστεί και η λεγομένη μεταπολίτευση.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Τι διαπιστώσατε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Η "λεγόμενη" μεταπολίτευση; Θα παρακαλέσω κύριε Πρόεδρε, τον κύριο μάρτυρα, να επαναλάβει την έκφραση αυτή.

2/ 3Η ΒΠ 3.12.86

85

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Αυτή ήταν η διατύπωση.

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι ένας όρος. Ο λεγόμενος όρος της μεταπολιτεύσεως. Και αυτό το παρεξηγείτε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Απλώς ήθελα να το επιβεβαιώσετε, κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Η λεγόμενη μεταπολίτευση. Έτσι δεν ονομάσθη; Μπορούσε να ονομασθεί και διαφορετικά.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πέστε μου, κύριε μάρτυς. Τι διαπιστώσατε εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Έχω την εντύπωση ότι οι αποφάσεις που ελήφθησαν δεν είχαν σκοπό εξ'αρχής να υλοποιηθούν. Δηλαδή αυτές που αναφέρονται ως αποφάσεις του Εθνικού Συμβουλίου. Γι'αυτό διεπιστώθη ότι εξ'αρχής άρχισε η μη εκτέλεση, δηλαδή με διάφορα μικροεπεισόδια...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή αυτό που σας ρώτησα εγώ είναι, ότι έγιναν όλα για να ρίξουμε στάχτη στα μάτια του κόσμου. Ότι δηλαδή κάτι κάναμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Προφανώς. Είχε προαποφασισθεί....

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Να μην αντιδράσουμε.

ΜΑΡΤΥΣ: ....αυτή η μη αντίδραση.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα.

3/3Η ΒΠ 3.12.86

86

Πέστε μου παρακαλώ το εξής: Με την διαπίστωση αυτή, την οποία κάνατε, η στρατιωτική ηγεσία, διότι περί πολιτικής δεν επρόκειτο, δεν υπήρχε δηλαδή τότε, αυτήν την προαπόφαση, να μην αντιδράσει, που την αποδίδετε εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Εικασία θα εκφράσω, διότι είναι δύσκολο να απαντήσω.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Εικασίες, κύριε Παπαποστόλου. Συγχωρήστε με, γιατί σας ρωτώ. Και σας ζητώ τη γνώμη σας με την έννοια την εξής. Διότι, όπως καταθέσατε εδώ, είστε ένας αξιωματικός άξιος καθ'όλα κλπ. και στη συνέχεια ότι εσείς είχατε πάρει μέρος και στο πραξικόπημα της 21 Απριλίου. Δηλαδή δεν είσαστε άμοιρος και της νοοτροπίας των ανθρώπων αυτών. Ρωτώ λοιπόν: Τους ξέρετε βέβαια και τον κύριο Μπονάνο και τον κύριο Ιωαννίδη και όλους τους άλλους, οι οποίοι ήταν τότε η στρατιωτική ηγεσία.

ΜΑΡΤΥΣ: Τον κύριο Μπονάνο δεν τον εγνώρισα ποτέ. Τον κύριο Ιωαννίδη τον εγνώρισα μέσα στη φυλακή.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Θέλω να πω το εξής. Τους γνωρίζατε κατά κάποιο τρόπο ως αξιωματικούς, θέλω να πω. Διότι δεν νομίζω ότι πρέπει να ήταν άχρηστοι οι άνθρωποι ή ηλίθιοι, για να πουν να κάνουν τέτοιες γκάφες.

Ρωτώ λοιπόν. Εάν ήταν προαποφασισμένο, όπως είπατε εσείς,

4/3Η ΒΠ 3.12.86

87

το να μην αντιδράσουν, πού οφείλεται αυτή η προαπόφαση; Υπήρξε συνεννόηση με κάποιους; Υπήρξε κάποιο σχέδιο; Ήταν αποδοχή κάποιου σχεδίου; Αυτό ρωτώ. Διότι, όταν λέμε ότι ήταν προαποφασισμένο κύριε Παπαποστόλου, όπως και εσείς είπατε, ότι φορτώσανε κάποιο καράβι και πήγαινε κάτω και δεν είχαν σκοπό να το στείλουν στην αποστολή του και το γυρίσαν πίσω στο δρόμο....

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό διεφάνη εξ αρχής.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ακριβώς. Ρωτώ λοιπόν το εξής: Αυτή η προαπόφαση πού οφείλετο;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι ήθελαν να πάρουν μερικές αποφάσεις οι οποίες να έχουν το επίχρισμα της ορθής ενεργείας, αλλά από κάπου ήσαν επηρεαζόμενοι, κάπου ακουμπούσαν, το οποίο είναι το μεγάλο ερώτημα του Ελληνικού λαού, ίσως και το δικό σας, κάπου ακουμπούσαν και δεν έπραξαν ό,τι έπρεπε, με αποτέλεσμα να πουληθεί η Κύπρος.

(3ν)

(Η) 1/3 ν ΦΚ 3.12.86

88

Οι Τούρκοι δε φαίνεται πως δεν ετήρησαν το λόγο τους και το πόσο παράνομα θα συμπεριφέροντο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Οι Τούρκοι καλά κάνανε, κύριε μάρτυς, εξυπηρετούσαν τα δικά τους συμφέροντα. Εγώ ρωτώ το εξής: Οι κύριοι αυτοί που έκαναν όλες αυτές τις ενέργειες όπως είπατε, που δεν είχαν καμμία πρόθεση να τις υλοποιήσουν, δηλαδή ακολουθούσαν κάποιο προδιαγεγραμμένο σχέδιο; Θέλαν οι Τούρκοι δηλαδή να καταλάβουν το 1/3 της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω για το 1/3, αλλά για την αστυνομική, όπως τότε χαρακτηρίστηκε η ενέργειά τους, νομίζω πως ήταν μέσα στα ανεκτά όρια.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή τα ανεκτά όρια ήταν να κατέβουν οι Τούρκοι με στρατό στην Κύπρο ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί, για να ανατρέψουν την εκεί κατάσταση, η οποία είχε επιβληθεί και νομίζω όχι χωρίς προεκτάσεις στην Αθήνα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Και κατά τη γνώμη σας αυτό το είχε αποδεχθεί η τότε ηγεσία.

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι προφανές.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Όταν είπατε προεκτάσεις στην Αθήνα, τί εννοείτε;

2/3 ν ΦΚ 3.12.86

-89-

ΜΑΡΤΥΣ: Την ανατροπή της καταστάσεως και εδώ, όχι μόνο της κάτω.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτό όμως, ποιός μπορούσε να το είχε προσχεδιάσει ; Μπορούσε να είχε προσχεδιασθεί από την ίδια τη χούντα;

ΜΑΡΤΥΣ: Απ'ό,τι εκ των υστέρων πληροφορούμαι, ο ισχυρός ανήρ της εποχής πρέπει να είχε χάσει κάθε έλεγχο τα τελευταία εικοσιτετράωρα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Εγώ ρώτησα το εξής: Τώρα, το σχέδιο όπως λέτε , διότι εμφανίζεται ένα σχέδιο...

ΜΑΡΤΥΣ: Μα δεν μ'αφήνετε ποτέ να απαντήσω. Είναι σα να θέλετε κάποια απάντηση να τη βγάλετε δια της βίας.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, μας πιέζει ο χρόνος .Συνεχίστε.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Εχω την εντύπωση ότι χάνοντας τον έλεγχο ο ισχυρός ανήρ εκείνης της εποχής -ήδη τον έχασε χάνοντας τους υπηκόους του- αυτοί οι υπήκοοι πού ακουμπούσαν; Αν είχαν, ας πούμε δική τους τάση να καταλάβουν την αρχή είναι μια δικαιολογία, αυτό δεν το έδειξαν. Επομένως κάπου ακουμπούσαν αυτοί όταν εγκατέλειπαν τον μεν . Πρέπει να αναζητηθεί λοιπόν ο δέ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτό ρωτώ τώρα αυτή τη στιγμή εγώ. Το πραξικόπημα το οποίο ήταν και η αφορμή για να πάνε οι Τούρκοι, προαποφασίσθηκε και από τον κ.Ιωαννίδη. Οχι τα τελευταία 24ωρα,

3/3 ν ΦΚ 3.12.86

-90-

αλλά όπως μας είπαν εδώ διάφοροι μάρτυρες είχε προαποφασισθεί από το Μάρτη καιτον Απρίλη.

ΜΑΡΤΥΣ: Σ'αυτό δεν μπορώ να...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Σύμφωνοι. Ο Ιωαννίδης συνεφώνησε στο πραξικόπημα ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς, αφού το ζήταγε δια των ανθρώπων του. Αλλά εάν το αποφάσισε μετά την επιστολή Γκιζίκη, ή πριν, είναι δυνατόν να μπορώ να το πώ εγώ;

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αρα αυτός ήταν στο σχέδιο αυτό το οποίο είχαν εξυφάνει κάποιοι, όπως λέτε και το ακολουθούσαν κάποιοι άλλοι;

ΜΑΡΤΥΣ: Δηλαδή, εάν ο Ιωαννίδης ήταν μέσα στο θέμα της αυτοανατροπής του;

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πιθανόν να ήξερε το ένα σκέλος μόνο, ότι θα πάνε οι Τούρκοι εκεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το νομίζω.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, μήπως έχετε καμμία πληροφόρηση ή δική σας γνώμη, ποιοί ήταν αυτοί οι οποίοι έβαλαν, όπως χαρακτηρίσατε, τους υπηκόους του Ιωαννίδη;

(Στο σημείο αυτό την Προεδρική έδρα καταλαμβάνει ο Πρόεδρος της Επιτροπής κύριος ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ).

3ζ

(3ν) 1/3 ζ Ρ.Σ. 3-12-86

91

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό είναι το μεγάλο ερώτημα. Αν υπάρχουν.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτό πρέπει να είναι Έλληνες ή ξένοι;

ΜΑΡΤΥΣ: Η λέξη η μεγάλη που λείπει από τα λεξικά με μεγάλα γράμματα και πρέπει να είναι γραμμένη με τα μεγάλα γράμματα σ'όλα τα λεξικά του κόσμου είναι η λέξη "συμφέρον". Άρα ξεκινήσουμε από εκεί ποιοί μπορεί να είχαν συμφέρον οι Ρώσσοι, οι Αμερικανοί, οι Τούρκοι, οι Έλληνες, οι άλφα, οι βήτα ....

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Με συγχωρείτε εγώ δεν είπα κανένα.

ΜΑΡΤΥΣ: Απορρίπτοντας λίγους πλησιάζουμε κοντά στην αλήθεια. Αναζητείστε τους. Δεν μπορώ να σας απαντήσω.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Εγώ ρώτησα μήπως είχατε καμμία δική σας άποψη.

ΜΑΡΤΥΣ: Απαντώ για τη μέθοδο ανευρέσεως"συμφέρον".

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα.

Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Περράκη να λάβει το λόγο λαμβάνοντας και αυτός υπόψη του το θέμα του χρόνου.

2/3 ζ Ρ.Σ. 3-12-86

92

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυρα, καλύφθηκα στις ερωτήσεις που είχα να κάνω ιδιαίτερα από τον τελευταίο κύριο συνάδελφο που σας ρώτησε. Αλλά επιτρέψτε μου να επιμείνω λίγο και να προεκτείνω, την απάντησή σας θα την μετατρέψω σε ερώτηση.

Είπατε "αναζητήσατε το συμφέρον". Εσείς όσο τα έχετε ζήσει όλα αυτά τα γεγονότα και όσο ξέρετε που θα αναζητούσατε το συμφέρον στην προκειμένη περίπτωση;

ΜΑΡΤΥΣ: Δηλαδή θέλετε να με βάλ ετε μέλος της επιτροπής πνευματικά. Δηλαδή σε τόσο δύσκολη πνευματική από ισχύος θέση βρίσκεσθε εσείς που να ζητάτε τη δική μου γνώμη; Διότι δεν μου ζητάτε γεγονότα που ξέρω. Λέτε εσύ πώς θα έψαχνες; Αυτό με ρωτάτε. Αν καταλαβαίνω καλά δηλαδή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ναι καλά, αλλά εν πάση περιπτώσει και η απάντησή σας.

Θα χρησιμοποιήσω για δεύτερη φορά τον όρο "ατυχής". Αυτά τα υποθετικά δεν είναι ωραία πράγματα να λέγονται. Θα μπορούσατε χωρίς αυτήν την ρητορική να απαντήσετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα ήθελα να παρακαλέσω τον κ. Πρόεδρο να δεχθεί ένα πράγμα ότι δεν έχω καμμία πρόθεση έναντι οιουδήποτε κυρίου και αν τυχόν είμαι άστοχος σε κάποια έκφρασή μου, είναι αβελεια εκφράσεως και όχι προθέσεως.

3/3 ζ Ρ. Σ. 3-12-86

93

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Άμα είχατε πρόθεση και το καταλάβαινα αυτό το πράγμα θα σας μιλούσα αλλιώς.

ΜΑΡΤΥΣ: Σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ συνεχίστε την ερώτησή σας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Για να σας εξηγήσω -σας πρόλαβε εξ άλλου ο κ. Πρόεδρος, κύριε μάρτυρα- εμείς ζητούμε αυτό το πράγμα, το μεγάλο ερώτημα, διότι όπως καταλαβαίνετε σεις μας καταθέσατε σήμερα πάρα πολύ σημαντικά πράγματα που τα γνωρίζετε ο ίδιος, μας είπατε "μην τα αμφισβητείτε". Εγώ δεν έχω καμμία πρόθεση να αμφισβητήσω τίποτα από τα πραγματικά γεγονότα που αναφέρατε. Μπήκαμε στο πλοίο όλα αυτά εντάξει, προσωπικά δεν αμφισβητώ, δεν προτίθεμαι να αμφισβητήσω γιατί να το αμφισβητήσω, δεχόμαι την αλήθεια. Αλλά το μεγάλο ερώτημα που ψάχνουμε εμείς, γιατί αν ήταν να το πούμε από δικού μας δεν θα χρειαζόταν μάρτυς. Είναι αυτά τα χονδρά ερωτήματα, πως θα απαντούν οι μάρτυρες που έρχονται εδώ πέρα. Σεις ορισμένα τα γνωρίζατε προσωπικά. Άλλα τα έχετε συζητήσει, τα έχετε ακούσει. Είσαστε ένας μάρτυρας. Σχεδόν όλοι οι μάρτυρες είσαστε μάρτυρες-πραγματογνώμονες, κατά κάποιο τρόπο. Δηλαδή μπορείτε να έχετε μία πραγματογνωμοσύνη. Αν λοιπόν, έχετε κάποιες γνώμες σαν πραγματογνώμονας μάρτυρας, πέστε τες. Και αν βέβαια δεν νομίζετε ότι "ξέρετε, θα πω κάτι που με ζημιώνει"

4/3 ζ Ρ.Σ. 3-12-86

94

"θα με καταστήσει ένοχο" κ.λπ. όπως λέει στη δικονομία. Αυτό είναι το πνεύμα της ερωτήσεώς μου σε συνέχεια στα όσα απαντήσατε πρωτύτερα στον προηγούμενο κύριο συνάδελφο.

ΜΑΡΤΥΣ: Ευχαριστώ πάντως για τον τρόπο που με αντιμετωπίζετε

Δεν μπορώ να επεκταθώ σε υπόνοιες. Δεν μπορώ να επεκταθώ σε ελεύθερες εκτιμήσεις που έχουν βάση μόνο τα όσα γράφονται. Νομίζω πως μόνο αν τυχόν γνωρίζω κάτι, από μόνος μου/γιατί τα έχω ζήσει ή σε ανύποπτο τότε χρόνο σχόλια, τα οποία είναι κοντά στην πραγματικότητα γιατί μετά νοθεύτηκαν όλα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Δηλαδή, κύριε μάρτυρα, όλο αυτό το διάστημα με τις κουβέντες σας πέρα από τον Τύπο που κατά τεκμήριο τον ξέρουμε και εμείς, όταν γράφεται κάτι στον Τύπο, με τις κουβέντες σας τις συναναστροφές σας, τις φιλίες σας, τους συναδέλφους σας, στο μεγάλο αυτό ερώτημα που σας απασχολεί εγώ έρχομαι στη θέση τη δική σας, όταν ξεκινάτε να πάτε στην Κύπρο, με όποιες διαθέσεις έχετε ξεκινήσει και σε μία στιγμή βρίσκεσθε στη Ρόδο που βλέπετε τους φαντάρους να κάνουν "καμάκι", όπως πολύ χαρακτηριστικά το είπατε. Θεωρώ ότι είναι σίγουρο ότι κάπου ψάξατε, κάπου ζητήσατε, κάπου ρωτήσατε σε συνάρτηση με όλα αυτά. Εγώ δεν μπορώ να τα ξέρω, η επιτροπή δεν μπορεί να ξέρει τι έχετε ψάξει. Αν μπορείτε να προεκτείνετε πιο κάτω, πιο πέρα, σ'αυτό

5/3 ζ Ρ.Σ. 3-12-86

το βάθος των ερωτημάτων, το οποίο σας ζητάνε. Τι απάντηση — μπορέσετε να — δώσετε, γιατί αν δεν μας τα δώσουν οι μάρτυρες, από πού θα τα πάρουμε; Και εμείς έχουμε γνώμη, αλλά θέλουμε τη μαρτυρία σας.

(3ζ)

(3ζ) 1/3Ζ (Α.Δ) 3.12.86

96

ΜΑΡΤΥΣ. Πάντως, εγώ δεν είμαι ο πληρέστερος μάρτυς, που να γνωρίζει τα πάντα. Ό,τι ήξερα το είπα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Ό,τι ξέρετε.

ΜΑΡΤΥΣ. Θα μπορούσα να εκφράσω μόνο το ότι υπάρχει ελλειμματικής θελήσεως συμπεριφορά στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων-και αναφέρομαι κυρίως στη ηγεσία της εποχής- η οποία δεν μοιάζει με την "μανταλιτέ", που παρουσίαζαν μέχρι τότε ως στρατιωτικοί. Η νόθευση αυτή πρέπει να οφείλεται στο ότι κάτι-τουλάχιστον για την εποχή εκείνη, με τις εκτιμήσεις εκείνης της εποχής- είχαν προτάξει, ίσως και δεν γνώριζαν τι έκταση θα έπαιρνε αυτό, γιατί δεν είναι σύμμαχος ο Τούρκος να βασιστείς σε εκείνα που σου λέει, κάνει πολύ περισσότερα, και άντε να τον διαψεύσεις και να τον κοντράρεις μετά που θα σε αποκαλύψει. Κάπου εκεί πρέπει να αναζητηθούν πάρα πολλά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τελειώσατε, κ.μάρτυς.

Ευχαριστώ, κ.Περράκη.

Παρακαλώ τον κ.Παυλίδη να λάβει το λόγο, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη και το χρόνο.

2/3 Ζ (Α.Δ.) 3.12.86

97

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Μάλιστα, κ.Πρόεδρε.

Κύριε μάρτυς, να επαναλάβετε το σήμα επιστροφής.Πότε ακριβώς το πήρατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Τα μεσάνυχτα της 22ας προς την 23η Ιουλίου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Τι βαθμό είχατε τότε;

ΜΑΡΤΥΣ. Συνταγματάρχης έφεδρος εκ μονίμων.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Πώς ήταν ακριβώς διαμορφωμένη η διάταξη; Μήπως έχετε αντίγραφο του σήματος εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ. Έχω κατά λέξη δηλώσει ό,τι έγραφε: "Σπεύσατε και αποβιβάσατε μεταφερομένας δυνάμεις εις απειλουμένην υπό των Τούρκων Ρόδον". "Από ΑΕΔ προς μεταφορικόν"Ρέθυμνον"/Πλοίαρχον Τούλιαν".

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ,Αυτά τα σήματα δεν είναι επώνυμα,δηλαδή δεν έχουν υπογραφή;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι δεν είναι όπως τα έγγραφα,που γράφουν από κάτω οτιδήποτε. Είναι"από"...."προς". Τα έγγραφα έχουν ποιος τελικώς ήταν ο γράφων και ποιος για την ακρίβεια .....

ΑΝΤΩΝΗΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ. Το έχετε αυτό το έγγραφο;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, το έχω σημειώσει όμως.

3/3 Ζ (Α.Δ.) 3.12.86

98

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Από την περιγραφή υποθέτω ότι είναι εύκολο να αναζητηθεί αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αφού τα λέει επι λέξει.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν νομίζω ότι θα έχει αφαιρεθεί και εξαφανισθεί από το αρχείο του ΑΕΔ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Κύριε μάρτυς, μετά την παραίτησή σας ιδιωτεύσατε ή τοποθετηθήκατε κάπου αλλού;

ΜΑΡΤΥΣ. Το 1971 εννοείτε;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Όποτε παραιτηθήκατε.

ΜΑΡΤΥΣ. Μήπως αναφέρεσθε στις 4 Αυγούστου μετά την απόλυσή μου;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Την αρχική παραίτηση.

ΜΑΡΤΥΣ. Αρχικά δούλεψα -αν σας ενδιαφέρουν βέβαια αυτά- με τον Τομ Πάππας στο εργοστάσιο "Κόκα-Κόλα" εμφιαλώσεως, όπως ονομάζεται επισήμως, στο 13ο χιλιόμετρο, όπως ανεβαίνουμε προς Λαμία αριστερά της Εθνικής Οδού. Αν θέλετε μπορώ να σας πω και τι έπαιρνα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Δεν μας ενδιαφέρει.

ΜΑΡΤΥΣ. Έχει σημασία αυτό, γιατί κατάλαβα την ερώτησή σας, Έπαιρνα 35.000 τότε δραχμές, Η σύνταξη ήταν 8.000 ή 11.000 δραχ, κάπου εκεί, αν θυμάμαι καλά. Μετά από ένα αρκετό χρονικό διάστημα

4/3 Ζ (Α.Δ.) 3.12.86

99

μου ζήτησε ο αποθανών Ασλανίδης αν είναι δυνατόν ν'αναλάβω κυβερνητικός επίτροπος στον ΟΔΙΕ, Οργανισμό Διεξαγωγής Ιπποδρομιών Ελλάδος . Κουτά και από πλευράς χρημάτων κυρίως, αλλά και από άλλης πλευράς συμπεριφερθείς είπα "ναι" , έφυγα και ορίσθηκα με 8.000 δραχμές αποζημίωση -7.200 ακριβώς στο χέρι- τα οποία και ουδέποτε πήρα, αλλά κατετίθεντο -έχει κατατεθεί αυτόστο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων υπέρ των Ενόπλων Δυνάμεων Έμεινα σ'αυτή τη θέση για αρκετό χρονικό διάστημα, μέχρι τη στιγμή που διαπίστωσα κάτι ατασθαλίες , τις οποίες ανέφερα προς τα πάνω, πήγαν να με "κουκουλώσουν". Δεν εδέχθην και έφυγα.

(20)

(3Ζ)

1/3 Θ. Β.Ζ. 3-12-86

100

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Το καθεστώς Ιωαννίδη το προλάβατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Τί εννοείτε, το πρόλαβα;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Δηλαδή Ι973 προς Ι974 παραμείνατε στη θέση της Γενικής Γραμματείας;

ΜΑΡΤΥΣ. Προ ήμουν Γενικός Διευθυντης του ΟΠΑΠ, διαδεχθείς ένα απόστρατο στρατηγό Βαρδάνη.

'Ολες οι αποφάσεις που ελαμβάνοντο, με προεδρεύοντα ένα Αρεοπαγίτη -δεν θυμάμαι το όνομά του, εγώ ήμουν διευθύνων σύμβουλος- έγραφαν "του Γενικού Διευθυντού αποκλειομένου" -στην απόφαση χρηματοδοτήσεως- "τη αἴτησή του", όλες οι αποφάσεις αυτές.

Θα πείτε:Μήπως έχουμε να κάνουμε με ιδιόρρυθμο άνθρωπο;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Δεν λέγω τίποτε, κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ. Η απάντηση είναι: ναι.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Με Ιωαννίδη είχατε συνεργασία;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν τον εγνώριζα καν. Τον γνώρισα, όταν τον βγάλανε από την απομόνωση μέσα στη φυλακή, για λίγο. Γιατί αυτός είναι στον Κορυδαλλό συνεχώς, ενώ εγώ περιφερόμην σε Ι0 φυλακές της Ελλάδος.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Προηγουμένως χαρακτηρίσατε το Μακάριο "φίλτατο". Υποθέτω ότι εκφράζατε έτσι τα αισθήματα τα δικά σας προς το πρόσωπο του Μακαρίου.

Α/3 Θ. Β.Ζ. 3-12-86

101

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, είχαμε ζήσει πολύ μαζί. Δηλαδή και με την οικογένειά μου, όταν το καλοκαίρι, διακοπτομένης της εκπαιδευτικής περιόδου, κατέβαιναν η σύζυγος με τα παιδιά, γιατί τότε δεν ήταν κάτω και θείες Λειτουργίες κάναμε εμείς, σαν απλός παππάς σε ξωκλήσια, και παρέα κάναμε πολύ μαζί, με φιλοξένησε μάλιστα δύο-τρία Σαββατο-Κύριακα στην κατοικία του στο Τρόοδος. Συζητούσαμε παρα πολλά πράγματα. Ήταν αρχομανής και θα μπορούσα να σας πω OFF THE RECORDS και κάτι, αλλά δεν γίνεται για τη μνήμη του.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Γιατί, κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν έχει σχέση με την υπόθεση που εξετάζετε.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Ακούστε, από την ώρα που λέτε ότι θα αναφέρεται κάτι...

ΜΑΡΤΥΣ. Μόνο τις φωτογραφίες να δείτε που έχει αγκαλιά με τα παιδιά μου νήπια, δείχνει κάτι άλλο, όχι ενός οποιουδήποτε αξιωματικού που υπηρετούσε στην Κύπρο και πριν την απόπειρα εναντίον του και μετά την απόπειρα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Αναφέρεσθε στην υπόθεση του ελικοπτέρου.

ΜΑΡΤΥΣ. Ασφαλώς, σ'αυτή την απόπειρα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δηλαδή και εκείνος έτρεφε αισθήματα "φιλτάτου" προς εσάς.

3/3 Θ. Β.Ζ. 3-12-86

102

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα από το στρατηγό Γερακίνη και τον επιτελάρχη του κ. Ντάβο είχε ζητήσει συνεχώς να είμαι κοντά του και με δυνάμεις δικές μου -δηλαδή εννούσε καταδρομών- να προστατεύεται, γιατί είχε χάσει την εμπιστοσύνη ακόμη και στην προσωπική του φρουρά.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Την ώρα της αποπείρας, σεις που βρισκόσασθε;

ΜΑΡΤΥΣ. Ετοιμαζόμουν εν στολή να πάω στου Μαχαιρά, γιατί εκείνος θα πήγαινε νωρίτερα, γιατί θα έκανε και Θεία Λειτουργία. Το επίσημο πρόγραμμα ξεκινούσε μετά τη Θεία Λειτουργία που ήταν επιμνημόσυνη δέηση και κάποιες ενέργειες στον αγωνιστικό χώρο του Αυξεντίου προς τιμή εκείνου.

Οι μονάδες μου είχαν πάρει εντολή και είχαν πάει εκεί, για να λάβουν ...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Και μετά θα πηγαίνατε εσείς, μετά το Μακάριο.

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως. Και ο στρατηγός θα πήγαινε στις 10.00΄ και εγώ θα πήγαινα αργότερα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Πού μάθατε την απόπειρα; Πού ήσασθε;

ΜΑΡΤΥΣ. Στο Προεδρικό Μέγαρο μου το πρωτοείπαν, όταν, περνώντας πρώτα από τη Λακατάμια, για να δω, αν είχε φύγει η μοίρα, που ήταν της Λευκωσίας η μοίρα, πετάχθηκα μέχρι το Προεδρικό Μέγαρο. Πραγματικά είχε φύγει ο υπολοχαγός ο επικεφαλής, γιατί ~~μου~~ είχε και εκεί-

47/3 Θ. Β.Ζ. 3-12-86

103

νος ένα ρόλο να παίξει με τη δύναμή του και είχαν μείνει μόνο 2-3 στρατιώτες, απ'όλη τη δύναμη και μερικοί, πολύ λίγοι και αυτοί, από τους αστυνομικούς της ασφαλείας του στο Προεδρικό Μέγαρο.

3Β)

1/3 Β Ε.Τ. 3-12-1986

104

Και εκεί ήλθε ταραγμένος ένας λοχίας της Αστυνομίας και μου είπε, αυτό και αυτό έγινε. Του είπα πάρε τηλέφωνο να μιλήσουμε. Και είχαν εγκαταλείψει και το τηλεφωνικό κέντρο στην Αρχιεπισκοπή, όπου και έγινε η απόπειρα, οπότε τότε μας είπαν ότι αντιθέτως ήτο τραυματίας ο Μακάριος και τον μετέφερε εκεί ο χειριστής του ελικοπτέρου. Έσπευσα με το υπηρεσιακό μου αυτοκίνητο, εννοείται όχι στρατιωτικής εμφανίσεως, πολιτικής, άλλωστε με πολιτικά κυκλοφορούσαμε στην Κύπρο, πήγα εκεί και αντί να βρω το Μακάριο και τον χειριστή Παπαδογιάννη όθιο βρήκα αντιστρόφως τα πράγματα. Με πήρε ο Μακάριος και μάλιστα μου είπε εκείνη την ώρα, «είδες τί μου έκανε ο τάδε;» Και μνημόνευσε το όνομα του μακαρίτη Γεωρκάτζη.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Τον ξέρετε καλά τον Γεωρκάτζη;

ΜΑΡΤΥΣ. Ουδέποτε τον είχα συναντήσει και ουδέποτε του είχα μιλήσει.-

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε Παυλίδη, θα μου επιτρέψετε να σας υπενθυμίζω ότι έχετε διπλάσιο χρόνο από τον κανονικό. Σας το υπενθυμίζω απλώς.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Τελειώνω κύριε Πρόεδρε.

Θέλω να σας πώ το εξής κύριε μάρτυς. Να διαβάσετε το ημερολόγιο της γραμματέως του Μακαρίου της κας Χριστοδούλου. Αναφέρεται στο

2/3 Β Ε.Τ. 3-12-1986

105

πρόσωπό σας και δεν συμφωνεί μ'αυτά που λέτε τώρα στην επιτροπή.

ΜΑΡΤΥΣ. Σε ποιό σημείο παρακαλώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Τσιγαρίδα να λάβει το λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Κύριε Παπαποστόλου, στο διάστημα που υπηρετούσατε στην Κύπρο και την πρώτη και την δεύτερη φορά, όχι στην τρίτη που δεν φτάσατε, είχατε κανένα ψευδώνυμο;

ΜΑΡΤΥΣ. Την πρώτη φορά Ευαγγέλου. Όλοι οι ελλαδίτες της μεραρχίας που ήταν κάτω, είχαμε άλλο όνομα και το συνηθέστερο ήταν επωνυμοποιημένο το πατρώνυμο, κάτι που συνηθίζουν οι Κύπριοι σήμερα. Δηλαδή Δημήτριος Ευαγγέλου. Η μονάδα μου δεν είχε τίτλο τέτοιο...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Είναι γνωστά αυτά κύριε Παπαποστόλου. Το ψευδώνυμο το συνεχίσατε και κατά τη δεύτερη φάση της υπηρεσίας σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι δεν είπα ποτέ αυτό. Την δεύτερη, είμαστε μέλη της εθνοφρουράς και είχαμε τα κανονικά μας επώνυμα όλοι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Με τον συνάδελφό σας τον κ. Καρούσο είχατε καμμία συνεργασία.

ΜΑΡΤΥΣ. Υπηρεσιακά δεν είχαμε συναντηθεί ποτέ.

ΚΩΝΣΤΑΝΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Με τον Λευτέρη Παπαδόπουλο;

3/3 Β Ε.Τ. 3-12-1986

106

ΜΑΡΤΥΣ. Με τον δημοσιογράφο;

ΚΩΝΣΤΑΝΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Λέω με κάποιον Λευτέρη Παπαδόπουλο, τώρα άν είναι δημοσιογράφος ή τίποτε άλλο δεν έχει σημασία.

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, τώρα καθώς βγήκα από την φυλακή με επεσκέφθη στο σπίτι μου. Είναι γνωστός πολύ και γι'αυτό με επεσκέφθη άλλωστε του συγκατοίκου στην πολυκατοικία του Κωνσταντίνου Καλλογιάννη.

ΚΩΝΣΤΑΝΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Έπαιζε κανένα ρόλο μετά τον θάνατο του Ρήγα ο Παπαδόπουλος στην Κύπρο, είχε κανένα αξίωμα, αυτός ο Παπαδόπουλος που σας επισκέφθηκε εσάς;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω, χρονικά η ερώτησή σας αναφέρεται στην ΕΟΚΑ Β;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Αναφέρεται στην διάρκεια της 2ης θητεία σας στην Κύπρο. Περίπου 69 - 70.

ΜΑΡΤΥΣ. Απ'ότι γνωρίζω πρώτον ο Γρίβας ξαναπήγε στην Κύπρο πολύ μετά τη δική μου υπηρεσιακή αποχώρηση το 1970. Είναι γνωστό ότι έφυγε μαζί με τη μεραρχία το 1967. Ξαναπήγε δεν ξέρω πότε αλλά πολύ μετά '72-'73.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Μας είπατε ότι δεν είχατε καμία σχέση με το Λευτέρη Παπαδόπουλο. Αυτή ήταν η ερώτησή μου.

(δ)-

(3Β)

1/3 δ ΜΠ 3-12-1986

107

(Συνέχεια κ.Τσιγαρίδα)

Εκτός από την απόπειρα κατά του Μακαρίου με το γνωστό ελικόπτερο, άλλες απόπειρες κατά το διάστημα που υπηρετούσατε εσείς στην Κύπρο κατά του Μακαρίου, είχαν γίνει;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, έμαθα εκ των υστέρων - γράφτηκε και είναι κάπου γραμμένο - ότι έγινε κάπου με βόμβα στο δρομολόγιό του ....

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Προς Αμμόχωστο;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι προς Αμμόχωστο , στο δρομολόγιο θερινής κατοικίας του με Λευκωσία. Αλλά δεν είμαι βέβαιος . Πάντως πρόκειται περί ανατινάξεως την οποία απέφυγε εγκαίρως, εξεράγη , δεν ξέρω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Σ'αυτές τις απόπειρες , την πρώτη του ελικοπτέρου και σε αυτή την ενδεχομένως , που έχετε πληροφορηθεί σεις, είχαν ανάμειξη αξιωματικοί Ελλαδίτες;

ΜΑΡΤΥΣ: Για την πρώτη που είμαι βέβαιος , διότι απεκαλύφθη πλήρως το τι είχε γίνει , κανένας αξιωματικός δεν είχε εμπλοκή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Η ΕΟΚΑ Β'είχε εμπλοκή;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω πως δεν υπήρχε καν η ΕΟΚΑ Β'. Η ΕΟΚΑ Β'έγινε όταν ξαναπήγε ο Γρίβας για δεύτερη φορά στην Κύπρο, πολύ μετά τη δική μου υπηρεσιακή - επαναλαμβάνω- αναχώρηση .

2/3 δ ΜΠ 3-12-1986

108

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τώρα κ. Παπαποστόλου , έχετε μια καριέρα στο στράτευμα πολυκύμαντη. Δεν αποτελεί αυτό ούτε ψόγο, ούτε είναι και τιμή σας σε πολλά πράγματα. Και είχατε και πολλές περιπέτειες σ'αυτό το διάστημα. Αναμφισβήτητα και σας, σας απασχολεί αυτό που απασχολεί τον κάθε Έλληνα, γιατί έγιναν αυτά τα πράγματα. Και δεν αναφέρομαι στα προ του πραξικοπήματος της Κύπρου , αλλά ειδικότερα αναφέρομαι από της 15 , 13 , 12 Ιουλίου του 1974 και προς τα δώ. Σ'αυτό το μεγάλο ερώτημα δώσατε διάφορες εξηγήσεις . Αναφερθήκατε στους υπηκόους , αφήσατε κάποιες αιχμές , ότι κάτι μπορεί να έχει προαποφασιστεί . Δηλαδή σε αυτό το απλό το Ρουμελιώτικο, κ. Παπαποστόλου -είμαστε γείτονες - στο λαό, στον απλό άνθρωπο, που ρωτάει τον κ. Παπαποστόλου με αυτή τη δράση , με αυτή τη συμμετοχή , με αυτή τη δραστηριότητα που είχε όλα αυτά τα χρόνια, ευθύνεται μόνο ο Ιωαννίδης, ευθύνεται μόνο ο Μπονάνος; Προδόθηκε ο Ιωαννίδης , τον πρόδωσε ο Μπονάνος, ο Αραπάκης, ο Παπανικολάου ; Δηλαδή σεις τι εξήγηση δίνετε; Διότι σε κάποια φάση βρισκόσαστε πιό κοντά από ότι είμαστε εμείς στα γεγονότα. Και όπως είναι καθήκον ιερό δικό μας να βρούμε την αλήθεια είναι και δικός σας, είναι και δική σας απαίτηση αυτή,

3/3 δ ΜΠ 3-12-1986

109

διότι εγώ πιστεύω ότι θέλετε να λάμψει και σεις η αλήθεια.

Πού καταλήγετε σεις σ'αυτή την περιπέτεια, σ'αυτό το εθνικό δράμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Καταρχήν έχω απελπιστεί, διότι υπάρχει μεγάλη προκατάληψη και στον τελευταίο ακόμα Έλληνα, ανάλογα με το σε ποιό κόμμα βρίσκεται, να το δεί από εκείνη την πλευρά. Ανάλογα με το τι συμφέροντα έχει να το δεί αλλιώς. Θα σας απαντήσω πιό συγκεκριμένα. Εγώ νόμιζα πως δεν θα βρισκόταν ούτε ένας Έλληνας για το φίλτατο Μακάριο να μη τον καταδικάζει, από τον τελευταίο της Καρπασίας μέχρι τον πρώτο επάνω της Κερκύρας - αν πάρουμε αυτή τη διάσταση- που να πεί ότι, ήταν απαράδεκτος ο λόγος του και το περιεχόμενό του απ'αυτόν τον Έλληνα, έστω και αν ήταν χιλιοπικραμένος- που έπρεπε να είναι χιλιοπικραμένος - στο επίσημο εκείνο βήμα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, που είχε στραφεί, διότι δεν εστρέφετο εκείνη τη στιγμή εναντίον προσώπων τα οποία σήμερα έρχονται, αύριο φεύγουν, εστράφη κατά της Ελλάδας....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Την οποία ενσάρκωνε ο Ιωαννίδης; Την Ελλάδα ενσάρκωνε ο Ιωαννίδης;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, αυτή είναι η άποψη του μάρτυρος.

4/3 δ ΜΠ 3-12-1986

110

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, η διακοπή σας μου δίνει την εντύπωση ότι θέλετε μόνο τις αρεστές απαντήσεις. Επιτρέψατέ μου σας παρακαλώ....

(3Δ)

(3δ.)

1/3Δ. (Ε.Σ.) 3.12.1986

-111-

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, ο μάρτυς κάνει κριτική στο Προεδρείο; Τι πράγματα είναι αυτά;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Τέλος πάντων, ο κ. μάρτυς παρακολουθείται και από ορισμένους συναδέλφους, οι οποίοι κατά κάποιο τρόπο δεν συντάσσονται με τις απόψεις του Προεδρείου, σε μία παρατήρηση την οποία έκανα εν ονόματι της Δημοκρατίας και εν ονόματι της Ελλάδος. Κύριε μάρτυς, είπατε ότι ο Μακάριος εξεφράζετο εναντίον της Ελλάδος και σας ρώτησα "την Ελλάδα την εξέφραζε δηλαδή ο κ. Ιωαννίδης"; Και μου απαντάτε με κάποιο υπέρτερο θάρρος, που δεν ξέρω από που το παίρνετε -και δεν θα έπρεπε να το έχετε, κύριε Παπαποστόλου, για πολλούς λόγους- ότι επιδιώκω να έχω αρεστές απαντήσεις. Δεν επιδιώκω να έχω αρεστές απαντήσεις, επιδιώκω όμως να έχω ελληνικές απαντήσεις. Και δεν εννοώ να παραδεχθώ ότι ο Ιωαννίδης ή ο Ανδρουτσόπουλος εξέφραζαν την Ελλάδα, έστω και για μία στιγμή.

ΜΑΡΤΥΣ: Σύμφωνοι επ'αυτού. Αλλά όταν οι συνέπειες των πράξεών του δεν θα βλάψουν κάποιο Ιωαννίδη, αλλά θα βλάψουν την Ελλάδα και θα σημαδευθεί η Ελλάδα για αιώνες, σ'αυτά τα θέματα θα πρέπει οι απαντήσεις να είναι υπεύθυνες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Εν πάση περιπτώσει, συνεχίστε τις απαντήσεις στον κ. Τσιγαρίδα.

2/3Δ. (Ε.Σ.) 3.12.1986

112

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Κύριε Παπαποστόλου, εγώ να σας διευκολύνω...

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Βουλευτά, εγώ όταν έκανα διαχωρισμό μεταξύ των όσων γνωρίζω και των ελευθέρων απόψεων, φαίνεται πως δεν άρεσε. Γιατί οι ερωτήσεις σας, δεν είναι επί των όσων έχω ζήσει, για να σας απαντήσω υπεύθυνα. Επιμένετε σε μία ερώτηση, η οποία θέλει ελευθέρας απόψεις.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πέστε αυτές τις απόψεις, επιτέλους. Ξεκινήστε κάτι να λέτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μα, όταν όμως ξεκινώ να λέω την ελεύθερη άποψή μου, με διακόπτετε, γιατί δεν είναι αρεστή. Επομένως, περιορίζομαι σε όσα γνωρίζω...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, επαναλαμβάνετε τον όρο, τον οποίο προηγουμένως σας είχα πεί, σας είχα παρακαλέσει αν θέλετε, σας είχα υποδείξει να αποφεύγετε. Έπρεπε να καταλαβαίνετε ότι ο Πρόεδρος έχει το δικαίωμα να κάνει και υποδείξεις. Έτσι δεν είναι κύριε μάρτυς; Στη Δημοκρατία ο Πρόεδρος περιορίζεται σε υποδείξεις. Δεν κάνει κάτι άλλο, που κάνουν κάτι άλλα καθεστώτα.

Προχωρείστε, κύριε Τσιγαρίδα, στις ερωτήσεις σας.

3/3Δ. (Ε.Σ.) 3.12.1986

113

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Κύριε Παπαποστόλου, με συγχωρείτε πάρα πολύ, αλλά απ'ό,τι αντιληφθήκατε σήμερα εδώ στην Επιτροπή, δε νομίζω κανένας συνάδελφος να προσπαθεί να υπεραμυνθεί ούτε Κομμάτων, ούτε παρατάξεων, ούτε τίποτε άλλο. Όλοι έχουμε ένα σκοπό. Προσπαθούμε και θέλουμε να μας βοηθήσετε εσείς, γι'αυτό το οποίο πιστεύουμε ότι είναι και δική σας επιθυμία, να βρούμε αν υπάρχει ένοχος σ'αυτή την ιστορία.

Είπατε εσείς, ότι ο Μακάριος έβγαλε κάποιο λόγο. Δηλαδή τι είπε εναντίον της Ελλάδος; Ελεύθερα, κύριε μάρτυς, δεν έχετε κανένα λόγο να μη μιλάτε ελεύθερα.

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ'αρχήν, δεν χρειάζεται να πείτε "ελεύθερα". Εγώ νιώθω ελεύθερος, αλλά θέλω να σας πω το εξής. Ας μη κάνω λεπτομερή ανάλυση του λόγου του και των σημείων εκείνων και τι επιπτώσεις έχουν. Θα σας πω μόνο το συμπέρασμά μου. Τους θεώρησε το διαβατήριο της αποβάσεως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Ποιών; Των Τούρκων;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, των Τούρκων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Πώς; Με ποιά λέξη;

ΜΑΡΤΥΣ: Να σας πω πώς. Διότι για τους Τούρκους επεκαλέσθη την υποχρέωση που απέρρεε από τις συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου για την

αποκατάσταση της Δημοκρατίας. Γιατί δεν έκανε το ίδιο για τους Εγγλέζους, που η Ελλάδα θα κινδύνευε σαφώς λιγώτερο στο ελληνικό έδαφος ; Θα σας παρακαλούσα να απαντηθεί από μέρους σας αυτή η ερώτηση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Δεν ζήτησε ο Μακάριος την επέμβαση των Βρεταννών;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Πάρτε τον λόγο του και διαβάστε τον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Όταν ζήταγε την επέμβαση των εγγυητριών δυνάμεων, δεν ήταν και η Βρεταννία μέσα;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Μνημόνευσε ιδιαιτέρως τους Τούρκους και σεΈκείνους κυρίως απευθύνθη. Αυτή είναι η σαφεστάτη εντύπωση από την αναγνώση του λόγου του Μακαρίου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Κύριε Παπαποστόλου, στα θέματα αυτά απάντησαν και διπλωμάτες, που τα χειρίζονταν την εποχή εκείνη...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Τσιγαρίδα, επειδή φθάσατε στα 12 λεπτά, μή δίνετε άλλη έκταση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Κύριε Πρόεδρε, εγώ ευχαρίστως να σταματήσω αν θέλετε, αλλά μην επικαλείσθε τον χρόνο των 10 λεπτών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας το λέω, γιατί έχουμε να εξετά-

5/3Δ. (Ε.Σ.) 3.12.1986

115

σουμε τον κ. Αλεξάνδρου, ο οποίος μόλις βγήκε από το νοσοκομείο και είναι άρρωστος και πολύ ηλικιωμένος και εν συνεχεία έχουμε να εξετάσουμε τον κ. Καρούσο. Δεν θα προφθάσουμε. Γι'αυτό σας το λέω.

Τελειώσατε, κύριε Τσιγαρίδα;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Τελείωσα, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Κουτσογιάννης έχει το λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, εγώ θα πάω στην Κύπρο και θέλω να ξεκαθαρίσουμε λίγα πράγματα, γύρω από τη δολοφονία του Γεωργκάτζη.

Δώσατε σαφείς απαντήσεις, δείξατε τις δικαστικές αποφάσεις. Δεν τα αμφισβητώ αυτά καθόλου, αλλά θα ήθελα να ρωτήσω το εξής: Ποιά ώρα έγινε η απόπειρα κατά του Γεωργκάτζη και ποιά ώρα το μάθατε εσείς; Είπατε ότι είσασταν στη Λέσχη.

(ΣΚ.)

(3Δ) 1/3 Κ ΧΜ 3.12.86

116

ΜΑΡΤΥΣ: Ακριβώς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Πότε το μάθατε, τι ώρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Το μάθαμε ....

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Το μάθατε εκεί μέσα;

ΜΑΡΤΥΣ: Το μάθαμε εκεί μέσα όλοι, Σε όλους έφτασε η αγγελία αμέσως μετά, από τη στιγμή που τό έμαθε και το Προεδρικό Μέγαρο. Δηλαδή πιο συγκεκριμένα εγώ ήμουν 6.30', όπως σας είπα, που είχα πάει εκεί, μέχρι τις 10 το βράδυ, η δολοφονία έγινε γύρω στις 8.00 όπως αναφέρει ο μάρτυς συνοδός του δολοφονηθέντος, που άκουσε τους πυροβολισμούς και μαθεύτηκε και κατ' επέκταση και εγώ, στη λέσχη, γύρω στις 0.9.00 η ώρα αν δεν κάνω λάθος, ή 0.9.30' νομίζω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Μάλιστα, καλώς. Πήγατε εσείς στον τόπο της δολοφονίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. ——— Εννοώ μετά τη δολοφονία.

ΜΑΡΤΥΣ: Ποτέ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Α', δεν πήγατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ποτέ. Τι καθήκον είχα εγώ να πάω εκεί;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Μάλιστα. Πείτε μου σας παρακαλώ: Αφού κατά

2/3 K XM 3.12.86

117

κάποιο τρόπο, καλώς ή κακώς, ανεμείχθη το όνομά σας, εσείς λογικά θα έπρεπε να διερευνήσετε αυτή την υπόθεση, να φάξετε για να δείτε από ποιούς μπορεί να δολοφονήθηκε, οπότε θα ήταν ένα στοιχείο υπέρ, δικό σας-και με ποιούς στόχους. Δηλαδή ποιές πληροφορίες είχατε από την έρευνα αυτή που ασφαλώς θα κάνατε. Τι μάθατε; Ποιοί ήταν αυτοί που δολοφόνησαν τον Γεωργιάτζη, ποιοί τους έβαλαν και για ποιό λόγο;

Εάν έχετε στοιχεία.

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ αρχήν ίσως φταίει η κατοχή που ανάγκασε τον Κυπριακό λαό να δουλεύει με μία μυστικότητα, την οποία ανέπτυξε, στο έπακρο κατά την διάρκεια της ΕΟΚΑ-Α΄ και όλοι είναι...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Οχι, απαντήστε μου σύντομα γιατί τρώμε το χρόνο.

ΜΑΡΤΥΣ: Μα πώς θα σας απαντήσω; Δεν είναι εύκολο να μάθεις στην Κύπρο πολλά πράγματα. Εκείνο όμως που έμαθα, είναι ότι μετά την απόπειρα κατά του Μακαρίου, ο Γεωργάτζης, όταν συνελήφθησαν οι άνθρωποί του και είχαν καταθέσει εναντίον του, για λόγους προφανώς σκοπιμότητος ότι εικάζεται Γ° ο Μακάριος δεν άφησε να συλλάβουν και τον Γεωργάτζη- όταν επεδίωξε να δεί τον Μακάριο, δεν τον εδέχετο ο Μακάριος. Και την πέμπτη ημέρα, δηλαδή, μεταξύ της μιας Κυριακής που έγινε η απόπειρα κατά του Μακαρίου και της άλλης Κυριακής που έγινε η δολοφο-

3/3 K XM 3.12.86

118

νία του Γεωργάτζη που ζήτησε και απέτυχε να τον δεί,μπήκε στο αεροπλάνο για να φύγει για τη Βυρηττό .Και τον κατέβασαν,ενώ το αεροπλάνο είχε ξεκινήσει,η τροχοδόμησή του.Και του απηγόρευσαν την έξοδο. Ελέχθη-δεν ξέρω τώρα να απαντήσω από ποιόν-ότι εκεί που πήγαινε,πήγαινε να φέρει στοιχεία από Τράπεζα στην οποία είχε βάλει αυτά τα στοιχεία ,στη Βυρυττό,που ενοχοποιούσαν τον Μακάριο για τη συμμετοχή του, Μακαρίου στην απόπειρα κατά Γεωργίου Παπαδοπούλου με όργανο τον αποθανόντα Παναγούλη.Αυτό ας πουμε ήταν το όπλο για να αμυνθεί Θ Γεωργάκτζης έναντι του Μακαρίου.Αυτά έχουν εντόνως λεχθεί και ασφαλώς όχι αποδειχθεί.

Τώρα μετά απ'όλα αυτά,τι να πω εγώ ποιός τον δολοφόνησε;Το ότι ανέφεραν το όνομά μου,ότι είχα φτιάξει ένα σχέδιο και επομένως λόγω του σχεδίου μου αυτού, μα πήγε ο ίδιος ο κατασκευαστής,συντάκτης, τι συντάκτης δηλαδή,έχει σημασία-τουσχεδίου και κατέθεσε και στο Μακάριο και στο Δικαστήριο,ότι εγώ το έφτιαξα το σχέδιο,γιατί μου είπε και καλά να τουφτιάξω ένα σχέδιο που να φαίνεται εκεί πέρα στρατιωτικό γιατί το χρησιμοποιούσε και το εδειχνε από δω και απ'εκεί όταν έκανε τη μύηση αυτών που θα του συμπαρίσταντο για την απόπειρα και την ανατροπή κατ'επέκταση."

(ΣΠΑ)

(3Κ)

1/3 ΠΑ Α.Μ. 3-12-86

119

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος):Μας είπατε ότι οταν έγινε η απόπειρα κατά Μακαρίου πήγατε εκεί και ο Μακάριος σας είπε...

ΜΑΡΤΥΣ: Στο νοσοκομείο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Στο χώρο που έπεσε το ελικόπτερο βρεθήκατε εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα σας πω αμέσως. Μετά από παραμονή τριών τεταρτων περίπου στον προθάλαμο του Χειρουργείου και αφού έφθασαν οι γιατροί και είπαν στον Μακάριο οτι θα κάνει πολλές ώρες η υποθεσή του, λέει ο Μακάριος "πάμε να φύγουμε". Πήρε μάλιστα και το τηλέφωνο για να μαθαίνει νέα. Βγήκαμε έξω, όπου δεν υπήρχε υπηρεσιακό αυτοκίνητο, γιατί είχε φθάσει με κάποιον Κύπριο που μετέφεραν τον τραυματία. Αυτός είχε φύγει. Μπήκαμε στο δικό μου αυτοκίνητο το οποίο μάλιστα δεν έπαιρνε μπρός και μου είπε " τι υπηρεσιακό αυτοκινήτο είναι αυτό, θα σου δώσω ένα άλλο καλύτερο". Δεν είχαμε κανένα μέσο ασφαλείας. Πήρα έναν αστυφύλακα πρόσθετο στο πίσω κάθισμα γιατί είχε όπλο μαζί του και τον οδήγησα στην Αρχιεπισκοπή. Δεν άκουσε την εισηγήση μου "μα εκεί έγινε η απόπειρα. Από το Προεδρικό πέρασα και υπάρχει ηρεμία και ασφάλεια. Μήπως πρέπει να πάτε εκεί;" Ήταν ακόμα ασαφής η κατάσταση. Μου είπε όχι. Δεν επέμενα γιατί δεν είχα λόγο να επιμένω. Πήγαμε στην Αρχιεπισκοπή. Πριν από την

2/3 ΠΑ Α.Μ. 3-12-86

120

Αρχιεπισκοπή ένα τετράγωνο, σε ενα οικόπεδο που ήταν γκρεμισμένο σπίτι, όπου προσεγειώθει, όπως προσεγειώθει, αναγκαστικά το ελικόπτερο, εκεί σταματήσαμε . Περιεφέρετο ο έλικας σε ρελαντί ρυθμό. Κάτω είχαν χυθεί υγρά πάσης φύσεως που δεν ξέραμε τι ήταν. Είχε μαζευθεί γύρω κόσμος και αστυνομικοί όχι όμως πυροσβεστικές υπηρεσίες καίτοι είχαν περάσει τόσες ώρες. Δεν ήμουν χειριστής ελικοπτέρου και δεν ήξερα εγώ, ήμουν αλεξιπτωτιστής . Του είπα όμως και εδέχθη να μπω μέσα να το κλείσω. Ούτε κατάλαβα πως το έκανα. Οπου έβλεπα OFF κτύπαγα. Είπα οτι κάποιο από αυτό θα πιάσει. Πραγματικά σταμάτησε παρά τον κίνδυνο για μένα και για τους άλλους να εκραγεί.

Απο κει πήγαμε στην Αρχιεπισκοπή. Έφαγε, γιατί επρόκειτο να μη λειτουργήσει. Από κει συνοδευόμενοι και από άλλους πήγαμε με το δικό του πλέον αυτοκινήτο στον Μαχαιρά και έγιναν όλα τα άλλα πλην της συμμετοχής του στην λειτουργία.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανάις Ζακολίκος): Εσείς από την ώρα που έγινε η απόπειρα κατά Μακαρίου σε πόση ώρα το μάθατε, πώς το μαθατε και πότε συναντήσατε τον Μακάριο;

ΜΑΡΤΥΣ: Ξυριζόμουνα σπίτι μου στις 7.05' όταν ακούστηκαν πυροβολισμοί. Η γριά σπιτονοικοκυρά μου μπήκε λίγο ανήσυχη . Τις λέω θα είναι στην πράσινη γραμμή. Εξάλλου δεν ήταν ασυνήθιστο από το χώρο εκείνο να

3/3 ΠΑ Α.Μ. 3-12-86

121

ανταλλάσσονται πυροβολισμοί με τους τουρκοκύπριους.

Στις 7.30 κατέβηκα ντυμένος και πήγα πρώτα στη Λακατάμια, ένα προάστιο πολύ κοντινό , στην 31 μοίρα καταδρομών, διεπίστωσα ότι όλα είχαν γίνει από τον κύριο Καλαποθαράκο, διοικητή όπως είχε καθοριστεί.

(ΣΓΡ)

(ΣΠΑ) 1/3 ΓΡ Φ.Τ. 3.12.86

122

'Εκανα ένα πλάγιο βήμα δεξιά, όπως λέμε εμείς οι στρατιωτικοί και μπήκα από την πύλη την πίσω στο Προεδρικό, όπου εκεί έλειπε, είχε φύγει ο υπολοχαγός δεν ενθυμούμαι το όνομά του σε άκος τελειώνει με το σύνολο σχεδόν της δυνάμεώς του πλην δυο τριών που είχε αφήσει γιατί και εκείνος είχε συμμετοχή στη αναπαράσταση της μάχης του Αυξεντίου εκεί πάνω, οπότε τότε και πριν επιβιβαστώ στο αυτοκίνητο ήρθε ο ανήσυχος αστυνομικός της δυνάμεως της φρουράς και είπε το τι έγινε και με την εσφαλμένη πληροφορία αντιθέτων τραυματιών....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Καλώς κύριε μάρτυς, εδώ πρέπει να τελειώσετε.

ΜΑΡΤΥΣ : Επομένως η απάντηση είναι ότι πήγα στο νοσοκομείο γύρω στις οκτώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Παρακαλώ κύριε μάρτυς τελειώσαμε. Εκείνο που θα ήθελα να σας παρακαλέσω και να σας ότι το απόγευμα από τις 6 και μετά ή αύριο από τις 8.30 και πέρα παρακαλείσθε να έρθετε στην αίθουσα 140 του κτιρίου της Βουλής στον Α' όροφο για να ελέγξετε και να υπογράψετε κάθε φύλλο των πρακτικών που εν τω μεταξύ έχουν κρατηθεί και θα έχουν αποστενογραφηθεί.

ΜΑΡΤΥΣ : Μου επιτρέπετε;

2/3 ΓΡ__ __Φ.Τ.__ 3.12.86

123

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Βεβαίως σας επιτρέπω.

ΜΑΡΤΥΣ : Θέλω κατ'αρχήν να πιστέψετε ότι όχι για λόγους εντυπώσεων, είχα πλήρη ευθύνη του χώρου στον οποίο βρέθηκα, της υψίστης αποστολής που έχετε, ήθελα σαφώς να διαχωρίσω τα γεγονότα από τις εικασίες, ίσως δεν ήμουν αρεστός σε όσες απαντήσεις νόμιζα-από τις απαντήσεις μου-ότι θα είναι εικασίες απλώς, ζητώ συγνώμη γι'αυτό, Εάν κάποια απαντησή μου ήταν άστοχος και έφευγε από τα καθιερωμένα σας πάλι ζητώ συγνώμη και όχι τυπικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Καθιερωμένα σε μας εδώ δεν υπάρχουν. Υπάρχει η αναζήτηση της αλήθειας προς κάθε πλευρά. Αυτό επιδιώκουμε μέσα στα πλαίσια της δημοκρατικής λειτουργίας της επιτροπής μας. Να πάτε στο καλό.

ΜΑΡΤΥΣ : Ευχαριστώ πολύ.

(Στο σημείο αυτό ο μάρτυς κύριος Παπαποστόλου αποχωρεί από την αίθουσα.)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Να ειδοποιήσετε τον κύριο Καρούσο να έρθει να δώσει τα στοιχεία του, αλλά ειδοποιώντας συγχρόνως και τον κύριο Αλεξάνδρου ότι θα μπει αμέσως μέσα να εξετασθεί, διότι είναι γέρος και δεν πρέπει να περιμένει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ : Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να πω κάτι διαδικαστικό.

3/3__ ΓΡ __ Φ.Τ. __3.12.86_

124

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ορίστε κύριε Παπαδονικολάκη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ : Νομίζω ότι ο μάρτυς που μόλις απεχώρησε από εδώ, δεν έχει πολλά να προσθέσει στην υπόθεση Αττίλλα και στην τελευταία φάση του Κυπριακού. Έχω την αίσθηση όμως ότι έχει πάρα πολλά να προσφέρει σ'αυτό που λέμε η καθ'ολοκληρίαν και ή στο σύνολό της εξέταση του κυπριακού δράματος, που δεν αρχίζει από τον Αττίλλα που δεν αρχίζει, αν θέλετε, από την επίθεση εναντίον του Μακάριου αλλά πολύ πριν. Θα έλεγα λοιπόν ότι επειδή ο χρόνος δεν ήταν επαρκής και με την πρόοδο των εργασιών της επιτροπής μας, εάν στο μέλλον διαπιστώσουμε, ότι υπάρχει κάποια πολυτέλεια και επάρκεια χρόνου θα ήθελα να υποβάλλω την πρόταση να ξαναεπανέλθει αυτός ο μάρτυς, διότι οι δραστηριότητές του στην περίοδο εκείνη ακριβώς που αποτελεί ίσως και την σκοτεινότερη πλευρά της κυπριακής τραγωδίας θα ήταν πολύτιμες, οι δικές του πληροφορίες, ή αν θέλετε αυτές που μπορούνε να του εκμαιεύσουμε με κατάλληλη και εύστοχη υποβολή ερωτήσεων, ώστε να φωτίσουμε και αυτή την πλευρά για να δώσουμε και μια όψη του κυπριακού δράματος που ενδεχόμενα να μείνει σκοτεινή για αιώνες αν τελικά με αυτή την ευκαιρία δεν μπορέσουμε να τις φωτίσουμε.

4/3 ΓΡ Φ.Τ. 3.12.86 125

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Το ζήτημα θα εξετασθεί από κοινού με άλλες προτάσεις και σκέψεις για κατ'αντιπαράσταση εξετάσεις, για νέες εξετάσεις, για επανεξετάσεις κλπ. Επί του παρόντος ετελείωσε ο μάρτυς και θα έρθει ο κύριος Αλεξάνδρου.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΪΜΗΣ : Κύριε Πρόεδρε, δυο κουβέντες ήθελα να πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ορίστε κύριε Ζαΐμη.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΪΜΗΣ : Κύριε Πρόεδρε, έχετε αντιμετωπίσει το ενδεχόμενο της εξετάσεως του Μπονάνου που πέφτει επάνω στον προϋπολογισμό;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Γι'αυτό θα κάνω μια ανακοίνωση μόλις τελειώσει ο κύριος Αλεξάνδρου που νομίζω ότι δεν πρέπει να τον κρατήσουμε πολύ, πρώτον διότι άρρωστος, δεύτερον διότι η παρουσία του εδώ έχει σχέση μόνο με την ιδιοτητά του ως διερμηνέως της συγκέντρωσης της Κεσάνης μεταξύ Παπαδόπουλου, Κόλλια κλπ. Δεν νομίζω ότι θα μας προσφέρει σπουδαία πράγματα. Συνεπώς νομίζω ότι θα αναβάλουμε τον κύριο Καρούσο, θα τον διακόψουμε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ : Το λόγο κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ορίστε κύριε Περράκη έχετε το λόγο.

(ΣΓΡ)

1/3Ν (Γ.Π.) 3-12-86

126

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε δεν θα έπαιρνα τον λόγο αν δεν μου έδινε την αφορμή ο κύριος Παπαδονικολάκης , παρά το ότι το είχα κατά νου και αυτό για να προεκτείνω γενικότερα αυτό που είπε, επαναλαμβάνω, ο κύριος Παπαδονικολάκης. Είπαμε ότι δεν πρέπει να εξετάζουμε παν το επιστητό εδώ μέσα μ'αυτή την αφορμή. Όταν όμως αγγίζουμε γεγονότα-που αφορούν την Κύπρο, και ανθρώπους της Κύπρου, καλό είναι να μαθαίνουμε και εκεί τι γινόταν. Την αξιοπιστία των μαρτύρων θα την κρίνει η επιτροπή ή το δικαστήριο. Όμως όταν αναφέρονται σε πρόσωπα της Κύπρου, στα πλαίσια τα διαδικαστικά και να μην συκοφαντούν ή λοιδωρούν, νομίζω ότι είναι κάτι που μας ενδιαφέρει. Δεν είναι μόνο τι έγινε εδώ στο Πεντάγωνο, αλλά τι γινόταν και εκεί κάτω. Αυτός ο μάρτυρας, δεν ξέρω πόσο αξιόπιστος είναι, αλλά είναι από αυτούς που κατέθεσαν πολλά πράγματα που έχουν σχέση με την Κύπρο και τον Μακάριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κατέθεσε πολλά και ενδιαφέροντα πράγματα. Αν θέλει η επιτροπή να τα δεχθεί ώς αληθή ή όχι, αυτό είναι άλλο. Πάντως πρέπει να τα αξιολογήσει.

Ο κύριος Παναγιωτόπουλος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε κάνω μία υπόδειξη , αν μου

2/3Μ (Γ.Π.) 3-12-86

127

επιτρέπετε, επικαλούμενος την δικανική μου πείρα, αφού τόσα χρόνια ασκούσα έντονη δικηγορία. Είναι λάθος να διαφωνούμε με τον μάρτυρα, από πλευράς τακτικής. Όταν ενθαρρυνθεί ο μάρτυρας θα πει περισσότερα πράγματα. Μπορεί να μη μας αρέσουν. Όμως στην έρευνα που κάνουμε μας ωφελούν. Την ώρα λοιπόν που αυτός ξανόιγεται εναντίον του Μακαρίου και οποιουδήποτε άλλου, εμείς τον κόβουμε διαφωνούντες γιατί δεν μας αρέσουν . Εμείς θέλουμε να μας πουν αυτά που δεν μας αρέσουν και αντί να τους ενθαρρύνουμε τους διακόπτουμε. Αυτό νομίζω είναι λάθος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Παναγιωτόπουλε η παρατήρησή σας αφορά τηνδική μου παρέμβαση.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Όχι κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όμως πρέπει να σας πω ότι παρενέβην γιατί και εμείς οι πιό συγκρατημένοι από πλευράς νεύρων, εξοργιζόμαστε. Όταν σου λέει ότι όφειλε ο Ελληνικός Λαός - και μάλιστα με εκείνο το ύφος- να έχει τη συναίσθηση του μίσους εναντίον του Μακαρίου γιατί στον Ο.Η.Ε. εξεστόμισε εναντίον της Ελλάδος, υποχρεώθηκα να το πω ότι η Ελλάδα εναντίον της οποίας εξεδηλώθη ο Μακάριος δεν εκπροσωπείτο ούτε ενσαρκώνετο από τον Ιωαννίδη και τον Ανδρουτσόπουλο.

3/3Ν (Γ.Π.) 3-12-86

128

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Πάντως είναι ανακριτικό λάθος. Πρέπει να το παραδεχθείτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εγώ προ μισής ώρας που τον εξέταζα δεν ήλθα σε καμμία αντιδικία μαζί του ούτε τον εστρίμωξα,ούτε επιχειρώ να στριμώξω κανένα. Παρατηρήσατε την παρέμβασή μου,που νομίζω πως επεβάλετο από την ιδιότητά μου ως 'Ελληνος τέλος πάντων. Δε μπορώ να πω ότι ο Ανδρουτσόπουλος και ο Ιωαννίδης εκπροσωπούσαν τότε την Ελλάδα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Συμφωνώ κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Το ξέρω ότι είσθε σύμφωνος. Νομίζω όμως ότι είναι και εξύβριση τιμής τεθνεώτος,να μιλάνε έτσι για τον Μακάριο. Δεν είναι ποινικό αδίκημα;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: 'Οταν του ζητάμε κρίσεις του μάρτυρα, διακινδυνεύουμε κάποια πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν παίρνω το μέρος του Μακαρίου, αλλά νομίζω ότι είναι εξύβριση τιμής τεθνεώτος και ακόμα προάσπιση της χούντας του Ανδρουτσόπουλου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Επιμένω πως όταν τους ενθαρρύνουμε βγάζουμε αλήθειες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σωστό είναι αυτό.

Τώρα να φέρουμε τον κύριο Καρούσο, να του πάρουμε τα στοιχεία της ταυτότητός του και να διακόψουμε.

(ΣΛ)

3Ν

1/3Δ ΒΠ 3.12.86

129

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: 'Οταν μας πείτε, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ το γραμματέα να συνοδεύσει στην Αίθουσα τον μάρτυρα κύριο Καρούσο.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην Αίθουσα ο μάρτυς κύριος Καρούσος).

Παρακαλώ κύριε μάρτυς, να απαντήσετε στις ερωτήσεις μου, σχετικά με τα στοιχεία ταυτότητός σας.

(Ο μάρτυς απαντώντας σε ερωτήσεις του κυρίου Προέδρου, δίνει τα ακόλουθα στοιχεία ταυτότητος:

Επώνυμο: Καρούσος.

'Ονομα: Γεώργιος.

'Ονομα πατρός: Νικόλαος.

'Ονομα μητρός: Δήμητρα.

Τόπος γεννήσεως: [redacted] Αιτ/νίας.

'Ετος γεννήσεως: 1928.

Διεύθυνση κατοικίας: [redacted], Χολαργός.

Επάγγελμα: Απόστρατος αξιωματικός (Αντιστράτηγος ε.α.).

Θρήσκευμα: Χριστιανός Ορθόδοξος.)

Παρακαλώ να βάλετε το χέρι σας στο Ευαγγέλιο και να δώσετε τον νενομισμένο όρκο και παρακαλώ επίσης τους κυρίους συναδέλφους να εγερθούν.

2/3Α ΒΠ 3.12.86

130

(Στο σημείο αυτό ο κύριος μάρτυς δίνει τον ακόλουθο όρκο)

"Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ευσυνειδήτως όλη την αλήθεια και μόνο την αλήθεια, χωρίς να προσθέσω ούτε να αποκρύψω τι"

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, έχετε κληθεί και έχετε κάνει καμιά αναφορά, ή έκθεση στο ΓΕΕΘΑ για το Κυπριακό; Ή στο ΓΕΕΘΑ ή στο Αρχηγείο Στρατού;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έχω υπηρετήσει, όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι, αν έχετε υπηρετήσει. Αν έχετε κληθεί να κάνετε καμιά έκθεση ή αναφορά γύρω από το θέμα του Κυπριακού;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, κύριε Πρόεδρε, διότι έξ όσων γνωρίζω έκθεση υπέβαλαν οι αξιωματικοί, οι οποίοι ήταν κατά το γενόμενο πραξικόπημα στην Κύπρο και κατά τας περιόδους του ΑΤΤΙΛΑ Ι και ΙΙ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή δεν κληθήκατε να κάνετε κατάθεση;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν εκλήθην.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μήπως δώσατε καμιά κατάθεση στον επιθεωρητή κύριο Μπέλκα;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Καρούσο, επειδή δεν θέλουμε

3/3Λ ΒΠ 3.12.86

131

να σας κουράσουμε, αλλά υποχρεούμεθα, γιατί πρέπει να κλείσουμε την ημέρα, θα σας παρακαλέσουμε να έλθετε μια άλλη ημέρα, γιατί μεσολαβεί ο συνάδελφός σας κύριος Αλεξάνδρου, ο οποίος είναι γέροντας και άρρωστος και πρέπει να προτιμηθεί να εξετασθεί.

Παρακαλώ στις 12,30' της 11ης Δεκεμβρίου να προσέλθετε εδώ, στην ίδια Αίθουσα, για να εξετασθείτε.

Ευχαριστώ πάρα πολύ.

(Στο σημείο αυτό αποχωρεί της Αιθούσης ο κύριος μάρτυς).

Παρακαλώ τον κύριο γραμματέα να συνοδεύσει στην Αίθουσα τον μάρτυρα κύριο Αλεξάνδρου.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην Αίθουσα ο μάρτυς κύριος Αλεξάνδρου)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ, κύριε μάρτυς, να απαντήσετε στις ερωτήσεις μου, σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητός σας.

(Ο μάρτυς απαντώντας σε ερωτήσεις του κυρίου Προέδρου, δίνει τα ακόλουθα στοιχεία ταυτότητος:)

Επώνυμο: Αλεξάνδρου.

'Ονομα: Ιωάννης.

'Ονομα πατρός: Γεώργιος.

'Ονομα μητρός: Μαρία

Γένος μητρός: Σισμανίδου.

Τόπος γεννήσεως: Αθήνα.

'Ετος γεννήσεως: 1920.

Διεύθυνση κατοικίας: [redacted], Νέα Σμύρνη.

Επάγγελμα: Αντιστράτηγος ε.α.

Θρήσκευμα: Χριστιανός Ορθόδοξος).

(Ο)

1/4 Ο ΦΚ 3.12.86

132

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς παρακαλώ να βάλετε το χέρι σας στο Ευαγγέλιο και να δώσετε τον νενομισμένο όρκο και παρακαλώ επίσης τους κυρίους συναδέλφους να εγερθούν.

(Στο σημείο αυτό ο μάρτυς δίδει τον ακόλουθο όρκο):

"Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ευσυνειδήτως όλη την αλήθεια και μόνον την αλήθεια, χωρίς να προσθέσω ούτε να αποκρύψω τι" .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς για την Κυπριακή τραγωδία στο σύνολό της ξέρετε να μας πείτε τίποτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Το 1962 πήγα ως στρατιωτικός, ναυτικός και αεροπορικός ακόλουθος στην Τουρκία, Περσία και Πακιστάν. Από την παραμονή μου στην Τουρκία έχω πολλά να πώ για την Κύπρο. Γιατί την περίοδο 1962-1964 είχα προβλήματα και στην Τουρκία και στην Κύπρο. Εκείνο που εν συνεχεία ξέρω, ότι επειδή ήξερα Γαλλικά, Αγγλικά και Τουρκικά, με έστειλαν στρατιωτικό ακόλουθο στην Άγκυρα. Προσπάθησα να εκπληρώσω την αποστολή μου και νομίζω ότι την εξεπλήρωσα. Επέστρεψα στην Ελλάδα και στο τέλος του 1967 αποστρατεύθηκα , διώχθηκα και ανέλαβα μετά τους βαθμούς μου το 1974 με την μεταπολίτευση και έγινα αντιστράτηγος . Οταν το 1967 με αποστράτευσαν ήμουν συνταγματάρχης. Αυτό είναι σε γενικές γραμμές το ιστορικό της δικής μου σταδιοδρομίας. Βέβαια, μετά την αποκατάστασή μου ως αντιστρατήγου

2/4 Ο ΦΚ 3.12.86

133

δεν μπορούσα να παραμείνω στο στρατό, γιατί ήμουν αρχηγός της τάξεως του 40Β, αρχαιότερος του Ντάβου, και επομένως δεν μπορούσα να παραμείνω όπως και άλλοι συνάδελφοι οι οποίοι έφυγαν. Έχω πολλές πληροφορίες να σας ενημερώσω και θα άρχιζα από τη συνάντησή μου με τον Πρόεδρο της Τουρκικής Δημοκρατίας και με τον Πρωθυπουργό. Οταν συναντήθηκα με τον Ινονού, ήταν Πρωθυπουργός τότε, με παρεκάλεσε να του πώ ορισμένα πράγματα για πώς περνάμε με τη Βουλγαρία. Του είπα ότι εμείς είμαστε στο ΝΑΤΟ εκείνοι είναι σε άλλο συνασπισμό, και επομένως τα προβλήματα είναι γνωστά. Το ίδιο συμβαίνει και με σάς.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Σε ποιό έτος αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Το 1963. Οταν του τα είπα αυτά μου είπε και μείς έχουμε προβλήματα. Έχουμε εκεί μια Τουρκική μειονότητα. Του λέω, το ξέρω, έχετε και μια Τουρκική μειονότητα στην Κύπρο, γιατί ήθελα να φέρω το θέμα στην Κύπρο. Μου λέει ναι, έχουμε αλλά θα το λύσουμε. Δέω πως θα το λύσετε ; Δεν ξέρεις; μου λέει· Δεν ξέρω του λέω. Εμείς μου λέει, θέτουμε εθνικούς στόχους και σκοπούς και περιμένουμε να έρθει η ευκαιρία να τους εκπληρώσουμε. Θα έρθει η ευκαιρία στη Βουλγαρία που θα εκπληρώσουμε και αυτόν τον σκοπό, δεν ξέρω πώς. Δεν μου είπε για την Κύπρο. Οταν του είπα ότι πρέπει να δημιουργήσουμε κάτι να ησυχάσει και η Κύπρος, μου απάντησε:

(4σ)

(40) 1/4 σ. Ρ.Σ. 3-12-86

134

Τι να ησυχάσει; Έχουμε και εμείς έναν πληθυσμό, έχετε και σεις και η Κύπρος είναι στην καρδιά της Τουρκίας. Είναι μακριά από σας και βρίσκεται σε περιοχή τέτοια, που εμάς μας ενοχλεί περισσότερο απ'ότι εσάς. Κατάλαβα ότι δεν είχε πρόθεση να συνεχίσει και σταμάτησα.

Δεύτερο επεισόδιο. Όταν συναντήθηκα στην Περσία με τον Υπουργό Εθνικής Αμύνης, αφού με ενημέρωσε για διάφορα θέματα της Περσίας .....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Υπουργό Εθνικής Αμύνης τίνος; Της Περσίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Της Περσίας.

Αφού τελειώσαμε, μισή ώρα περίπου, μου είπε θα σε παρουσιάσω στον Σάχη. Παρουσιάστηκα στον Σάχη μαζί με τον Υπουργό Εθνικής Αμύνης και μου είπε: "Δεν μου λες παιδί μου, είσθε απόγονοι του Μεγάλου Αλεξάνδρου;". Του λέω "βεβαίως όλοι οι Έλληνες". Μου είπε "αυτός μας έκανε άνω κάτω, μας διέλυσε εδώ στην Περσία. Έφθα' σε στο Αφγανιστάν, έφθασε στην Ινδία. Εσείς τι κάνετε; Έχετε τώρα πρόβλημα στην Κύπρο". Του λέω "δεν έχουμε πρόβλημα, θέλουμε την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα". Μου λέει "ποιός θέλει την ένωση;" Του λέω "η ελληνική κυβέρνηση και ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας". Μου λέει "είσαι βέβαιος;". Του λέω "βεβαιότατος".

2/4 σ. Ρ.Σ. 3-12-86

135

Γυρίζει τότε στα περσικά, εγώ δεν ήξερα περσικά, και λέει στον Υπουργό Εθνικής Αμύνης κάτι και γελάσανε και οι δύο. Δεν πίστευε ότι ο Μακάριος θέλει την ένωση. Αυτό κατάλαβα. Δεν ξέρω αν ήταν εσφαλμένο αυτό που κατάλαβα, αλλά αυτό κατάλαβα. Ήταν βέβαιος αυτός, δεν ξέρω από ποιές πληροφορίες, ότι ο Μακάριος δεν ήθελε την ένωση.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ; Πότε χρονιά;

ΜΑΡΤΥΣ; Το 1964.

Τρίτον, όταν συναντήθηκα μετά με τον αρχηγό ΓΕΕΘΑ της Τουρκίας ήταν ο Σουνάϊ. Έκανα δεξίωση στο σπίτι, τον κάλεσα και ήρθε. Είναι γεγονός ότι μου εφέροντο πάρα πολύ καλά οι Τούρκοι την εποχή εκείνη, το 1964, παρά τα γεγονότα της Κύπρου. Και με ρώτησε: "Δεν μου λες, τι γίνεται στην Κύπρο ; Ξέρεις ότι είμαστε και οι δύο στο ΝΑΤΟ και ξέρεις τι σημαίνει ΝΑΤΟ", "Βεβαίως -λέω- ξέρω". Μου λέει "αφού είμαστε και οι δύο στο ΝΑΤΟ να δημιουργήσουμε κάτι". Του λέω "πώς να δημιουργήσουμε, τι εννοείτε;", Μου λέει "να, τίποτα, ένα κομματάκι δώστε σε μας, πάρτε και σεις και λύνετε το θέμα, μια βάση να έχουμε και μεις".

Δεν απάντησα γιατί δεν ήμουνα αρμόδιος να απαντήσω ούτε και ήξερα βέβαια την πολιτική τοποθέτηση εδώ της Ελλάδος.

3/4 σ. Ρ. Σ. 3-12-86

136

Ένας, όμως, Αμερικανός αεροπορικός ακόλουθος στην πρεσβεία της Τουρκίας, όταν συναντήθηκα σε μία δεξίωση μου λέει: "Δεν μπορείτε να δώσετε ένα μικρό κομμάτι στους Τούρκους, ένα αεροδρόμιο να βάλουν μερικά αεροπλάνα και γύρω-γύρω εγκαταστάσεις, να λυθεί το θέμα και να γίνει και η ένωση, είσθε και οι δύο στο ΝΑΤΟ;". Λέω "δεν είναι θέμα δικό μου αυτό. Αν είναι δικό σας αυτό επίσημο, να το κοινοποιήσω στους δικούς μου στην Ελλάδα". Μου λέει "για να στο λέω εγώ". Δεν μου είπε τι επισημότητα έχει.

Ήρθα στην Ελλάδα και είπα την πληροφορία αυτή του Αμερικανού στον Γεννηματά, στον αρχηγό του ΡΕΣ, μακαρίτη τώρα. Και μου είπε "δεν ξέρω, θα το αναφέρω παραπάνω στους αρμοδίους και σε μια βδομάδα -με ρώτησε πότε θα φύγει και του είπα σε μία βδομάδα- πέρασε να σου πω". Πέρασα πράγματι και μου είπε "δεν νομίζω ότι γίνεται τίποτα, γιατί σκοπός μας είναι η ένωση. Δεν μπορούμε να δώσουμε κομμάτι στους Τούρκους. Και τουλέω και αν πάρουν μεγαλύτερο κομμάτι κάποτε;". Μου λέει "μπα, δεν είναι δυνατόν να γίνει αυτό, έχουμε δυνάμεις εκεί".

Και πράγματι επειδή είχα από εκεί ένα ισχυρό δίκτυο πληροφοριών στην Τουρκία, είχα ενημερώσει ότι φεύγουν αξιωματικοί και στρατιώτες στην Κύπρο με πολιτική περιβολή, με καΐκια από την Αλεξανδρέτα και την Μερσίνη. Μου είπε "καλά, θα το συζητήσω

4/4 σ. Ρ.Σ. 3-12-86

137

εάν μπορούμε να ενισχύσουμε την Κύπρο".

Πράγματι με μία σύσκεψη που ~~κάναμε~~, και ο Γρίβας ήταν τότε, απεφάσισαν και στείλανε μία ενισχυμένη μεραρχία. Ενισχυμένη μεραρχία στην Κύπρο, η οποία εάν υπήρχε ήταν σαν σώμα στρατού, όχι οι Τούρκοι, ούτε οι Αμερικανοί δεν θα μπορούσαν να κάνουν απόβαση.

(4Η)

(4σ) 1/4 Η Α.Δ. 3.12.86

138

Την ενισχυμένη αυτή Μεραρχία την απέσυρε ο Παπαδόπουλος τέλος του 1967. Και πράγματι εάν αυτή η Μεραρχία, η ενισχυμένη, έμενε εκεί με τις δυνάμεις τις άλλες τις κυπριακές, δεν μπορούσαν οι Τούρκοι να κάνουν απόβαση, ούτε καν να σκεφθούν απόβαση, γιατί πολλές φορές οι πληροφορίες που είχα από τους Τούρκους σε διάφορες δεξιώσεις, αξιωματικοί κλπ., ρωτούσαν, μα, δεν μπορούμε να κάνουμε απόβαση στην Κύπρο με τις Μεραρχίες που έχετε εσείς; Μου το λέγανε αυτό το 1965.

Όταν δε στο Κεσάν έγινε η συνάντηση του Ντεμιρέλ με τον Πρωθυπουργό τον Κόλλια, εγώ πήγα σαν διερμηνέας, επειδή ήξερα τα τούρκικα. Ήταν ένα μήνα προτού αποστρατευθώ. Και τότε μου είπε ο διευθυντής πληροφοριών του ΓΕΕΘΑ, που ήταν και αυτός στο Κεσάν: "Ρε, παιδί μου, έχετε εκεί πέρα ένα Σώμα Στρατού. Τι το έχετε αυτό; Δεν το παίρνετε από εκει να ησυχάσουμε;". Δηλαδή έβλεπα ότι το Σώμα Στρατού, που ήταν στην Κύπρο, τους ανησυχούσε πάρα πολύ, σε βαθμό δηλαδή που δεν σκεφτόντουσαν καν την απόβαση. Δηλαδή θα κάνουμε απόβαση; Δεν θα κάνουμε; Έβγαινε το συμπέρασμα στρατιωτικώς, ότι δεν θα κάνουν απόβαση. Διότι όταν έχεις ένα Σώμα Στρατού, δεν μπορεί, πρέπει να επιτεθούν 5 Σώματα Στρατού για να γίνει απόβαση.

2/4 Η (Α.Δ.) 3.12.86

139

'Οχι μόνο αυτό , αλλά δεν μπορεί και στρατιωτικώς να γίνει παραδεκτό, ότι όταν ένα νησί έχει Σώμα Στρατού, που αμύνεται , να μπορεί να κάνει απόβαση μικρή δύναμη, όπως αυτή που έγινε το 1974.

Και το πρόβλημα είναι -πιστεύω εγώ- ότι περιμένανε να βρουν ευκαιρία. Είχαν τάξει οι Τούρκοι εθνικό στόχο -έτσι τους λένε- να πάρουν την Κύπρο, τη μισή Κύπρο. Βρήκαν την ευκαιρία, ότι ο Στρατός ήταν διαλυμένος,ότι δεν υπήρχε ηγεσία, ότι διέτασσε ο Μπονάνος, δεν ξέρω ποιος και ο Υπαρχηγός και άλλα έλεγε ο Ιωαννίδης, ότι η κατάσταση ήταν τραγική στην Ελλάδα . Και ήταν η καταλληλότερη ευκαιρία -βέβαια και το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου- για τους Τούρκους, για να κάνουν την απόβαση και να την επιτύχουν. Παρόλο που με τις μικρές αυτές δυνάμεις που είχαμε, υπέστησαν πολλές απώλειες, ξέρετε οι Τούρκοι. Αν δηλαδή υπήρχε το Σώμα Στρατού, αυτό που απέσυρε ο Παπαδόπουλος, δεν θα μπορούσε κανείς να κάνει απόβαση.

Και νομίζω -η γνώμη μου- ότι δεν θα εγκαταλείψουν οι Τούρκοι την Κύπρο. Με συγχωρείτε,αυτή είναι η γνώμη μου, που έμεινα 3 χρόνια Ακόλουθος στην Τουρκία και γνωρίστηκα με όλους, με όλη την ηγεσία. Δηλαδή να φύγουν , Πώς να φύγουν; Να γίνει Ελληνοτουρκικός πόλεμος; Δε νομίζω. Και το να αποσυρθεί το Σώμα Στρατού από την Κύπρο, νομίζω

ότι ήταν και δάκτυλος ξένος. Δεν Εέρω ποιοι επίεσαν τον Παπαδόπουλο να την αποσύρει. Αλλά εάν απεσύρετο αυτό το Σώμα, η ενισχυμένη Μεραρχία, θα μπορούσε να γίνει κάποτε απόβαση των Τούρκων και μετά την απόβαση να μπορέσουν, γιατί σχέδιο των Τούρκων ήταν, αλλά νομίζω και του ΝΑΤΟ ίσως, ότι η Κύπρος πρέπει να μείνει νατοϊκή και θα μείνει νατοϊκή, εάν μπορέσουμε να έχουμε και τους Τούρκους μέσα. Φοβόντουσαν πάντοτε οι ξένοι από το ΑΚΕΛ. Τώρα το λέγω αυτό -με συγχωρείτε- αλλά φοβόντουσαν πάντοτε και λέγανε: "Αφού υπάρχει ΑΚΕΛ, δεν θα υπάρχει ΝΑΤΟ στην Κύπρο." Ενώ, εάν έχουν ένα αεροδρόμιο οι Τούρκοι, και ένα αεροδρόμιο οι Έλληνες και ένα αεροδρόμιο οι Άγγλοι και ένα αεροδρόμιο πιθανώς οι Αμερικανοί, αν μπορούσαν να φτιάξουν, η Κύπρος ήταν ΝΑΤΟ.

(4)

(Η)
1/4 ν Ε.Τ. 3-12-1986

141

Αυτά γενικά. Αλλά η γενική μου εντύπωση από τα τρία Κράτη αυτά που χρημάτησα ως ακόλουθος, ήταν ότι ήθελαν πάση θυσία οι Τούρκοι κάτι να κάνουν στην Κύπρο. Το είχαν τάξει εθνικό στόχο και σκοπό. Και βρήκαν την ευκαιρία να το φτιάξουν. Αλλά και όλοι οι στρατηγοί με τους οποίους ερχόμουνα σε επαφή, πάντοτε μου λέγανε ότι ακολουθούν το παράδειγμα του Κεμάλ. Ο Κεμάλ, όταν οι Έλληνες είχαν φθάσει στην πιο προωθημένη γραμμή, στο Σαγγάριο και πέρα ακόμα, είχε δώσει εντολή να προετοιμαστούν τα στρατεύματα, να γίνει επίθεση. Και τους είπε το καλοκαίρι του '22 -διάβασα και τη διαταγή στο τουρκικό στρατιωτικό βιβλίο- προσέξετε, εμείς δεν πιστεύω να κάνουμε τίποτε το καλοκαίρι, ετοιμάσετε εφόδια για το χειμώνα και την επίθεση μπορεί να την κάνουμε και τον άλλο χρόνο, δηλαδή το '23. Και είπε στο τέλος ο Κεμάλ, εάν βρείτε την ευκαιρία σκορπίστε τους Έλληνες και φτάστε στη Σμύρνη.

Και πράγματι, ενώ είχαν αποθηκεύσει τρόφιμα για το χειμώνα και περίμεναν να περάσουν χειμώνα εκεί που βρισκόντουσαν, κάναν την επίθεση και μας διέλυσαν. Δηλαδή φαίνεται ότι ακολουθούν και αυτοί το σκοπό. Δηλαδή τάσουν ένα σκοπό και περιμένουν την ευκαιρία. Η ευκαιρία γι'αυτούς είναι η πολιτική αναστάτωση σε μία χώρα, μία ανω-

2/4 ν E.T. 3-12-1986

142

μαλία, μια δικτατορία ή ένας πόλεμος μεγάλος. Και περιμένουν ευκαιρία την οποία όμως την κυνηγάνε και προσπαθούν να ικανοποιήσουν το πρόβλημά τους.

Νομίζω δηλαδή ότι τάσουν σκοπούς. Δεν τους λένε οι Τούρκοι, κρυφούς τους έχουν, αλλά τάσουν εθνικούς στόχους και σκοπούς. Εάν έχουν τάξει να πάρουν κάποτε ολόκληρη την Κύπρο, μπορεί σε 50 χρόνια να την πάρουν και αυτή. Θα βρουν μία δικτατορία, μία αναστάτωση πολιτική και όταν τη βρουν, αυτό θα το εφαρμόσουν. Αυτό όσον αφορά την Τουρκία. Αυτά είναι απόψεις, όπως σας είπα, του Πρωθυπουργού Ινονού, ο οποίος βέβαια τα είπε αυτά και με άφησε να καταλάβω περί τίνος πρόκειται, σας λέω επίσης και του Σάχη της Περσίας, ο οποίος είχε πράκτορες και είχε γνώση του προβλήματος, όπως και της ηγεσίας των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων.

Τώρα, θα σας πω για το Κεσάν, όταν ήμουνα διερμηνέας. Έγινε η συνάντηση, για το αποτέλεσμα θα πω μια άποψη δική μου, ήταν μηδέν. Τίποτα δεν έγινε. Έλεγε ο καθένας τα δικά του. Ο Ντεμιρέλ έλεγε πρέπει να είμαστε φίλοι, είμαστε γείτονες μας χωρίζει ο Έβρος, να φροντίσουμε να ικανοποιήσουμε όλα μας τα προβλήματα και να γίνουμε καλύτεροι φίλοι. Ο Ατατούρκ και ο Βενιζέλος έκαναν αυτό, να το συνεχίσουμε. Δηλαδή όχι τίποτε θετικό, κουβέντες.

4ν

1/4 ζ. Β.Ζ. 3-12-86

143

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Κουβέντες δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ. Κουβέντες. Και ότι θα λυθούν τα θέματά μας με ένα διάλογο. Το ίδιο έλεγε και ο δικός μας ο Κόλλιας ότι πρέπει να φροντίσουμε να είμαστε αγαπημένοι κλπ. Μάλιστα σε ένα σημείο ο Ντεμιρέλ είπε το εξής: "Έχουμε και αρκετό κόσμο την Θράκη". Έτσι είπε στον Κόλλια και του λέει ο Κόλλιας "το ξέρω ότι έχετε πξ ρνάνε πολύ καλά, ενώ " - του λέει ο Κόλλιας - " οι δικοί μας στην Πόλη δεν πξ ρνάνε καλά". Του λέει "καλά εκείνο δεν ήταν θέμα ξεχάστετο, αλλά μην ξεχνάτε" - λέει - "ότι είναι μαζεμένος ο Τουρκικός πληθυσμός στη Θράκη".

Μετά για την Κύπρο, να κανονίσουμε λέει τί θα γίνει στην Κύπρο. Δεν είπαν ούτε τί πρέπει να γίνει, να μιλήσουμε, να κάνουμεένα διάλογο και να βγάλουμε συμπέρασμα, για το τί θα γίνει.

Τώρα αυτή την συνάντηση την επεδίωξε ο Ντεμιρέλ κυρίως. Γιατί την επεδίωξε; Μετά από λίγο καιρό πήγε στο Βουκουρέστι και στην Μόσχα επίσκεψη. Εκεί δε είπε σ'αυτούς ότι με τους Έλληνες δεν τα έχω και πολύ καλά, βοηθήστε εσείς την Τουρκία για να τακτοποιηθεί το θέμα της Κύπρου. Δηλαδή χρησιμοποίησε την συνάντηση Τουρκίας-Ελλάδος ως στοιχείο σοβαρό για να ζητήσει - τι θα ζητούσε; - από το Βουκουρέστι και από τη Μόσχα.

2/4 ζ. Β.Ζ. 3-12-86

144

Αυτό το συμπέρασμα έβγαλα εγώ που ήμουνα διερμηνεύς και άκουσα όλη την συζήτηση. Αλλά εκείνο που έχει σημασία είναι ότι δεν βγήκε κανένα αποτέλεσμα. Ήταν μηδέν. Δηλαδή δεν βγήκε θα κάνουμε αυτό, θα κάνουμε εκείνο, γιατί μία συνάντηση αφήνει και μερικά τέτοια θα κάνουμε το ένα, θα κάνουμε το άλλο, έτσι το βλέπω το πράγμα. Τέτοιο δεν έγινε ποτέ και ήταν η συνάντηση χωρίς κανένα αποτέλεσμα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Κάνατε διερμηνέας, η μετάφραση ήταν στα Ελληνικά και τα Τουρκικά;

ΜΑΡΤΥΣ. Από τα Τούρκικα στα Ελληνικά. Από τα Ελληνικά στα Τούρκικα την έκανε ένας Τούρκος γνώστης της Ελληνικής γλώσσας. Εγώ από την Τουρκική στην Ελληνική.

Στην λέσχη μας έκαναν ένα τραπέζι, κουβέντες δηλαδή, πώς είσθε καλά κλπ. χαιρετούρες. Τίποτα το ουσιαστικό δηλαδή έγινε. Αυτό ήταν το αποτέλεσμα του ΚΕΣΑΝ.

Δύο μήνες μετά το ΚΕΣΑΝ, εγώ αποστρατεύτηκα και έκτοτε υπέφερα πάρα πολύ τα επτά χρόνια της δικτατορίας, γιατί είχα την γυναίκα μου και τρία παιδιά. Υποφέραμε δεν είχαμε να φάμε δηλαδή. Με διέγραψαν και από τον ΑΟΟΑ και πήρα τώρα ένα διαμέρισμα. Υπέφερα τόσο πολύ, που δεν σας αποκρύπτω ότι σκέφτηκα άν πρέπει ένας αξιωματικός

3/4 ζ. Β.Ζ. 3-12-86

145

να είναι τίμιος και εθνοπρεπής. Σκέφτηκα ποίοι αξιωματικοί αποστρατεύονται- γιατί είχα δεί ποίοι αποστρατεύονται- και ποίοι μένουν και τί ήσαν αυτοί που μένουν. Τί χαρτοπαίκτες,τί αλήτες - μεσυγχωρείτε πάρα πολύ να τα πώ όλα- τί με γυναίκες, τί να σας πώ ήταν δραματική η κατάσταση με αυτούς οι οποίοι έμειναν, η ηγεσία. Και η στενοχώρια ήταν τόσο πολύ μεγάλη που αρρώστησα τότε. Νοσηλεύτηκα στο ΝΙΜΙΤΣ και υπέφερα βέβαια και έκτοτε έχω το πρόβλημα πάντα της υγείας της καρδιάς.

Θέλω να πώ με αυτό ότι πρέπει ο Ελληνικός Στρατός να αναμορφωθεί και οι αξιωματικοί που βγαίνουν από την σχολή Ευελπίδων να βγούν με πίστη στην Πατρίδα. Δεν ξέρω τί γίνεται τώρα, είμαι εκτός στρατεύματος ήμουνα σύμβουλος ~~του~~ κ. Αβέρωφ για ένα διάστημα σε θέματα Τουρκίας, του κ. Δροσογιάννη μετά πάλι για θέματα Τουρκίας, αλλά δεν βλέπω τους αξιωματικούς δεν ξέρω δηλαδή άν είναι στο ύψος των αξιωματικών του 1940. Δεν ξέρω άν είναι στο ύψος τους. Εύχομαι να είναι.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Της τάξεως του 1940 ήταν και ο Παπαδόπουλος.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι ήταν, αλλά είχαμε όμως το σύνολο των αξιωματικών με πίστη .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Υπάρχουν και εξαιρέσεις.

4/4 ζ. Β.Ζ. 3-12-86

146

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν έχει σημασία άν είναι της τάξεως του 1940 ο Παπαδόπουλος, σημασία έχει ότι οι αξιωματικοί του 1940 - λέει ο κ. μάρτυς - είχαν ήθος υψηλό κλπ. Άν έτυχε να είναι και ο Παπαδόπουλος, έτυχε.

(40)

(4ζ)

1/4 Θ ΜΠ 3-12-1986

147

ΜΑΡΤΥΣ: Και ο Παπαδόπουλος ήταν, και ο Μακαρέζος ήταν , και ο Παττακός ήταν. Όμως, δεν μπορεί να βγάλουμε συμπέρασμα.

Κάναμε αντίσταση στους Ιταλούς και όλος ο κόσμος έγραψε για μας. Δεν είναι λίγο αυτό το πράγμα ό,τι και αν είναι.Και όχι μόνο αυτό, αλλά και εν συνεχεία στη Μέση Ανατολή και με τους Γερμανούς εδώ, είχαμε επιδείξει ένα καλό τρόπο σκέψεως των αξιωματικών .

Τώρα, δεν ξέρω, πώς είναι. Νομίζω, όμως, ότι πρέπει τους αξιωματικούς η ηγεσία να τους κάνει να είναι εθνικοί ευεργέτες.

Πέτυχα στο Πολυτεχνείο, πέτυχα στη Σχολή Ευελπίδων. Εγκατέλειψα το Πολυτεχνείο και πήγα στη Σχολή Ευελπίδων, γιατί πίστευα ότι κάτι πρέπει να προσφέρω.

Τώρα πιστεύουν αυτοί; Δεν ξέρω. Μακάρι να πιστεύουν και να μην είναι το πώς θα πάρουν λεφτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, θα ήθελα να σας ρωτήσω το εξής: Είχατε αντιληφθεί, αν είχε γίνει καμμία προετοιμασία αυτής της συνδιάσκεψης που έγινε στον Έβρο;

2/4 Θ ΜΠ 3-12-1986

148

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Εγώ υπηρετούσα στην 20η τεθωρακισμένη μεραρχία και ήμουν αρχηγός πυροβολικού. Και επειδή είμαι ειδικός στα πυρηνικά όπλα —έχω εκπαιδευθεί— με είχαν στείλει ένα μήνα στη Γερμανία, για να παρακολουθήσω μια άσκηση πυρηνικών όπλων. Και με ένα τηλεγράφημα από εδώ στην Γερμανία, από την Ελληνική ΚΥΠ, είπαν ότι πρέπει να πάω για διερμηνέας. Δεν έβρισκαν άλλο κατάλληλο, γιατί εγώ ήξερα πάρα πολύ καλά την Τουρκική γλώσσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή δεν είχατε αντιληφθεί, αν είχε γίνει η κατάλληλη προεργασία, για να γίνει αυτή η συνδιάσκεψη; Γιατί, όταν γίνεται μια διάσκεψη κορυφής ...

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, στην προεργασία δεν ήμουν. Ήλθα μια μέρα προτού γίνει η σύσκεψη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Γιατί, όταν γίνεται μια διάσκεψη κορυφής, φυσικά η διπλωματική οδός τα καλλιεργεί αυτά τα πράγματα. Αντιληφθήκατε αν είχε γίνει καμιά προεργασία, ή έτσι πρόχειρα ο Παπαδόπουλος και ο Κόλλιας είπαν να γίνει η συνάντηση με τον Ντεμιρέλ;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό δεν το ξέρω. Εκείνο που ξέρω είναι ότι εγώ βρέθηκα εδώ την τελευταία ημέρα.

3/4 Θ ΜΠ 3-12-1986 149

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Επελύθη κανένα θέμα μ'αυτή τη διάσκεψη κατ'αρχήν;

ΜΑΡΤΥΣ: Κανένα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Συνεζητήθησαν συγκεκριμένα θέματα με συγκεκριμένη βάση , δηλαδή Κύπρος...

ΜΑΡΤΥΣ: Αορίστως Κυπριακό, Αιγαίο, διάφορα θέματα ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίσφος Μπασαγιάννης): Με ποιά έννοια; 'Οτι είμαστε δύο γείτονες λαοί και ότι πρέπει να τα λύσουμε φιλικά ή με την έννοια να βάλουν κάτω τα δεδομένα και να πουν στην Κύπρο συμβαίνει αυτό και αυτό , πρέπει να γίνει έτσι το πράγμα ο ένας , πρέπει να γίνει έτσι το πράγμα ο άλλος ; Αντήλλαξαν, δηλαδή, σκέψεις επί συγκεκριμένων θεμάτων Ελληνοτουρκικών διαφορών ή απλώς έκαναν αοριστολογίες και ευχολόγια;

ΜΑΡΤΥΣ: Κανένα συγκεκριμένο. 'Ολα αόριστα: Θα γίνει διάλογος . Είμαστε φίλοι . Θα τα φτιάξουμε . Θα προσπαθήσουμε , θα κάνουμε. Και ο Ντεμιρέλ και ο Κόλλιας αυτά έλεγαν .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασάγιάννης): 'Οταν κάνατε αυτή τη διάσκεψη, είχε αποχωρήσει από την Κύπρο η μεραρχία;

ΜΑΡΤΥΣ: Η μεραρχία πήγε στην Κύπρο το 1964.

4/4 Θ ΜΠ 3-12-1986 150

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ερωτώ, αν είχε αποχωρήσει η μεραρχία από την Κύπρο , όταν έγινε αυτή η σύσκεψη στον Έβρο.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι , δεν είχε αποχωρήσει. Αυτός ήταν και ο λόγος που ο Τούρκος διευθυντής πληροφοριών του ΓΕΕΘΑ του Τουρκικού, επειδή γνωριζόμαστε και από την Άγκυρα-τον είχα καλέσει σπίτι δύο - τρεις φορές- που είπε τότε : " Ρε παιδί μου, γιατί έχετε αυτή τη μεραρχία και δημιουργεί προβλήματα. Δεν την παίρνετε;"

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Εκεί τότε ο Ντεμιρέλ έθεσε θέμα αποχωρήσεως της μεραρχίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, ο Ντεμιρέλ δεν έθεσε , αλλά μου το είπε αυτός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Με συγχωρείτε . Περισσότερο ενδιαφέρει, τί έθεσε ο Ντεμιρέλ και λιγότερο φυσικά ενδιαφέρει - θα το εξετάσουμε και αυτό - τί σας είπε ο στρατιωτικός ακόλουθος.

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Ντεμιρέλ δεν είπε τίποτα γι'αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίσφος Μπασαγιάννης): Κανένας άλλος από εκείνους που είχαν δικαίωμα γνώμης και μίλαγαν στη σύσκεψη είπε για θέμα μεραρχίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτός που σας λέω, ο διευθυντής πληροφοριών του ΓΕΕΘΑ, ήταν αντιστράτηγος. Έλαβε μέρος στη σύσκεψη.

5/4 Θ ΜΠ 3-12-1986

151

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το είπε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το είπε σε επήκοο όλων . Σε μένα το είπε που με γνώριζε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ήταν, δηλαδή, μια συζήτηση μεταξύ σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ώστε ούτε εκεί ετέθη θέμα αποχωρήσεως της μεραρχίας , από τους Τούρκους.

(4Ζ)

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τότε, πώς βλέπετε εσείς το θέμα αυτό; Πως η "Κυβέρνηση Κόλλια" διέταξε την αποχώρηση της Μεραρχίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Την αποχώρηση την διέταξαν μετά την αποχώρηση του Βασιλιά. Εγώ είχα αποστρατευθεί και δεν ξέρω, αλλά μένω με την εντύπωση ότι υπήρχαν εξωτερικές πιέσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εξωτερικές πιέσεις, από πού;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να σας πω από πού. Από διάφορα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Γιατί είπατε, προηγουμένως, "δάκτυλος ξένος".

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί. Νομίζω ότι ενδιαφέροντο πάρα πολύ οι Τούρκοι και πίεζαν τους συμμάχους τους να φύγει η Μεραρχία αυτή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή, την Αμερική, την Αγγλία...

ΜΑΡΤΥΣ: Ποιοί πίεσαν τον Παπαδόπουλο και πώς βρέθηκαν, δεν ξέρω. Γιατί τότε είχε φύγει κι'ο Βασιλιάς. Κι'ο Παπαδόπουλος ευρίσκετο σε μιά περίοδο στενοχώριας, δηλαδή δεν ήξερε ακόμα τι θα γίνει. Θα μείνει, δεν θα μείνει; Είχε πρόβλημα. Κρατήθηκε από την αποχώρηση αυτή. Άρα, η αποχώρηση έγινε για να εξυπηρετήσει, να εξευμενίσει κάποιους ξένους. Έτσι πιστεύω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Να εξευμενίσει κάποιους, οι οποίοι;

2/4Ζ. (Ε.Σ.) 3.12.1986

153

το αξίωναν.

ΜΑΡΤΥΣ: Φαίνεται ότι τον πίεζαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με ποιούς συνεδέετο ο Παπαδόπουλος από τους ξένους, για να δέχεται πιέσεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Με όλους τους συμμάχους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να σας πω ότι συνεργάζετο με τους Αμερικάνους. Δεν το ξέρω άλλωστε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Δε θέλω να πείτε αυτό το πράγμα, αν δεν το ξέρετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το ξέρω. Απλώς είναι μιά δική μου υπόνοια και το πιστεύω αυτό, γιατί γνώριζα πως έμεινε εκεί αυτή η ενισχυμένη Μεραρχία. Γνώριζα τις απόψεις των Τούρκων. Με κάλεσαν πολλές φορές και μου λέγανε τότε " τι ζητάει η Μεραρχία; " Και ξέρω και μερικές απόψεις ακολούθων της Αμερικανικής Πρεσβείας, που λέγανε : " Δεν την παίρνετε από κει τη Μεραρχία, να ησυχάσουμε; " Δεν ξέρω ποιοί πίεσαν τον Παπαδόπουλο. Μπορεί και να μην πιέστηκε, αλλά να το έκανε για να εξευμενίσει κάποιους, για να παραμείνει στην εξουσία. Να παραμείνει δικτάτωρ.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ : Ως αντάλλαγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιός του εξασφάλιζε αυτή την παραμονή στην εξουσία;

3/4Ζ. (Ε.Σ.) 3.12.1986

154

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ νομίζω ότι ο Παπαδόπουλος ήθελε οπωσδήποτε να μείνει στην εξουσία. Και σου λέει "προκειμένου να μείνω στην εξουσία, ας ικανοποιήσω και το αίτημα του τάδε".

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτός "ο τάδε",όμως, έπρεπε να είναι σε θέση να του παράσχει την εγγύηση να μείνει στην εξουσία.

ΜΑΡΤΥΣ: Θυμάσθε όλοι, ότι δεν κινήθηκαν οι σύμμαχοι τότε, μετά που έφυγε ο Βασιλιάς, κανένας δεν κινήθηκε. Τον αφήσαν τον Παπαδόπουλο και έκανε ό,τι ήθελε. Επενέβη κανείς; Δεν επενέβη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Μήπως επενέβη στις 21 Απριλίου κανείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Τα βρήκε ο Παπαδόπουλος ανοικτά όλα, εν τάξει, τακτοποίησε την υπόθεση. Και σου λέει " να πάρω μετά και την Μεραρχία, να έχω ήσυχο το κεφάλι μου. Με πιέζουν οι Τούρκοι, με πιέζουν ο ένας κι'ο άλλος, να την πάρω να ησυχάσω". Σώμα Στρατού, όχι Μεραρχία. Ενισχυμένη Μεραρχία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο Παπαδόπουλος δεν είχε πληροφορηθεί, δεν καταλάβαινε ότι ένας εκ των εθνικών στόχων της Τουρκίας - όπως λέτε εσείς- ήταν και η κατάληψη της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι μόνο αυτό, αλλά και εγώ όταν ήμουν Στρατιωτικός Ακόλουθος είχα στείλει κατ'επανάληψη σήματα για το θέμα αυτό. 'Αρα, το ήξερε. Μπορεί να πίστευε ότι με τα τμήματα που μένουν μπορούσε να ανταποκρι-

155

θεί, ή δεν πίστευε στην τουρκική απόβαση. Δεν πίστευε ότι θα κάνουν οι Τούρκοι απόβαση. Κανένας δεν πίστευε. Εγώ ήλθα και σ'επαφή και με τον Γρίβα. Ο Γρίβας πίστευε ότι μπορεί να κάνουν. Κανένας άλλος δεν πίστευε."Που να κάνουν απόβαση με τα παλιοκάραβα που έχουν"

Βέβαια, δεν είχαν δύναμη να κάνουν απόβαση με μεγάλες δυνάμεις, ώστε να αντιμετωπίσουν ένα δικό μας Σώμα Στρατού. Αλλά λέγανε ότι δεν θα κάνουν απόβαση. Δεν πίστευε στην απόβαση κανένας απ'αυτούς.

Αυτές είναι προσωπικές μου γνώμες, βγαίνουνε, όμως, κι'απ'το γεγονός ότι 3 χρόνια στη Τουρκία μελέτησα πολύ καλά τους Τούρκους. Δεν άφησα ούτε ένα Κοινοβούλιο. Ήξερα καλά τη γλώσσα και ήξερα τι επεδίωκαν οι Βουλευτές. Εκεί δεν έχουν Κόμματα στους εθνικούς στόχους. Σήμερα είναι ο Ινονού, αύριο είναι ο άλλος, όλοι θα φθάσουν στον εθνικό στόχο. Και Κομμουνιστές να ανέβουν στην αρχή, θα φθάσουν στο στόχο. Εθνικός στόχος είναι, θα τον εφαρμόσουν.

(4Β)

(Ζ)

1/4 Β. Α.Μ. 3-12-86

156

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το εθνικό αυτό στόχο της Τουρκίας για την Κύπρο εσείς τον είχατε γνωστοποιήσει και στον Παπαδόπουλο και σε όλους έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Παπαδόπουλος όταν ήμουν στην Τουρκία ήταν στην ΚΥΠ και επομένως έπαιρνε όλα τα σήματα και τις πληροφορίες τις δικές μας. Πρέπει να τα έπαιρνε και νομίζω ότι τα έπαιρνε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και στην συνεχεία όταν ήταν Πρωθυπουργός τα έπαιρνε υπό άλλη ιδιότητα πλέον.

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Τώρα δεν ξέρω τι επικρατούσε εκεί στο επιτελείο, γιατί ήταν μια ερμαφρόδιτος κατάσταση. Ο Αγγελής ήταν της τάξεως του 32, ο Παπαδόπουλος ήταν της τάξεως του 40. Αρχηγός ΓΕΣ ήταν ο Αγγελής και ο Παπαδόπουλος υφισταμενός του. Εγώ με τον Παπαδόπουλο στο Μεγάλο Πεύκο όταν ήμουν Λοχαγός -λοχαγός ήταν και αυτός- είχαμε προϊστάμενους, οι οποίοι είχαν σχέση με τους Ζωϊτάκηδες, Αγγελή κλπ. ήταν προϊσταμενοι μας αυτοί. Και διοικούσαν και πολλές φορές μας τιμωρούσαν. Πως λοιπόν υπήκουε ο Αγγελής στον Παπαδόπουλο; Εμένα, κατά μια θέση στην τάξη μου, νεώτερος δεν τολμούσε να μου πει κουβέντα. Μία θέση νεώτερος ο Ντάβος. Μια κουβέντα δεν μπορούσε να μου πει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τι εξήγηση δίνετε σ'αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Θέλω να πω του διεβίβαζαν τις πληροφορίες; Τι υπήρχε εκεί μέσα; Λοχαγοί, ταγματάρχαι ανακατεμένοι Ιωαννίνηδες, δεν υπήρχε τίποτα.

2/4 Β. Α.Μ. 3-12-86

157

Δεν υπηρχε ένα σταθερό στοιχείο που να βασιστεί κανείς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Φρονείτε οτι η χούντα μαζί με όλα τα κακά που έκανε, έκανε και το κακό να διαλύσει την έννοια της ιεραρχίας στο στρατό, την έννοια της πειθαρχίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Τη περίοδο μετά το '67-68 αποστρατεύτηκαν οι ικανότεροι αξιωματικοί του ελληνικού στρατού. Οχι, επειδή αποστρατεύτηκα και εγώ, δεν το λέω γι'αυτό, όμως έμεινε ο στρατός ακέφαλος. Και οι ακέφαλοι αυτοί υπηρετούσαν. Εγώ ήμουν νεώτερος του Παπαδόπουλου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Υπό τους ανεγκεφάλους.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Εβλεπες στρατηγό της τάξεως του 33 να τον παίρνει ο Παπαδόπουλος στον τηλέφωνο και να του λέει "άει στο διάολο". Είναι στρατός αυτός; Αυτός είναι διοίκηση;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Για τον Αγγελή έλεγαν οτι είναι καλός αξιωματικός. Ποιά είναι η γνώμη σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Αγγελής ήταν πολύ καλός αξιωματικός. 'Ηταν πυροβολητής, ήταν καθηγητής μου στην σχολή πυροβολικού, ήταν εξαίρετος αξιωματικός, 'Οταν δε πληροφορήθηκα οτι παρέλαβε Αρχηγός του ΓΕΣ, είπα πως πήγε αυτός ο ανθρωπος, πως παρασύρθηκε. Και ο Μακαρέζος ήταν καλός αξιωματικός.

Ο Παπαδόπουλος ήταν αρχηγός της τάξεως, ήταν ένας νευρικός τύπος.

3/4 Β. Α.Μ. 3-12-86

158

Μπήκε αρχηγός, αλλά δε βγήκε αρχηγός, αρχηγός βγήκε ο Μακαρέζος. Εγώ ήμουν αρχηγός της τάξεως του 40 Β'και τους ήξερα, γιατί ερχόμουν σε επαφή μαζί τους. Απόρησα όταν έμαθα οτι ο Μακαρέζος είναι στο κύκλο αυτό. Δεν μπόρεσα να καταλάβω πως παρασύρθηκε, αλλά μετά βέβαια μπήκε στο κόλπο.

Είναι γεγονός ότι δεν μπορεί ένας στρατός να διοικηθεί οταν ο Συνταγματάρχης διοψεί τον αντιστράτηγο και όταν ο αντιστράτηγος λέει "άφτο στο διάολο, δεν φεύγω", να υποβάλει παραίτηση να φύγει. Δηλαδή οπως γίνεται σε διάφορα Κράτη του τρίτου κόσμου κλπ. Δεν είναι λύση αυτή για την Ελλάδα, που μαθαίνουμε ~~σιγά~~, ο κατά μια τάξη αρχαιοτερός μας, μας έβαζε και ανεβαίναμε τρείς ορόφους με το μπαούλο στον ώμο.

(δ)

4Β 1/48 ΧΜ 3.12.86

159

(συνέχεια κυρίου μάρτυρος)

Μας έκανε νίλα και τον σεβόμασταν.Και αν ήταν και άχρηστος,τον σεβόμασταν.Πώς λοιπόν να διοικηθεί ένα στράτευμα με αρχηγό ο οποίος παίρνει εντολές από τον συνταγματάρχη; Δεν ξέρω,εγώ έφυγα μετά-είναι γεγονός-δεν πρόλαβα την 7ετία να την ζήσω.Ούτε το λέω διότι έχω κανένα παράπονο,ούτε καμμιά πίκρα.Την πίκρα την έχω μονάχα στον εαυτό μου και λέω,γιατί δεν πήγα στο Πολυτεχνείο και πήγα στη Σχολή Ευελπίδων, γιατί αφησα το Πολυτεχνείο και πήγα στη Σχολή Ευελπίδων και όταν πήγα πίστευα ότι θα κάνω κάποια καλή πράξη στην πατρίδα μου.Τελικώς την έκανα,βέβαια τα πρώτα χρόνια,40 κλπ.,αλλά στο τέλος δεν μπόρεσα να το κάνω και στενοχωρέθηκα πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης) Να σας ρωτήσω και κάτι άλλο,υπό τύπον κρίσεως.Μία Κυβέρνηση,η οποία Κυβέρνηση,ξέρει ότι εθνικός στόχος μιάς αντιπάλου δυνάμεως είναι η κατάληψη ενός τμήματος,όπως εν προκειμένω η κατάληψη της Κύπρου ήταν εθνικός στόχος.Παρά ταύτα παίρνει τη μεραρχία ο Παπαδόπουλος και στη συνέχεια οι άλλοι,ο Ιωαννίδης κλπ.,αποδυναμώνουν περαιτέρω τη δυνατότητα αμύνης της Κύπρου με το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου.Τι λέτε,πώς μπορούν να χαρακτηρισθούν οι κινήσεις αυτές;Και του Παπαδόπουλου με την αποχώρηση της μεραρχίας,και του

2/4δ ΧΜ 3.12.86

160

Κόλλια απαραιτήτως, διότι δεν είναι αναμάρτητος. Ήταν Πρωθυπουργός. Το είπατε για τον αντιστράτηγο, ώφειλε να παραιτηθεί. Και ο Κόλλιας ώφειλε να παραιτηθεί, αν δεν συμφωνούσε.

ΜΑΡΤΥΣ: Την ενέργεια του Παπαδόπουλου, το να αποσύρει την ενισχυμένη μεραρχία, τη θεωρώ εγώ εγκληματική. Γιατί είχε εξασφαλισθεί η Κύπρος και πήρε την μεραρχία και την έκανε τίποτα. Έμεινε ακέφαλη πιά.

Τώρα μετά έχουμε το πρόβλημα του 1974. Μα ποιός διοικούσε το 1974; Διαταγές έστελνε ο Ιωαννίδης, διαταγές έστελνε ο λοχαγός, διαταγές ο ταγματάρχης, Άλλα ο ένας, άλλα ο άλλος. Έλεγε στο φίλο μου τον τάδε ταγματάρχη και έπαιρνε τηλέφωνο ο άλλος και του έλεγε τι θα κάνει. Και διερωτώμαι, υπήρχε ηγεσία, υπήρχε διαταγή. Ο Μπονάνος έβγαζε διαταγή. Ποιός τον άκουγε τον Μπονάνο; Έπαιρνε μετά ο Ιωαννίδης και έλεγε άλλα πράγματα. Διερωτώμαι, έτσι μπορεί να λειτουργήσει μία άμυνα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Ασφαλώς. Αλλά όταν βλέπεις ότι υπάρχει ένας εθνικός κίνδυνος και είσαι αυτός που είσαι, η ηγεσία, Μπονάνος- δεν ξέρω πως σε λένε- Γαλατσάνος, και βλέπεις ότι υπάρχει αυτή η σύγχυση βλέπεις ότι υπάρχει ένας εθνικός κίνδυνος, δεν θα πρέπει να λάβεις τα μέτρα σου, κάποια μέτρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν ήμουν βέβαια στο στρατό τότε- δεν ξέρω λεπτομέρειες

3/4δ ΧΜ 3.12.86

161

αλλά νομίζω ότι δεν έλαβαν κανένα μέτρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης) Αυτό,δεδομένου ότι υπήρχαν και ξένοι δάκτυλοι σε πολλές περιπτώσεις όπως λέτε εσείς, ενδεχομένως,πώς το χαρακτηρίζετε;Λέτε εγκληματική.Έγκλημα είναι ή μήπως είναι...

ΜΑΡΤΥΣ: Να σας πω.Πρώτα-πρώτα νομίζω ότι δεν μπορούσε να λειτουργήσει η Κυβέρνηση και το ΓΕΕΘΑ.Δεν υπήρχε δηλαδή/περίπτωση όπως τώρα,να πει ο αρχηγός του ΓΕΣ στον κύριο Χαραλαμπόπουλο να κάνουμε αυτό,να πει και ο Χαραλαμπόπουλος στον Πρωθυπουργό και να πάρουν μια απόφαση.Δεν υπήρχε τέτοιο πράγμα. Δηλαδή ο διευθυντής του γραφείου του Ιωαννίδη έπαιρνε τηλέφωνο την Κύπρο.Ο διευθυντής του γραφείουήταν ταγματάρχης.Ποιόν έπαιρνε τώρα απ όπτι μαθαίνω;Μπορούσε έτσι να λειτουργήσει άμυνα Κύπρου;Δεν ήταν δυνατόν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης)Να σας ρωτήσω π ιο ελεύθερα:Αποτελεί εθνική προδοσία αυτή η στάση και της Κυβερνήσεως της χούντας του Ιωαννίδη και τηςΚυβερνήσεως του Παπαδόπουλου,ναι ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Στον Παπαδόπουλο αποδίδω την εγκληματική ενέργεια που απέσυρε τη μεραρχία.Τώρα στους άλλους αποδίδω εγκληματική ενεργεια το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου,ασχέτως αν ο Μακάριος κατ' άλλους δεν ήθελε την Ενωση,κατ'αλλους ήθελε.Και απο εκεί ξεκινάνε όλα τα κακά.

(4Δ)

(46) 1/4 Δ Φ.Τ. 3.12.86

162

Και τελικώς, όταν έγινε η απόβαση, δεν νομίζω ότι μπορούσε να επέμβει κανείς, ούτε τα αεροπλάνα, ούτε ο στόλος. Οι Τούρκοι έχουν 4 αεροδρόμια στη νότιο Τουρκία, με 60 αεροπλάνα το καθένα, έτοιμα να επέμβουν στην Κύπρο ανά πάσα στιγμή. Τα έχουμε δει από το 1964.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Παρακαλώ τους συναδέλφους να αρχίσουν τις ερωτήσεις.

Πρώτος έχει το λόγο ο κύριος Δαμιανίδης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ :Κύριε Πρόεδρε, μπορείτε να μας πείτε τη σειρά που είμαστε γραμμένοι;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Μάλιστα. Η σειρά είναι η εξής : Δαμιανίδης, Δασκαλάκης, Κουτσογιάννης, Διαροκάπης, Περράκης, Παυλίδης και Παναγιωτόπουλος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Να κάνουμε από μια ερώτηση, κύριε Πρόεδρε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ : Από 1,5 λεπτό ο καθένας.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ : Θα είμαστε σύντομοι, κύριε Πρόεδρε. Δεν θα υπερβώ το χρόνο μου.

ΜΑΡΤΥΣ : Μήπως θέλετε να έλθω αύριο να συνεχίσουμε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Όχι, κύριε μάρτυς, θα τελειώσουμε σήμερα.

2/4 Δ Φ.Τ. 3.12.86

163

Βλέπω ότι ο κύριος Ζακολίκος δεν είναι εδώ για να με αντικαταστήσει στην έδρα για λίγο. Παρακαλώ τον συνάδελφο κύριο Ράλλη, για το λίγο διάστημα που θα απουσιάσω, να με αντικαταστήσει στην έδρα.

(Στο σημείο αυτό την Προεδρική Έδρα καταλαμβάνει ο βουλευτής κύριος Σπυρίδων Ράλλης.)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Σπυρίδων Ράλλης) : Ο κύριος Δαμιανίδης έχει το λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ : Κύριε μάρτυς, κατ'αρχήν θα ήθελα να σας ρωτήσω να μου πείτε για ποιό συγκεκριμένο λόγο σας αποστράτευσαν, αν υπήρχε συγκεκριμένος λόγος.

ΜΑΡΤΥΣ : Υπήρχε συγκεκριμένος λόγος, ότι έλαβα μέρος, χωρίς να είμαι ενήμερος, στο πραξικόπημα του βασιλέως.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ : Α, η κατηγορία ήταν αυτή.

ΜΑΡΤΥΣ : Η κατηγορία ήταν ότι έλαβα μέρος, αλλά δεν ήμουν ενήμερος. Διότι αν ήμουν ενημερωμένος, είχα στην διάθεσή μου 160 κανόνια και θα γινόταν "της κακομοίρας". Δεν τολμούσε κανείς.....

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ : Τις απόψεις αυτές των Τούρκων, Αμερικανών που είχατε από διάφορες επαφές σας, τις διαβιβάζατε επίσημα τότε στην τότε κυβέρνηση; Το σχέδιο για το πραξικόπημα της 21ης Απριλίου, αν γνωρίζετε, το γνώριζαν κάποιες άλλες κυβερνήσεις; Και για να το

3/4 Δ Φ.Τ. 3.12.86

164

πω πιο συγκεκριμένα, οι Ηνωμένες Πολιτείες το γνώριζαν αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν το ξέρω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ : Δηλαδή, αν αυτοί οι τρεις δερβίσηδες , Παττακός, Παπαδόπουλος και Μακαρέζος, ήταν ρωσόφιλοι και δεν ήταν αμερικανόφιλοι, έτσι θα έχαναν οι Αμερικάνοι από τα χέρια τους αυτή τη χώρα;

ΜΑΡΤΥΣ : Ναι, νομίζω ότι ήσαν αμερικανόφιλοι ο Παπαδόπουλος... Τώρα, από κει και πέρα δεν ξέρω τι επιδράσεις είχαν και τι επιρροές από την Αμερική.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ : Αυτοί οι τρεις, και η παρέα τους πάντα, αν δεν είχαν κάλυψη από άλλη μεγαλύτερη δύναμη, θα είχαν επιχειρήσει το πραξικόπημα της 21ης Απριλίου;

ΜΑΡΤΥΣ : Νομίζω όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ : Δεν θα το έκαναν.

Τώρα κάτι άλλο : Θα ήθελα να μου πείτε, αν γνωρίζετε από τη θέση που είχατε, αν υπήρξε κάποιο σχέδιο συγκεκριμένο για διχοτόμηση της Κύπρου, με τον τρόπο που έγινε εν συνεχεία, όπως απεδείχθη στην πράξη.

4/4 Δ Φ.Τ. 3.12.86 165

ΜΑΡΤΥΣ : Από την Τουρκία;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ : Από την Τουρκία και από οποιονδήποτε άλλον.

ΜΑΡΤΥΣ : Νομίζω ότι οι Τούρκοι είχαν ανέκαθεν σκοπό να βάλουν το πόδι τους στην Κύπρο. Τώρα αν ήταν ήταν να πάρουν το 20%, το 40% ή περισσότερο, αυτό δεν πρέπει να ήταν βέβαιο, γιατί οι Τούρκοι συνήθως λένε "όπως έρθουν τα πράγματα". Νομίζω, όμως, ότι είχαν προγραμματισμένη την είσοδό τους στην Κύπρο.

(4Κ)

(4Δ)

1 / 4 Κ (Γ.Π.) 3-12-86

166

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Κάι έγινε "μπαμπισλαρ" που θα το λέγαμε στα τούρκικα.

Από εκεί και πέρα η διχοτόμηση της Κύπρου συνέφερε πέρα από τους Τούρκους, το ΝΑΤΟ, εγώ θα έλεγα και πίσω από το ΝΑΤΟ, τις Η.Π.Α;

ΜΑΡΤΥΣ: Για την διχοτόμηση της Κύπρου δεν ξέρω, αλλά νομίζω-προσωπικώς, είναι η γνώμη μου-ότι συνέφερε. Διότι εάν ήταν Ελληνική η μισή Κύπρος, δηλαδή εάν γινόταν ένωση της μισής Κύπρου με την Ελλάδα και της άλλης μισής Κύπρου με την Τουρκία και είχαν αεροδρόμια και εμείς και αυτοί, θα ήταν ΝΑΤΟ η Κύπρος, επομένως αυτό θα ήταν εξυπηρετικό.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ : Ευχαριστώ πολύ.

ΜΑΡΤΥΣ: Παρακαλώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Δασκαλάκης παρακαλείται να λάβει το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δύο διευκρινιστικές ερωτήσεις θέλω να σας κάνω σχετικά με την απόσυρση της μεραρχίας. Είπατε ότι δεν συνεζητήθη εκεί που συμμετείχατε ως διερμηνεύς εσείς, δεν συνεζητήθη αυτό το θέμα.

ΜΑΡΤΥΣ: Για την μεραρχία;

2/4 Κ (Γ.Π.) 3-12-86

962

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ναι.

Δεν αντελήφθητε αν έγιναν παρασκηνιακές συζητήσεις ; Είναι πιθανό, δηλαδή, κάπου δύο άλλοι που ήταν ο Παπαδόπουλος μ'αυτό τον στρατηγό τον Τούρκο, των πληροφοριών, ή κάπου δύο άλλοι δίπλα ή σε κάποιο άλλο γεύμα να το κουβέντιαζαν και να το έλυσαν αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο ΚΕΣΑΝ λέτε ;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ναι.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν έγινε καμμία τέτοια συζήτηση.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Το αποκλείετε; Όχι μέσα εκεί, αλλά παρασκηνιακά; έξω.

ΜΑΡΤΥΣ: Προσέξτε. Εγώ βρέθηκα στις συσκέψεις και στις συνεδριάσεις όλες. Μετά ο Παπαδόπουλος και ο Κόλλιας καθ ο Ντεμιρέλ απεσύρθησαν στη λέσχη του ΚΕΣΑΝ της μεραρχίας και έμειναν εκεί πέρα συζητώντας περί τα είκοσι λεπτά με μισή ώρα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Παρουσία σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκεί δεν ξέρω τι έγινε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν ξέρετε τι έγινε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω τι έγινε, γιατί εκεί ήταν ο πρεσβευτής της Ελλάδος που τους τα μετέφραζε.

3/4 Κ (Γ.Π.) 3-12-86

168

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επομένως, υπάρχει και μία θα έλεγα "κεκλεισμένων των θυρών" πιό στενή σύσκεψη.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω εάν έγινε. Πάντως στην επίσημη σύσκεψη δεν είπαν τίποτα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ωραία. Επομένως υπήρξε και μία κάποια συνάντηση που έγινε απουσία διερμηνέων .

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, αλλά στην κανονική σύσκεψη...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Σύμφωνοι, Άρα αυτό ήταν, δεν αποκλείεται κάποια άλλη κουβέντα να έγινε κάπου άλλου, όπως εδώ που λέτε εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Τώρα και μία δεύτερη διευκρίνηση. 'Οταν αυτός ο στρατηγός σας είπε "βρε παιδιά δεν διώχνετε την μεραρχία να πάνε καλά τα πράγματα", εσείς το μεταφέρατε αυτό στην ηγεσία Παπαδόπουλου, Κόλλια κ.λ.π.

ΜΑΡΤΥΣ: Ποιός στρατηγός;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ο Τούρκος. Σας είπε δηλαδή κάποια στιγμή ιδιωτικά εσάς ...

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως τα είπα όλα, τα ήξεραν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Τα είπατε. Διότι κοιτάξτε, έστειλαν μήνυμα που φαίνεται.

4/4 Κ (Γ.Π.) 3-12-86

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. 769

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είπατε για τον πρεσβευτή της Ελλάδος ότι ήταν παρών κύριε μάρτυς. Πρεσβευτής της Ελλάδος ποιός ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο πρεσβευτής της Ελλάδος είχε λάβει και αυτός μέρος .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πώς λεγόταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δελιβάνης λεγόταν, δεν ξέρω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Ναι, Δελιβάνης λεγόταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Κουτσογιάννη να λάβει το λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εγώ καλύφθηκα στην ερώτηση που είχα να κάνω και που αφορούσε την μεραρχία και ήθελα να ξακαθαρίσουμε εάν εκεί έγινε επίσημη συζήτηση, γιατί έτσι θεωρείται ότι εκεί οι Τούρκοι απήτησαν, έτσι λέγεται, από τον Παπαδόπουλο να φύγει η μεραρχία, και αποτέλεσμα αυτής της συνάντησης ήταν η αποχώρηση της μεραρχίας. Ήδη με όσα κατετέθησαν το θέμα έχει ξεκαθαριστεί εδώ. Μένει όμως, κύριε Πρόεδρε, πράγματι αυτή η κατ'ιδίαν συνάντηση, το 20λεπτο αυτό με τον άλλο διερμηνέα.

Ένα άλλο, κύριε μάρτυς : Είπατε ότι οι Τούρκοι ...

ΜΑΡΤΥΣ: Μια στιγμή να σας πω για το πρώτο που είπατε. Το ΚΕΣΑΝ ήταν υπόθεση '67. Η μεραρχία αποσύρθη μετά, αλλά σε ένα διάστημα

5/4Κ (Γ.Π.) 3-12-86

4-5 μηνών περίπου. 170

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δε νομίζω τόσο πολύ. Τέλος πάντων.

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί μπορούσε ο Παπαδόπουλος να αποσύρει την μεραρχία μόλις γύρισε στην Αθήνα ή μετά 1 μήνα ή μετά 2 μήνες, αλλά την απέσυρε μετά το πραξικόπημα του βασιλιά;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι, κύριε μάρτυς, με συγχωρείτε, κάνετε λάθος. Ο κύριος Κόλλιας ήταν Πρωθυπουργός όταν απεσύρθη η μεραρχία. Και ο κύριος Κόλλιας μετά τις 13 Δεκεμβρίου, έπαυσε να είναι Πρωθυπουργός.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Προ του πραξικοπήματος έγινε αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, προ του πραξικοπήματος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Γι'αυτό και συσχετίζεται, γι'αυτό κάνουμε και τις ερωτήσεις.

Το δεύτερο θέμα : Είπατε στρατηγέ ότι οι Τούρκοι ξεκινάνε με ένα σχέδιο, λένε να πάρουνε το 20% αλλά μπορεί να είναι και 40% κ.λ.π και όπως εξελιχθεί, όπως βγει, έχουν μια τέτοια τακτική να πούμε, μια τέτοια στρατηγική.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

(4ΠΑ)

ΑΚ
1/4 ΠΑ ΦΚ 3.12.86

171

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ:
Θυμάσθε ότι στις συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου οι Τούρκοι είχαν πάρει σαν μερίδιο το 40%, στη δημόσια διοίκηση και σε άλλα, των εξουσιών. Αυτό το 40% μετά πολλά χρόνια συνέπεσε με το 40% που πήραν εδαφικά. Βλέπετε πίσω απ'αυτό να βγαίνει ένας παλαιός στόχος τους;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκείνο που ξέρω είναι ότι οι Τούρκοι τάσσουν σκοπούς, αλλά δεν τους ενδιαφέρει πότε θα εκπληρωθούν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Αυτό το κατάλαβα, αλλά με όσα ξέρετε μπορείτε να βγάλετε ότι αυτό το 40% ήταν πάγιος στόχος από παλιά;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να το ξέρω αυτό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ :Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ.Λιαροκάπη να πάρει το λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και χωρίς τη Μεραρχία αν δεν γινόταν η παράλυση των δυνάμεων με την επέμβαση και αν ήταν ενωμένοι στην Κύπρο, θα αποτολμούσαν οι Τούρκοι την αποβίβαση, και αν την αποτολμούσαν θα πετύχαινε;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι αν δεν γινόταν πραξικόπημα κατά του Μακαρίου και αν τα στρατεύματα εκεί ήταν πειθαρχημένα δεν θα έκαναν απόβαση

2/4 ΠΑ ΦΚ 3.12.86

172

οι Τούρκοι, και αν την έκαναν θα ήταν δύσκολο να πετύχει.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είπατε ότι οι σύμμαχοι φοβούνταν κυρίως το ΑΚΕΛ και ήθελαν να έχουν και οι Τούρκοι μια βάση με αεροδρόμιο. Δηλαδή είναι δεδομένο ότι οι σύμμαχοι ήθελαν τη διχοτόμηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Η πληροφορία αυτή είναι του Αμερικανού αεροπορικού ακολούθου. Ούτε αυτός μου είπε αν έχουν συνεννοηθεί με τους Τούρκους, ή με τον πρεσβευτή τους. Μου το είπε σαν πληροφορία. Και μου είπε, "όταν πάς κάτω πέστο στους δικούς σου". Εγώ το είπα στο Γεννηματά, που ήταν Αρχηγός του ΓΕΣ, ο οποίος μου είπε ότι "θα ενημερώσει τους παραπάνω".

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εσείς που τα ακούσατε αυτά, με τη στοιχειώδη λογική, νομίζετε ότι ήθελαν να έχουν βάσεις εδώ , βάσεις εκεί και να ελέγχουν την κατάσταση με διχοτομημένη την Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είπατε ότι η Χούντα δεν πίστευε ότι θα έκαναν απόβαση οι Τούρκοι στην Κύπρο. Πού στηρίζονταν; Μήπως πίστευαν τους Αμερικάνους και τους γέλασαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω αν είχαν πιέσεις από άλλους, αλλά ξέρω ότι ήταν διάχυτη η εντύπωση ότι οι Τούρκοι δεν κάνουν απόβαση. Και όταν έκαναν αιφνιδιάστηκαν όλοι, σε βαθμό που δεν ήξεραν τί να κάνουν.

3/4 ΠΑ ΦΚ 3.12.86

173

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δηλαδή το πίστευαν μόνοι τους, ή κάπου στηρίζονταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω να σας πώ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και αυτό που σας ρώτησε ο κ.Πρόεδρος: Νόμιμη εξουσία στην Κύπρο, ήταν ο Μακάριος. Εγγυήτρια δύναμη η Ελλάδα. Αυτή η επέμβαση της χούντας εναντίον του Μακαρίου με το αποτέλεσμα της συμφοράς, ήταν καθαρή τραγωδία και προδοσία του Κυπριακού λαού;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ το θεωρώ έγκλημα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Έγκλημα είναι και ένα πταίσμα. Οταν λέτε έγκλημα τί εννοείτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν τραγωδία. Αν δεν γινόταν το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, νομίζω ότι δεν θα ξεκινούσαν οι Τούρκοι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Συνεπώς αυτό που έγινε - και το λέει και ο Στρατιωτικός Κώδικας - ήταν πράξη προδοσίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Αν το πάρουμε έτσι, ναί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Περράκη να λάβει το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, είσθε ένας τουλάχιστον από τους ανθρώπους που γνωρίζανε ότι η Τουρκία και όλος ο συμμαχικός παράγων έβλεπε ότι είναι βολική υπόθεση ένα κομμάτι της Κύπρου να πάει στην

4/4 ΠΑ ΦΚ 3.12.86

174

Τουρκία. Είσθε τουλάχιστον ένας άνθρωπος που το ξέρετε όχι από ανεπίσημη πηγή.

ΜΑΡΤΥΣ: Για τους Αμερικάνους ξέρω αυτό που μου είπε ο αεροπορικός ακόλουθος. Δώστε λέει ένα κομματάκι ώστε να γίνει η ένωση με την Ελλάδα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εσείς το μεταβιβάζετε στην Ελλάδα και η Ελλάδα περίπου αντί άλλης απαντήσεως, σε συνάρτηση με άλλες πληροφορίες, πάλι δικές σας - και από αλλού - φτιάχνει τη μεραρχία στην Κύπρο.

(4ΓΡ)

4ΠΑ

1/4ΓΡ ΒΠ 3.12.86

175

Αντί να το· κουβεντιάσουμε το κομμάτι, από πάνω στέλνει Μεραρχία στην Κύπρο. Άρα η απάντηση είναι δοσμένη, βγαίνει και από τη δική σας κατάθεση. Και είναι γνωστό εξ άλλου ότι εμείς δεν κουβεντιάζουμε τότε, πάρτε ένα κομμάτι της Κύπρου. Μήπως προχωρώντας-προχωρώντας και ρωτώντας και ρωτώντας φθάνουμε σε κάποιους και τους ρωτάμε και τους κουβεντιάζουμε, να πάρουμε ένα κομμάτι στη Τουρκία και φθάσαμε σ'αυτό το σημείο το 1974; Τι έχετε να πείτε εσείς από τη δική σας γνώμη και αν σε συνάρτηση με πληροφορίες μπορείτε να καταλήξετε σε κάποιο συμπέρασμα σε σχέση με τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν και επακολούθησαν.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ σ'αυτό να σας απαντήσω, αλλά εκείνο που μπορώ θετικά να πω ότι οι μεν Τούρκοι το είχαν προαποφασίσει, οι δικοί μας δεν πίστευαν στην απόβαση και τελικά έγινε η απόβαση, αλλά έγινε σε χρόνο κατάλληλο για τη Τουρκία. Δεν έγινε σε χρόνο που οι Τούρκοι περίμεναν αντίδραση. Έγινε σε χρόνο που οι Τούρκοι ήσαν βέβαιοι ότι είναι διαλελυμένα τα πάντα. Και νομίζω ότι το είχαν προβλέψει αυτό οι Τούρκοι. Τώρα πως το είχαν προβλέψει δεν ξέρω. Από τότε που έπεσε ο Παπαδόπουλος και ανέβηκε ο Ιωαννίδης τα πράγματα πήγαιναν προς τα κει. Δεν ήμουνα στο στρατό, αλλά έβλεπα ότι προς τα εκεί βαδίζει η υπόθεση. Γι'αυτό και κρατούσαν

2/4ΓΡ ΒΠ 3.12.86

176

τον Ιωαννίδη και δεν μίλαγε κανείς από το εξωτερικό, γιατί κάποτε θα γινόταν αυτό που έγινε. Κάποτε δηλαδή θα έκανε κάποια ανωμαλία στην Κύπρο ο Ιωαννίδης, δεν ξέρω ποιοί άλλοι, αλλά ο Ιωαννίδης διοικούσε τότε. Ποιός διοικούσε; Και θα έβρισκαν οι Τούρκοι την ευκαιρία να κάνουν τη διχοτόμηση. Και πιστεύω ότι οι Τούρκοι δεν θα φύγουν από την Κύπρο. Με συγχωρείτε δηλαδή, αλλά η πίστις μου είναι αυτή.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εκτός εάν τους διώξουμε!

ΜΑΡΤΥΣ: Θα γίνει πόλεμος Ελλάδος - Τουρκίας;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Τώρα ένα σενάριο. Φεύγει ο Μακάριος από τη μέση πάει κάποιος άλλος και είμαστε εντάξει στην Κύπρο. Είπατε ότι την Κύπρο τη φοβόμαστε σε σχέση με τις βάσεις κλπ. Φεύγοντας ο Μακάριος λύεται το πρόβλημα τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα. Το σενάριο αυτό δεν πετυχαίνει, ο Μακάριος φεύγει, καταγγέλλει και γίνονται όλα αυτά τα πράγματα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Μακάριος πίστευαν οι Τούρκοι, όπως και ο Σάχης της Περσίας, ότι δεν ήθελε την ένωση. Σας λέω τι πίστευαν οι Τούρκοι, αλλά και από τις άλλες χώρες. Γιατί και στο Λίβανο όταν πήγα εκεί και είδα τον Πρωθυπουργό και αυτός τα ίδια έλεγε. Δηλαδή είχαν αμφιβολίες για την ειλικρίνεια του Μακαρίου ένωσης Κύπρου με Ελλάδα.

3/4ΓΡ ΒΠ 3.12.86

177

Είχαν αμφιβολίες, και αυτό είμαι υποχρεωμένος να το πω. Διότι έζησα εκεί τα πράγματα και είδα πως είναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Παναγιωτόπουλο, να λάβει το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε ότι με τα 4 αεροδρόμια που είχαν οι Τούρκοι στη νότια Τουρκία δεν υπήρχε καμία δυνατότητα ελληνικής αντιπαραθέσεως, από την ώρα που έγινε η απόβαση και μετά. Από την ώρα που έγινε η απόβαση, δεν ήταν δυνατό εμείς να κάνουμε επιτυχή στρατιωτική ενέργεια στην Κύπρο. Αυτή είναι η γνώμη σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Το 1974 λέτε;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ναι το '74.

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι δεν θα κάναμε τίποτα. Τα αεροπλάνα μας για να φύγουν από την Κρήτη για να γυρίσουνε θα αφήνανε μια βόμβα και θα έφευγαν. αυτοί ήταν δέκα μέτρα

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ναι, ναι τα ξέρουμε αυτά. Δέκα μέτρα. Και ένα δεύτερο ερώτημα. Ο Κόλλιας όταν πήγε σ'αυτή τη συνάντηση που είσαστε διερμηνεύς είχε κάνει προηγουμένως συμβούλια και είχε αποφασίσει τι θέση θα προβάλλει η Ελλάδα ή έτσι πήγε εκδρομή;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το ξέρω, διότι έλειπα στη Γερμανία. Μένω με την εντύπωση ότι ήρθαν απροπαράσκευοι όλοι.

4/4ΓΡ ΒΠ 3.12.86

178

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Απροπαράσκευοι, χωρίς συγκεκριμένες θέσεις.

ΜΑΡΤΥΣ: Ένα βράδυ στο ξενοδοχείο που μέναμε, είδα ότι στο δωμάτιο του Παπαδόπουλου, ήταν ο Παπαδόπουλος, πήγε ο Χατζηπέτρος, πήγε ο Μέξης και δύο άλλοι αξιωματικοί και επί 1,30 ώρα συζητούσαν.

4Ν

(4[illegible]) 1/4 N (Α.Δ.) 3.12.86

179

Τι έλεγαν δεν ξέρω. Ο Κόλλιας δεν ήταν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ.Πάντως σας έδωσαν την εντύπωση ότι δεν είχαν συγκεκριμένους στόχους.

ΜΑΡΤΥΣ. Του είπαν αυτά να πεις και τα είπε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο κ.Παυλίδης έχει το λόγο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Κύριε μάρτυς επί του Κεσάν, στη συνάντηση αυτή κρατήθηκαν πρακτικά;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήταν ένας γραμματέας τουΥπουργείου Εξωτερικών, αλλά δεν ξέρω αν κράτησε. Μόνο το κοινό ανακοινωθέν γράφτηκε τότε. Δηλαδή αυτά που είπε ο Ντεμιρέλ και ο Κόλλιας, δηλαδή ότι θα κάνουμε διάλογο και θα λύσουμε τα προβλήματά μας.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Αν κατάλαβα καλά είπατε ότι πήγαν χωρίς ημερήσια διάταξη.

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ έμεινα με την εντύπωση αυτή που είπα προηγούμενα. Την ώρα που μίλαγε ο Κόλλιας και έλεγε την άποψή του επενέβαινε ο Παπαδόπουλος , επενέβαινε μετά κάποιος άλλος. Από όλα αυτά εγώ διεπίστωσα ότι δεν ήταν συναρμολογημένοι.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Ποιοι ήταν αυτοί;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήταν ο Παπαδόπουλος, ο Μέξης, ο Λαδάς. Ο Λαδάς ήταν χαρτοπαίχτης στην Ορεστιάδα, ~~είχε φτιάξει μια χαρτοπαικτική λέσχη~~. Δεν

2/4 Ν ΑΔ 3.12.86

180

έχω τίποτα άλλο να σας πώ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Από Υπουργείο Εξωτερικών ποιοί ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν ο Δεληβάνης, και ένας γραμματέας του Υπουργείου Εξωτερικών. Ήταν και ο Υπουργός που δεν μίλαγε καθόλου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Οι Τούρκοι ποιούς είχαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν ο Υπουργός Εξωτερικών Τσαγλαγιανκίλ .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μήπως ήταν ο Γκούρας-Οικονόμου;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι αυτός ήταν. Έχουν περάσει τόσα χρόνια και δεν θυμάμαι.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Για τα καθαρώς Ελληνοτουρκικά έγινε καμιά κουβέντα;Μίλησαν για εναέριο χώρο για υφαλοκριπίδα;

ΜΑΡΤΥΣ: Είπα/ότι θα τα φτιάξουμε, ότι χρειάζεται διάλογος , ότι χρειάζεται να ακολουθήσουμε το πνεύμα του Βενιζέλου και του Ατατούρκ, είμαστε γείτονες, είμαστε στο ΝΑΤο. Τίποτε συγκεκριμένο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Το 1963-64 που είσασταν στην Άγκυρα, αυτά ήτανε στην επιφάνεια; Το θέμα εναερίου χώρου και υφαλοκριπίδας συζητήθηκε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποτέ δεν είχε συζητηθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ.Παγορόπουλος .

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Στη σύσκεψη κεκλεισμένων των θυρών, ποιοί ήταν;

3/4 Ν ΑΔ 3.12.86

181

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν ο Κόλλιας, ο Παπαδόπουλος, ο Οικονόμου-Γκούρας, και εκ μέρους των Τούρκων, οι αντίστοιχοι. Έμειναν κανένα 20λεπτο. Δεν είπαν τίποτα, απλώς μία αλληλογνωριμία έκαναν μεταξύ τους.

(4Λ)

(Ν) 1/4 Α. Ρ.Σ. 3-12-86

182

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριοι συνάδελφοι, τελειώσαμε.

Κύριε μάρτυς, παρακαλώ αύριο μετά τις 8.30' να έλθετε στον πρώτο όροφο της Βουλής, γραφείο 140, για να ελέγξετε τα Πρακτικά, που εν τω μεταξύ θα έχουν αποστενογραφηθεί και φυσικά να τα υπογράψετε κατά φύλλο και στο τέλος.

Να πάτε στο καλό και ευχαριστούμε πάρα πολύ.

(Στο σημείο αυτό ο κ. μάρτυς εξέρχεται της Αιθούσης).

Παρακαλώ να μην φύγετε, κύριοι συνάδελφοι.

Οι κ.κ. Πρακτικογράφοι μπορούν να αποχωρήσουν.

(Στο σημείο αυτό και ώρα 15.20 αποχωρούν από την αίθουσα οι υπηρεσιακοί παράγοντες) .

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Χ.ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ Κ.ΤΣΙΤΑΡΙΔΑΣ

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Δ.ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Γ.ΚΑΡΟΥΣΟΣ

Ι.ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Την 4η Δεκ. 1986 ημέρα Πέμπτη και ώρα 9.00 π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "φάκελο της Κύπρου" (Α'όροφος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) συνήλθε το Προεδρείο της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενο από τους βουλευτές, Χρίστο Μπασαγιάννη, Πρόεδρο, Παυσανία Ζακολίκο, Αντιπρόεδρο, Κων/νο Τσιγαρίδα, Γραμματέα και ενώπιον του σε εκτέλεση της από 3 Δεκ. 1986 αποφάσεως της Εξεταστικής Επιτροπής, ο μάρτυρας Αλέξανδρος ..... ανέγνωσε, θεώρησε, βεβαίωσε και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής στις 3 Δεκ. 1986.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ — ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ — ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Τ. Αλεξάνδρου

Την 4η Δεκεμβρίου 1986 ημέρα Τετάρτη και ώρα 9.00 π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "φάκελο της Κύπρου" (Α'όροφος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) συνήλθε το Προεδρείο της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενο από τους βουλευτές, Χρίστο Μπασαγιάννη, Πρόεδρο, Παυσανία Ζακολίκο, Αντιπρόεδρο, Κων/νο Τσιγαρίδα, Γραμματέα και ενώπιον του σε εκτέλεση της από 3 Δεκ. 1986 αποφάσεως της Εξεταστικής Επιτροπής, ο μάρτυρας Δ. Παπαπαδόπουλος ανέγνωσε, θεώρησε, βεβαίωσε και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής στις 26 Νοεμβρίου και 3 Δεκεμβρίου 1986.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Δ. Παπαπαδόπουλος

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

ΑΑ: Αρχηγείο Αεροπορίας ή Αρχηγός Αεροπορίας
Α/Α: Αντιαεροπορικό πυροβόλο
ΑΒΑΚ: Αποβατική άκατος (μικρό πλοιάριο)
Α/ΓΕΕΦ: Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς
Α/Δ: Αεροδρόμιο
ΑΕΔ: Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων ή Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων
ΑΚΕΔ: Ακόλουθος Ενόπλων Δυνάμεων
ΑΝ: Αρχηγείο Ναυτικού ή Αρχηγός Ναυτικού
ΑΣ: Αρχηγείο Στρατού ή Αρχηγός Στρατού
ΑΣΔΑΚ: Ανωτέρα Στρατιωτική Διοίκησις Αμύνης Κύπρου (Ε.Ε./Ε.Κ. δυνάμεις. Διοικητής το 1964 ο Γρίβας)
ΑΣΔΕΝ: Ανώτερη Στρατιωτική Διοίκηση Εσωτερικών και Νήσων
ΑΣΕΑ: Ανώτατο Συμβούλιο Εθνικής Άμυνας
Α/Υ: Ανθυποβρυχιακό
Α/Φ: Αεροσκάφος
ΓΕΕΘΑ: Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας
ΓΕΕΦ: Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς
ΓΕΝ: Γενικό Επιτελείο Ναυτικού
ΓΕΣ: Γενικό Επιτελείο Στρατού
ΔΑΚ: Διευθυντής Α΄ Κλάδου
ΔΕΑ: Δόκιμος Έφεδρος Αξιωματικός
ΔΙΚ: Διεύθυνση Κυπριακού
ΕΑΝ: Επιλαρχία Αναγνωρίσεων
ΕΓ: Επιτελικό Γραφείο
Ε/Κ: Ελληνοκύπριοι
ΕΛΔΥΚ: Ελληνική Δύναμη Κύπρου
ΕΛΔΥΚ/Μ: Η Ελληνική Μεραρχία που στάλθηκε το 1964 στην Κύπρο και αποσύρθηκε το 1968
ΕΜΑ: Επιλαρχία Μονάδας Αρμάτων
ΕΣΑ: Ελληνική Στρατιωτική Αστυνομία
ΕΣΣΟ: Εκπαιδευτική Σειρά Στρατευσίμων Οπλιτών
ΙΜΑ: Ίλη Μέσων Αρμάτων
ΕΜΑ: Επιλαρχία Μέσων Αρμάτων (= 3ΙΜΑ)
ΚτΒ: Κανονισμός της Βουλής
ΚΥΠ: Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών
ΚΨΜ: Κέντρο Ψυχαγωγίας Μονάδας
ΛΟΚ: Λόχος Ορεινών Καταδρομών
ΜΕΟ: Μικτή Επιτελική Ομάς
ΝΟΡΑΤΛΑΣ: Μεταγωγικό Αεροσκάφος
ΟΔΕΠΙΧ: Οδηγίες Επιχειρήσεων
ΠΑΟ: Πυροβόλα άνευ οπισθοδρομήσεως
ΠΑΠ: Προκεχωρημένος Αξιωματικός Παρατηρητής
ΠΟΤ: Πρόσθιον όριον τοποθεσίας
ΠΠΠ: Πυροβολαρχία Πεδινού Πυροβολικού
ΣΔ: Σταθμός Διοικήσεως
ΣΔΑ: Στρατιωτική Διοίκηση Αθηνών
ΣΔΑΜ: Στρατηγείον Διοικήσεως Ανατολικής Μεσογείου
ΣΕΜ: Σώμα Εφοδιασμού Μεταφορών
ΣΥΠ: Σώμα Υλικού Πολέμου
Σχέδιο «Κ»: Αμυντικό σχέδιο που προέβλεπε την υπεράσπιση της Κυπριακής Δημοκρατίας σε περίπτωση εχθρικής εισβολής
Τ/Α: Τορπιλάκατος
Τ/Κ: Τουρκοκύπριοι
ΤΟΥΡΔΥΚ: Τουρκική Δύναμη Κύπρου
ΤΠ: Τάγμα Πεζικού
Υ/Β: Υποβρύχιο
F84F: Δ/Β - Αεροσκάφη διώξεως βομβαρδισμού
F5: Αεροσκάφη αναχαιτίσεως, αναγνωρίσεως
F4: Phantom - Αεροσκάφη πολλαπλού ρόλου

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

Ο ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΦΑΚΕΛΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΖΑΖΑ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ

ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ &

ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ

ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΙΣΙΑΝΟΥ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.

ΣΕ 600 ΑΝΤΙΤΥΠΑ &

ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ

ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

ΑΠΟ ΤΟ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΣΕ 600 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΣΑΜΟΥΑ 100 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ

ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ ΤΟΥ 2023

ISBN 978-960-560-234-5
9 789605 602345 >

ISBN 978-9963-39-126-4
9 789963 391264 >